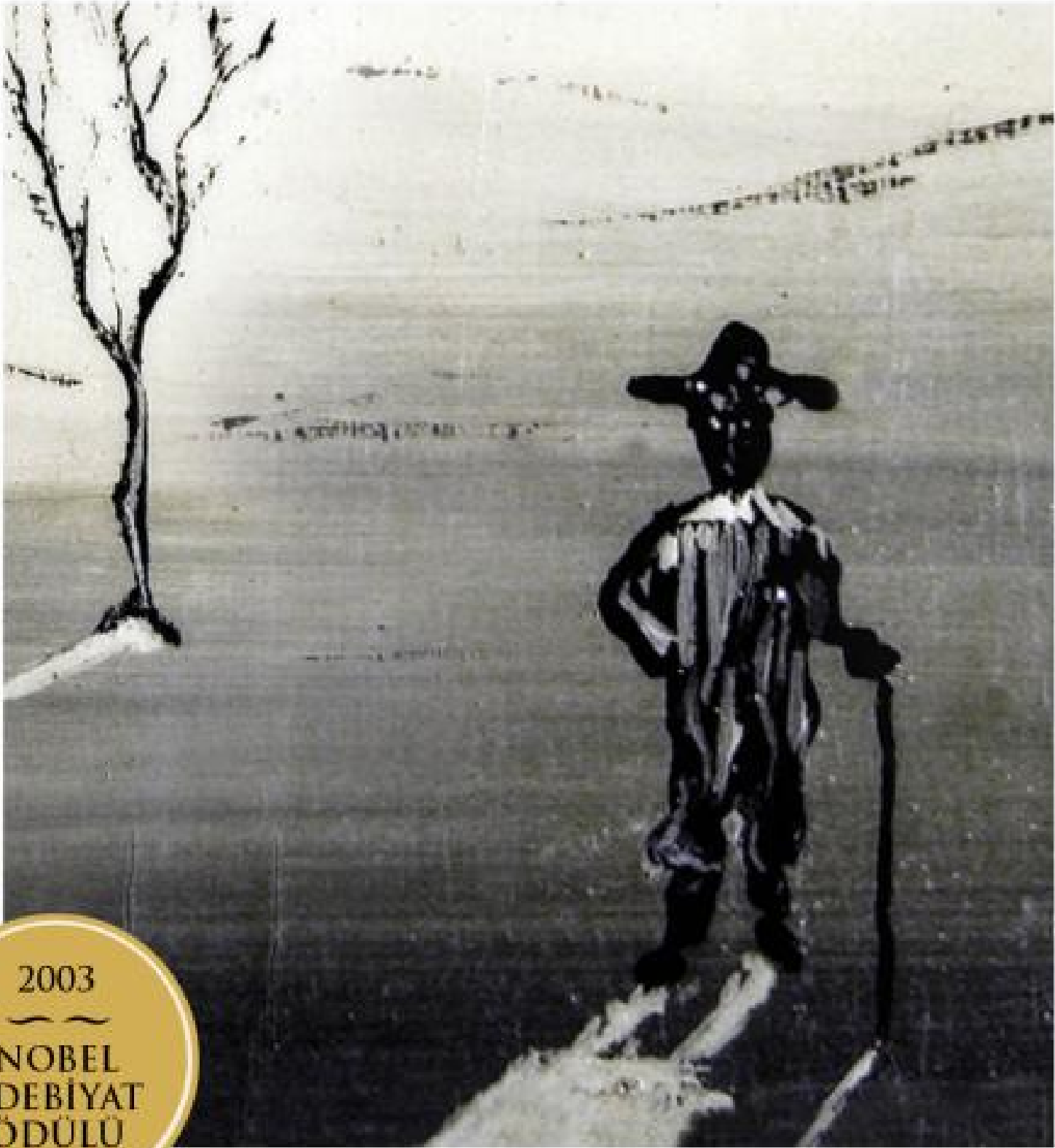

J.M. COETZEE

YAVAŞ ADAM

ROMAN

2003

NOBEL
EDEBİYAT
ÖDÜLÜ

Çeviri: DOST KÖRPE

Can Yayınları 1551

Slow Man, J.M. Coetzee

© 2005, J.M. Coetzee

© 2006, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Peter Lampack Agency Inc. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2006

2. basım: Ocak 2012

Bu kitabın 2. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Seçkin Selvi

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak resmi: © shutterstock

Kapak baskı: Azra Matbaası

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

ISBN 978-975-07-0643-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

J.M. COETZEE

YAVAŞ ADAM

ROMAN

2003 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

İngilizce aslından çeviren

Dost Körpe

J.M. Coetzee'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Utanç, 2001

Petersburg'lu Usta, 2003

Romancının Romanı, 2004

Barbarları Beklerken, 2005

Michael K., 2006

Kötü Bir Yılın Güncesi, 2009

Taşra Hayatından Manzaralar, 2011

J.M. COETZEE, 1940'ta Güney Afrika'nın Cape Town kentinde doğdu. Avukat bir babayla öğretmen bir annenin oğlu olan Coetzee, Cape Town Üniversitesi'ni bitirdikten sonra Teksas Üniversitesi'nde edebiyat doktorasını tamamladı, 1972'de Güney Afrika'ya dönerek Cape Town Üniversitesi'nde ders vermeye başladı. İki uzun öyküden oluşan ilk kitabı *Dusklands* 1974'te yayımlandı. Coetzee, bu yapıtında, Vietnam'daki Amerikalılar ile Güney Afrika'da Hollandalı yerleşmeciler arasındaki koşutlukları irdeliyordu. Yazarın *Barbarları Beklerken* adlı romanı, 1980'de Güney Afrika'daki büyük bir saygınlığı olan Central News Agency Edebiyat Ödülü'ne değer görüldü. İngiltere'nin en saygın edebiyat ödülü olan Booker Ödülü'nü ise 1983'te *Michael K: Yaşamı ve Yaşadığı Dönem* adlı romanı ve 1999'da da *Utanç* adlı yapıtıyla iki kez aldı. Aynı zamanda seçkin bir deneme yazarı olan Coetzee, 2003'te Nobel Edebiyat Ödülü'ne değer bulundu.

DOST KÖRPE, 1972'de İstanbul'da doğdu. Boğaziçi Üniversitesi İş İdaresi Bölümü'nde okuduktan sonra İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 1991'de Yunus Nadi Yayınlanmamış Öykü Kitabı Ödülü'nü kazandı. *Zaman Sona Ermeli* (1993), *Günah Yiyen* (1997), *Kıyı* (1998) ve *Nötralizör* (2010) adlı kitapları yayımlandı. Editörlük yaptı ve Ahmet Asaf mahlasıyla müzik kitapları yazdı. Çeşitli dergilerde yayınlanan öykü, şiir, çeviri, deneme ve fragmanlarının yanı sıra yüze yakın çeviri kitabı bulunmaktadır.

Bir

Darbe sağdan geliyor, sert ve şaşırtıcı, acı verici, elektrik çarpması gibi; adamı bisikletten düşürüyor. Gevşe, diye düşünüyor adam havada uçarken, (*çok rahat uçarken!*) sahiden de uzuvlarının kendisine uyararak gevşediğini hissediyor. Kedi gibi, diyor kendine: *Yuvarlan, sonra ayağa fırla, daha sonra olacaklara hazırlan. Oynak ya da toparlak* denen tuhaf kelime de ufukta.

Ama işler öyle gitmiyor. Ya bacakları itaat etmediğinden ya da adam bir anlığına sersemlediğinden (kafasının bitüme çarptığını işitmekten çok hissediyor hayal meyal; kafasına tahta bir tokmakla vuruluyor sanki), ayağa fırlamak yerine tersine metrelerce yuvarlanıyor, durmadan, iyice sersemleyene dek.

Yerde yatıyor, huzurla. Muhteşem bir sabah. Güneşin dokunuşu şefkatli. Hayatta gevşek bir halde yatıp gücünün geri gelmesini beklemekten daha kötü şeyler var. Hatta biraz kestirmekten daha kötü şeyler de olabilir. Gözlerini kapıyor; altındaki dünya yan yatıyor, dönüyor; adam kendinden geçiyor.

Bir ara, kısa süreliğine geri dönüyor. Havada tüy gibi hafif uçmuş olan bedeni ağırlaşmış, hatta öyle ağır olmuş ki adam parmağını bile kaldıramıyor. Ayrıca tepesine eğilmiş biri nefes almasını engelliyor, gür saçlı ve alnında-

ki sa hizasında benekler bulunan bir delikanlı. “Bisikletim,” diyor adam çocuğa, bu telaffuzu zor sözcüğü hece hece vurgulayarak. Bisikletine ne olduğunu sormak istiyor; güvenceye alınıp alınmadığını, ne de olsa insanın bisikletinin bir anda ortadan kaybolabildiği bilinen bir şey; ama bunları söyleyemeden tekrar kendinden geçiyor.

İki

Sallana sallana taşınıyor. Uzaklardan insan sesleri geldiğini işitiyor, kendine özgü bir ritimle alçalıp yükselen bir uğultu. Neler oluyor? Gözlerini açsa öğrenirdi. Ama şimdilik açamıyor. Bir şey yaklaşıyor. Her seferinde bir harf, *tık tık tık*, gözlerini her kırpışında su gibi titreştiğinden muhtemelen kendi gözkapaklarının içi olan gül pembesi bir ekrana yazılan bir mesaj. A-N-L-A harfleri yazılıyor, sonra A-N-L-A-M, sonra bir titreşme, sonra S, sonra I-Z-L-I-K şeklinde devam ediyor.

Anlamsızlık. Paniğe benzer bir hisse kapılıyor. Kıpraşıyor; içindeki mağaradan yükselen bir inilti boğazından fırlıyor.

“Çok mu acıyor?” diyor bir ses. “Kımıldama.” Bir iğnenin delişi. Bir an sonra acısı kayboluyor, sonra paniği, sonra bilinci.

Hareketsiz bir hava kozasında uyanıyor. Kımıldamaya çalışıyor ama başaramıyor. Sanki betonla kaplanmış. Etrafı bembeyaz; beyaz tavan, beyaz örtüler, beyaz ışık; ayrıca zihnini kaplamış gibi görünen ve son kullanma tarihi geçmiş diş macununu andıran, doğru dürüst düşünmesini engelleyip umutsuzluğa kapılmasına yol açan tane tane bir beyazlık. “Bu ne?” diyor, ağzını kımıldatarak ama ses çıkarmadan veya belki de haykırarak. Söylemek

istediği şu: *Bana ne yapılıyor ya da kendimi içinde bulduğum bu yer neresi veya belki de, başıma ne geldi?*

Beyaz giysili bir kadın peydahlanıyor, duraksıyor, onu dikkatle süzüyor. Adam bulanık zihninde bir soru biçimlendirmeye çalışıyor. Çok geç! Kadın gülümseyerek korkacak bir şey yok dercesine adamın koluna rahatlatıcı bir şekilde pat pat vurduktan sonra (adam tuhaf bir şekilde bunu hissetmekten çok işitiyor sanki) çekip gidiyor.

Ciddi bir şey mi? Sadece tek bir soruya vakti varsa sorması gereken soru bu, *ciddi* sözcüğünün anlamını düşünmek istemese de. Ama ciddiyet sorusundan da, Magill Sokağı'nda başına gelip de kendisini bu ölü mekânda bulmasına yol açan şeyin tam olarak ne olduğu sorusundan da daha acil olan şey evine gitme, kapısını kapama, o bildik ortamda oturma ve kendine gelme ihtiyacı.

Sağ bacağına, artık sağ ve sağlam olmadığına dair hafif sinyaller gönderip duran bacağa dokunmaya çalışıyor ama eli kımıldamıyor, hiçbir yeri kımıldamıyor.

Giysilerim: Belki de zararsız hazırlık sorusu bu olmalı. *Giysilerim nerede? Giysilerim nerede ve durumum ne kadar ciddi?*

Genç kadın tekrar görüş alanına giriyor, süzülürcesine. "Giysiler," diyor adam muazzam bir çabayla sorunun önemini belirtmek için kaşlarını elinden geldiğince kaldırarak.

"Merak etmeyin," diyor genç kadın, yine o meleksi gülümseyişini bahşederek. "Her şey güvencede, her şeyle ilgileniliyor. Doktor bir dakika içinde yanınızda olacak." Sahiden de daha bir dakika geçmeden, herhalde bahsedilen doktor olan genç bir adam kadının yanında bitip kulağına bir şeyler fısıldıyor.

"Paul?" diyor genç doktor. "Beni duyabiliyor musun? İsminiz bu değil mi, Paul Rayment?"

"Evet," diyor adam ağır ağır.

"Günaydın Paul. Kendini biraz sersemlemiş hissediy-

yor olmalısın. Çünkü sana morfin verildi. Birazdan ameliyata alacağız. Bir kaza geçirdin. Ne kadarını hatırlıyorsun bilmiyorum ama bacağın hasar gördü. Elimizden geldiği kadarını kurtarmaya çalışacağız.

“Bacağına kurtarmaya çalışacağız,” diye tekrarlıyor doktor. “Kesmemiz gerekecek ama elimizden geldiği kadarını kurtaracağız.”

O sırada Paul’ün yüzüne bir şeyler olmuş olacak ki, genç doktor şaşırtıcı bir şey yapıyor. Elini uzatıp Paul’ün yanağına dokunuyor ve elini orada bırakıyor, o ihtiyar başı avuçluyor. Bir kadının yapacağı türden bir hareket bu, birini sevmiş olan bir kadının. Paul bu hareket karşısında utanıyor ama geri çekilemiyor.

“Bana bu konuda güvenecek misin?” diyor doktor. Paul sersemce göz kırptırıyor.

“Güzel.” Doktor duraksıyor. “Seçme şansımız yok Paul,” diyor. “Seçeneklerimizin bulunduğu bir durum değil. Bunu anlıyor musun? Razi mısınız? İmzanı istemeyeceğim ama devam etmemize izin veriyor musun? Elimizden geldiği kadarını kurtaracağız ama çok kötü bir darbe almışsın, hasar epey ağır, mesela dizini kurtarabilir miyiz emin değilim. Dizin un ufak olmuş, kaval kemiğinin bir kısmı da.”

Sanki kendisinden bahsedildiğini anlamışçasına, sanki bu korkunç sözcükler tarafından huzursuz uykusundan uyandırılmışçasına, sağ bacağı korkunç acılar gönderiyor. Paul inlediğini işitiyor, sonra da kulaklarında gürleyen kanın sesini.

“Tamam,” diyor genç adam, Paul’ün yanağına pat pat vurarak. “Artık başlayalım.”

Uyandığında kendini çok daha rahat hissediyor. Zihni açık, eski haline dönmüş (*zimba gibiyim*, diye düşünür-

yor) ama hoş bir şekilde uykulu da, her an şekerlemeye dalabilir. Darbe almış bacağı şişmiş, davul gibi olmuş, ama ağrımiyor.

Kapı açılıyor ve bir hemşire geliyor, yeni ve taze bir yüz. "Şimdi daha iyi misiniz?" diyor, sonra hemen ekliyor: "Bir süre konuşmaya çalışmayın. Dr. Hansen birazdan sohbet etmeye gelecek. Bu arada yapmamız gereken bir şey var. Lütfen biraz gevşeyin..."

O gevşerken hemşirenin yapması gereken şeyin bir sonda takmak olduğu anlaşılıyor. Sonda takılmak pis bir şey: Paul bu işi bir yabancıнын yapmasına memnun. *Demek böyle oluyor,* diye azarlıyor kendini. *Demek dikkatin bir an bile dağılsa böyle oluyor! Peki bisiklete ne oldu? Artık nasıl alışveriş yapacağım? Hepsi benim suçum! Keşke Magill Sokağı'ndan gitmeseydim.* Magill Sokağı'na küfrediyor, oysa Magill Sokağı'nı yıllarca başına bir iş gelmeden kullanmıştı.

Dr. Hansen gelince önce hemen Paul'ün durumunu kısaca özetliyor, *olanları anlasın diye,* sonra da bacağı hakkında kimi iyi kimi kötü birtakım daha ayrıntılı bilgiler veriyor.

Önce, genel durumu itibarıyla, insana hızlı giden bir araba çarptığında olabilecekler ve olanlar göz önüne alındığında, Paul durumunun *ciddi olmadığına* sevinebilir. Hatta kendini talihli, şanslı, ballı sayabilir. Evet, beyin sarsıntısı geçirdi, ama taktığı kask sayesinde kurtuldu. Durum takibi sürdürülecek, ama beyin kanaması belirtisi yok. Motor fonksiyonlara gelince; ilk belirtiler zarar görmediklerini gösteriyor. Biraz kan kaybetmişti, ama kan verildi. Çenesindeki uyuşukluğun sebebini merak ediyorsa... çenesi kırılmadı, sadece incindi. Sırtındaki ve kolundaki sıyrıklar göründükleri kadar kötü değil; bir-iki haftada iyileşirler.

Şimdi bacağa, darbe alan bacağa geri dönerlerse; o

(Dr. Hansen) ve meslektaşları ne yazık ki dizi kurtarmayı başaramadılar. Uzun bir tartışma yaptılar ve oybirliğiyle karar verdiler. Darbe tam dize gelmişti (doktor daha sonra röntgen filminde gösterecek) ve ayrıca dönme hasıl olmuştu, yani eklem aynı anda hem parçalanmış hem bükülmüştü. Daha genç biri olsa belki rekonstrüksiyon denenebilirdi, ama bunun için bir-iki yıl boyunca bir sürü operasyon yapılması gerekecekti ve başarı ihtimali yüzde elliden düşüktü, bu yüzden adamın yaşı göz önüne alındığında, bacağının dizin üstünden düzgünce kesilmesine ve protez kullanabileceği kadar kemik bırakılmasına karar verildi. O (Dr. Hansen), onun (Paul Rayment'ın) bu kararın doğruluğunu kabul edeceğini umuyor.

“Sormak istediğiniz bir sürü soru vardır eminim,” diyor doktor sözlerini bitirirken. “Sorularınızı yanıtlamaya çalışmaktan memnuniyet duyacağım, ama bunu şimdi değil de biraz uyuduktan sonra sabah uyandığınızda yapsam daha iyi olur.”

“Protez,” diyor Paul. Bu da bir başka zor sözcük; gerçi artık çenesinin kırık olmadığını, sadece incindiğini bildiğinden, zor sözcüklerden fazla çekinmiyor.

“Protez. Yapay uzuv. Ameliyat yarası iyileşince protez takacağız. Dört hafta sonra, belki daha da erken. Kısa sürede tekrar yürümeye başlayacaksınız. İsterseniz bisiklete de binebileceksiniz. Biraz eğitim aldıktan sonra. Başka sorunuz var mı?”

Paul hayır anlamında kafa sallıyor. *Neden önce benden izin almadınız*, demek istiyor; ama bunu derse kontrolünü yitirecek, bağırmaya başlayacak.

“Öyleyse sabahleyin konuşuruz,” diyor Dr. Hansen. “Enseyi karartmayın!”

Ama hepsi bu değil. Hepsi bu kadar değil. Önce ondan habersiz iş yaptılar, şimdi o iş için izin istiyorlar. Bazı

belgeleri imzalamadıkça onu rahat bırakmayacaklar ve belgeler oldukça çetrefilli çıkıyor.

Mesela ailesi. Ailesi kimdir ve nerededir, onlara nasıl haber verilmelidir, diye soruyor belgeler. Bir de sigorta meselesi var. Sigortacıları kimler? Sigorta poliçesi neleri kapsıyor?

Sigorta sorun değil. Tepeden tırnağa sigortalı, cüzdanında bunu kanıtlayacak bir kart var, çok ihtiyatlıdır (*iyi ama cüzdanı nerede, giysileri nerede?*) Aile meselesi biraz daha karmaşık. Ailesi kim? Doğru yanıt ne? Bir ablası var. On iki yıl önce öldü, ama içinde ya da yanında yaşıyor hâlâ, tıpkı içinde ya da yanında olmadığı zamanlarda Ballarat Mezarlığı'ndaki mezarında meleklerin boru çalmasını bekleyen annesi gibi. Babası daha da uzakta, Pau'daki mezarlıkta beklemekte, ki oradan ziyarete gelmez pek. Ailesi bunlar mı, bu üç kişi? *Doğunca hayatlarına girdiğiniz insanlar ölmezler*, demek isterdi, soruyu soran kişi her kimse. *Onları içinde taşırsın, senden sonra gelenlerin de seni aynı şekilde taşımalarını umarak*. Ama formda uzun yanıtlara yeterli yer yok.

Karısı ya da çocukları olmadığını daha açıkça belirtebilir. Evet, bir kere evlenmişti; ama o girişimdeki partneri artık kendisiyle birlikte değil. Paul'dan kaçtı, kelimenin tam anlamıyla kaçtı. Kadının bunu nasıl becerdiğini bilmiyor, ama öyle oldu; kendi hayatına kaçtı. Bu yüzden Paul özellikle form açısından bekâr sayılabilir; bekâr, evli olmayan, yalnız, tek başına.

Ailesi: "Yok," diye yazıyor büyük harflerle, hemşire tepesinde beklerken. Diğer soruların üstünü çizerek formları imzalıyor, ikisini de. "Tarih?" diye soruyor hemşireye. "İki Temmuz," diye yanıtlıyor kadın. Paul tarihi yazıyor. Motor fonksiyonları bozulmamış.

Aldığı haplar güya acısını azaltıp uyumasını sağlayacak, ama uyumuyor. *Bu* -bu tuhaf yatak, bu çıplak oda,

bu antiseptik ve hafif sidik kokusu– bu rüya filan değil, gerçek, olabildiğince gerçek. Oysa bugünün tamamı –her şey aynı günde olduysa tabii ve zamanın hâlâ anlamı varsa– rüya gibi. Battaniyenin altındaki, yokladığı bu şeyin, kalçasına bağlı ve beyazlar içindeki bu iğrenç nesnenin rüyalar diyarından çıkageldiği kesin. Peki o diğer şey, gözlüğü çılgınca parlayan o delikanlının şevkle bahsettiği diğer şey... ne zaman gelecek? Hayatında hiç çıplak gözle protez görmedi. Zihninde ucunda zıpkına benzer bir kanca, üç minik ayağındaysa lastik vantuzlar bulunan tahta bir sopa canlanıyor. Sürrealist bir şey. Dali-vari.

Elini uzatıp (üç orta parmağının bir arada bandajlanmış olduğunu ilk kez fark ediyor) o beyaz şeye bastırıyor. O şeyden his almıyor. Bir tahta parçası sanki. *Sadece bir rüya*, diye düşünerek uykuların en derinine dalıyor.

“Bugün seni yürüteceğiz,” diyor genç Dr. Hansen. “Bugün öğleden sonra. Fazla değil, sadece birkaç adım, alışman için. Elaine’le ben yardım edeceğiz.” Başıyla hemşireyi gösteriyor. Hemşire Elaine’i. “Elaine, ortopediye gidip haber verir misin?”

“Bugün yürümek istemiyorum,” diyor Paul. Dişlerini sıkarken konuşmayı öğreniyor. Sadece çenesi incinmemiş, azı dişleri de gevşemiş, bu yüzden çiğneyemiyor. “Aceleye gelmesin. Protez istemiyorum.”

“Tamam,” diyor Dr. Hansen. “Zaten henüz protezden bahsetmiyoruz, ona daha var, bu sadece rehabilitasyon, rehabilitasyonun ilk adımı. Yarın ya da öbür gün de başlayabiliriz. Yeter ki bir bacak kaybetmenin dünyanın sonu olmadığını anla.”

“Bir daha söyleyeyim: *Protez istemiyorum.*”

Dr. Hansen’la Hemşire Elaine bakışıyorlar.

“Protez istemiyorsan ne tercih edersin, peki?”

“Kendi başımın çaresine bakmayı tercih ederim.”

“Pekâlâ, konu kapanmıştır, seni hiçbir şeye zorlamayacağımıza söz veriyorum. Şimdi bacağından bahsedebilir miyiz? Bacağının bakımını nasıl yapacağını anlatabilir miyim?”

Bacağımın bakımı mı? İçi hiddet dolu... bunu göremiyorlar mı? Bana anestezi yapıp bacağımı kestiniz ve çöpe attınız, birileri alıp ateşte yaksın diye. Şimdi nasıl karşıma geçip bacağımın bakımından bahsedebiliyorsunuz?

“Kalan kasla, kemiğin ucunu örttük,” diyor Dr. Hansen, avuçlarını kap şekline getirip nasıl yaptıklarını göstererek, “ve şuradan diktik. Yara iyileşince o kasın kemiği tamamen kaplamış halde kalmasını istiyoruz. Önümüzdeki birkaç gün içinde travma ve yatak istirahati yüzünden ödem ve şişkinlik olabilir. Bu konuda bir şeyler yapmalıyız. Ayrıca kasın kalçaya doğru geri çekilme eğilimi olacak, şu şekilde.” Yan dönüp kalçasını geriye veriyor. “Bunu gerinme egzersizleriyle telafi edeceğiz. Gerinmek çok önemli. Elaine sana bazı egzersizler gösterecek ve gerekirse yardım edecek.”

Hemşire Elaine başıyla evetliyor.

“Bunu bana kim yaptı?” diye soruyor Paul. Bağıramıyor çünkü çenesini açamıyor, ama bundan şikâyetçi değil çünkü dişlerini öfkeyle gıcırdatabiliyor. “Bana kim çarptı?” Gözlerinde yaşlar var.

Geceler sonsuz. Ateşi çıkıyor, üşüyor; kundak gibi sarınmış, kaşınan bacağını kaşıyamıyor. Paul nefesini tutunca, saldırıya uğramış etinin bir hayalet misali kendini tekrar örmeye çalıştığını işitebiliyor. Kapalı pencerenin ardında bir cırcırböceği kendi kendine şarkı söylüyor. Uyku ansızın bastırıp kısa sürüyor, akciğerlerindeki anestetik kalıntıları harekete geçmişçesine.

Gece ya da gündüz, zaman yavaş geçiyor. Yatağın karşısında bir televizyon var, ama Paul ne onunla ilgileniyor, ne de hayırsever bir acentenin gönderdiği dergilerle (*Who, Vanity Fair, Australian Homes & Gardens*). Kol saatine bakarak akrep ve yelkovanın konumlarını zihnine kazıyor. Sonra gözlerini kapatıp başka şeyler düşünmeye çalışıyor... Kendi nefesini, mutfak masasında oturup tavuk yolan ninesini, çiçeklerin arasındaki arıları, herhangi bir şeyi. Gözlerini açıyor. Akreple yelkovan kılmıldamamışlar. Sanki zamka bulanmışlar.

Saat hareketsiz dursa da zaman ilerliyor. Paul burada yatarken bile zamanın yıpratıcı bir hastalık gibi, cesetlerin üstüne dökülen sönmemiş kireç gibi onu erittiğini hissedebiliyor. Zaman onu kemiriyor, onu oluşturan hücreleri teker teker yutuyor. Hücreleri ışıklar gibi sönüyor.

Altı saatte bir verdikleri haplar en şiddetli ağrılarını dindiriyor, ki bu iyi bir şey; bazen onu uyutuyorlar, ki bu daha da iyi. Ama aynı zamanda zihnini bulandırıp panikletici, korkunç rüyalar görmesine yol açtıkları için onları kullanmaya çekiniyor. *Acı hiçbir şeydir, diyor kendine, vücudun beyne gönderdiği bir uyarı sinyalidir, o kadar. Acı bir röntgen filminden daha gerçek değildir. Ama yanılıyor elbette. Acı somut bir gerçek, onu ikna etmek için yoğun olmasına gerek yok, hiç gerek yok, bir-iki saniyeliğine gelmesi yeterli; sonrasında Paul hemen zihin bulanıklığına da, kötü rüyalara da razı oluyor.*

Odasına başka biri yerleştirildi; kalça ameliyatı geçirmiş, kendisinden yaşlı bir adam. Adam bütün gün gözleri kapalı yatıyor. Arada sırada iki hemşire yatağının etrafındaki perdeleri çekiyor ve gizlice adamın bedensel ihtiyaçlarını karşılıyorlar.

İki ihtiyar; aynı gemideki iki yaşlı adam. Hemşireler iyiler, şefkatli ve güler yüzlüler, ama çalışkanlıklarının altında onların, Paul ile diğer adamın kaderlerine karşı

kayıtsızlık var (Paul yanılmıyor, geçmişte çok gördüğü bir şey bu). Genç Dr. Hansen'ın da müşfik ilgisinin altında o kayıtsızlığın yattığını seziyor. Sanki onlara bakmakla görevlendirilmiş bu genç insanların bilinçaltları, bu iki ihtiyarın artık kabileye katkıda bulunamayacağını, dolayısıyla hesaba katılmayacağını biliyor. *Öyle genç ve kalpsizler ki,* diye haykırıyor Paul kendi kendine. *Nasıl oldu da bunların eline düştüm? Yaşlıların yaşlılara, can çekişenlerin can çekişenlere bakması daha iyi! Bir de, kimsesiz olmak ne kötüymüş!*

Paul'ün geleceğinden bahsediyor, onu o geleceğe hazırlayacak egzersizler yapmasında diretiyor, onu zorla yataktan kaldırıyorlar; oysa Paul'a göre kendisinin geleceği yok, geleceğe açılan kapı kapatılıp kilitlendi. Tamamen zihinsel bir eylemle yaşamına son verebilse, daha fazla sıkıntıya girmeden yaşamına son verirdi. Zihni intihar eden insanlarla dolu... faturalarını ödeyen, veda notları yazan, eski aşk mektuplarını yakan, anahtarları etiketleyen, her şeyi düzene koyunca da en güzel pazar giysilerini giyip o iş için aldıkları hapları yutarak düzgünce yapılmış yataklarına uzanıp yok oluşa hazırlanan insanlarla. Hepsi de kahraman onların, haklarında şarkılar bestelenmemiş, övgüler düzülmemiş kahramanlar. *Kimseye yük olmamakta kararlıyım.* Halledemedikleri tek mesele geride bıraktıkları cesetleri, bir-iki gün sonra pis pis kokmaya başlayacak olan o et yığınları. Mümkün olsa, izin verilse, taksiyle krematoryuma gider, ölüme açılan kapının karşısına geçer, haplarını yutar, sonra bilinçlerini yitirmeden önce, onları alevlerin içine sokacak ve diğer taraftan bir kürek dolusu, neredeyse ağırlıksız, kül olarak çıkmalarını sağlayacak düğmeye basarlardı.

Elinden gelse kendini hemen yok ederdi, bundan emin. Ama bunu düşünürken böyle bir şey yapmayacağını da biliyor aynı zamanda. Ölümü arzulamasının tek

sebebi hissettiği acı, sıkıntı; bu hastanede, gençlerin acımasız bakışlarından gizlenecek yer olmayan bu aşağılanma bölgesinde geçirdiği uykusuz geceler.

Bekâr, yapayalnız ve tek başına olmanın anlamını bu beyazlık diyarındaki ikinci haftasında en acı verici şekilde anlıyor.

“Aileniz yok mu?” diye soruyor gece hemşiresi Janet, onunla sohbet eden tek hemşire. “Arkadaşlarınız yok mu?” Hemşire konuşurken burun kıvrıyor, sanki Paul hepsiyle dalga geçiyormuş gibi.

“Bir sürü arkadaşım var,” diye karşılık veriyor Paul. “Robinson Crusoe değilim. Hiçbirini görmek istemiyorum, o kadar.”

“Arkadaşlarınızı görmemiz iyi gelir,” diyor kız. “Moralinizi yükseltir. Eminim.”

“Onlarla canım istediğinde görüşürüm, teşekkürler,” diyor Paul.

Normalde sinirli biri değil, ama burada kendini huy-suzluğa, ahnganlığa, öfkeye bırakıyor, böylece daha rahat yalnız kalabildiği için. *Aslında görüldüğü kadar kötü biri değil*, diye itiraz ettiğini hayal ediyor Janet’in meslektaşlarına. *Bırak şu moruğu ya*, diye karşılık verdiklerini hayal ediyor meslektaşlarının horgörüyle.

Artık durumu düzelmeye başladığına göre, o kadınlara karşı iğrenç arzular beslemeye başlamasının beklendiğini biliyor; erkek hastaların, yaşları kaç olursa olsun, ellerinde olmadan en uygunsuz zamanlarda kapılacakları ve olabildiğince çabuk ve etkili bir şekilde savuşturulması gereken arzular.

İşin gerçeği, böyle arzular duymuyor. Yüreği bir beğinki kadar tertemiz. Yüreğinin saflığı hemşirelerin gözündeki saygınlığını artırmıyor elbette, artırmasını da beklemiyor zaten. Çünkü azgın bir yaşlı keçi olmak da oyunun parçası ve o bu oyunu oynamayı reddediyor.

Arkadaşlarıyla görüşmeyi reddediyorsa, bunun sebebi kendisini perdelerle çevrili, aşağılayıcı ve aşağılanmış bu yeni halinde görmelerini istemeyişi. Ama insanlar olanları bir şekilde duyuyorlar elbette. Ona geçmiş olsun mesajları gönderiyor, hatta bizzat arıyorlar. Telefonda bir masal uydurmak kolay. *Bir bacağımı kaybettim, o kadar,* diyor, fark edilmeyeceğini umduğu acı bir tonla. *Bir süre koltuk değneği kullanacak, sonra da protez taktıracağım.* Yüz yüze rol yapması daha zor, çünkü taşımak zorunda kalacağı o ağır şeye duyduğu nefret suratından açıkça okunuyor.

En başından beri, Magill Sokağı'ndaki olaydan şimdiye kadar doğru dürüst davranmadı, direnmedi: Bunu açıkça biliyor. Kaderin acı sillelerini güler yüzle kabullenip mükemmel bir örnek teşkil etme fırsatı sunulmuştu, o ise bu fırsatı geri çevirdi. *Bunu bana kim yaptı?* Oldukça sıradan olsa da kuşkusuz işini bilen bir doktor olan genç Hansen'a böyle bağırırken, *bana kim çarptı,* demek istemiş gibi görünse de, aslında, *hangi küstah bacağımı kesti,* demek istediğini biliyor, utanıyor. Dünyada kötü bir kaza geçirmiş ilk insan değil o, kendini ona bakan iyi niyetli ama temelde kayıtsız insanlarla dolu bir hastanede bulan ilk ihtiyar da değil. Bir bacağı gitti: Geniş perspektiften bakıldığında, bir bacak kaybetmek nedir ki? Geniş perspektiften bakıldığında, bir bacak kaybetmek her şeyi kaybetmenin bir provasıdır, o kadar. O gün geldiğinde kime bağıracak ki? Kimi suçlayacak?

Margaret McCord ziyaretine geliyor. McCordlar Adelaide'deki en eski dostları. Margaret haberi geç aldığına sinirlenmiş ve bu kazanın sorumlusuna (her kimse) ateş püskürüyor. "Umarım dava açarsın," diyor. "Dava açmayı düşünmüyorum," diye karşılık veriyor Paul. "Komediye döner. *Bacağımı istiyorum, ama o olmazsa...* İşin o tarafını sigortacılara bırakıyorum." "Hata yapıyorsun,"

diyor Margaret. "Dikkatsiz araba kullananlara dersleri verilmeli. Sana protez takacaklar herhalde. Bu günlerde öyle güzel protezler yapıyorlar ki, yakında tekrar bisikletine binersin." "Sanmam," diye karşılık veriyor Paul. "Hayatımın o kısmı bitti." Margaret başını sallıyor. "Ne acı!" diyor. "Ne acı!"

Böyle demesinin hoş olduğunu düşünüyor Paul sonradan. *Zavallı Paul, zavalılık, ne korkunç şeyler yaşıyorsunuz!* Asıl demek istediği buydu, Paul'ün bunu anlayacağını biliyordu. *Hepimiz böyle bir şey yaşamak zorundayız,* diye anımsatmak isterdi ona, *hayatımızın sonunda.*

Hastane meselesi konusunda onu şaşırtan şey, bacağının dikilmesiyle ilgili kaygıların ("Mükemmel!" diyor Dr. Hansen, kesik bacağın ucunu manikürlü parmağıyla yoklayarak. "Hızla iyileşiyor. Yakında kendini toplarsın.") yerlerini hızla Paul'ün tekrar dış dünyaya salındığında orayla nasıl (kendi deyimleriyle) *uyum* sağlayacağı meselesine bırakmaları.

Mrs. Putts ya da Putz adlı bir sosyal işçi, Paul'a uygunsuzca erken gelen bir zamanda devreye sokuluyor. "Hâlâ genç bir adamsınız Mr. Rayment, Paul," diyor kadın ona neşeyle. İhtiyarlarla böyle konuşması gerektiği öğretilmiş olmalı. "Bağımsız kalmak isteyeceksinizdir, ki bu iyi bir şey elbette, ama uzunca bir süre bakıma, uzman bir hemşireye ihtiyacınız olacak. Böyle birini bulmanıza yardım edebiliriz. Uzun vadede, yürüyebildiğiniz zaman bile, yanınızda olup size yardım edecek; alışveriş, yemek, temizlik gibi işleri yapacak biri gerekecek. Kimseniz yok mu?"

Paul düşünüyor, hayır anlamında kafa sallıyor. "Hayır, kimsem yok," diyor. Demek istediği, kendini ona adanmayı, yemeklerini ve temizliğini vs. yapmayı kutsal görev bilecek bir erkek ya da kadın yok hayatında (Mrs. Putts'un bunu anladığına inanıyor).

Bu soruda ilgisini çeken şey, Mrs. Putts'un onu nasıl algıladığına dair ipuçları. Mrs. Putts, tıp personeliyle onunla henüz yapılandan çok daha açık ve gerçekçi konuşmalar yapmış olmalı. Bu gerçekçi konuşmalardan, Paul'ün uzun vadede bile bir yardımcı olmadan yaşayamayacağı sonucunu çıkarmış belli ki.

Paul ise sakın zamanlarında uzun vadeli geleceğe baktığında, sakat da olsa (fazla açık bir sözcük, ama kaçamak konuşmanın ne âlemi var?) bir şekilde, bir bastonun filan yardımıyla yaşayıp gidebilmeyi umuyor, belki öncekinden daha yavaş bir şekilde, ama artık yavaşmış hızlıymış ne önemi var ki? Ama onlar böyle düşünmüyorlar anlaşılır. Onlara göre Paul yeni, değişik hayat koşullarının üstesinden gelmeyi başaracak, genelde uyum sağlayan türden biri değil, profesyonel yardım alınmazsa huzurevine düşecek türden biri anlaşılır.

Mrs. Putts kendisiyle açık konuşsa, kendisi de onunla açık konuşurdu. *Uyum sağlama meselesini epey düşündüm*, derdi. *Hazırlıklarımı çoktan yapmıştım; en kötü ihtimalde bile kendime bakabilirim.* Ama oyunun kuralları ikisinin de açıksözlü olmalarını güçleştiriyor. Mesela Mrs. Putts'a dairesinin banyosunun dolabındaki Somnax şişesinden bahsetse, kadın oyunun kuralları yüzünden onu kendi kendisinden korumak uğruna psikolojik danışmanlık almaya zorlayabilir.

Paul iç geçiriyor. "Sizin bakış açınızdan, profesyonel bir bakış açısından, Mrs. Putts, Dorianne," diyor, "ne yapmamı tavsiye edersiniz?"

"Bir bakıcı bulmanız gerekeceği kesin," diyor Mrs. Putts. "Bir özel hemşire daha iyi olur, sakatlara bakmakta deneyimli biri. Sizin sakat olduğunuzu söylemiyorum tabii. Ama siz tekrar yürüyebilene kadar riske girmek istemeyiz, değil mi?"

"Evet, istemeyiz," diyor Paul.

Sakatlara bakmak. Sakat insanların bakımı. Paul sakat biri olduğunu hiç düşünmemişti, röntgen filmlerini görene dek. Filmlerdeki örümcek ağına benzer kemiklerin onu ayakta tutabileceğine, onları kırmadan yürüyebileceğine inanmakta zorlanmıştı. Boyları uzadıkça kırılma olasılığı artıyordu. Fazla uzundular. *Hiçbir bu kadar uzun boylu bir adamı ameliyat etmemiştim*, demişti Dr. Hansen. *Bacaklarınız öyle uzun ki*. Sonra pot kırıldığını anlayıp kızarmıştı.

“Sigortan bakıcı masraflarını da karşılıyor mu, Paul? Biliyor musun?” diyor Mrs. Putts.

Bir hemşire, yine bir hemşire. Dairesinde gezinip neşeyle, *ilaç saatiniz geldi Mr. R.*, diye bağırان küçük beyaz kepli ve sade ayakkabılı bir kadın. “Hayır, sigortamın bunu kapsadığını sanmıyorum,” diye karşılık veriyor.

“Öyleyse bütçenizden buna para ayırmanız gerekecek, değil mi?” diyor Mrs. Putts.

Üç

Anlamsız. O gün Magill Sokağı'ndayken, tanrıların gizemli daktilolarıyla yazdıkları alinyazısına uymak için nasıl da gayret sarf etmişti. Şimdi düşününce içinden sadece gülümsemek geliyor. Zamanı gelince insana, ruhuna çekidüzen vermesinin tavsiye edileceğine inanmak ne tuhaf, ne antika. Ölüm döşeklerinden göğe yükselen ve bir sütunda borçlar, diğerinde alacaklar yazılı olanların muhasebe hesaplarını kontrol etmekle ilgilenen varlıklar evrenin hangi köşesinde olabilir?

Evet, *anlamsız* kelimesi onu özetlemek için fena sayılmaz, kazadan önceki ve belki şimdiki halini. Hayatı boyunca ciddi bir kötülük de, iyilik de yapmadı. Geride iz bırakmayacak, soyadını sürdürecektir bir vâris bile. *Dünyadan kayıp giden;* eskiden onunki gibi hayatları böyle tanımlarlardı: kendi çıkarını kollayan, çaktırmadan zenginleşen, dikkat çekmeyen. Böyle bir hayatı yargılayacak kimse kalmazsa, Her Şeyin Yüce Yargıcı yargıçlıktan vazgeçip kendini tırnaklarının bakımıyla ilgilenmeye verirse, o zaman Paul kendi hükmünü kendi verecek: *boşa harcanmış bir fırsat.*

Savaş için iyi bir söz söyleyeceğini hiç sanmazdı, ama bu hastane yatağında yatarken, zamanı tüketirken ve zaman tarafından tüketilirken, fikirlerini gözden geçi-

riyor sanki. Şehirlerin yakılışında, hazinelerin yağmalanışında, masumların katledilişinde, pervasızca yapılan bütün o yıkımlarda bir bilgelik fark etmeye başlıyor, sanki tarih en derin bir düzeyde ne yaptığını biliyormuş gibi. Eskiye yıkın, yeniye yer açın! Çocuksuz ölmekten, soyunu bitirmekten, nesillerin büyük emeklerinden kendini soyutlamaktan daha bencilce, daha pintice (özellikle bu mesele canını sıkıyor) ne olabilir ki? Pintilikten bile kötü aslında: anormal.

Taburcu edilmesinden önceki gün sürpriz bir ziyaretçi geliyor: ona çarpan çocuk, Wayne Bilmemne, Bright (Parlak) ya da Blight (Afet). Wayne hatırını sormaya gelmiş, ama hatalı olduğunu kabul etmediği anlaşılıyor. “Nasılsınız diye bakayım dedim, Mr. Rayment,” diyor Wayne. “Olanlar için cidden çok üzgünüm. Cidden büyük talihsizlik.” Genç Wayne bir belagat ustası değil; yine de her sözcüğünü özenli bir kaçamaklıkla seçiyor, sanki kendisine odada gizli mikrofonlar bulunduğu söylenmiş gibi. Sahiden de Paul sonradan, Wayne’in babasının bütün o görüşmeyi koridordan gizlice dinlediğini öğreniyor. Wayne’e önceden nasihat vermiş olmalı: “O moruğa saygılı davran, özür dile, ama sakın hatalı olduğunu kabul etme.”

Babayla oğulun yoğun trafikte bisiklet kullanan kişilere kendi aralarında neler dediklerini gayet iyi hayal edebiliyor. Ama kanun kanundur; bisikletli sersem morukların bile ezilmeme hakları var; Wayne ile babası bunu biliyorlar. Paul’ün ya da sigorta şirketinin dava açmasından ödleri kopuyor olmalı. Wayne’in böyle dikkatli konuşmasının sebebi bu olsa gerek.

Cidden büyük talihsizlik. Paul’ün verebileceği bir sürü karşılık var, şundan başlayarak: *Talihle ilgisi yok Wayne, cidden kötü sürücülüktü, o kadar.* Ama kırdığı şeyi tamir etme gücüne sahip olmayan bir çocuğu boz-

manın ne anlamı var? *Git ve daha fazla günah işleme*: Şu anda aklına bundan iyisi gelmiyor. Blightların, baba ve oğulun, eve dönerken yolda kıkırdamalarına yol açacak türden morukça özlü sözler. Gözlerini kapatıyor, Wayne' in gitmesini istiyor.

Bir kaza: birinin başına istenmeden gelen beklenmedik şey. Bu tanıma göre Paul Rayment'ın bir kaza geçirdiği kesin. Peki ya Wayne Blight? Wayne de kaza geçirdi mi? Bangır bangır müzik dinleyerek kullandığı füzesini tatlı ve yumuşak insan etine çarptırırken ne hissetti? Şaşırması olmalı, istemeden, beklemeden; yine de hoş bir tarafı olsa gerek. O talihsiz kavşakta gerçekleşen şeyin Wayne'in *başına geldiği* söylenebilir mi? Birilerinin başına bir şey geldiyse, Paul'a göre kendisinin başına Wayne geldi.

Gözlerini açıyor. Wayne hâlâ yatağın ucunda durmakta, üst dudağı terli, parlıyor. Tabii ya! Wayne'e okulda öğretmen dersi bitirene dek sınıftan çıkılmayacağı öğretilmiş olmalı. Wayne nihayet okuldan, öğretmenlerden kurtulunca ne kadar rahatlamıştır kim bilir; ayağını gaz pedalına bastırabildiğinde, camı indirip rüzgârı yüzünde hissedebildiğinde, sakız çiğneyebildiğinde, müziğin sesini istediği kadar açıp yanından hızla geçtiği bunak moruklara, "Siktir git, be adam!" diye bağırabildiğinde! Oysa şimdi yine burada, yine kısıtlanmış halde, uslu çocuk olmak zorunda, özür dilemek zorunda.

Böylece bilmece çözülüyor. Wayne bir sinyal bekliyor, Paul de Wayne'in hayatından çıkıp gitmesini. "Gelmen büyük nezaket, evlat," diyor Paul. "Ama başım ağrıyor ve uyumam gerek. Bu yüzden güle güle."

Dört

Mrs. Putts'un tavsiye ettiği gündüz hemşiresinin ismi Sheena. Sheena on dokuzunda gibi görünse de, elindeki belgelere göre yirmi dokuz yaşında. Şişman bir kız; sert, domuz gibi, özgüvenli bir şişmanlık. Sorular keyfini kaçıramıyor. Paul onu ilk bakışta sevmiyor, onu istemiyor, ama Mrs. Putts ısrar ediyor. "Uzmanlık gerektiren, özel hemşirelik gerektiren bir iş," diyor Mrs. Putts. "Sheena daha önce de uzuvlarını kaybetmiş insanlarla çalıştı. Onu geri çevirmeniz salaklık olur." Böylece Paul pes ediyor. Karşılığında Mrs. Putts onun bir gece hemşiresine ihtiyaç duyamayacağını kabul ediyor, bir acil servis hizmetine yazıldığı ve yanında sürekli bir çağrı cihazı bulundurduğu sürece.

Paul, Mrs. Putts'la arasını hoş tutmaya çalışıyor çünkü onun neler yapabileceğini gayet iyi bildiğine inanıyor. Mrs. Putts, sosyal yardım sisteminin bir parçası. Sosyal yardım demek, kendilerine bakamayan insanlara bakmak demektir. Mrs. Putts onun kendine bakamayacak halde olduğuna, kendi beceriksizliğinden korunması gerektiğine karar verirse, Paul ne yapabilir ki? Kendisi adına savaşacak müttefikleri yok. Yapayalnız.

Mrs. Putts'un ilgisini abartıyor da olabilir elbette. Sosyal yardım konusunda, bakım ve yardım meslekleri konusunda zamanın epey gerisinde kaldığı kesin. Hem

kendisinin, hem de Mrs. Putts'un yeniden doğdukları, düsturu *laissez faire*¹ olan bu cesur yeni dünyada, Mrs. Putts kendisini ne Paul'ün, ne kendi ağabeyinin ne de başka herhangi birinin bakıcısı olarak görüyor belki de. Bu yeni dünyada sakatlar, yatalaklar, yoksullar ya da evsizler çöp tenekelerinden yemek istiyorlar ve döşeklerini en yakın kapı eşiğine sermek istiyorlarsa buyursunlar: Birbirlerine sokulup uyusunlar, ertesi sabah sağ salim uyanabilirlerse ne âlâ.

Ambulans görevlileri Paul'ü evine götürdüklerinde Sheena hazır bekliyor. Paul'ün yatak odasını yeniden düzenleyen, temizlikçi kadına talimatlar veren, işçiye nerelelere parmaklık takması gerektiğini söyleyen ve genel idareyi eline alan o. Birlikte geçirecekleri her günü içeren bir plan hazırlamış bile; yemekleri, egzersizleri ve K.B.C., yani kesik bacak bakımı dediği şeyi kapsayan bir plan. Bunu duvara, Paul'ün tepesine asıyor. Planda "S.D.nin Serbest Zamanı" başlıklı üç blok var; biri sabah ortası, biri öğlen, biri ise ikindi vakti için. Bu vakitlerde mutfağa gidip kamını doyuruyor. Yiyeceklerini buzdolabındaki "S.D. Özel" etiketli bir rafta tutuyor. Can sıkıntısından ölmek için radyoyu mutfakta bulundurup gürültülü müzikler çalan ve reklamlar veren bir kanala ayarlı tutuyor. Paul sesi kısmasını söylediğinde sesi kısıyor; ama yine de Paul istemediği halde radyonun sesini duymayı sürdürüyor.

Fiziksel gücünün ilk sınavı, dirseği Sheena tarafından tutulurken tuvalete gitmeyi denediğinde yapıyor. Paul oturma manevrasını beceremiyor: Sol bacağı, kendisine kalan bacağı öyle zayıf ki, macun gibi. Sheena dudaklarını büzüyor. "Hemen yatağa dönüyorsun," diyor. "Lazımlığı getiriyorum."

1. (Fr.) Bırakın yapsınlar. (Y.N.)

Paul'ün penisine pipi diyor. Onu süngerle yıkarken, kesik bacağıyla ilgilenmeden önce duraksıyor ve bir bebekle konuşur gibi konuşmaya başlıyor. "Şimdi, eğer Sheena'nın pipisini yıkamasını istiyorsa, çok kibarca rica etmeli," diyor. "Yoksa Sheena'yı o yaramaz kızlardan biri sanabilir. O çok, çok yaramaz kızlardan biri." Sonra oyuncu bir edayla Paul'ün koluna şaplak vuruyor, bunun sadece bir şaka olduğunu göstermek için.

Sheena'ya hafta sonuna kadar katlandıktan sonra Mrs. Putts'u arıyor. "Sheena'ya bir daha gelmemesini söyleyeceğim," diyor. "Ona tahammül edemiyorum. Bana başka birini bulmanız gerekecek."

Sheena'dan kurtulmanın bu kadar kolay olmayacağı anlaşılıyor. İncinen mesleki gururu, ancak Paul'dan iki aylık maaş aldığında yatışıyor. Paul kızın hemşirelik kariyeri boyunca başka kaç kişiden böyle para kopardığını merak ediyor. Belki de radyo sırf onu sinirlendirmek için bir numaraydı. Karşısında bebek varmış gibi konuşması da.

Sheena'dan sonra ona acentenin arka arkaya gönderdiği hemşireler bakıyor, kendilerine *geçici* diyen ve bir-iki günlüğüne gelen hemşireler. "Bana düzenli gelecek birini bulamaz mısın?" diye soruyor Mrs. Putts'a telefonda. "Sınırlarımı zorluyorum," diyor Mrs. Putts. "Yatalak bakıcılarına talep çok. Sabırlı ol, A listemdesin."

Hastaneden kurtulmanın hazzı uzun sürmüyor. Paul karamsarlaşıyor ve bu ruh halinden kurtulamıyor. Geçici bakıcılardan hiçbirini sevmiyor... çocuk ya da saklakmış muamelesi görmekten de, canlı ve neşeliymiş gibi konuşmalarından da hoşlanmıyor. "Bugün nasılız bakalım?" diyorlar. "Bu güzel," diyorlar, Paul yanıtlama zahmetine girmemiş olduğunda bile.

"Bacağıımıza ne zaman protez taktırıyoruz?" diyorlar. "Yeni bir bacak, alıştın mı koltuk değneklerinden çok daha iyidir, cidden. Göreceksin."

Huysuzluktan asık suratlılığa geçiş yapıyor. Yalnız kalmak istiyor; kimseyle konuşmak istemiyor; gözyaşsız ağlama krizlerine tutuluyor. *Keşke gerçekten ağlayabilsem*, diye düşünüyor. *Keşke gözyaşlarıyla yıkanabilsem!* Herhangi bir sebepten dolayı kimsenin onunla ilgilenmeye gelmediği günlerden hoşlanıyor, bu sadece bisküvi ve portakal suyuyla beslenmesi anlamına gelse de.

Karamsarlığından ağrı kesicileri sorumlu tutuyor. Hangisi daha kötü, kafasının içindeki karanlık bulut mu yoksa bütün gece uyutmayan kemik ağrısı mı? Hapları boş verip acıya katlanmayı deniyor. Ama karamsarlığı geçmiyor. Karamsarlığı yerleşmiş, bir parçası olmuş sanki.

Eskiden, kaza öncesinde, karamsar biri sayılmazdı. Yalnızdı ama sadece bazı erkek hayvanların yalnız olduğu gibi. Yapacak bir şeyleri olurdu hep. Kütüphaneden kitaplar alır, sinemaya giderdi; yemek pişirir, hatta kendi ekmeğini yapardı; arabası yoktu ama bisiklete biner ya da yürürdü. Böyle bir hayat tarzı onu eksantrik kıldıysa bile, Avustralya standartlarına göre son derece ılımlı bir egzantriklikti onunki. Uzun boyluydu, gezgindi, gücünü kuvvetini korumuştur; tüm egzantriklikleriyle birlikte doksan yaşına kadar yaşayabilecek biriydi.

Gerçi hâlâ doksan yaşına kadar yaşayabilir, ama artık onun tercihi olmayacak bu. Hareket serbestliğini yitirdi ve bir daha geri kazanabileceğini düşünmesi salaklık olur, yapay uzuv kullansa da kullanmasa da. Bir daha asla koşar adımlarla Black Tepesi'ne çıkamayacak, asla alışveriş yapmak için pedal çevirerek pazara gidemeyecek, kıvrımlı Montacute'tan bisikletiyle hızla inemeyecek. Evren daralıp bu daireye ve etrafındaki bir-iki sokağa indirgendi ve bir daha genişlemeyecek.

Kısıtlanmış bir hayat. Sokrates bu konuda ne derdi? Bir hayat artık yaşanmaya değmeyecek kadar kısıtlanabilir mi? İnsanlar yıllarca hapis yatarak aynı boş duvara

bakıp durduktan sonra çıktıklarında karamsarlığa kapılmayabiliyorlar. Bir uzuv kaybetmenin ne özelliği var ki? Bacağını kaybeden bir zürafanın öleceği kesindir; ama zürafalar Mrs. Putts'ta vücut bulmuş olan ve kendileriyle ilgilenecek çağdaş devlet kurumlarına sahip değiller. Kendisi neden sakat yaşlılara düşman olmayan bir şehirde makul sınırlar içinde yaşamaya razı olmasın ki?

Böyle sorulara yanıt bulamıyor. Yanıt veremiyor çünkü yanıtlayacak ruh halinde değil. Karamsarlığın anlamı bu: Aklın oyunlarının ve titreşimlerinin (*Neden şöyle olmasın? Neden böyle olmasın?*) çok altındaki bir seviyede, kendisi, *kendisi*, bazen *sen* bazense *ben* diye hitap ettiği *kendisi*; karanlığı, durgunluğu, soyunun tükenmesini kabullenmeye dünden razı. *Kendisi*: Bir zamanlar zihninden binbir düşünce geçen kişi değil, bütün gece acı çeken kişi.

O özel bir vaka değil elbette. Uzuvlarını ya da uzuvlarının kullanımını yitiren insanlar oluyor her gün. Tarih tek kollu denizcilerle ve koltuğundan kalkamayan mucitlerle dolu; kör şairler ve deli krallarla da. Ama onun durumunda, bacağının kesilmesi sanki geçmişini geleceğinden öyle belirgin bir şekilde ayırmış ki, *yeni* sözcüğüne yeni bir anlam katıyor. Bu kesikle yeni bir hayat başlasın. Eskiden insan idiysen ve insan gibi yaşadıysan, artık bir köpek olup köpek gibi yaşa. Sesin dediği bu, o karanlık buluttan gelen sesin.

Pes mi etti? Ölmek mi istiyor? İşin özü bu mu? Hayır. Bu yanlış bir soru. Bileklerini *kesmek* istemiyor, yirmi dört Somnifex birden *yutmak* istemiyor, kendini balkondan atmak istemiyor. *Ölmek* istemiyor çünkü *hiçbir şey* istemiyor. Ama Wayne Blight ona bir daha çarparsa ve havada uçuvermesine yol açarsa, bu kez kendini kurtarmak için hiç çabalamayacak. Yuvarlanmaya, ayağa fırlamaya kalkmayacak. Son bir düşünceye vakti kalırsa şunu düşünecek: *Son düşünce böyle bir şeymiş demek.*

Çözölmek: Homeros'tan anımsadığı bir sözcük. Mızrak göğüs kemiğini parçalar, kan fışkırır, uzuvlar çözölür, beden tahta bir kukla gibi devrilir. Kendisinin uzuvları çözölmüştü, şimdi ruhu da çözöldü. Ruhu devrilmeye hazır.

Mrs. Putts'un gönderdiği ikinci devamlı bakıcı adayının ismi Marijana. İlk görüşmelerinde Hırvat kökenli olduğunu söylüyor. Vatanından on iki yıl önce ayrılmış. Almanya'da, Bielefeld'de eğitim görmüş; Avustralya'ya geldikten sonra da Güney Avustralya'da çalışma sertifikası almış. Özel bakıcılık dışında temizlikçilik de yapıyor, "ekstra para" için. Kocasını bir otomobil fabrikasında çalışıyor; Elizabeth'in kuzeyindeki, arabayla yarım saatlik mesafede bulunan Munno Para'da yaşıyorlar. Liseye giden bir oğulları, ortaokula giden bir kızları var. Üçüncü çocukları henüz okul çağına gelmemiş.

Marijana Jokić, orta yaşlı sayılmasa da belki anaç bir hava verecek kadar kalınlaşmaya başlamış, soluk benizli bir kadın. Paul'a bütün o beyazlıktan sonra hoş gelen gök mavisi bir üniforma giyiyor. Koltuk altları terli. Slav aksanıyla ve A harflerini düzgün telaffuz edemedi, hızlı ve düzgün bir Avustralya İngilizcesiyle konuşuyor. Konuşmasını süsleyen argo sözcükleri, sınıf arkadaşlarından kapmış olan çocuklarından kapmış olmalı. Paul ilk kez işittiği bu dil varyasyonundan hoşlanıyor.

Mrs. Putts aracılığıyla Mrs. Jokić ile yaptığı anlaşma uyarınca, kadın haftanın altı günü, pazar hariç her gün ona tam bakıcılık yapacak. Pazarları Paul acil servisi kullanılacak. Paul'ün hareket kabiliyeti kısıtlı olduğu sürece Mrs. Jokić ona sadece bakıcılık yapmakla kalmayacak, gündelik ihtiyaçlarıyla da ilgilenecek, yani alışveriş, yemek ve biraz da temizlik yapacak.

Sheena'yla yaşadıklarından sonra Paul, Balkanlar'dan

gelme bu kadına karşı büyük umutlar beslemiyor. Ama günler geçtikçe, onun çıkagelişine minnet duymaya başlıyor elinde olmadan. Mrs. Jokić, (Marijana) Paul'ün neye hazır olup olmadığını seziyor sanki. Ona titrek, sersem bir moruk gibi değil, aldığı yara yüzünden hareket kabiliyeti kısıtlanmış bir adam gibi davranıyor. Yıkanmasına, karşısında bebek varmış gibi yapmadan, sabırla yardım ediyor. Paul ona yalnız kalmak istediğini söylediğine gidiyor.

Paul uzanıyor; kadın o şeyin, kesik bacağıın sargılarını açıyor ve bir parmağını çıplak yüzeyinde gezdiriyor. "İyi dikişler," diyor. "Kim dikti?"

"Dr. Hansen."

"Hansen. Hansen'ı tanımıyorum. Ama iyi. İyi cerrah." Kesik bacağı dikkatle, kavunmuşçasına eline alıp tartıyor. "İyi iş."

Kesik bacağı sabunluyor, yıkıyor. Sıcak su kesik bacağı pembeleştiriyor ve beyazlaştırıyor. Kör bir derin deniz balığından çok, tütsülenmiş salamı andırmasına yol açıyor. Paul gözlerini kaçırıyor.

"Kötü işleri çok mu görüyorsun?" diye soruyor.

Kadın dudaklarını büzüyor, kollarını açıyor, Paul'e annesini hatırlatan bir şekilde. *Olabilir*, demek istiyor kadın bu hareketle; *duruma bağlı*.

"Bunlardan... Çok mu görüyorsun?" Paul parmak uçlarıyla çok hafifçe kendine dokunuyor.

"Evet."

Bu konuşmadaki karşılıklı samimiyet Paul'ün ilgisi- ni çekiyor.

Kendisi o bacağına kesik bacak dememeyi yeğliyor. Aslında hiçbir isim vermek istemiyor; onu düşünmemek istiyor ama bu mümkün değil. Ona bir isim verecekse, *le jambon* demek istiyor. *Le jambon* hoş, küçümseyici bir mesafe koyuyor.

Paul görüştüğü insanları ikiye ayırıyor: onu gören az

sayıda kişi ve neyse ki asla görmeyecek olan geri kalanlar. Marijana'nın daha en baştan ve geri dönölmez bir şekilde ilk sınıfa girmiş olmasından esef duyuyor.

“Neden dizi bırakmadılar asla anlayabilmiş değilim,” diye yakınıyor kadına. “Kemikler birbiriyle kaynaşır. Eklem parçalanmış olsa bile, onarmaya çalışabilirlerdi. Bir diz kaybetmenin ne büyük bir fark yarattığını bilsem, asla razı olmazdım. Bana hiçbir şey söylemediler.”

Marijana kafa sallıyor. “Rekonstrüksiyon,” diyor, “çok zor operasyon, çok zor. Yıllardır, bir sürü hastanede. Bilirsiniz, yaşlı hastalar için sevmezler rekonstrüksiyon. Sadece gençler için. Ne anlamı var ha? Ne anlamı var?”

Paul'ü yaşlı sınıfına sokuyor, kurtarılması (dizinin, hayatının) anlamsız insanlar sınıfına. Kendini hangi sınıfa soktuğunu merak ediyor Paul: gençler, yaşlı olmayanlar, ne genç ne yaşlı olanlar, asla yaşlanmayacak olanlar?

Kendini işine Marijana kadar adayan çok az insan gördü. Alışverişe giderken yanına aldığı listeye dönüşte fişler tutturulmuş oluyor; listedeki her maddenin üstünü çizmiş ya da bir değişiklik yapılması gerekmişse eski dünyada öğrendiği düzgün el yazısıyla (kanca gibi l'ler, haç gibi 7'ler, halkalı 9'lar) belirtmiş oluyor. Canla başla yaptığı yemekler istisnasız iştah açıcı.

Paul hatırını sormak için arayan arkadaşlarına Marijana'dan *gündüz bakıcısı* diye bahsediyor, o kadar. “Çok becerikli bir gündüz bakıcısı tuttum,” diyor. “Alışverişle yemekleri de yapıyor.” Ondan *Marijana* diye bahsetmiyor, fazla samimi gelmesin diye; onunla sohbet ederken *Mrs. Jokić* diye hitap etmeyi sürdürüyor, kadın da ona *Mr. Rayment* diyor. Ama Paul onu *Marijana* olarak düşünmekten sakınmıyor. Bu ismi seviyor, o dört dolgun ve tavizsiz heceyi. *Marijana sabah burada olacak*, diyor kendine karamsarlık bulutunun yine çöktüğünü hissettiğinde. *Kendini topla!*

Kadın Marjiana'yı, ismini sevdiği kadar sevip sevmediğini bilmiyor henüz. Tarafsız bir gözle bakıldığında çekici olmadığı söylenemez. Ama karşı karşıyayken kadında seks meselesini ortadan kaldırma yetisi var sanki. Hamarat, becerikli, neşeli: Paul'a, işverenine sunduğu yüz bu; Paul'ün parasını verdiği ve yetinmek zorunda olduğu yüz bu. Bu yüzden huysuzluğu bir kenara bırakıp onu gülümseyerek karşılamaya gayret ediyor. Başına gelen talihsizliği yiğitçe karşıladığını düşünmesini istiyor kadının; kendisi hakkında her bakımdan iyi şeyler düşünmesini istiyor. Kadın onunla flört etmeyecekse sorun değil. Pipisi hakkında cilveli laflar etmesinden iyidir.

Marijana bazı sabahlar yanında en küçük çocuğunu getiriyor, henüz okula gitmeyi. Çocuk Avustralya'da doğmuş olsa da ismi Ljuba, Ljubica. Yanlış hatırlamıyorsa *lyubov* Rusça'da aşk anlamına geliyor. Paul bu ismi beğeniyor, onaylıyor. Bir kıza Aimée veya daha da iyisi Amour ismini vermek gibi.

Marijana ilk evladı olan oğlunun on altısına yeni bastığını söylüyor. On altı: Demek ki kadın genç yaşta evlenmiş. Paul onunla ilgili bir değerlendirme yapma sürecinde. Çekici olmamanın ötesinde, zaman zaman oldukça çekici bir kadın, biçimli, gürbüz, fındık kahverengisi saçlı, kara gözlü, soluk değil esmer tenli; dik duran, geniş omuzlu, göğüsleri öne fırlayan bir kadın. *Gururlu*, diye düşünüyor Paul, onu betimleyecek İngilizce bir sözcük bulmaya çalışırken. Kadının tek kusuru nikotinden sararmış dişleri. Eski Avrupa tarzı bir edayla fosur fosur içiyor, her ne kadar Paul rahatsız olmasın diye balkona çıksa da.

Küçük kıza gelince; dünya güzeli; kıvrır kıvrır siyah saçları, kusursuz bir cildi ve ancak zekâ belirtisi olabilecek bir şekilde parlayan gözleri var. İkisi yan yana hoş bir tablo oluşturuyorlar. İyi de anlaşıyorlar. Marijana yemek

yaparken kızın çörek ya da zencefilli bisküvi pişirmesine yardım ediyor. Mutfaktan tekdüze mırıltıları geliyor. Ana-kız: Kadınlık protokolleri iletiliyor, nesilden nesile.

Beş

Haftalar geçiyor; Paul, Marijana'nın kendisine bakmasına alışıyor. Kadın her sabah ona egzersiz yaptırıyor, zayıflamış ve zayıflayan kaslarına masaj yapıyor; tek başına yapamadığı, yapmayı asla öğrenemeyebileceği şeylerde yardım ediyor basiretle. Paul dinleme modunda olduğunda, o konuşma modunda oluyor... İşinden, Avustralya'da yaşadıklarından bahsediyor. Paul içine kapandığında o da susmaktan gocunmaz gibi görünüyor.

Paul bir zamanlar bedenini sevmişse bile artık böyle bir his duymuyor. Onu tamir etmek, bir tür ideal verimliliğe tekrar ulaştırmak umurunda değil. Eski hali artık bir anıdan ibaret, hızla solan bir anıdan. Bir ruh olduğunu, ruhsal yaşamının azalmadığını hâlâ hissediyor; geri kalanıysa, sağa sola taşımak zorunda olduğu bir kan ve kemik çuvalı, o kadar.

Böyle bir durumdayken her türlü alçakgönüllülüğü bir kenara atmak cazip. Ama bu dürtüye direnmiyor. Terbiyesini korumak için elinden geleni yapıyor ve Marijana onu destekliyor. Çıplaklık kaçınılmaz olduğunda gözlerini kaçırıyor, Marijana ona bakarken kendisinin onun baktığını görmediğini görsün diye. Marijana gizlice yapılması gereken şeylerin gizlice yapılması için elinden geleni yapıyor.

Paul bütün bunlar sayesinde bir insan olarak kalma-ya çalışıyor, küçülmüş bir insan olsa da. Marijana'nın bunu anladığı ve sempati duyduğu kesin. Marijana'nın bu inceliği, ondan öncekilerde kesinlikle bulunmayan bu inceliği nereden edindiğini merak ediyor Paul. Bielefeld'de mi, hemşire okulunda mı? Olabilir ama Paul bunun kaynağının daha derin kuyular olduğundan şüpheleniyor. *İyi bir kadın*, diye düşünüyor, *çok çok iyi*. Marijana Jokić'in hayatına girmesi, başına gelen güzel şeylerden biri.

"Acırsa söyleyin," diyor Marijana, başparmaklarını çirkin bir şekilde ufalmış kalça kaslarına bastırırken. Ama asla acımıyor; acısa bile hazza öyle benzeyen bir acı ki, Paul ayırım yapamıyor. *Sezgisel*, diye düşünüyor Paul. Kadın onun ne hissettiğini, bedeninin nasıl tepki vereceğini seziyor sanki.

Sıcak bir ikindi vakti kilitli kapılar ardında bir erkekle bir kadın. Seks yapabilirler. Ama böyle bir şey olmuyor. Sadece bakıcılık, sadece bakım.

Yarım yüzyıl önce Kateşizm dersinde duyduğu bir cümle geliyor aklına: *Artık erkek-kadın olmayacak, ama...* Ama ne? Erkekliğin ve kadınlığın ötesine geçtiğimizde ne olacak? Ölümlü zihinlerin kavraması olanaksız bir şey. Sırlardan biri.

Bunu Aziz Paulus'un söylediğine emin – adaşı, ismini aldığı Aziz Paulus, ölümden sonraki yaşamın nasıl olacağını açıklıyor; herkes herkesi saf bir sevgiyle sevdiğinde, Tanrı'nın sevdiği gibi, ama onun kadar yoğun ve bütün değil.

Kendisi ne yazık ki henüz bir ruhtan çok bir tür insan, bu dünyaya yapsın diye getirildiği şeyleri yapmayı başaramamış türden bir insan: yani diğer yarısını aramayı, onu yarımayı ve dölüyle kutsamayı – Birader Aloysius'un alegorisine veya belki de mistik yorumuna göre (Paul hangisi olduğunu unuttu) Tanrı'nın kelamını temsil eden dölüyle.

Öyleyse tamamen insan olmayan bir insan: yarım insan, bir değişiklik sonrası kopya; zamanını iyi kullanamamış bir insanın şimdi geçmişe pişmanlıkla bakan hayaleti.

Dedesiyile ninesinin, Raymentların altı çocukları vardı. Ebeveyninin iki. Onun hiç yok. Altı, iki, bir ya da hiç: Etrafa bakınca her yerde o zavalıca ardışıklığın yinelendiğini görüyor. Eskiden anlamlı olduğunu düşünürdü: Aşırı nüfuslu bir dünyada çocuksuzluk bir erdem olsa gerekti, tıpkı barışseverlik ve nefesine hâkim olmak gibi. Şimdiyse tam tersine çocuksuzluk delilik gibi geliyor, bir sürünün ortasında delilik, hatta bir günah. Daha fazla canlıdan, daha fazla ruhtan daha iyi ne olabilir ki? Dünyadan ruh akışı kesilirse Cennet nasıl doldurulacak?

Cennet'in kapısına vardığında Aziz Paulus (diğer ruhlar karşılarında Simon'ı bulabilirler, ama kendisi Paulus'u bulacak) bekliyor olacak. "Kutsa beni peder, çünkü günah işledim," diyecek. "Nasıl bir günah işledin, evladım?" O zaman söyleyecek sözü olmayacak, sadece boş ellerini gösterebilecek. "Zavallı adam," diyecek Paulus, "zavallı, zavallı adam. Sana neden en yüce armağan olan yaşamın verildiğini anlayamadın mı?" "Yaşarken anlamamıştım peder, ama şimdi anlıyorum, iş işten geçtikten sonra anlıyorum; inan bana pişmanım peder, pişmanım, *je me repen* ve çok üzgünüm." "Öyleyse geç hadi," diyecek Paulus yana çekilerek: "Babanın evinde herkese yer var, aptal ve yalnız koyunlara bile."

Marijana ona doğru yolu buldururdu, Katolik Hırvatistan'dan Marijana, onunla zamanında tanışmış olsaydı. İki kişinin, Marijana ile kocasının kasıklarından, üçüncü biri çıkardı – Cennet için üç ruh. Annelik için yaratılmış bir kadın. Marijana onu evlatsızlıktan kurtarırdı. Marijana altı, on, on iki çocuk doğursa bile hâlâ yeni çocuklara yetecek kadar anne sevgisine sahipti. Ama artık çok geç: Ne yazık, ne acı!

Altı

Hastaneden bir çift koltuk değneğiyle ve Zimmer denen, evde kullanabileceği bir buçuk metre yüksekliğinde, dört ayaklı alüminyum bir yürüteçle çıkmıştı. Bu alet ödünç veriliyor, artık işe yaramadığında (yani kendisi hareket kabiliyetini geliştirdiğinde ya da öldüğünde) iade edilmek üzere.

Edinebileceği başka yardımcı araçlar da var (broşürü görüyor); mesela dörtgen Zimmer yürütecine tekerleklerle bir emniyet freni ekleyen bir aygıt ve ileri derecede yatalaklar için tasarlanmış pilli motoru, direksiyonu ve açılıp kapanabilir bir yağınurluğu bulunan bir taşıt. Ancak bu daha çarpıcı yardımcı araçları edinmek istiyorsa satın alması gerekecek.

Marijana'nın özenli bakımı sayesinde, Marijana'nın onun bacağı demekten hoşlandığı şey, günbegün öfkeli rengini ve şişkin görüntüsünü yitiriyor. Koltuk değnekleri Paul'a vücudunun parçası gibi gelmeye başladılar, yürütece yaslanmak daha güvenli gelse de. Paul tek başınayken koltuk değnekleriyle odalarda geziniyor, bunun bir egzersiz olduğunu düşünerek, sırf huzursuzluktan yaptığı halde.

Her hafta genel sağlık kontrolü yaptırmak için hastaneye gidiyor. Bu ziyaretlerden birinde asansörü iki

büklüm duran, şahin burunlu ve esmer, Akdeniz tenli yaşlı bir kadınla paylaşıyor. Kadın kendisinin daha genç–ince kemikli, neredeyse onun kadar esmer, geniş kenarlı bir şapka ile yüzünün üst yarısını gizleyecek kadar geniş bir güneş gözlüğü takmış– bir versiyonunu elinden tutuyor. Daha genç olan kadına yapışık halde duran Paul, çıkmalarından önce, genç kadının yoğun gardenya parfümü kokusunu ciğerlerine çekmeye ve tuhaf bir şekilde elbisesini ters giymiş olduğunu, kuru temizleme talimatlarının yazılı olduğu etiketin cesaret verici küçük bir bayrak misali dik durduğunu fark etmeye zaman buluyor.

Bir saat sonra, binadan çıkarken, o çifte yine rastlıyor; çift kanatlı bir kapıyla boğuştuklarını görüyor. Kendisi sokağa çıktığındaysa o geniş siyah şapkanın, kalabalığın arasında inip kalktığını görebiliyor, o kadar.

Görüntüler aklında kalıyor: alelacele giyinmiş ve büyüyle uyurgezer hale getirilmiş prensesi elinden tutmuş götüren kocakarı. O genç kadın belki prenses rolü için fazla yaşlı ama yine de çekici: yumuşak etli, minyon, iri memeli. Paul'a göre, öğlene kadar uyuduktan sonra türbanlı küçük bir köle oğlanın gümüş bir servis tabağında getirdiği şekerlemelerle kahvaltı yapacak türden bir kadın. Bu kadının yüzünde gizlemek zorunda kalacağı ne olabilir ki?

Kazadan beri Paul'da cinsel arzu uyandıran ilk kadın o. Bir rüya görüyor. Rüyasında o kadın var, kendini göstermese de bir şekilde var. Yeryüzü sessizce yarılmaya başlıyor, yarık hızla Paul'a doğru genişliyor. İki devasa toz dalgası havaya yükseliyor. Paul kaçmaya çalışıyor ama bacakları kımıldamıyor. *İmdat*, diye fısıldıyor. Yaşlı kadın siyah, görmeyen gözlerle ona ve içine bakıyor. Paul'ün tam olarak anlayamadığı, *Toomderoom* gibisinden bir sözcüğü tekrarlayıp duruyor sürekli. Paul'ün ayaklarının altındaki toprak yarıyor. Paul yarığa düşüyor.

Margaret McCord telefon ediyor. Arayamadığı için üzüntüsünü ifade edip şehir dışına gitmiş olduğunu söylüyor. Paul'ü mesela pazar günü öğle yemeğine götürebilir mi? Birlikte arabayla Barossa Vadisi'ne gidebilirler. Ne yazık ki kocası onlara eşlik edemeyecek: Denizaşırı bir seyahatte.

Paul gelmeyi çok istediğini ama ne yazık ki uzun araba yolculuklarını biraz ıstırap verici bulduğunu söylüyor.

“Peki sana uğrasam olur mu?” diyor Margaret.

Yıllar önce, Paul boşandıktan sonra, Margaret'la kısa bir flört yaşamıştı. Margaret'ın dediğine göre, (ki Paul onun her sözüne inanmaz) kocası o yakınlıkları hakkında hiçbir şey bilmiyor.

“Neden olmasın?” diyor Paul. “Pazar günü gel. Akşam yemeğine gel. Bakıcının yaptığı nefis kaneloniler var.”

Oldukça serin bir akşamüstü, kuşların ayrılık şakımaları ile masadaki *Citronella* mumlarının titreşen alevleri eşliğinde, balkonda yemek yiyorlar. Rahat değiller: Bir zamanlar yaşadıkları şeyi kesinlikle unutmadılar. Margaret yanlarında bulunmayan kocasından bahsetmiyor.

Paul, Margaret'a Sheena'nın boyunduruğundayken yaşadıklarını anlatıyor; belki de açamayacak kadar utanmış veya Paul'ün yaşındaki bir adam için uygunsuz olduğunu düşündüğü bir konu olan seks dışındaki her meselede, onu öteki dünyaya hazırlayan sosyal işçi Mrs. Putts'tan bahsediyor.

“Cidden uygunsuz mu, peki?” diye soruyor Margaret. “Dürüstçe söyleyebilir misin?”

Paul, dürüst olmak gerekirse henüz yanıtı bilmediğini söylüyor. İktidarsız hale gelmiş değil, Margaret'ın sorduğu buysa. Belkemiği de, konuyla ilgili sinir bağlantıları da hasar görmedi. Henüz yanıtlanmamış soruysa, Paul'ün cinsel ilişki sırasında aktif bir partnerden bekle-

nen hareketleri yapıp yapamayacağı. Bununla bağlantılı ikinci bir soru ise, kapılacağı utanç hissini hazzı gölgeleyip gölgelemeyeceği.

“Bence bu koşullar altında,” diyor Margaret, “aktif partner rolünden vazgeçmen anlayışla karşılanabilir. İkinci soruna gelince; denemeden nereden bileceksin ki? Hem niye utanacakmışsın? Cüzzamlı filan değilsin ya. Bir uzvun kesildi, o kadar. Sakat insanlar çok romantik olabilirler. Bütün o savaş filmlerini düşünsene: Cephe-den göz bantlarıyla, göğüslerine tutturulmuş boş ceket kollarıyla veya koltuk değnekleriyle dönen erkekleri düşün. Kadınlar onlara bayılıyorlardı.”

“Sakatın tekiyim işte,” diyor Paul.

“Evet, bir kazanın, bir araba kazasının kurbanıydın. Bunda utanacak bir şey yok. Senin suçun değildi. Sonrasında bir bacağın kesildi. Bacağının bir kısmı. Salak bir vücut parçasının bir kısmı. Hepsi bu. Hâlâ sağlıklısın. Hâlâ kendinsin. Hâlâ her zamanki kadar yakışıklı ve sağlıklı bir erkeksin.” Paul’a gülümsüyor.

Bu meseleyi hemen şimdi yatak odasında çözmeyi deneyebilirler; ikisi, Paul’ün eskisi gibi bir erkek olup olmadığını, bir vücut parçası eksikken bile hazzın kendi zıttına baskın çıkıp çıkamayacağını görmeyi deneyebilirler. Margaret’ın buna itiraz etmeyeceğini seziyor. Ama o ânı değerlendirmiyorlar ve geçip gidiyor. Paul daha sonra düşününce buna seviniyor. Ne kadar iyi niyetli olursa olsun, bir kadının sadaka verircesine cinsellik sunmasını istemiyor. Bir başkasının, eski bir dost olsa bile, sakatları romantik bulduğunu iddia etse bile, Paul’ün bu yeni ve çirkin bedenini, yani sadece epey ufalmış kalçasını değil, sarkık kaslarıyla balon gibi şişmiş ufak göbeğini görmesini istemiyor. Bir daha bir kadınla yatağa girecek olursa bunu mutlaka karanlıkta yapacak.

“Bir misafirim geldi,” diyor Marijana’ya ertesi gün.

“Ya?” diyor Marijana.

“Başka misafirlerim de olabilir,” diyor Paul asık suratla. “Yani kadınlar.”

“Seninle yaşamak için mi?” diyor Marijana.

Onunla yaşamak için mi? Bu düşünce Paul’ün aklından bile geçmemişti. “Tabii ki hayır,” diyor Paul. “Sadece arkadaşlar. Kadın arkadaşlar.”

Marijana “Bu iyi,” diyerek elektrikli süpürgeyi çalıştırıyor.

Anlaşılan Paul’ün eve kadın getirip getirmemesi Marijana’nın umurunda değil. Paul’ün tek başınayken yaptıkları onu ilgilendirmiyor. Hem zaten Paul ne yapabilir ki?

Marijana, Margaret’in tersine, Paul’ün eski halini hiç görmedi. Onun gözünde Paul en yeni müşterisi, o kadar; soluk benizli, gevşek kaslı, koltuk değnekli ihtiyar bir adam. Yine de Marijana’yla kızının karşısında utanç duyuyor; sanki o al yanaklı ana ile meleksi çocuğun sağlıklılıkları, onu küçük düşürüyormuş gibi. Çocukla bakışmaktan kaçınıyor, oturma odasının bir köşesindeki koltuğuna sinip gizleniyor, sanki ev o iki kadına aitmiş de, kendisi bir şekilde içeri girmiş bir böcek, bir kemirgenmiş gibi.

Margaret’in ziyareti kadınlarla ilgili gündüz düşleri başlatıyor. Bütün o düşlerde cinsellik var; bazılarında Paul ve düşteki kadın yatağa girecek kadar ileri gidiyorlar. Bu rüyalarda Paul’ün yeni ve değişmiş bedeninden bahsedilmiyor, hatta görülmüyor da; her şey yolunda, her şey eskisi gibi. Ama birlikte olduğu kadın Margaret değil. Asansörde görmüş olduğu kadın çoğunlukla, giysilerini ters giymiş olan o güneş gözlüklü kadın. *Elbisen*, diyor kadına, *dur düzeltmene yardım edeyim*. Kadın bir eliyle gözlüğünü çıkarıyor. *Olur*, diyor. Sesi kısık, gözleri Paul’ün içine daldığı karanlık havuzlar.

Yedi

Marijana işini yaparken hemşire kepi değil eşarp takıyor, Balkanlar'da iyi ev kadınlarının yaptığı gibi. Paul eşarptan memnun, Marijana'nın yeni dünya uğruna eski dünyadan tamamen vazgeçmediğini gösteren her belirtiden memnun olduğu gibi.

Paul çeşitli savaş suçlularıyla ismini hatırlamadığı o uzun boylu, uzun servis atan tenisçi (Ilja? Ilić? Roman Ilić?) dışında Hırvatları tanımıyor. Yugoslavlar ayrı. Eskiden, hâlâ Yugoslavların bulunduğu zamanlarda, düzinelerce Yugoslav'la tanışmış olmalı; ama o zamanlar hangi çeşit Yugoslav olduklarını sormak aklın gelmemiştii tabii.

Marijana ile otomobil fabrikasında çalışan kocasının bu Yugoslavya meselesindeki konumları ne acaba? O eski ülkeden neden kaçmışlar? Yoksa çatışmalardan bunaldıkları için pıllarını pırtılarını toplayıp daha iyi, daha huzurlu bir hayat arayışı için mi sınırı geçmişler? Daha iyi, daha huzurlu bir hayat Avustralya'da yoksa nerede vardır ki?

Marijana ona oğlundan bahsediyor. Çocuğun ismi Drago ama arkadaşları ona Jag diyorlarmış. On altı yaşına basınca Marijana'nın kocası, Drago'ya bir motosiklet almış. Marijana'ya göre büyük bir hata. Şimdi Drago eve geceleri geliyor, ödevlerini ihmal ediyor, yemekleri kaçı-

rıyor. Arka sokaklarda arkadaşlarıyla yarışıyor, kayma egzersizleri ve Tanrı bilir daha neler yapıyor. Marijana çocuğun bir yerlerini kırmasından veya daha kötü bir şey olmasından korkuyor.

“Oğlun bir delikanlı,” diyor Paul ona. “Kendini sınıyor. Delikanlıların kendi sınırlarını keşfetmelerini engelleyemezsin. En hızlı olmak isterler. En güçlü olmak isterler. Hayran olunmak isterler.”

Drago’yla tanışmadı ve muhtemelen hiç tanışmayacak. Ama Marijana’nın performansından, saydamlığından hoşnut: Oğluyla övünmeyecek kadar görgülü olduğundan onun yaramazlığından, fütursuzluğundan, *joie de vivre*’inden ve kendisini tüketeneğinden yakınıyor.

“Drago’yu korkutmak istersen,” diyor Paul şaka yolu, “bir gün getir de bacağımı göstereyim.”

“Sizi dinler mi ki, Mr. Rayment? Der ki, bir şey değil bu, bisiklet kazası, o kadar.”

“Ona bisikletten geri kalanları da gösteririm.”

Bisiklet hâlâ alt kattaki depoda. Arka tekerleği ikiye katlanmış, jantı yamulmuş. O gün Magill Sokağı’nda kimse çalmaya kalkmayınca akşama kadar yol kenarında durmuş. Sonra polis almış. Sepete bantla bağlanmış olan plastik kutuyla o sabah alışverişte alınan şeylerin bir kısmını da kurtarmışlar: bir kısmı içeri göçmüş bir nohut konservesi, güneşte eriyip ardından katılaşmış çeyrek kilo krem peynir. Paul konserveyi öleceğini anımsatan bir hatıra niyetine sakladı. Mutfakta bir rafta duruyor. Drago’ya o konserveyi de göstereceğini söylüyor Marijana’ya. *Düşünsene, bu senin kafatasın olabilirdi*, diyecek o delikanlıya. Ardından, *anneni düşün. Senin için kaygılanıyor. O iyi bir kadın. Uzun ve mutlu bir hayatın olsun istiyor. Onun iyi bir kadın olduğunu söylemeyecek belki de. Ne de olsa oğlu bunu zaten bilmiyorsa, bir yabancının söylemesinin ne faydası olur ki?*

Ertesi gün Marijana bir fotoğraf getiriyor: Drago söz konusu motosikletin yanında durmuş, çizmeli ve dar kot pantolonlu, koltukaltında üstünde şimşek resmi bulunan bir kask duruyor. On altı yaşında birine göre oldukça uzun boylu ve iriyarı; ayrıca etkileyici bir gülümsemesi var. Eskiden kızların *hoş çocuk* dediği tiplerden; tıpkı o zamanlar annesi de *bir içim su* olduğu gibi herhalde. Bu çocuğun bir sürü kalp kıracağına şüphe yok.

“Oğlunun planları ne?” diye soruyor.

“Askerî okula gitmek istiyor. Donanmaya katılmak istiyor. Burs alabilir.”

“Peki ya kızın, büyük kızın?”

“Ah, o daha plan yapmayacak kadar küçük, akli havada.”

Şimdi Marijana'nın bir sorusu var, şaşırtacak kadar gecikmiş bir soru: “Çocuğunuz yok mu Mr. Rayment?”

“Hayır, ne yazık ki yok. Karınla ben çocuk yapmakla uğraşamadık. Başka hedeflerimiz, hayallerimiz vardı. Sonra birden boşanıverdik.”

“Peki sonra, hiç istemediniz mi?”

“Tersine, yaşlandıkça daha çok ister oldum.”

“Peki ya karınız? O istemiyor mu?”

“Karım başkasıyla evlendi. Çocuklu bir adamla. Birlikte bir çocukları oldu. Herkesin herkese ismiyle hitap ettiği o karmaşık modern ailelerden birine dönüştüler. Yani hayır, çocuğumuzun olmaması, çocuğumun olmaması karımı kaygılandırmıyor. Eski karımı. Onunla pek görüşmüyorum. Mutlu bir evlilik değildi.”

Aralarında geçenler, kişisellikten uzak bir kişiselliğin sınırları içinde gerçekleşiyor. Birbirlerini tanımakta olan bir erkekle bir kadın, aynı zamanda adamın bakıcısı, alışverişçisi, temizlikçisi ve genel işlerde yardımcısı olan bir kadın arasındaki bir sohbet; herkesin ve tüm dinlerin eşit sayıldığı bir ülkede. Marijana bir Katolik. Paul artık hiç-

bir şey değil. Ama bu ülkede ikisi de eşit, Katoliklikle hiçbir şeylik. Marijana insanların evlenip çocuk yapmadan boşanmalarını tasvip etmiyor olabilir, ama hoşnutsuzluğunu kendine saklayacak kadar düşünceli.

“Peki, size kim bakacak?”

Tuhaf bir soru. Bariz yanıt şu: Sen bakacaksın, *bana sen bakacaksın, yakın gelecekte sen ya da bu iş için tutacağım bir başkası*. Ama bu soru daha özel bir şekilde de yorumlanabilir – mesela, *kim yanında kalıp sana destek olacak*.

“Ben kendime bakarım,” diye karşılık veriyor. “Çok uzun yaşamayı beklemiyorum zaten.”

“Adelaide’de aileniz var mı?”

“Hayır, Adelaide’de değil. Ailem Avrupa’da sanırım, ama onlardan epeydir haber almıyorum. Fransa’da doğdum ben. Söylememiş miydim? Çocukken annemle üvey babam beni Avustralya’ya getirdiler. Benimle ablamı. Ben altı yaşındaydım. Ablam dokuz yaşındaydı. Artık yok. Genç yaşta kanserden öldü. Yani hayır, bana bakacak bir ailem yok.”

Konu burada kapanıyor. Ama Marijana’nın sorusu aklından çıkmıyor. *Size kim bakacak? Bakmak* sözcüğünü düşündükçe giderek daha anlaşılmaz buluyor. Çocukken Lourdes’te bir köpekleri olduğunu anımsıyor. Hayvanın bir köpek hastalığının son safhalarında, sepetinde yatıp durmadan inlediğini, burnunun sıcak ve kuru olduğunu, bacaklarının titreyip durduğunu. Babası bir ara, “*Bon, je m’en occupe,*”¹ diyerek hayvanı sepetiyle birlikte alıp evden çıkmıştı. Beş dakika sonra Paul ormanda bir av tüfeğinin ateşlendiğini işitmiş ve o köpeği bir daha hiç görmemişti. *Je m’en occupe:*

1. (Fr.) Onunla ben ilgileneceğim. (Y.N.)

Ben halledeceğim; onunla ben ilgileneceğim; yapılması gereken şeyi ben yapacağım. Marijana av tüfeğiyle yapılacak türden bir bakımı kastetmemişti elbette. Yine de, o sözcüğün içinde gizli duran, dışarı sızınmayı bekleyen bir anlamdı bu. Bu doğruysa, verdiği yanıtta ne demeli: *Ben kendime bakarım*. Nesnel bir açıdan bakıldığında bu sözü ne anlama geliyor? Kendine bakmaktan kastı, en güzel giysilerini giyip haplarını bir bardak sıcak sütle ikişer ikişer yutarak, bir yatağa uzanıp ellerini göğsünde kavuşturmak mı?

Pişmanlık duyduğu bir sürü şey var, içi pişmanlıklarla dolu, her gece gelip tüneyen kuşları andıran pişmanlıklarla. Bunların başında bir oğlunun bulunmayışı geliyor. Bir kız sahibi olmak hoş olurdu, kızların kendilerine özgü bir cazibeleri var, ama asıl üzüldüğü şey oğlunun olmayışı. Eğer o ve Henriette birbirlerini severken veya hâlâ çekici bulurken ya da önemserken hemen bir oğul yapsalardı, o çocuk şimdi otuz yaşında bir adam olacaktı. Hayal edilemez bir şey gibi geliyor olabilir; ama hayal edilemez şeyler hayal edilmek için vardır. Öyleyse baba ile oğulun birlikte yürüyüşe çıktıklarını, konudan konuya atlayarak, iki erkek olarak gevezelik ettiklerini hayal edelim. O konuşma sırasında Paul bir laf söyleyebilirdi, insanların açık konuşamadıklarında sarf ettikleri türden, artık *vaktinin dolduğuna* dair bir ima. Oğlu, hayali ama hayal edilen oğlu, ne demek istediğini hemen anlardı: yükü aktarmak, bir evlat yetiştirmek, paydos etmek. "Hmm," derdi oğlu.

William veya Robert ya da ismi her ne ise, *evet, kabul ediyorum*, demek istemiş olurdu böylece. *Sen görevini yaptın, bana baktın, şimdi sıra bende. Ben sana bakacağım*.

Bu geç vakitte bile bir oğul sahibi olması imkânsız değil. Mesela dikkafalı, büyüyünce Wayne Blight gibi

olacak bir öksüz bulup onu evlat edinmeye çalışabilir, başarılı olmayı umarak; gerçi Mrs. Putts'un temsil ettiği yoksullara yardım sisteminin, bir çocuğu yalnız yaşayan sakat bir ihtiyar adama emanet etme ihtimali sıfır, sıfırdan da düşük. Paul doğurgan bir genç kadın bulup (ama nasıl?) evlenmek, para vermek ya da bir şekilde ikna etmek suretiyle dölleyerek veya döllemeye çalışarak bir oğul sahibi olmayı deneyebilir.

Ama istediği şey bir bebek değil. İsteddiği şey bir oğul, büyümüş bir oğul, bir oğul ve vâris, kendisinin daha genç, daha güçlü, daha iyi bir benzeri.

Pipisi. *Pipini yıkamamı istiyorsan*, demişti Sheena onunla yalnızken, *rica etmen gerek*. Pipisinde, tükenmiş kasığında çocuk yapma kudreti var mı? Dölü ve dölünü doğru yere akıtacak kadar hayvani arzuları var mı? Geçmişe bakılırsa yok. Geçmişe bakılırsa, şehvetle fişkırma-lar onun doğasının parçası değil. Hoş bir şefkat, idare eder türden ama tatminkâr bir şehvet – Margaret McCord ve başka yarım düzine kadar kadın onu böyle anımsayacaklar, karısı hariç. Oldukça *uysal* bir sevgili olarak anımsayacaklar: Bu sözcük hoşuna gitmese de gayet uygun. Soğuk akşamlarda sokulunacak türden hoş bir adam; birlikte dalgınca yatağa gittikten sonra, bir şeyin olduğundan sizi şüpheyeye düşürecek türden bir erkek dost.

Sonuçta tutkulu bir adam değil. Hayatında tutkuyu hiç sevdi mi, hiç onayladı mı emin değil. Tutku: yabancı bölge; komik ama kaçınılmaz bir hastalık, kabakulak gibi, insanın gençken atlatmayı umduğu, hafif bir şekilde, ileride daha ağır bir şekilde geçirmemek için. Şehvetle çiftleşen köpekler, bahtsızca sırtarak, dilleri dışarıda.

Sekiz

“Kitaplarınızın tozunu alayım mı?”

Sabahın on birinde Marijana'nın işleri bitmiş gibi.

“Tamam, istiyorsan al. Elektrikli süpürgenin hortumuyla alabilirsin.”

Marijana hayır anlamında kafa sallıyor. “Hayır, güzel temizlerim onları. Siz kitap biriktirici, kitaplarınızda toz istemezsiniz. Siz kitap biriktirici, değil mi?”

Kitap biriktirici: Hırvatistan'da kendisi gibi insanlara böyle mi diyorlar? Kitap biriktirici, ne demek olabilir ki? Kitapları biriktirerek kaybolmaktan kurtaran biri mi? Hiç okumadığı kitaplara tutunan biri mi? Çalışma odası yerden tavana kadar kitap dolu, bir daha asla göz atmayaacağı, okunmaya değer olmadıklarından değil, vakti azaldığı için.

“Burada benim gibilere kitap koleksiyoncusu deriz. Aslında sadece şu üç raftakilere koleksiyon denebilir. Onlar fotoğraf kitaplarım. Geri kalanıysa sıradan ya da bahçe bakımıyla ilgili kitaplar. Hayır, ben fotoğraf biriktirdim, kitap değil. Onları şu dolaplarda saklıyorum. Görmek ister misin?”

Sedir ağacından iki eski tarz dolabın içinde, Victoria ile New South Wales'in ilk madenlerine dair yüzlerce fotoğraf ve doğa manzarası kartpostalları var. Güney

Avustralya'ya dair de birkaç tane var. Bu saha popüler olmadığından, hatta doğru dürüst bir tanımı bile bulunmadığından, onunki bu ülkede, hatta dünyada bulunan en geniş koleksiyon olabilir.

“Onları biriktirmeye 1970’lerde başladım, ilk kuşak fotoğraflar hâlâ ucuzken. O zamanlar açıkartırmalara gidebiliyordum. Ölenlerin mallarının satıldığı yerlere. Şimdi gidemem, içim kararır.”

Paul koleksiyonunun en değerli parçası olan grup fotoğraflarını çıkarıyor, Marijana'ya göstermek için. Bazı madenciler fotoğrafçı gelecek diye en güzel pazar giysilerini giymişler. Diğerleriyse temiz gömleklerle yetinmişler, kaslı kollarını sergilemek için yenler sıyrılmış ve belki birkaçında temiz mendilleri yeğlemişler. Victoria zamanında çoğu erkekte bulunan, ama artık yeryüzünden silinmiş gibi görünen ağırbaşlı ve özgüvenli bir ifadeyle objektife bakmışlar.

Paul, iki Fauchery'sini gösteriyor. “Şunlara bak,” diyor. “Antoine Fauchery çekmiş. Genç yaşta ölmese büyük bir fotoğrafçı olabilirdi.” Müstehcen kartpostallardan birkaçını yan yana koyuyor: jartiyerini açarken kalçasının bir kısmını sergileyen Jil; tombul ve çıplak omzunun üstünden başını çevirerek neşeye gülümseyen eteği kalkık Flora. Madencilerin cumartesi akşamları ceplerinde parayla işten çıktıktan sonra biraz aşna fişna için gidecekleri türden kızlar.

“Yani yaptığınız bu,” diyor Marijana gösteri bitince. “Güzel, güzel. Tarihi saklamak güzel. Böylece insanlar düşünmez Avustralya tarihsiz bir ülke diye, sadece çalışanlarla göçmenler var diye. Benim gibi. Bizim gibi.” Başörtüsünü çıkardı: Saçlarını savuruyor, eliyle düzeltiyor, Paul'a gülümsüyor.

Bizim gibi. Biz kim? Marijana ile Jokić ailesi mi; yoksa Marijana ile Paul mü?

“Sadece alılar değil Marijana,” diyor ihtiyatla.

“Evet, tabii ki sadece çalılar değil, Aborjinler var. Ama Avrupa’dan bahsediyorum, Avrupa’da dediklerinden bahsediyorum. alılar, sonra Kaptan Cook, sonra göçmenler – tarih nerede diyorlar.”

“Yani atolarla katedraller mi nerede? Göçmenlerin de tarihi yok mu? Dünyanın bir yerinden başka bir yerine gidince tarihin silinir mi?”

Marijana bu azarlamaya aldırılmıyor, azarlama idiyse. “Avrupa’da insanlar, Avustralya tarihsiz diyor, çünkü Avustralya’da herkes yeni. Tarihin şuymuş, tarihin buymuş önemli değil. Avustralya’da sıfırdan başlarsın. Sıfırdan başlarsın, anlıyor musunuz? lkemde insanlar bunu der, Almanya’da da, bütün Avrupa’da da. Avustralya’da ne işin var, derler. le gitmek istiyorsan Katar’a git, Arap ülkelerine, petrol ülkelerine git derler. Oraya sadece para için gidilir, derler. Bu yüzden birilerinin eski fotoğrafları toplaması, Avustralya’nın da tarihi olduğunu göstermesi güzel. Ama bu fotoğraflar çok para eder, değil mi?”

“Evet, para ederler.”

“Peki, sizden sonra bunlar kime kalacak?”

“Ben ölünce mi? Devlet Kütüphanesi’ne kalacaklar. Bu ayarlandı. Buradaki, Adelaide’deki Devlet Kütüphanesi’ne.”

“Onları satmayacak mısınız?”

“Hayır, satmayacağım, bağışlayacağım.”

“Ama isminizi verecekler, değil mi?”

“Koleksiyona ismimi verecekler, evet. Rayment Bağışı. Böylece ileride çocuklar birbirlerine fısıldayacaklar, Rayment Bağışı’ndaki Rayment kimmiş? nl biri miymiş?’ diye.”

“Ama belki fotoğrafınız da olacak, değil mi? Sırf isim değil? Mr. Rayment’in fotoğrafı. Fotoğraf sırf isim gibi değildir, daha canlıdır. Yoksa neden fotoğraf saklansın ki?”

Haklı olduğu kesin. İsimler, resimler kadar yeterli olsaydı, neden resimler saklansındı ki? Neden bu ölü madencilerin görüntüleri saklansındı, sadece isimlerini yazıp listeyi cam bir kutuda sergilemek yerine?

“Kütüphanedekilere sorarım,” diyor. “Bakalım bu fikre ne diyecekler. Ama şimdiki halimin fotoğrafını istemem, Tanrı bizi korusun. Eski halimi isterim.”

Kitapların tozunun alınmasını (eski temizlikçi kadınlar kitap sırtlarını toz fırçasıyla temizlemekle yetinirlerdi) Marijana büyük bir operasyon olarak görüyor. Masa ve dolaplar gazete kâğıdıyla kaplanıyor. Sonra kitaplar, her seferinde yarımşar raf dolusu olmak üzere, balkona götürülüp teker teker siliniyor; boşalan raflar da tertemiz yapılıyor.

“Kitapları yerlerine koyarken sıralarını karıştıрма,” diye müdahale ediyor Paul kaygıyla.

Marijana ona öyle horgörüyle bakıyor ki, Paul siniyor.

Kadın bu enerjiyi nereden buluyor? Evinde de böyle mi? Mr. J. ona nasıl ayak uydurabiliyor? Yoksa Marijana sadece Avustralyalı patronunun karşısında mı böyle: Yeni ülkesine kendinden ne kadar çok şey vermeye hazır olduğunu göstermek için mi?

Marijana'ya karşı beslediği hafif ilgi, sadece meraktan ibaret olan bir ilgi, kitap temizliği gününde başka bir şeye dönüşüyor. Paul onda güzellik olmasa da, belirli bir kadın tipinin kusursuz halini görüyor. *At gibi güçlü*, diye düşünüyor, üst raflara uzanan kadının güçlü baldırlarına ve titreşen güzel kalçalarına bakarken. *Kısrak gibi güçlü*.

Şu son birkaç haftadır havada gezinen *faute de mieux* bir şekilde Marijana'da mı odaklanmaya başladı? Bu çökeltinin, bu duygunun adı ne peki? Şehvete benzemiyor. Paul bir isim bulmak zorunda olsa, takdir derdi. Takirden şehvet doğabilir mi, yoksa bu ikisi tamamen fark-

lı mıdır? Takdir ettiği bir kadınla yan yana, çıplak, göğüs göğüse yatmak nasıl bir şeydir?

Sadece bir kadınla değil: Evli bir kadınla, bunu unutmamalı. Yakında bir yerlerde Mr. Marijana Jokić yaşıyor, soluk alıyor. Mr. Jokić, Pan Jokić, Gospodin Jokić ya da kendine her ne diyorsa o adam, karısının patronunun onunla göğüs göğüse yatmak üstüne gündüz düşlerine kapıldığını öğrense sinirlenir mi – aşiretler arasında kan davalarına ve epik şiirlere yol açmış o azgın Balkan hidetlerinden birine kapılır mı? Mr. Jokić bıçakla üstüne saldırır mı?

Jokić hakkında şakalar yapıyor, çünkü onu kıskanıyor. Sonuçta bu hayranlık uyandırıcı kadın kendisinin değil Jokić'in. Jokić sadece bu kadına değil, onun çocuklarına, onun içinden çıkmış çocuklara da sahip: aşk çocuğu Ljubica'ya; Paul'ün ismini hatırlayamadığı, dalgın ama hiç şüphesiz Ljubica kadar tatlı olan ortanca kıza; motosikletli gözüpek delikanlıya. Jokić bütün bunlara sahip. Kendisinin – neyi var? Kitaplarla ve mobilyalarla dolu bir daire. Ölümünden sonra bir kütüphanenin bodrumunda, katalogcuların başına değerlerinden fazla iş çıkaran, diğer önemsiz bağışların arasında tozlanacak olan bir fotoğraf koleksiyonu, ölümlerin görüntüleri.

Fauchery'ler arasında Marijana'ya göstermediği bir tanesi var ki, kendisini en derinden etkileyeni. Çitli bir balçık evin kapı eşiğinde duran bir kadınla altı çocuk. Daha doğrusu bir kadınla altı çocuk olabilir, çünkü en büyük kızın aslında çocuk filan değil, tükenmiş ve kasıkları kurumuş gibi görünen kadının yerini alsın diye getirilmiş ikinci bir eş olması da mümkün.

Hepsi de aynı ifadeyi taşıyor: O andan bir saniye önce kafasını, son model fotoğraf makinesinin siyah bez parçasının altına sokmuş olan yabancıya düşmanca değil, korkuyla bakıyorlar, donmuşçasına, bir mezbahanın

kapısındaki sığırlar gibi. Işık yüzlerine vurmuş, tenlerindeki ve giysilerindeki bütün lekeleri sergiliyor. En küçük çocuğun eliyle ağzına götürdüğü şeyin reçel olabileceğini, ama daha büyük bir ihtimalle çamur olduğunu sergiliyor. Paul, o günlerde fotoğraf çekmek epey zaman alırken bütün bunların nasıl yakalanabildiğini tahmin bile edemiyor.

Buranın sadece çalılardan ibaret olmadığını söylemek istiyor Marijana'ya. Sadece yerlilerden ibaret olmadığını da. Sıfır tarihi olmadığını. Bak, işte geldiğimiz yer: Şu soğuk, rutubetli, berbat kulübe; kara ve aciz gözlü şu kadınlar; şu yoksulluk ve aç karnına ölesiye çalışmak. Kendilerine özgü öyküleri, geçmişleri olan bir halk. Bizim öykümüz, bizim geçmişimiz.

Ama gerçek bu mu? Fotoğraftaki kadın onu kabilesinden biri olarak görür müydü – Fransız Pirene'lerindeki Lourdes'ten gelme, annesi piyanoda Fauré çalan bu adamı? Benimsemek istediği tarih sonuçta sadece İngilizlere ve İrlandalılara özgü değil mi? Yabancılar dışarıda mı kalsın?

Marijana'nın destekleyici varlığına karşın karamsar ruh hallerinden birine, karanlık kasvete dönüşecek o kederli kendine acıma nöbetlerinden birine kapılmanın eşiğinde gibi. Başka bir yerden geldiklerini düşünmekten hoşlanıyor, gökyüzünden geçip giden kara bulutlar gibi. İçinden geldiklerini, ona ait, onun bir parçası olduklarını düşünmek istemiyor.

Kader size bir el dağıtır, siz de bu dağıtılan elle oynarsınız. Sızlanmaz, yakınmazsınız. Eskiden hayat felsefesinin bu olduğuna inanıyor. Öyleyse neden bu karanlığa düşüslere direnemiyor?

Yanıt çöküşte olması. Bir daha asla eskisi gibi olamayacak. Eski direncine asla kavuşamayacak. İçindeki, organizmayı onarmakla görevli her ne ise, yoldaki ve ameli-

yat masasındaki korkunç saldırılardan sonra bitkin düştü, tükendi. Ekibin geri kalanı da aynı durumda, kalbi, akciğerleri, kasları, beyni. Onun için ellerinden geleni olabildiğince uzun süre yaptılar; artık dinlenmek istiyorlar.

Eskiden sahip olduğu bir kitabın kapağı geliyor aklına, Plato'nun popüler bir baskısının. Kapakta iki at tarafından çekilen iki tekerlekli bir araba var. Parlak gözlü ve burun delikleri kabarmış siyah at dünyevi arzuları, daha sakin görünümlü beyaz at ise fark edilmesi daha zor olan yüce arzuları temsil ediyordu. Arabada ayakta durmuş dizginleri tutan genç bir adam vardı. Gövdesinin yarısı meydanda olan, Grek burnuna sahip ve alnında bir saç bandı bulunan bu kişi muhtemelen benliğin, kendine *ben* diyen şeyin temsilcisiydi. Doğrusu kendi kitabında, kendisine dair kitapta, kendi hayatının kitabında, bir gün yazılırsa kapak resmi Plato'nunkinden çok daha sıradan olacak. Kendisi, Paul Rayment dediği kişi, uflayıp puflayan ve bazıları kendilerini zor taşıyan bir sürü küçük ve dermansız at tarafından çekilen dört tekerlekli bir yük arabasında oturuyor olacak. Paul Rayment'in takımındaki atlar altmış yıl boyunca Tanrı'nın her günü uyanıp paylarına düşen yulafları yedikten, işedikten ve sıçtıktan sonra arabaya koşulmaktan bezmiş halde olacaklar. Dinlenme, meraya salınma vakti geldi diyecekler. Dinlenmelerine izin verilmezse oldukları yere çökecekler; butları kırbaçlanacaksa kırbaçlansın.

Yüreği bezgindi, kafası bezgindi, iliklerine kadar bezgindi ve işin doğrusu kendinden bezmişti – meleği Wayne Blight aracılığıyla Tanrı'nın gazabına uğramadan önce bile bezmişti. O olayın, o darbenin önemini azaltmayı asla istemeyecek. Kesinlikle bir felakete uğramıştı. Dünyası daralmış, bir malıkûma dönmüştü. Ama ölümden kurtulmanın onu titretip kendine getirmesi, içinde pencereler açması, hayatın değerini yeniden anlamasını

sağlaması gerekirdi. Böyle bir şey olmadı. Hâlâ eski benliğinde kısıklı; benliği iyice grileşti ve iç karartıcı hale geldi, o kadar. İnsanı alkolik yapacak kadar.

Saat bir oldu ve Marijana hâlâ kitap temizlemeyi bitirmedi. Normalde iyi –çocuklar arasında iyi-kötü ayırımı yapmaya hâlâ izin varsa tabii– bir çocuk olan Ljuba sızlanmaya başlıyor.

“Temizliği bırak. Yarın bitirirsin,” diyor Paul, Marijana’ya.

“Şimdi biter. Et gibi çalışıyorum,” diye karşılık veriyor kadın. “Belki siz doyurursunuz onu.”

“At. At demek istedin herhalde. Et bizi oluşturan şeydir, et ve kemik.”

Kadın karşılık vermiyor. Paul bazen kadının onu dinleme zahmetine girmediğini düşünüyor.

Ljuba’ya yiyecek bir şeyler vermeli ama ne? Küçük çocuklar patlamış mısırdan, kurabiyeden, şekerli sıcak tahıl gevreğinden, ki bunların hiçbiri kilerinde yok, başka ne yerler ki?

Bir kâse dolusu yoğurda bir kaşık erik reçeli koymayı deniyor. Ljuba alıp deniyor, hoşlanmış gibi görünüyor.

Mutfak masasına oturuyor. Paul kızın yanında duruyor, Zimmer’in icadına yaslanarak. “Annen bana çok yardımcı oluyor,” diyor. “O olmasa ne yapardım, bilmiyorum.”

“Takma bacağın olduğu doğru mu?” Kız soruyu rahatça telaffuz ediyor, her gün sorarmışçasına.

“Hayır, kendi bacağım, biraz kısaldı, o kadar.”

“Ama yatak odandaki dolapta. Dolabında takma bacağın var mı?”

“Hayır, korkarım yok. Dolabımda öyle bir şey yok.”

“Bacağında vida var mı?”

“Vida mı? Hayır, vida filan yok. Bacağım tamamen doğal. İçinde bir kemik var, tıpkı senin ve annenin bacaklarındaki gibi.”

“Takma bacağını takmak için vida yok mu?”

“Hayır, bildiğim kadarıyla yok. Çünkü takma bacağım yok. Neden soruyorsun?”

“Çünkü.” Kız daha fazlasını söylemiyor.

Bacağında bir vida. Belki de Marijana geçmişte bacağında hepsi de altın veya titanyumdan yapılmış vidalar, cıvatalar, iğneler ve halkalar, teller bulunan bir adama bakıcılık yapmıştı – fazla yaşlı olduğundan, onca zahmete ve paraya değmediğinden kendisine bahşedilmemiş türden, yeniden inşa edilmiş bir bacağa sahip bir adama. Belki de durumun açıklaması bu.

Çocukken, dalgınlıkla avcuna ufak bir dikiş iğnesi batıran bir kadının öyküsünü duyduğunu anımsıyor. İğne kadından habersiz damarlarında ilerlemiş ve bir süre sonra kalbini delip onu öldürmüştü. Bu öykü ona iğnelerden sakınması için anlatılmıştı, ama şimdi düşününce masal gibi geliyor. Çelik gerçekten ölümcül müdür? İğneler gerçekten kan dolaşımıyla ilerleyebilir mi? Öyküdeki kadın, kolundan koltukaltına doğru ilerleyen, koltukaltından dolaşıp güneşe, küt küt atan savunmasız avına doğru ilerleyen o küçük metal silahın farkına nasıl varmamış olabilir? Kendisi de bu öyküyü Ljuba'ya anlatıp gizemli mesajını aktarmalı mı, her ne ise?

“Hayır,” diye tekrarlıyor. “İçimde vida filan yok. Vidalarım olsa mekanik bir adam olurum, ki değilim.”

Ama Ljuba mekanik bir bacak olmayan o bacağa ilgisini yitirdi. Dudaklarını şapırdatarak yoğurdu bitiriyor ve süveterinin yenini ağzına götürüyor. Paul bir kâğıt mendil alıp kızın dudaklarını siliyor. Kız bunu yapmasına direnmiyor. Paul daha sonra kızın süveterinin yenini de siliyor.

O çocuğa ilk kez dokunuyor. Bir an kızın bileği elinde gevşekçe duruyor. *Kusursuz*: Onu tanımlayacak başka sözcük yok. Rahimden çıktıklarında her şeyleri yepyeni

oluyor, tıklar tıklar işliyor. Sakat doğanlar, tuhaf uzuvları veya hasar görmüş beyinleri olanların bile bütün hücreleri yaratılış günündeki kadar taze, temiz, yepyeni. Her yeni doğum yeni bir mucize.

Dokuz

Margaret yine ziyarete geliyor, bu kez haber vermeden. Günlerden pazar; Paul dairesinde yalnız. Margaret'a çay teklif ediyor, kadın kabul etmiyor. Odada dolanıyor, Paul'ün oturduğu yerin arkasına geliyor, saçını okşuyor. Paul taş gibi kıpırtısız.

"Yani artık bitti mi, Paul?" diye soruyor Margaret.

"Ne bitti mi?"

"Ne demek istediğimi biliyorsun. Cinsel hayatının bittiğine mi karar verdin? Bana açıkça söyle de bundan sonra nasıl davranacağıma karar vereyim."

Margaret lafı dönüp dolaştıran biri değil. Paul onun bu özelliğini hep sevmiştir. Ama ne yanıt vermeli? *Evet, cinsel hayatım bitti, artık bana hadımmışım gibi davran,* mı demeli? Bunu nasıl diyebilir, doğru olup olmadığını bile bilmezken? Ama ya doğruysa? Ya o burnundan soluyan siyah arzu atı cavlağı çektiyse? Erkekliğinin alacakaranlığı. Ne büyük hayal kırıklığı; ama bir yandan da ne büyük rahatlık!

"Margaret," diyor, "bana zaman tanı."

"Peki ya gündüz bakıcın?" diyor Margaret, zayıf noktasına saldırarak. "Gündüz bakıcınla aran nasıl?"

"Gündüz bakıcımla aram gayet iyi, teşekkürler. O olmasa sabahları yataktan kalkmaya bile zahmet etme-

yebilirim. O olmasa Şu gazetelere çıkan insanlar gibi olabileirim. Hani komşular pis bir koku alır ve polis çağırıp kapıyı kırdırırlar.”

“AŞırı duygusal olmasana Paul. Kimse bacağı kesildi diye lmez.”

“Doğru, ama geleceğe kayıtsız kaldıkları için ölen insanlar var.”

“Yani gündüz bakıcın hayatını kurtardı. Bu güzel. Madalyayı hak etmiş. İkramiyeyi hak etmiş. Onunla ne zaman tanışacağım?”

“Bunu kişisel bir Şey olarak algılama Margaret. Bir soru sordun, doğru cevap vermeye çalışıyorum.”

Ama Margaret kişisel olarak algılıyor. “Artık gideyim,” diyor. “Kalkma, kendim ıkarım. Topluma dönmeye hazır olduğunda beni ara.”

Fizyoterapisti seanslar sırasında onu kesik kalça kaslarının çekme eğilimi sergileyerek kalasıyla leğen kemiğini geriye çekecekleri konusunda uyarmıŐtı. Paul kendini yrtece bırakarak serbest eliyle kalçasının altını yokluyor. Geriye ekilme belirtisi algılıyor mu? Bu irkin yarım uzuv daha da mı irkinleŐiyor?

Pes edip protez takılmasını kabullense, kesik bacağına egzersiz yaptırmak için daha geçerli bir sebebi olacak. Oysa bacağı bu haliyle hiç işine yaramıyor. Tek yapabildiği onu istemediği bir çocukmuŐ gibi taşımak. Bacağının çekmek, geri çekilmek, içeri kaçmak istemesine Şaşmamalı.

Ama bu etten nesne iticiyse; tepesinde bir reze, altındaysa bir ayakkabı bulunan pembe bir plastik bacak, sabahları takılan ve geceleri çıkarılıp ayakkabısıyla birlikte yere atılan bir aparat ne kadar iticidir kim bilir! Paul düşündükçe ürperiyor; böyle bir Şey istemiyor. Kol-

tuk değnekleri daha iyi. Koltuk değnekleri en azından dürüstçe.

Yine de haftada bir gün bir arabanın gelip onu Norwood'daki George Sokağı'nda bulunan ve Madeleine Martin adlı bir kadın tarafından idare edilen bir rehabilitasyon sınıfına götürmesine izin veriyor. Sınıfta kendisinden başka yarım düzine sakat var, hepsi de altmıştan yaşlı. Paul oradaki protezsiz tek kişi olmasa da, protezi reddetmiş tek kişi.

Madeleine onun bu tavrına anlam veremiyor. "Sokaklarda protezli bir sürü insan var," diyor. "yle doğal yürüyorlar ki, anlaşılmıyor bile."

"Doğal görünmek istemiyorum," diyor Paul. "Kendimi doğal hissetmeyi yeğlerim."

Kadın kulaklarına inanamazmışasına gülümseyerek kafa sallıyor. "Bu hayatında yeni bir dönem," diyor. "Eski dönem kapandı, ona veda edip yenisini kabullenmelisin. Kabullen: Yapman gereken tek şey bu. O zaman kapalı olduğunu sandığın bütün kapılar açılacak. Göreceksin."

Paul karşılık vermiyor.

Gerçekten kendini doğal hissetmek istiyor mu? Magill Sokağı'ndaki olaydan önce kendini doğal hissediyor muydu? Hiçbir fikri yok. Ama belki de doğal olmak budur: hiçbir fikre sahip olmamak. Milo Vens kendini doğal hissediyor mu? Kolsuz olmasına karşın Milo Vens ideal kadın güzelliğinin sembolü olarak görülüyor. Eskiden kolları varmış, ama sonradan koparılmış. Kolsuz oluşu güzelliğini daha da i yakıcı kılıyor. Ama yarın Vens'n modelinin aslında gerçekten kolsuz olduğu keşfedilse, heykel hemen bir bodruma indirilirdi. Neden? Bir kadın imgesinin kolları kopmuş haline hayranlık duyulabileceği, ama kesik yerleri ne kadar özenle dikilmiş olursa olsun gerçekten kolsuz bir kadının imgesi-

ne hayranlık duyulamayacağı için mi?

Paul yine Magill Sokağı'nda bisiklet sürmek, rüzgârı yüzünde hissetmek için çok şey verirdi. Artık kapanmış olan dönemin tekrar başlaması için çok şey verirdi. Wayne Blight hiç doğmasaydı keşke. İşte bu kadar. Bunları söylemek kolay. Ama çenesini kapalı tutuyor.

Uzuvların anıları vardır, diyor Madeleine sınıfa. Bu konuda haklı. Paul koltuk değnekleriyle yürürken sağ tarafı hâlâ sallanıyor, ucunda ayağı varmış gibi; geceleri soğuk ayağı hâlâ soğuk hayalet kardeşini arıyor.

Madeleine işinin onların denge kurmalarını, yürümelerini, koşmalarını sağlayan eski ve artık geçerliliği kalmamış hafıza sistemlerini yeniden programlamak olduğunu söylüyor. "Eski hafıza sistemlerimize tutunmak isteriz elbette," diyor. "Aksi takdirde insan olmazdık. Ama onlara tutunarak gelişimimizi engellemelerine izin veremeyiz. Yolumuza çıkmalarına izin veremeyiz. Bana katılıyor musunuz? Tabii ki katılıyorsunuz."

Paul'ün son zamanlarda karşılaştığı bütün sağlık çalışanları gibi Madeleine de kendisine bakması için emanet edilmiş ihtiyarlara çocukmuşlar gibi davranıyor – çok zeki olmayan, biraz somurtkan, neşelendirilmeleri gereken biraz ağırkanlı çocuklarmış gibi. Madeleine henüz altmış yaşında değil, ellisinde de değil, hatta kırk beş yaşında bile değil; ceylan gibi koşuyordur şüphesiz.

Madeleine beden hafızasını yeniden programlamak için dansı kullanıyor. Onlara daracık kızıl taytlar ya da altın sarısı takımlar giymiş buz patencilerinin video kasetlerini izletiyor. Buz patencileri dönerek ve çemberler çizerek kayıyorlar, önce sol, sonra sağ ayaklarıyla; arka planda Delibes çalıyor. "Dinleyin ve bırakın ritm sizi ele geçirsin," diyor Madeleine. "Müziğin vücudunuza yayılmasına, içinizde dans etmesine izin verin." Paul'ün etrafındaki, yapay uzuv takmış grup arkadaşları buz patenci-

lerinin hareketlerini ellerinden geldiğince taklit ediyorlar. Paul bunu yapamadığından –kayamadığından, dans edemediğinden, yürüyemediğinden, hatta desteksiz ayakta bile duramadığından– gözlerini kapıyor, tırabzanlara tutunuyor ve müzik eşliğinde salınıyor. Bir yerlerde, ideal bir dünyada, çekici öğretmeniyle el ele buzda kayıyor. *Hipnotizma, başka bir şey değil, diye düşünüyor. Ne acayip, ne kadar modası geçmiş!*

Özel programı (hepsinin özel programları var) temelde denge egzersizlerinden oluşuyor. “Denge kurmayı baştan öğrenmeliyiz,” diye açıklıyor Madeleine, “yeni bedenimizle.” Dediği bu: Yeni bedenimiz diyor, kesilmiş eski bedenimiz değil.

Ayrıca hastanede hidroterapi dedikleri, Madeleine’ in su çalışması dediği bir şey var. Arka odadaki daracık havuzda Paul tırabzanlara tutunup suda yürüyor. “Bacaklarını düz tut,” diyor Madeleine. “İkisini de. Makas gibi. Kırt kırt kırt.”

Paul eskiden Madeleine Martin gibi insanlara şüpheyle yaklaşırdı. Ama şimdilik inanabilmesi için sunulan tek şey Madeleine Martin. Bu yüzden evde, bazen Marijana’nın karşısında, bazense tek başına özel egzersiz programını uyguluyor, müzik eşliğinde salınma kısmını bile.

“İyi, sizin için iyi,” diyor Marijana kafa sallayarak. “Biraz ritim almanız iyi.” Ama sesindeki profesyonelce alaycılığı gizlemeye gerek duymuyor.

İyi mi, demek isterdi Paul ona. Cidden mi? Bense benim için iyi olduğuna o kadar emin değilim, aslında. Bütün bunları baştan sona küçük düşürücü bulurken nasıl iyi olduklarını düşünebilirim? Ama bunları söylemiyor. Kendini tutuyor. Aşağılanma alanına girdi; burası yeni evi; buradan asla ayrılmayacak; çenesini tutup kabullenmesi en iyisi.

Marijana bütün pantolonlarını alıp evine götürüyor. İki gün sonra geri getirdiğinde, sağ bacakları düzgünce katlanıp dikilmiş. “Kesmiyorum,” diyor. “Belki fikrinizi değiştirir de takarsınız, şey, *prostez*. Görürüz.”

Prostez: Almanca bir kelimeymiş gibi telaffuz ediyor, tez, antitez, protez.

Şimdiye kadar hiç sorun çıkarmayan ve Paul’ün tamamen iyileştiğini sandığı ameliyat yarası kaşınmaya başlıyor. Marijana yaraya antibiyotik pudra serpiyor ve yeni bandajlarla sarıyor, ama kaşıntı devam ediyor. Geceleri iyice azıyor. Paul kaşınmamak için uyanık kalmak zorunda kalıyor. Yara karanlıkta ateş gibi parlayan dev bir mücevher sanki; Paul ise hem gardiyan hem mahkûm olarak, üstüne eğilip onu korumak zorunda.

Kaşıntı hafifliyor, ama Marijana kesik bacağa özenle bakım yapmayı, pudralamayı, ilgilenmeyi sürdürüyor.

“Bacağıınızın tekrar çıkacağını mı düşünüyorsunuz Mr. Rayment?” diye soruyor bir gün durup dururken.

“Hayır, hiç aklıma gelmedi.”

“Yine de belki düşünüyorsunuz bazen. Bebek gibi. Bebekler düşünür, kesince yine çıkar diye. Anlıyor musunuz? Ama siz değilsiniz bebek Mr. Rayment. Öyleyse neden istemiyorsunuz *prostez*? Belki kız gibi utanıyorsunuz ha? Belki düşünüyorsunuz ki, sokakta yürüyorsunuz, herkes size bakacak. *Mr. Rayment’a bak, tek bacaklı!* Doğru değil. Doğru değil. Kimse bakmaz size. *Prostez* takın, kimse bakmaz size. Kimse bilmez. Kimse aldırılmaz.”

“Bir düşüneyim,” diyor Paul. “Vaktim bol. Hiç acelem yok.”

Altı hafta boyunca su çalışması yaptıktan, salındıktan ve yeniden programlandıktan sonra Madeleine Martin’den umudu kesiyor. Geç bir saatte stüdyosunu arayıp telesekreterine mesaj bırakıyor. Servisi arayıp bir daha gelmemelerini söylüyor. Mrs. Putts’u aramayı bile

düşünüyor. Ama Mrs. Putts'a ne diyecek ki? Altı hafta boyunca Madeleine Martin'e ve onun sunduğu tedaviye, eski hafıza sistemlerinin tedavisine inanmaya hazırdı. Şimdiyse ona inanmayı kesti. Hepsi bu. İçinde inanç kaldıysa, stüdyosu olmayan, şifa vaat etmeyen, sadece bakım yapan Marijana Jokić'e yöneldi.

Marijana yatağın kenarına oturup sol elini Paul'ün kasiğına bastırarak, Paul'ün kesik bacağı kaldırmasını, uzatmasını, döndürmesini kafa sallayarak izliyor. Çok hafif bir baskı uygulayarak, Paul'ün bacağına kaldırmasına yardım ediyor. Ağrıyan kasına masaj yapıyor; Paul'ü döndürerek beline masaj yapıyor.

Marijana'nın elinin dokunuşu, Paul'a bilmesi gereken her şeyi söylüyor: onun bu harap olmuş ve giderek gevşeyen bedeni çirkin bulmadığını; Paul izin verirse, gürbüz bedenindeki sağlığın epey bir kısmını parmak uçlarıyla ona aktarmaya hazır olduğunu.

Bu bir tedavi değil, sevgiyle yapılmıyor, muhtemelen sadece standart bir hemşirelik pratiği, ama yeterli. Sevgi hissedenden sadece Paul.

"Sağ ol," diyor birlikte geçirdikleri zaman sona erdiğinde. Öyle hisli konuşuyor ki, Marijana ona şaşkınlıkla bakıyor.

"Sorun değil," diye karşılık veriyor.

Bir akşam, Marijana gittikten sonra Paul telefonla taksi çağırıyor. Sonra merdiveni ağır ağır, tek başına iniyor, tırabzana sımsıkı tutunarak, koltuk değneklerinin kayacağı korkusuyla terleyerek. Taksi geldiğinde sokağa ulaşıyor.

Halk Kütüphanesi'nde –neyse ki orada zemin kat-tan ayrılması gerekmiyor– Hırvatistan üstüne iki kitap buluyor: İllirya ve Dalmaçya kıyısı üstüne bir rehber ile

Zagreb ve kiliseleri üstüne bir kılavuz. Yugoslav Federasyonu ile yakın tarihteki Balkan savaşlarına dair kitaplar da buluyor. Ancak bilgi sahibi olmak için geldiği konu – Hırvatistan'ın ve halkının nitelikleri– hakkında hiçbir şey yok.

Peoples of the Balkans adlı bir kitabı alıyor. Taksi dönüp geldiğinde, o hazır ve bekler halde oluyor.

*Peoples of the Balkans: Between East and West*¹, kitabın tam başlığı bu. Jokićler vatanlarındaiken kendilerini böyle mi, Ortodoks Doğu'yla Katolik Batı arasında sıkışıp kalmış mı hissediyorlardı? Eğer öyleyse, Doğu'yla Batı'nın oldukça farklı anlamlar taşıdığı Avustralya'da kendilerini nasıl hissediyorlar acaba? Kitapta siyah-beyaz fotoğrafların bulunduğu sayfalar var. Bunlardan birinde, başörtülü iki kız, yakacak odun yüklü bir eşiği çekerek kayalık bir dağ yolundan geçiyorlar. Kızlardan küçük olanı objektife sırtarak, dişlerinin arasındaki boşluğu sergiliyor. *Peoples of the Balkans* 1962'de basılmış, Marijana'nın doğumundan önce. O fotoğraflar kim bilir ne kadar eski. O iki kız artık nine olmuş olabilirler, ölüp gömülmüş olabilirler. Eşek de. Marijana'nın doğduğu dünya burası mıydı; eşeklerin, keçilerin, tavukların, sabahları buz kaplı olan su kovalarının dünyası mı? Yoksa o bir işçi çocuğu muydu Cennet?

Jokićler eski ülkelerinden gelirken yanlarında kendi fotoğraf koleksiyonlarını getirmişlerdir herhalde: vaftizler, kiliseye kabul törenleri, düğünler, akraba fotoğrafları. Ne yazık ki kendisi o fotoğrafları göremeyecek. Sözcüklerden çok fotoğraflara güvenir. Fotoğraflar yalan söylemeyeceğinden değil, karanlık odadan çıktılar mı sabit ve değiştirilemez oldukları için. Oysa öyküler –mesela kan dolaşımındaki iğnenin öyküsü, ya da kendisiyle

1. (İng.) Balkan Hakları: Doğu ile Batı Arasında. (Y.N.)

Wayne Blight'ın Magill Sokağı'nda karşılaşmalarının öyküsü- sürekli değişiyor gibi.

Işığı alıp somutlaştırma yetisine sahip olan fotoğraf makinesi, ona mekanikten çok metafizik bir alet gibi göründü hep. İlk gerçek işi, karanlık oda teknisyenliğiydi; en büyük hazzı karanlık odada çalışmaktı. Sıvının yüzeyinde hayaletimsi görüntüler belirirken, kâğıttaki karanlık damarlar birleşip görüntü halini alırken, Paul bazen hazla hafifçe ürperirdi, yaratılış gününe tanıklık edermişçesine.

Sonradan fotoğrafçılığa ilgisini yitirmeye başlamasının sebebi buydu: önce renkli fotoğrafların icadı, sonra da yeni neslin o eski, ışığa duyarlı emülsiyonlar yerine cisimsiz görüntülere, herhangi bir yere yerleşmeden bir anda eterden geçip bir makine tarafından emilerek işlenmiş bir halde, yalan bir halde çıkabilen *teknolojik* görüntülere ilgi duyması. O zaman dünyayı fotoğraflara kaydetmekten vazgeçip enerjisini geçmişini korumaya yöneltmişti.

Siyahı, beyazı ve gri tonları yeğlemesi; yeniliklere ilgisizliği onun hakkında bir şeyler anlatıyor mu? Kadınların, özellikle de karısının onda eksik buldukları şey bu muydu: renkler, açıklık?

Marijana'ya eski fotoğrafları saklamasının sebebinin o fotoğraflardaki kişilere, bedenlerini yabancıların objektiflerine sunmuş o erkeklere, kadınlara ve çocuklara beslediği sadakat olduğunu söylemişti. Ama gerçeğin tamamı değil bu. O fotoğrafları, onlara beslediği sadakatten ötürü de saklıyor; çoğu türünün son örnekleri olan, eşsiz olan o baskı fotoğrafları. Onlara iyi bir yuva sağlıyor ve ölümünden sonra da iyi bir yuvada bulunmalarını sağlamak için elinden geleni, yapılabilecek her şeyi yapıyor. Belki de bunun karşılığında, henüz doğmamış olan bir yabancı ileride onun, Rayment Koleksiyonu'nu toplamış ve artık soyu tükenmiş olan Rayment'in bir fotoğrafını saklayacak.

Jokić ailesinin siyasi eğilimlerine, Balkan ittifakları ve husumetleri mozaigindeki eski konumlarına gelince; Paul bu konuda Marijana'ya hiç soru sormadı ve sormaya niyeti yok. Çoğu göçmenler gibi onlar da eski vatanlarına karşı karmaşık hisler besliyorlar muhtemelen. Öz annesiyle evlenip onu ve onun çocuklarını Lourdes'ten Ballarat'a getiren Hollandalı, salonunda Kraliçe Wilhelmina'nın çerçeveli bir fotoğrafıyla Bakire Meryem'in bir alçı heykelini yan yana bulundururdu. Kraliçenin doğumgününde fotoğrafının karşısında bir mum yakardı, sanki o bir azize imişçesine. *Infidèle Europe*,¹ derdi Avrupa hakkında; Kraliçe'nin fotoğrafında *Trouw*, yani inanç, sadakat yazılıydı. Akşamları radyosunun başına geçip kısa dalgada Hilversum Radyosu'ndan sözcükler duymaya çalışırdı cızırtılar arasında. Aynı zamanda, yeni ülkesine dair uzaktayken edinmiş olduğu kanıların gerçek çıkması arzusundaydı. Sorunlu bir eşe ve iki mutsuz üvey evlada sahipken, Avustralya'nın aydınlık bir fırsatlar diyarı olması gerekiyordu. Yerlilerin düşmanca davranmaları, onların yarım yamalak İngilizcelerini duyunca susmaları ya da dalga geçmeleri sorun değildi: Bu düşmanlık zamanla ve çok çalışarak aşılabilirdi. Paul'ün son görüşünde, adam doksan yaşındayken, benzi mantar gibi solmuşken, harap serasındaki saksıların arasında ayaklarını sürüyerek gezinirken bile hâlâ buna inanmaktaydı. Jokićler de, karı koca olarak, o Hollandalının inancının benzerine sahiptiler mutlaka. Çocuklarıysa, Drago, Ljuba ve öbürü, Avustralya'ya dair kendi fikirlerini edinmiş olmalıydılar, daha net ve tarafsız fikirler.

1. (Fr.) Vefasız Avrupa. (Y.N.)

On

Bir sabah Marijana uzun boylu bir delikanlıyla birlikte geldi. Delikanlının fotoğraftaki çocuk olduğu kesindi: Drago.

“Oğlum bisikletinize bakmaya geldi,” dedi Marijana. “Belki tamir edebilir.”

“Tabii. Olur.” (İyi de bisikletimi tamir ettirmek istediğimi nereden çıkardı, diye soruyor kendine.) “Selam Drago, tanıştığımıza sevindim, hoş geldin.” Bir çekmece dolusu anahtar içinden bodrumun anahtarını bulup çocuğa veriyor. “Bir bak bakalım. Bence o bisiklet artık iflah olmaz. Gövdesi yamulmuş. Ayrıca bire on bahse girerim ki, borusu çatlamıştır. Yine de bir bak.”

“Tamam,” diyor çocuk.

“Sizinle konuşsun diye getirdim onu,” diyor Marijana yalnız kaldıklarında. “Dediğiniz gibi.”

Dediği gibi mi? Ne demiş olabilir ki? Drago’ya yol güvenliği hakkında ders vereceğini mi?

Marijana’nın, oğlunu bir sabahını gözden çıkarmaya ikna etmek için uydurduğu masal giderek ortaya çıkıyor: Mr. Rayment’in satmak için tamir ettirmek istediği bir bisikleti olduğunu, ama hem sakat hem de beceriksiz olduğundan bizzat tamir edemediğini söylemiş.

Drago teftiştten dönüp rapor veriyor. Borunun çatla-

yıp çatlamadığından emin değil. O ve arkadaşları, ki bir tanesinin makine parçaları satan bir dükkânda tanıdığı var, bisikletin gövdesini düzeltip boyayabilirler herhalde. Ama yine de Mr. Rayment yeni bir tekerlek, tekerlek göbeği, vites takımı ve frene vereceği parayla güzel bir ikinci el bisiklet satın alabilir muhtemelen.

Oldukça mantıklı bir tavsiye. Paul onun yerinde olsa aynı tavsiyeyi verirdi.

“Yine de baktığın için sağ ol,” diyor. “Annenin dediğine göre motosikletleri seviyormuşsun.”

“Evet, babam bana 250 cc’lik bir Yamaha aldı.”

“Güzel.” Paul, Marijana’ya bakıyor. Çocuk bunu fark etmemiş gibi yapıyor. Marijana, Paul’ün daha ne söylemesini istiyor ki?

“Annem kötü bir kaza geçirdiğinizi söyledi,” diyor çocuk.

“Evet. Bir süre hastanede yattım.”

“Nasıl bir kazaydı?”

“Dönerken araba çarptı. Sürücünün dediğine göre beni görmemiş. Dönüş sinyali vermemişim. Güneş gözünü kamaştırmış.”

“Kötü olmuş.”

Sessizlik. Çocuk alması gereken dersi alıyor mu? Marijana’nın istediği oluyor mu? Paul bundan şüpheli. Marijana onun daha çok şey söylemesini istiyor – çocuğu iki tekerlekli araçlar, özellikle de motosiklet kullanmanın tehlikeleri konusunda uyarmasını; sakatlığın ne kadar acı verici ve küçük düşürücü olduğunu anlatmasını. Ama Paul bu delikanlının özlü sözleri yeğlediğini, vaazlardan hoşlanmadığını seziyor. Aslında Drago, Magill Sokağı’nda olanlar konusunda birine sempati duyacak olsa, bisikletli dalgın sersem moruk Paul Rayment yerine hız tutkunu genç Wayne Blight’a duyar herhalde.

Hem Marijana, Paul’ün nasıl bir değişiklik yaratma-

sını bekliyor ki? Bu sağlıklı, yakışıklı gencin akşamları evinde kıvrılıp kitap okumasını mı bekliyor ciddi, arkadaşları dışarıda eğlenirken? O gıcır gıcır, yepyeni Yamaha'sını garajda bırakıp otobüse binmesini mi bekliyor? Drago Jokić: Halk epiklerinden çıkagelme bir isim gibi. *Drago Jokić Baladı*.

Boğazını temizliyor. "Drago, annen seninle baş başa konuşmamı istedi."

Marijana odadan çıkıyor. Paul çocuğa dönüyor. "Bak, senin hiçbir şeyin değilim, sadece annenin baktığı ve bu yüzden kendisine minnettar bir adamım, o kadar. Ama seninle konuşmamı istedi ve bunu kabul ettim. Sana söylemek istediğim şu: Kazadan önceki halime dönebilsem inan bunu yapardım. Şimdiki halimden belli olmayabilir ama eskiden faal bir hayata sahiptim. Şimdiyse alışverişe bile gidemiyorum. En küçük şeyler için bile başkalarına bağımlıyım. Bütün bunlar bir saniye içinde oldu, durup dururken. Senin de başına gelebilir. Canını tehlikeye atma evlat, buna değmez. Annen motosikletini dikkatli sürmeni istiyor. Bence onu dinlemelisin. Söyleyeceklerim bu kadar. Annen iyi bir insan, seni seviyor. Anladın mı?"

Paul'dan tahmin yapması istense, genç Drago'nun böyle bir nutuk sırasında gözlerini aşağı çevireceğini, şeytan tırnaklarını yolacağını, o salak moruğun işini bir an önce bitirmesini umacağını ve kendisini buraya getirdiği için annesine küfredeceğini tahmin ederdi. Oysa hiç böyle olmuyor. Drago bu konuşma sırasında Paul'a içtenlikle bakıyor, biçimli dudaklarında hafif, dostça bir gülümsemeyle. "Tamam," diyor sonunda. "Mesajı aldım, dikkatli olurum." Sonra, bir duraksamanın ardından: "Annemden hoşlanıyorsun, değil mi?"

Paul başıyla onaylıyor. Daha fazlasını söyleyebilirdi, ama şimdilik kafa sallaması yeterli.

“O da senden hoşlanıyor.”

O da Paul’dan hoşlanıyor. Paul’ün yüreği sebepsiz yere coşkuyla doluyor. *Ondan sadece hoşlanmıyorum, onu seviyorum!* Söylemenin eşiğine geldiği sözler bunlar. Ama “Yardımcı olmaya çalışıyorum, o kadar,” diyor. “Seninle bu yüzden konuştum. Seni konuşarak kurtarabileceğimi sandığımdan değil. Ne de olsa böyle,” –zayıf kalçasına şaka yollu pat pat vuruyor– “böyle şeyler bir anda oluverir, tahmin edemezsin, engelleyemezsin. Ama anene faydası olabilir. Seni sevdiğini ve güvende olmanı istediğini, bunu bir yabancından, yani benden, böyle bir konuşma yapmasını rica edecek kadar istediğini bildiğini bilmek ona faydalı olabilir. Tamam mı?”

Sözcükler vardır, bir de sözcüklerin ardında, etrafında ya da altında niyetler vardır. Paul konuşurken çocuğun dudaklarını izlediğini, sözcük dizilerini örümcek ağıymışlarcasına bir kenara atıp niyete odaklandığını fark ediyor. Çocuğa duyduğu saygı artıyor, hızla artıyor. Sıradan bir delikanlı değil bu! Tanrıların bile kıskandığı biri olsa gerek. *Drago Jokić Baladı*. Annesinin korkmasına şaşmamalı. Sabahın köründe bir telefon: “Mrs. Jokić? Drago adında bir oğlunuz var mı? Gumeracha Hastanesi’nden arıyorum.” Yüreğe saplanan bir iğne ya da kılıç gibi. İlk evladı.

Marijana geri dönüyor, Drago ayaklanıyor. “Artık gideyim,” diyor. “Hoşçakal anne.” Eğilip dudaklarını annesinin alınına dokunduruyor. “Hoşçakalın, Mr. Rayment. Bisikletiniz için kusura bakmayın.” Sonra gidiyor.

“Çok iyi tenisçi,” diyor Marijana. “Çok iyi yüzücü. Her şeyde çok iyi. Çok zeki.” Dalgınca gülümsüyor.

“Sevgili Marijana,” diyor Paul – *yoğun duygulara*, diyor kendine, *yoğun duygulara kapılmış bir insanın arada yersiz bir sevgi sözcüğünü ağızından kaçırmayı bağışlanabilir.* “Eminim onun başına hiçbir şey gelmeyecek. Eminim

uzun ve mutlu bir hayat sürecek ve amiralliğe kadar yükselecek, istediği buyrsa.”

“Öyle mi düşünüyorsunuz?” Marijana hâlâ gülümüyor, ama bu kez saf neşeyle: Paul beceriksiz, üstelik sakat olsa da, Marijana onun kâhinlik gücüne sahip olduğuna inanıyor. “Bu güzel.”

On bir

Çoktandır özlemini çektiği ve gereksindiği değişimi başlatan şey, Marijana'nın aklından hiç çıkmayan gülümseyişi oluyor. İç sıkıntısı, karanlık bulutlar bir anda dağılıyor. Kendisi Marijana'nın işvereni, patronu; Marijana onun arzularını yerine getirmek için para alıyor. Ama her gün o gelmeden önce Paul dairesinde gezinip ortalığı elinden geldiğince toparlamaya çalışıyor. İçerisi güzelleşsin diye çiçek bile sipariş ediyor.

Absürd bir durum. O kadından ne istiyor ki? Yine gülümsemesini istediği kesin, kendisine gülümsemesini. Kadının yüreğinde bir yer kazanmak istiyor, küçücük de olsa. Onun sevgilisi de olmak istiyor mu? Evet, bir bakıma çok istiyor. Onu ve çocuklarını, Drago'yla Ljuba'yı ve henüz görmediği üçüncü çocuğunu sevmek ve onlara bakmak istiyor. Kocasına gelince; Paul o adama karşı henüz en ufak bir kötü niyet beslemediğine yemin edebilir. Kocasına mutluluk ve şans diliyor. Yine de bu mükemmel, güzel çocukların babası ve Marijana'nın kocası olmak için her şeyi verirdi – babalığı paylaşmaya, kocalığı paylaşmaya, gerekirse platonik bir sevgi duymaya bile razı. Hepsine bakmak istiyor, hepsine; onları korumak ve kurtarmak istiyor.

Neyden kurtarmak? Henüz bilmiyor. Ama en çok

Drago'yu kurtarmak istiyor. Drago'yla kıskanç tanrıların arasına girip gönderecekleri yıldırımını kendi göğsüne çekmeye hazır.

Çocuksuz ve artık doğuramayacak kadar yaşlıyken, birdenbire ve şiddetle anne olma ihtiyacına kapılan bir kadın gibi. Bir başkasının çocuğunu çalacak kadar aç: o kadar çılgın.

On iki

“Drago nasıl?” diye soruyor Marijana’ya, olabildiğince rahat görünmeye çalışarak.

Marijana umutsuzca omuz silkiyor. “Bu hafta sonu gidecek arkadaşlarıyla Tunkalooloo Plajı’na. Telaffuzu böyle, değil mi, Tunkalooloo?”

“Tunkalilla.”

“Bisikletle gidecekler. Çılgın arkadaşlar, çılgın çocuklar. Korkuyorum. Çete gibi. Kızlar da var, çok küçükler, inanamazsınız. İyi ki geçen hafta onunla konuşursunuz. Konuştunuz.”

“Önemli değil. Birkaç babacan tavsiye verdim, o kadar.”

“Evet, babasından pek tavsiye işitmiyor. Mesele bu.”

Yanlarında bulunmayan kocasıyla ilgili yaptığı ilk eleştiri bu. Paul daha fazlasını bekliyor, ama daha fazlası gelmiyor.

“Bu ülkede çocuk yetiştirmek kolay değil,” diye karşılık veriyor Paul ihtiyatla. “Erkeksiliğe önem veriliyor. Erkek çocuklara erkekçe işlerde, erkekçe sporlarda ustalaşmaları için epey baskı yapılıyor. Gözüpek olmaları söyleniyor. Risk almaları. Geldiğiniz yer böyle değildir, herhalde.”

Geldiğiniz yer. Kendi sözü aşağılayıcı geliyor. Neden

Jokićlerin geldiği yerde de delikanlılar delikanlı olmasın ki? Güneydoğu Avrupa'daki erkeklik kavramı hakkında ne biliyor ki? Marijana'nın söylediği şeyi düzeltmesini bekliyor. Ama onun aklı başka yerde.

“Yatılı okul hakkında ne düşünüyorsunuz, Mr. Rayment?”

“Yatılı okul hakkında ne mi düşünüyorum? Epey pahalı olabileceğini düşünüyorum. Ayrıca yatılı okullardaki gençlerin başlarına kötü bir şey gelmesin diye gece gündüz gözetlendiklerini sanmanın bir hata, büyük bir hata olduğunu düşünüyorum. Ama yatılı okullarda iyi eğitim verildiği kesin, en azından iyi olanlarda. Drago'yu yatılı okula mı göndermek istiyorsun? Fiyatlarına baktın mı? Önce bunu yapmalısın. Oldukça pahalı olabiliyorlar, inanılmayacak kadar pahalı, hatta astronomik.”

Söylemekten kaçındığı şu: *Babaları otomobil fabrikasında çalışan çocuklar için fazla pahalı. Veya anneleri yaşlılara bakıcılık yapan çocuklar için.*

“Ama bu konuda ciddiysen,” diye devam ediyor, konuşurken bile söylediği sözün patavatsızlığının bilincinde olsa da kendini durduramıyor, durdurmak istemiyor, “ve Drago cidden gitmek istiyorsa, mali yardımda bulunabilirim. Borç olarak görebiliriz.”

Bir an sessizlik oluyor. *İşte,* diye düşünüyor Paul, *laf ağzından çıktı. Artık geri dönüş yok...*

“Belki burs kazanır diye düşünüyoruz, tenis filan oynuyor ya,” diyor Marijana. Belki de Paul'ün söylediklerini ve içerdiği gizli anlamı kavramadı.

“Evet, burs olanağı var tabii, bunu araştırabilirsiniz.”

“Veya borç alabiliriz.” Paul'ün söylediklerinin yankıları şimdi kulaklarına ulaşıyor sanki. Alnı kırışıyor. “Bize borç verebilir misiniz, Mr. Rayment?”

“Size borç verebilirim. Faizsiz. Drago para kazanmaya başlayınca geri ödeyebilirsiniz.”

“Neden?”

“Drago’nun geleceği için bir yatırım. Hepimizin geleceği için.”

Marijana kafa sallıyor. “Neden?” diye tekrarlıyor. “Anlamıyorum.”

Yanında Ljuba’yı getirdiği günlerden biri. Çocuğun üstünde kırmızı önlüğü var. Birinde al, diğerinde mor çorap bulunan bacaklarını kanepeye uzatmış. Kolları iki yanında gevşek duruyor. İnceleyici kara gözleri olmasa oyuncak bebek sanılabilir.

“Sebebini biliyor olmalısın, Marijana,” diye fısıldıyor Paul. Ağzı kupkuru, kalbi küt küt atıyor. Sanki on altı yaşındaymışçasına korkunç ve heyecan verici. “Bir kadın olarak çoktan anlamış olmalısın.”

Marijana yine hayır anlamında kafa sallıyor. Cidden şaşırılmış görünüyor. “Anlamıyorum.”

“Yalnız kalırsak söylerim.”

Marijana çocuğa bir şeyler mırıldanıyor. Ljuba ufak, pembe sırt çantasını uslu uslu alıp mutfağa geçiyor.

“Tamam,” diyor Marijana. “Şimdi söyleyin.”

“Seni seviyorum. Hepsi bu. Seni seviyorum ve sana bir şey vermek istiyorum. İzin ver.”

Paul’ün çocukluğunda annesinin, üstlerinde Hachette Kütüphanesi damgasıyla Frigya kepli ve sert ifadeli Marianna’nın kafasını sergileyen sıra sıra pullar bulunan, kahverengi mukavva paketler içinde Paris’ten getirttiği ve Ballarat’taki panjurları soğuğa ya da sıcağa karşı hep kapalı tutulan salonda zevkle okuduğu, Paul’ün de daha sonra, onu neyin memnun edeceğini bulma yolundaki edebi arayışında, bilmediği sözcükleri atlayarak, gizli gizli okuduğu kitaplarda, Marijana’nın horgörüyle dudak büktüğü, hatta horgörüyle dudak bükerken bir yandan da gözlerinin gizli bir zaferle parladığı yazılabildi. Ama Paul çocukluktan çıkarken, Hachette dünya-

sına olan inancını da geride bıraktı. Bir zamanlar, ustalaşıldığında insan dudaklarıyla gözlerinin geçici hareketlerinden o kişilerin hislerinin şaşmaz bir şekilde anlaşılmasını sağlayacak bir yorumlama sistemi var idiyse bile, ki bundan şüpheli, bu sistem kaybolmuş, rüzgârda savrulup gitmişti.

Sessizlik çöküyor. Marijana yardımcı olmak için hiçbir şey yapmıyor. Ama en azından çekip gitmiyor. Dudak bükse de bükme de, bu sıra dışı, beklenmedik açıklamanın daha fazlasını duymak istediği belli.

Paul'ün yapması gereken şey kadına sarılmak elbette. Göğüs göğüse olurlarsa Marijana'nın onu yanlış anlaması olanaksız. Ama ona sarılmak için Paul'ün ayakta durmasını sağlayan absürd koltuk değneklerini bırakması gerekiyor; bunu yaparsa sendeleyecek, belki de düşecek. Hayatında ilk kez takma bacakları, dizi kilitlemek suretiyle kolların serbest kalmasını sağlayan takma bacakları anlamlı buluyor.

Marijana elini sallıyor, cam siler ya da bir bulaşık bezini silkelercesine. "Drago'nun yatılı okul parasını vermek mi istiyorsunuz?" diyor. Böylece büyü bozuluyor.

Paul'ün istediği bu mu: Drago'nun okul parasını vermek mi? Evet. Drago'nun iyi bir eğitim almasını, sonra da, amacı buysa, cidden denize tutkunsa, deniz subayı olmasını istiyor. Ljuba'yla ablasının da büyürken mutlu olmalarını ve istediklerini elde etmelerini istiyor. Müşfik koruma kalkarıyla bütün o ailenin üstünü örtmek istiyor. Annelerini, bu muhteşem kadını sevmek istiyor. En çok istediği bu. Bunun için her bedeli ödeyebilir.

"Evet," diyor. "Teklifim bu."

Marijana onun gözlerine bakıyor. Paul emin olamasa da kadının kızardığına inanıyor. Sonra Marijana hızla odadan çıkıyor. Bir an sonra geri dönüyor. Kırmızı eşarabı ortadan kaybolmuş, saçı açılmış. Bir kolunda Ljuba, di-

gerinde pembe okul çantası var. Çocuğun kulaklarına bir şeyler fısıldıyor. Başparmağını emmekte olan çocuk dönüp Paul'ü inceliyor.

“Gitmeliyiz,” diyor Marijana. “Teşekkürler.” Bir anda ortadan kayboluyorlar.

Paul başardı. Parmakları boğum boğum bir ihtiyar olarak, aşkını itiraf etti. Ama bu kadının, hiç düşünmeden ve duraksamadan tüm ümitlerini bağladığı bu kadının, aşkına karşılık vereceğini bir an olsun ummaya cesaret edebilir mi?

On üç

Ertesi gün Marijana gelmiyor. Cuma günü de gelmiyor. Paul'ün sonsuza dek kaybolduklarını sandığı gölgeler geri dönüyor. Jokićlerin evini arıyor. Telesekreterde Marijana'nınki olmayan bir kadın sesi (kimin? Diğer kızın mı?) çıkıyor. "Ben Paul Rayment, Marijana'yı aramıştım," diyor Paul. "Beni arayabilir mi, acaba?" Kimse aramıyor.

Oturup mektup yazıyor. *Sevgili Marijana*, diyor. *Kor-karım beni yanlış anladın. Beni kısmını silip niyetimi yazıyor. Oysa niyetini nasıl yanlış anlamış olabilir ki? Seninle tanıştığımda*, diyor yeni bir paragrafa başlayarak, *mahvolmuş haldeydim*. Bu doğru değil. Dizi parçalanmış ve umutları yıkılmış olabilirdi, ama kendisi mahvolmuş halde değildi. Marijana'yla tanıştığı zamanki halini tarif edecek sözcüğü bilebilse, bugünkü niyetinin ne olduğunu da bilebilirdi. *Mahvolmuş* kısmını siliyor. Ama yerine ne koymalı?

Eli ayağı titrerken zil çalıyor. Yüreği duracak gibi oluyor. O sorun çıkaran sözcüğe ve mektuba artık gerek kalmayacak mı?

"Mr. Rayment?" diyor bir ses diyafondan. "Ben Elizabeth Costello. Sizinle konuşabilir miyim?"

Elizabeth Costello her kimse, merdiveni ağır ağır

çıkıyor. Kapıya ulaştığında soluk soluğa: Paul'ün tahminince altmışlı yaşlarda bir kadın, altmışların başından çok sonlarında. Çiçek desenli ipek elbisesinin arkası açık olduğundan, çirkin çillerle kaplı ve biraz tombul omuzları meydanda.

“Kalbim zayıf da,” diyor kendini yelleyerek. “Neredeyse,” (soluklanmak için duraksıyor) “sakat bir bacak kadar can sıkıcı.”

Bir yabancıнын böyle bir söz söylemesi yersiz, uygunsuz geliyor.

Paul kadını içeri davet edip oturtuyor. Bir bardak su veriyor.

“Devlet Kütüphanesi'nden geliyorum diyecektim,” diyor. “Kütüphanede gönüllü çalıştığımı, yapacağınız bağışın boyutunu, fiziksel boyutunu, yani boyutlarını öğrenmek için geldiğimi söyleyecektim, plan yapabilelim diye. Gerçek kimliğim sonradan ortaya çıkacaktı.”

“Kütüphaneden değil misiniz, yani?”

“Hayır. Bu bir yalan olacaktı.”

“Öyleyse kimsiniz?”

Kadın, Paul'ün salonuna göz gezdiriyor, hoşlanmışçasına. “Adım Elizabeth Costello,” diyor. “Söylemiştim.”

“Ha, şu Elizabeth Costello? Kusura bakmayın, unuttuğum. Affedersiniz.”

“Gerek yok.” Kanepeye gömülmüş olan kadın uflayıp puflayarak ayağa kalkıyor. “Sadede gelelim mi? Bu ilk kez yaptığım bir şey, Mr. Rayment. Bana elinizi verir misiniz?”

Paul bir an şaşırıyor. Elini vermek mi? Kadın sağ elini uzatıyor. Paul kadının elini tutuyor. O tombul ve oldukça serin kadın eli bir an elinde duruyor. Paul kendi elinin uzun süre hareketsiz kaldığı zamanlarda olduğu gibi kurşuniye dönmüş olduğunu fark ediyor hoşnutsuzlukla.

“Evet,” diyor kadın. “Gördüğünüz gibi oldukça şüp-

heci biriyim.” Paul’ün şaşkınlığını görünce ekliyor: “Yani, nasıl biri olduğunuzu bizzat keşfetmek istedim. Bedenlerimizin,” diye devam ediyor, ki Paul artık ciddi kadının sözlerini anlamamaya başladı, “birbirlerinin içinden geçip geçmeyeceklerine emin olmak istedim. Bu naiflik elbette. İkimiz de hayalet değiliz – neden öyle düşündüm ki? Başlayalım mı?”

Kadın yine kanepeye çöküyor, omuzlarını kaldırıyor ve ezbere okumaya başlıyor. “*Darbe sağdan geliyor, sert ve şaşırtıcı, acı verici, elektrik çarpması gibi; adamı bisikletten düşürüyor. Gevşe, diye düşünüyor adam havada uçarken, vesaire vesaire.*”

Duraksayıp Paul’ün yüzünü inceliyor, onda nasıl bir etki uyandırdığını ölçmek istercesine.

“Bu sözleri ilk duyuşumda kendime ne sordum biliyor musunuz, Mr. Rayment? *Bu adama neden ihtiyacım var,* diye sordum. Neden hayatını karartmak, hastaneye düşmesine ve ardından bu dik merdivenli daireye geri gelmesine yol açmak üzere arkasından gürleyerek yaklaşan Wayne Bright’tan ya da Blight’tan, Blight diyelim, habersiz bisikletini huzur içinde sürmesine izin vermedim? Paul Rayment benim için kim ki?”

Evime aldığım bu deli karı kim? Ondan nasıl kurtulacağım?

“Sorunuzun yanıtı ne, peki?” diye soruyor Paul ihtiyatla. “Sizin için kimim ben?”

“Sen bana geldin,” diyor kadın. “Bazı açılardan, bana gelenleri seçme şansına sahip değilim. Sen geldin, soluk benzinle, iki bükümlüğüyle, koltuk değneklerinle, ısrarla tutunduğun dairenle, fotoğraf koleksiyonunla ve diğer her şeyinle. Ayrıca Hırvat mülteci Miroslav Jokić ile –evet, adamın adı bu, Miroslav, arkadaşları ona Mel der– ve onun karısına yeni yeni duymaya başladığın bağlılıkla.”

“Yeni değil.”

“Hayır yeni. Ona hislerini açtın, kendine saklamak yerine, bunun sonuçlarının ne olacağını bilmediğin *ve bilmediğini bildiğin halde*. Düşünsene Paul. Bakıcını ayartıp ailesini terk etmeye ve gelip seninle yaşamaya ikna edebileceğini mi sanıyorsun ciddi? Onu mutlu edeceğini mi sanıyorsun? Çocukları kızarlar, kafaları karışır; onunla konuşmayı keserler; kadıncağz bütün gün yatağında yatıp ağlar, teselli edilemez. Bu hoşuna gider mi? Yoksa başka planların mı var? Mel’in denizde kaybolmasını, karısıyla çocuklarını sana bırakmasını mı planlıyorsun?”

“İlk soruma dönüyorum. Siz kimsiniz, Paul Rayment ve aşka meyilli oluşunuzu özel kılan ne? Hayatının sonbaharında, daha doğrusu sonbaharının sonlarında, ilk kez gerçek aşkı bulduğuna inanan ilk erkek siz misiniz, sanıyorsunuz? Böyle öyküler sürüsüne bereket, Mr. Rayment, sürüsüne bereket. Kendinizi daha iyi savunmanız gerekecek.”

Elizabeth Costello: Paul kadının kim olduğunu anımsamaya başlıyor. Bir keresinde onun bir kitabını okumaya çalışmıştı, bir romanını, ama yarım bırakmıştı, ilginç gelmemişti. Arada sırada basında kadının ekoloji ve hayvan hakları üstüne makalelerine rastgeliyor ve bu konularla ilgilenmediğinden okumadan geçiyor. Bu kadın çok eskiden (artık hafızasını zorluyor) isminin kötüye çıkmasına yol açan bir şeyler yapmıştı, ama bu artık çok geride kalmış gibi veya belki de medyanın uydurmasıydı o kadar. Gri saçlı; ayrıca gri suratlı ve dediği gibi zayıf kalpli, belki kötü kalpli de. Hızlı hızlı soluyor. Bir de karşısına geçmiş, ona hayatını nasıl yaşaması gerektiğini anlatıyor!

“Kendimi nasıl savunmamı yeğlerdiniz?” diyor Paul. “Nasıl bir öykü beni ilginize layık kılardı, acaba?”

“Nereden bileyim? Bir şeyler düşünün işte.”

Salak kadın! Paul onu kovmayı geçiriyor aklından.

“İtsenize!” diyor kadın.

İtmek mi? Neyi itecek? Kadın sanki doğum yapan biriyle konuşuyor.

“Fanilik kabuğunu,” diyor kadın. “Magill Sokağı, ölümler diyarına açılan kapı: Havada uçarken neler hissettin? Bütün hayatın bir anda gözlerinin önünden geçti mi? Sona ermek üzere olan hayatın hakkında ne düşündün?”

Bu doğru mu? Ölüm riski yaşamakla ölümün eşiğine gelmek birbirinden farklı şeyler olsalar gerek? Bu kadın onun bilmediği bir şeyler mi biliyor? O gün havada uçarken ne düşünmüştü? Çocukluğundan beri, korkusuzca ağaçlardan atladığı –hatta bir keresinde bir çatıdan atlamıştı– zamanlardan beri kendini bu kadar özgür hissetmediğini. Sonra yola düşünce inlemiş, nefesi kesilmişti. Sadece bir inilti bir son düşünce, son söz olarak yorumlanabilir mi?

“Kendimi üzgün hissettim,” diyor. “Hayatım boşa geçmiş gibi geldi. Ömrümü harcamışım diye düşündüm.”

“Üzgün. Bu cesur genç adam trapezden rahatça atarken üzüntü duyuyor. Hayatının boşa geçtiğini düşünüyor. Başka?”

Başka ne? Bu kadar işte. Kadın daha ne istiyor ki?

Ama kadın kendi sorusundan sıkılmış gibi. “Kusura bakma, birden kendimi kötü hissetmeye başladım,” diye mırıldanarak uflaya puflaya ayağa kalkıyor. Sahiden de beti benzi atmış.

“Uzanmak ister misiniz? Çalışma odamda bir yatak var. Size bir fincan çay getireyim mi?”

Kadın elini sallıyor. “Başım döndü, o kadar, sıcaktan, merdiven çıkmaktan, kim bilir neden. Evet, sağ ol, biraz uzanayım.” Kanepenin arkasındaki perdelerin kapatılmasını işaret ediyor.

“Yardım edeyim.” Paul kalkıp koltuk değneğine dayanarak kadının kolunu tutuyor. *Topal topalı götürüyor,*

diye düşünüyor. Kadının derisi soğuk ve terli.

Çalışma odasındaki yatak oldukça konforlu. Paul yatağı elinden geldiğince düzeltmeye çalışıyor. Kadın ayak-kabıllarını çıkarıp uzanıyor. Paul kadının çoraplarının altında mavi damarlar, harap olmuş baldırlar görüyor.

“Bana aldırmayın,” diyor kadın, koluyla gözlerini örterek. “Biz davetsiz misafirler hep böyle demez miyiz? Burada yokmuşum gibi davranın.”

“Biraz dinlenin,” diye karşılık veriyor Paul. “Kendinizi daha iyi hissedince taksi çağırırım.”

“Hayır, hayır, hayır,” diyor kadın. “Olmaz. Sanırım bir süre daha sizinle kalacağım.”

“Hiç sanmam.”

“Sansanız iyi olur, Mr. Rayment. Şimdilik size eşlik edeceğim.” Gözlerini örten kolunu kaldırıyor. Paul kadının hafifçe gülümsediğini görüyor. “Biraz dişinizi sıkın canım,” diyor kadın. “Dünyanın sonu değil ya.”

Yarım saat sonra Paul tekrar içeri bakıyor. Kadın uyumuş. Alt takma dişleri öne çıkmış. Genzinden çakıl seslerini andıran bir hırıltı geliyor. Sağlıklı değil gibi.

Paul okuduğu kitaba dönmeye çalışıyor ama odaklanamıyor. Pencereden dışarı bakıyor can sıkıntısıyla.

Öksürük sesi duyuyor. Kadın çoraplı ayaklarıyla kapı eşiğinde durmakta. “Aspirininiz var mı?” diye soruyor.

“Banyoda dolapta parasetamol var, o kadar.”

“Bana surat asmanıza gerek yok, Mr. Rayment,” diyor kadın. “Böyle olmasını ben de istemedim.”

“Neyi istemediniz?” Paul sinirini gizlemeyi başaramıyor.

“Sizi istemedim. Bu güzelim ikindi vaktini kasvetli dairenizde harcamayı istemezdim.”

“Öyleyse gidin! Madem dairemi beğenmiyorsunuz gidin. Neden geldiğinizi hâlâ bilmiyorum zaten. Benden ne istiyorsunuz?”

“Siz bana geldiniz. Siz...”

“Ben mi *size* geldim? Asıl siz *bana* geldiniz!”

“Şştt, bağırmayın; komşular beni dövüyorsunuz sanacaklar.” Bir koltuğa çöküyor. “Kusura bakmayın. Sizi rahatsız ediyorum biliyorum. Siz bana geldiniz, tek söyleyebileceğim bu. Karşıma çıktınız – kesik bacaklı, geleceksiz, uygunsuz bir tutkuya sahip bir adam. Her şey böyle başladı. Bundan sonra ne olacak bilmiyorum. Bir fikriniz var mı?”

Paul susuyor.

“Sezgilerin peşinden gitmeyi anlamsız bulabilirsiniz, Mr. Rayment, ama benim yaptığım budur. Hayatımı böyle yaşarım: sezgilerime kulak vererek, anlam veremsem de. En çok da ilk başta anlam veremediklerimi önemserim.”

Sezgilere kulak vermek: Bunun somut anlamı ne? Bu kadın hiç görmediği bir yabancıya dair ne sezmiş olabilir ki?

“İsmimi telefon rehberinden buldunuz,” diyor. “Tasadüfen. Kim olduğumu bilmiyorsunuz.”

Kadın hayır anlamında kafa sallıyor. “Keşke bu kadar basit olsaydı,” diyor, Paul’ün duymakta zorlandığı bir fısıltıyla.

Güneş batmakta. Susuyorlar ve uzun süredir evli olan barışmış bir çift gibi bir süre oturup ağaçlarda şakıyan kuşları dinliyorlar.

“Jokićlerden bahsetmiştiniz,” diyor Paul sonunda. “Haklarında ne biliyorsunuz?”

“Size bakıcılık yapan Marijana Jokić tahsilli bir kadındır. Size söylemedi mi? Dubrovnik Sanat Enstitüsü’nde iki sene okuyup restorasyon diploması aldı. Kocasını o enstitüde çalışıyordu. Orada tanıştılar. Kocasını teknisyendi, antika teknolojisi uzmanıydı. Mesela enstitünün deposunda iki yüz yıldır paslanmış ve parçalanmış halde du-

ran mekanik bir ördeği birleştirdi. Ördek şimdi normal bir ördek gibi ötüyor, paytak paytak yürüyor, yumurtluyor. Koleksiyonlarının *pièces de résistance*'larından biri. Ama ne yazık ki adamın uzmanlık alanı Avustralya'da işe yaramaz. Burada mekanik ördekler yok. Bu yüzden otomobil fabrikasında çalışıyor.

"İşine yarayabilecek başka ne söyleyebilirim? Marijana, Zadar'da doğdu. Bir şehir kızı. Bir eşeğin başını kıcından ayırt edemez. İffetlidir de. Kocasını hiç aldatmadı. Asla baştan çıkmadı."

"Onu baştan çıkarmaya çalışmıyorum."

"Anlıyorum. Dediğiniz gibi, ona sevginizi hissettirmek istiyorsunuz, o kadar. Vermek istiyorsunuz. Ama sevilmenin bedeli vardır, tamamen vicdansız değilsek eğer. Marijana bu bedeli ödemek istemiyor. Daha önce de bu durumu yaşadı; ellerinde olmadan ona âşık olduklarını söyleyen hastaları oldu. Bundan hoşlanmıyor. *Artık yeni bir iş bulmam gerekecek*, diye düşünüyor. Anlatabiliyor muyum?"

Paul susuyor.

"Bir şeylerin pençesindeyiz, değil mi?" diyor kadın. "Onda sizi çeken bir şeyler var. Sanırım canlılığı sizi çekiyor, en olgun dönemdeki bir meyvenin canlılığı. Marijana'nın sizde ve başka erkeklerde neden böyle bir izlenim uyandırdığını söyleyeyim. Canlı çünkü seviliyor, olabildiğince seviliyor. Ayrıntıları duymak istemezsiniz, bu yüzden anlatmayacağım. Ama çocuklardan, o delikanlıyla küçük kızdan etkilenmenizin sebebi de, yetiştirilirken sevgiye boğulmuş olmaları. Dünyada rahatlar. Burası onlar için güzel bir yer."

"Yine de..."

"Evet, yine de delikanlıda ölümün damgası var. İkiimiz de görüyoruz. Fazla yakışıklı. Fazla ışıltılı."

"İnsan ağlamak istiyor."

İkisi de mahzunlaşıyorlar, mahzunlaşıyorlar ve uykuları geliyor. Paul kendini uyanık kalmaya zorluyor. “Buzdolabında Marijana’nın yaptığı cannelloninin artıklarıyla risotto ve ıspanak var,” diyor. “İster misiniz? Daha sonrası için planlarınız nedir bilmiyorum. İsterseniz gece burada kalabilirsiniz, ama sabah gitmeniz gerek.”

Elizabeth Costello ağır ağır, kararlılıkla kafa sallıyor, hayır anlamında. “Sanırım bu mümkün değil, Paul. Hoşuna gitse de gitmese de bir süre burada kalacağım. Örnek bir misafir olacağıma söz veriyorum. İç çamaşırlarımı banyona asmayacağım. Yoluna çıkmayacağım. Fazla yemek yemem. Çoğunlukla varlığımın farkına bile varmayacaksın. Arada sırada sağ ya da sol omzuna dokunacağım o kadar, seni doğru yolda tutmak için.”

“Bunlara niye katlanayım ki? Ya reddedersem?”

“Katlanmalısın. Seçme şansın yok.”

On dört

Elizabeth Costello sahiden de örnek bir misafir. Hafta sonunu salonun köşesinde duran, el koyduğu kahve masasında iki büküm oturup daktiloyla yazmakla ve notlar eklemekle geçiriyor. Paul ona yemek teklif etmiyor, o da yemek istemiyor. Arada sırada haber vermeden daireden kayboluyor. Tek başına neler yaptığını Paul ancak tahmin edebiliyor: Belki de Kuzey Adelaide sokaklarında geziniyor, bir kafede oturup ayçöreği yiyerek trafiği seyrediyor.

Kadının evde olmadığı zamanlardan birinde Paul yazdıklarını arıyor, sadece göz atmak için, ama bulamıyor.

“Bana gelmenizin sebebi,” diyor kadına pazar akşamı, “beni inceleyip bir kitapta kullanmak mı?”

Kadın gülümsüyor. “Keşke bu kadar basit olsaydı, Mr. Rayment.”

“Neden basit olmasın ki? Bana yeterince basit geliyor. Beni bir kitapta mı kullanacaksınız? Yaptığınız bu mu? Eğer öyleyse, ne tür bir kitap ve önce onayımı almanız gerekmez mi?”

Kadın iç geçiriyor. “Sizi, dediğiniz gibi *bir kitapta kullanacak olsam*, yapardım. Yasal engellerden kurtulmak için isminizi ve hayatınızın bir-iki ayrıntısını değiştirdim o kadar. Sizinle yaşamama filan gerek kalmazdı.

Hayır, dedim ya siz bana geldiniz: topal adam.”

Paul bu kadına geldiğini duymaktan sıkılmaya başlıyor. “Size daha gönüllü olarak gelmiş birini kullansanız daha kolay olmaz mı?” diyor elinden geldiğince soğuk bir tavırla. “Beni boş verin. Size uygun olmadığımı yakında anlarsınız. Gidin. Sizi durdurmam. Benden kurtulunca rahatlarsınız. Ben de aynı şekilde.”

“Peki ya uygunsuz tutkunuz? Böyle birini nerede bulacağım?”

“Tutkum dediğiniz şey sizi ilgilendirmez, Mrs. Costello.”

Kadın soğukça gülümseyip hayır anlamında kafa sallıyor. “Beni neyin ilgilendirdiğini size soracak değilim,” diye karşılık veriyor usulca.

Paul koltuk değneğini sıkıyor. Alüminyum değil de eski, ağır dişbudak bastonlardan biri olsa, bu cadalozun kafasına defalarca vururdu, kaç defa gerekiyorsa, ta ki kadın ayaklarının dibinde cansız yatana ve kanı halıyı ıslatana dek. Sonrasında kendisine ne yaparlarsa yapsınlardı.

Telefon çalıyor. “Mr. Rayment? Ben Marijana. Nasılsınız? Gelemediğim için özür. Hastaydım. Yarın gelirim, tamam?”

Aralarındaki yalan bu olacak demek: Hastaymış. “Evet, elbette tamam, Marijana. Umarım daha iyisindir. Yarın her zamanki gibi görüşürüz.”

“Marijana yarın işe dönüyor,” diyor misafirine olabildiğince sakinçe. *Yaylanıp gitmenin vakti geldi:* Kadının mesajı aldığını umuyor.

“Sorun değil. Ayakaltında dolaşmam.” Paul öfkeyle bakınca ekliyor: “Eski hanım arkadaşlarından biri olduğumu düşünmesinden mi çekiniyorsun?” Neşeyle gülmüyor. “Her şeyi bu kadar ciddiye alma Paul.”

Marijana'nın neden geri dönmeye karar verdiği, ön kapıdan girer girmez anlaşılıyor. Daha mantosunu çıkar-

madan –yağmur yağıyor, okaliptüs kokulu ılık ve puslu bir yağmur– masaya parlak bir broşür atıyor. Kapağında dönümlerce çimenlikler üstüne inşa edilmiş Gotik taklidi binalar; bir panelde gömlekli ve kravatlı bir delikanlı, bilgisayar klavyesinin başına oturmuş, onun kadar temiz bir arkadaşıysa omzunun üstünden bakıyor. *Wellington Koleji: Elli Yıllık Kusursuzluk*. Paul, Wellington Koleji’ni hiç duymamıştı.

“Drago istiyor orayı,” diyor Marijana. “İyi okula benziyor, değil mi?”

Paul broşürü karıştırıyor. “Wellington Koleji’nin Pembrokehire şubesi,” diye okuyor yüksek sesle. “Delikanlıları yeni bir yüzyılın zorluklarına hazırlamak için... İş, bilim ve teknoloji, silahlı kuvvetler dünyasında kariyerler. Burası nerede? Nereden duydun?”

“Canberra’da. Canberra’da, Drago yeni arkadaşlar bulur. Adelaide’deki arkadaşları yaramaz, aşağı çeker onu.” *Adelaide*’i İtalyan şivesiyle telaffuz ediyor. Dubrovnik, Venedik’e bir taş atımlık mesafede.

“Wellington Koleji’ni nereden duydun, peki?”

“Drago biliyor. Savunma Kuvvetleri Akademisi için iyi okulmuş.”

“Hazırlık okulu.”

“Hazırlık okulu. Onları, bilirsiniz, tercih ediyorlar.”

Paul broşüre dönüyor. Başvuru formu. Ücret tarifesini. Yatılı okulların fahiş olduğunu biliyordu; yine de siyah rakamları görünce irkiliyor.

“Orada kaç yıl kalacak?”

“Ocakta başlarsa iki yıl. Sonra burs kazanabilir. Sadece iki yıllık ücret gerekli.”

“Peki, Drago bu okula gitmek istiyor mu? Gitmeyi kabul etti mi?”

“Çok istiyor. İstiyor gitmek.”

“Ebeveynlerin çocuklarını göndermeden önce okula

bir göz atmaları normaldir bilirsin. Binaları gezerler, müdürle konuşurlar, ortamı koklarlar. Kocanla ve Drago'yla birlikte önce gidip Wellington Koleji'ni bir görmeyi istemediğine emin misin?"

Marijana yağmurluğunu çıkarıp -tamamen işlevsel, parlak bir plastik materyalden yapılmış- bir sandalyeye asıyor.

Teni sıcak, kırmızı. Son görüşmelerinin geriliminden eser yok. "Wellington Koleji," diyor. "Wellington Koleji, Munno Para'dan Mr. ve Mrs. Jokić'in gelmelerini, Wellington Koleji çocuklarına uygun mu diye bakmalarını ister mi ki?"

Ciddi olduğu belli. Utanan biri varsa Paul.

"Hırvatistan'da kocam ünlü biri sayılırdı Mr. Rayment. Bana inanmıyor musunuz? Bütün gazetelerde çıktı fotoğrafları. Miroslav Jokić'le mekanik ördeği. Televizyonda?" İki parnağıyla havada yürüme hareketleri yapıyor. "Mekanik ördeğin resimleri. Mekanik ördeği yürüten, kuvak diye ses çıkartan, yediren," göğsüne pat pat vuruyor, "başka şeyler de yaptıran tek adam. Eski, eski ördek. İsveç'ten gelmiş. Dubrovnik'e gelmiş 1680'de, İsveç'ten. Kimse bilmiyor tamir etmeyi. Miroslav Jokić mükemmel tamir ediyor. Bir haftada, iki haftada ünlü adam Hırvatistan'da. Ama burada?" Gözlerini yukarı çeviriyor. "Kimin umurunda? Avustralya'da kimse duymamış mekanik ördeği. Bilmiyor nedir. Miroslav Jokić, kimse duymamış adını. Otomobil işçisi, o kadar. Bir hiç, otomobil işçisi."

"Hemfikir olduğumu sanmıyorum," diyor Paul. "Bir otomobil işçisi bir hiç değildir. Kimse bir hiç değildir. Her neyse, oraya ister gidin ister gitmeyin, ister Munno Para'lı olun ister Timbuktu'lu, bence Wellington Koleji paranızı seve seve alır. Bence başvurun. Parasını ben vereceğim. Başvuru ücreti için hemen şimdi bir çek yazacağım."

İşte oldu. Bu kadar basit. Kendini adadı. Bir tür vaf-tiz babası olacak. Vaftiz babası: bir çocuğu Tanrı'ya götü-ren kişi. Kendisi Drago'yu Tanrı'ya götürebilir mi?

“Güzel,” diyor Marijana. “Söylerim Drago'ya. Çok sevindirirsiniz onu.” Sessizlik. “Ya siz? Bacağınız iyi? Acı yok? Egzersizlerinizi yapıyorsunuz?”

“Bacağım iyi, acı yok,” diyor. Söylemediği şey şu: *Peki ama niye işini bırakıp gittin Marijana? Neden beni terk et-tin? Profesyonelce bir tavır sayılmazdı, değil mi? Mrs. Putts'un duymasını istemezsin eminim.*

Hâlâ kırgın; Marijana'dan pişmanlık belirtisi bekli-yor. Bir yandan da geri gelmesine memnun, vermek üze-re olduğu paradan dolayı heyecanlı da. Karşılıksız para vermek onu hep neşelendirir, bunu biliyor. Onu daha fazlasını vermeye teşvik eder. Kumar gibi. Kaybetmenin heyecanı. Durmadan kaybetmenin. Fütursuzca, perva-sızca düşmenin.

Marijana her zamanki hamaratlığıyla işe koyuldu bile. Yatak odasından başlayarak yatağın çarşafını alıp te-mizini örtüyor. Ama Paul'ün izlediğinin farkında, Paul bundan emin. Paul'dan gelen sıcaklığın kalçalarını, gö-ğüslerini okşadığını hissedebiliyor. Paul'ün cinsel enerjisi sabahları hep yüksek olmuştur. Bir mucize eseri hemen şimdi Marijana'ya sarılabilse, bu ruh halinden faydalan-sa, onun iffetliliğini yeneceğine bahse girmeye hazır. Ama imkânsız tabii. Düşüncesizlik olur. Daha da kötü-sü, delilik. Bunu aklından bile geçirmemeli.

Sonra banyo kapısı açılıyor ve Costello denen kadın, Paul'ün ropdöşambri ve terlikleriyle sahneye giriyor. Sa-çını bir havluyla kuruluyor. Pembe kafa derisi görünüyor. Paul onu hemen tanıştırıyor.

“Marijana, Mrs. Costello'yla tanıştırayım. Kısa süre-liğine burada kalıyor. Mrs. Jokić.”

Marijana elini uzatıyor. Costello bir pantomimciy-

miş edasıyla, ağırbaşlılıkla Marijana'nın elini sıkıyor. "Ayakaltında dolaşmayacağıma söz veriyorum," diyor.

"Sorun değil."

Paul birkaç dakika sonra ön kapının kapandığını işitiyor. Bir pencereden, Costello'nun sokakta nehre doğru yürüyüşünü izliyor. Kafasındaki hasır şapka Paul'a ait, Paul'ün yıllardır takmadığı bir şapka. Nereden bulmuş ki? Dolaplarını mı karıştırmış?

"Hoş kadın," diyor Marijana. "Arkadaş mı?"

"Arkadaş? Hayır, ilgisi yok, bir tanıdık, o kadar. Şehirde işi varmış, halledene kadar bende kalıyor."

"Bu iyi."

Marijana'nın acelesi var gibi. Normalde sabahları ilk iş Paul'ün bacağıyla ilgilenir ve ona egzersizlerini yaptırır. Ama bugün egzersizlerden bahsetmiyor. "Gitmeliyim, özel gün, Ljubica'yı oyun grubundan almalıyım," diyor. Çantasından dondurulmuş bir kiş çıkarıyor. "Belki bugün öğleden sonra gelirim. Öğle yemeğiniz için aldığım bir şey ufak. Fişi bırakayım, parasını sonra verirsiniz."

"Ufak bir şey," diye düzeltiyor Paul.

"Ufak şey," diyor Marijana.

O gider gitmez, kilitte anahtar dönüyor ve Elizabeth Costello geri dönüyor. "Biraz meyve getirdim," diyor. Masaya bir naylon poşet bırakıyor. "Bir görüşme yapılacak sanırım. Marijana başarabilecek mi sence?"

"Görüşme mi?"

"Şu kolej için. Çocukla ve ebeveyniyle görüşmek isteyecekler, ama özellikle ebeveyniyle; uygun olup olmadıklarını anlamak için."

"Okulda Drago okuyacak, ebeveyni değil. Wellington Koleji'ndekilerin biraz akılları varsa Drago'yu havada kaparlar."

"Ama ya ebeveynine o kadar masrafı nasıl karşılayabileceklerini sorarlarsa doğrudan?"

“Onlara bir mektup yazarım. Kefil olurum. Ne gerekiyorsa yaparım.”

Kadın meyvelerden –kayısılardan, tüysüz şeftalilerden, üzümlerden– küçük bir piramit inşa ediyor. “Takdire şayan,” diyor. “Seni yakından tanıma fırsatı bulduğuma cidden memnunum. Bana inanç veriyorsun.”

“Sana inanç mı veriyorum? Bunu bana daha önce söyleyen olmamıştı.”

“Evet, bana tekrar inanç veriyorsun. Sen ve Mrs. Jokić hakkında söylediklerimi ciddiye almamalıydın. İnsan gerçek, eski moda aşkla karşılaşınca utanır, o kadar. Karşında eğiliyorum.”

Durup başını çok hafifçe eğiyor, biraz alayla.

“Ancak,” diye devam ediyor, “hâlâ Miroslav engelini aşman gerektiğini unutma. Miroslav’ın oğlunun binlerce kilometre uzaktaki şatafatlı bir yatılı okula gitmesini kabul edeceğine emin olamayız veya maddi yükümlülüklerinin karısının haftada altı gün ziyaret ettiği bir adam, tek bacaklı bir adam tarafından karşılanmasını. Miroslav konusunda ne yapacağını düşündün mü?”

“Reddetmesi aptallık olur. Onu etkileyecek bir şey değil ki. Oğlunu etkileyecek, oğlunun geleceğini.”

“Hayır, Paul, bu doğru değil,” diyor kadın usulca. “Oğlundan karısına, karısından ona: Sıralama bu. Onun gururuna, erkeklik onuruna dokunuyorsun. Eninde sonunda Miroslav’la yüzleşmen gerekecek. O gün geldiğinde ne diyeceksin? ‘Sadece yardım etmek istiyorum’ mu? Bu yetmez. Sadece gerçek yeter. Gerçek şu ki, sen yardım etmeye filan çalışmıyorsun. Tam tersine, Jokić ailesinde huzursuzluk yaratmaya çalışıyorsun. Mrs. J. ile yatmaya çalışıyorsun. Ayrıca Mr. J.’nin çocuklarını ondan çalıp sahiplenmeye çalışıyorsun, birini, ikisini, hatta üçünü birden. Buna dostça bir tavır diyemem. Hayır, bana göre kesinlikle Miroslav’ın arkadaşı değilsin. Miroslav’ın arkadaşı değilsin.”

lav seni hoş karşılamayacak. Onu suçlayabilir misin? Bu durumda, Miroslav konusunda ne yapacaksın? Düşünmelisin. *Düşünmelisin.*" Parmakucuyla kendi alnına tıktık vuruyor. "Tahmin ettiğim sonuca, yani çıkmaz bir sokağa varırsan, sana önerecek bir alternatifim var."

"Neye alternatif?"

"Jokićlerle yaşadığın bu karmaşık duruma bir alternatif. Mrs. Jokić'i de, ona olan saplantını da unut. Öncesini düşün. Hastanedeki osteopati bölümüne en son ne zaman gittiğini hatırlıyor musun? Asansördeki kara gözlüklü kadını hatırlıyor musun? Yanında daha yaşlı bir kadın vardı, hani? Tabii ki hatırlıyorsun. Ondan etkilenmiştin. Bunu ben bile anladım.

Yaşadığımız her şeyin bir anlamı vardır, Paul. Bunu sana her çocuk söyleyebilir. Öykülerden aldığımız bir sürü dersten biri de budur. Öykü okumayı bıraktın mı? Bir hata. Bırakmamalısın.

Sana o kara gözlüklü kadın hakkında bilgi vereyim. Kendisi ne yazık ki kör. Görme yetisini bir yıl önce kaybetti, habisi bir ur yüzünden. Bir gözünü tamamen yitirdi. Ameliyatla alındı. Diğeriyse görmüyor. O felaketten öncesinde güzeldi, en azından çok çekiciydi; şimdiyse ne yazık ki tüm körler gibi o da göze hoş gelmiyor. İnsanın içinden yüzüne bakmak gelmiyor. Daha doğrusu insan elinde olmadan bakıyor ve itici bularak gözlerini kaçırıyor. O bunu fark etmiyor tabii, yine de hissediyor. Başkalarının bakışlarını parmak dokunuşları gibi hissediyor, dokunduklarını ve geri çekildiklerini hissediyor.

Kör olmak kendisine söylenenden de kötü, hayal ettiğinden de kötü. Umutsuzluk içinde. Birkaç ay içinde korkunç bir şeye dönüşüverdi. Açıkta olmaya, insanların kendisine bakmalarına dayanamıyor. Gizlenmek istiyor. Ölmek istiyor. Bir yandan da içi (elinde olmadan) mutsuzca bir şehvetle dolu. Kadınlık hayatının yazında; gün-

begün şehvetle inliyor, azmış bir inek ya da dişi domuz gibi.

Söylediklerim seni şaşırtıyor mu? Bunları uydurduğumu mu sanıyorsun? Uydurmuyorum. O kadın var, kendi gözlerinle gördün, ismi Marianna. Yaşadığımız bu dünya, sakın görünse de korkunç şeylerle dolu Paul, düşünemeyeceğin kadar korkunç şeylerle. Mesela okyanus dipleri, denizin dibi – oralarda olup bitenler hayal gücünü aşıyor.

Marianna teselli istemiyor, hele tapılmayı hiç istemiyor. Onun istediği en fiziksel şekliyle aşk. Çok kısa süreliğine de olsa eskisi gibi olmak istiyor, sen nasıl eskisi gibi olmak istiyorsan aynı şekilde. Sana diyorum ki: Neden onunla, Marianna'yla birlikte olmayı denemiyorsun? O kör, sen topal.

Marianna hakkında bir şey daha söyleyeyim. Marianna seni tanıyor. Evet, seni tanıyor. Tanıştıyorsunuz. Bunun farkında mısınız?”

Kadın, Paul'ün günlüğünü okumuş sanki. Sanki Paul bir günlük tutmuş ve bu kadın geceleri gizlice dairesine girip sırlarını okumuş. Ama günlük filan yok, Paul uyku-sunda yazmadıysa tabii.

“Yanıyorsunuz, Mrs. Costello,” diyor. “Bahsettiğiniz kadını, Marianna dediğiniz kadını sadece bir kere gördüm, hastanede. O beni görmüş olamaz, çünkü kör. Yani benimle herhangi bir şekilde tanışmış olması imkânsız.”

“Evet, yanılıyor olabilirim, bu mümkün. Ama belki de yanılan sensin. Belki de Marianna hayatının eski bir döneminden çıkıp geldi; ikinizin de genç, bütün ve hoş görünüşlü olduğunuz bir dönemden. Belki de birbirinizi unuttunuz. Profesyonel fotoğrafçıydın, değil mi? Belki de bir zamanlar onun fotoğrafını çektin ve tüm dikkatini yaratmakta olduğun görüntüye verdin, görüntünün kaynağı olan Marianna'ya değil.”

“Olabilir. Ama hafızamda sorun yok ve böyle bir şey hatırlamıyorum.”

“Neyse, eski dostlar olsanız da olmasanız da, neden Marianna’yla birlikte neler başarabileceğinizi görüneyi denemiyorsun? Durumun sıra dışılığını göz önüne alarak, buluşmanızı ben ayarlayacağım. Senin tek yapacağın bekleyip hazırlanmak. Şunu temin ederim ki, bir teklif olsa bile onun kendine olan saygısını yitirmeden gelmesini sağlayacağım.

Son bir söz. Birlikte her ne yapacaksanız, karanlıkta yapmanızı tavsiye ederim. Böylesi onun için daha iyi olur. Yatağını bir mağara olarak düşün. Azgın bir fırtına var, bir kadın avcı sığınak arıyor. Elini uzatınca bir başkasının eline, seninkine dokunuyor. *Vesaire, vesaire.*”

Paul’ün kadını terslemesi gerekir ama yapamıyor. Uyuşturucu verilmiş ya da sersemlemiş sanki.

“Anımsamadığınızı iddia ettiğiniz olay konusunda,” diye devam ediyor Costello, “onun fotoğrafını çektiğin veya belki de çekmediğin gün konusunda tek söyleyeceğim şu: Kendinden çok emin olma. Hafızanı yoklarsan yüzeye çıkacak görüntüler seni şaşırtacak. Ama seni zorlamayayım. Onu sadece bir kez, asansörde gördüğünü varsayalım. Belki sadece bir kez, ama arzulamana yeterli. Senin arzundan ve onun ihtiyacından ne doğacak? En muhteşem tutku mu? Hayatlarınızın güzünde son bir büyük ateş mi? Göreceğiz. Bu artık sana bağlı, sana ve ona. Teklifimi kabul ediyor musun? Ediyorsan, evet de. Utanıyorsan, kafa sallaman da yeter. Evet mi?”

“Dediğim gibi, adı Marianna. Çift N ile. Bu benim suçum değil. İsimleri değiştiremem. İstersen ona geçici bir ad takabilirsin. Bir ev hayvanı ismi bulabilirsin, “Tatlım” ya da “kedicik” diyebilirsin. Evliydi, ama anlattığım talihsizlikten sonra evliliği yıkıldı; diğer her şeyinin yıkıldığı gibi. Hayatı karmakarışık. Şimdilik annesiyle yaşı-

yor, yanında gördüğün kocakarıyla.

“Şimdilik bu kadar bilgi yeter. Gerisini ondan öğrenebilirsin. İki N. Eskiden bir domuz çiftçisinin kızıydı. Düzgün giyinemiyor – hayatındaki her şey karmakarışık dedim ya, ama bu bağışlanabilir. Kim karanlıkta giyinirken arada sırada hata yapmaz ki?

“Sinirleri bozuktur, ama temiz kızdır. Ameliyatından beri, ki çok hassas bir ameliyattı; uzuv kesilmesi gibi kasaplık değil, temizliğe tuhaf bir şekilde düşkün oldu. Kendi kokusuna çok dikkat eder. Bazı körler böyle olur. Sen de onunla görüşürken tertemiz olsan iyi olur. Kabalık ediyorsam bağışla. Güzelce yıkan. Her tarafını temizle. Üzgün görünmeyi de kes. Bir bacak kaybetmek trajedi değil. Tersine bacak kaybetmek komik. Herhangi bir uzvu kaybetmek komik. Yoksa bu konuda o kadar çok fıkramız olmazdı. ‘Tek bacaklı bir ihtiyar varmış, Dilenmek için şapkasını uzatırmış.’ Vesaire.

Sana bir nasihat vereyim Paul: Yıllar göz açıp kapayıncaya kadar geçer. Hayatın tadını çıkar. Buna her zaman geç kalmışsındır, anlamasan bile.

Bu arada merak ediyorsan söyleyeyim; bakıcı kadın Marijana benim fikrim değil. Böyle şeylerin sistemi yoktur. Dubrovnikli Marijana, o uygunsuz tutkun, dostun Mrs. Putts tarafından gönderilmişti. Benimle ilgisi yok.

Beni çözümedin, değil mi? Beni bir sınav olarak görüyorsun. Çoğunlukla saçmaladığımı, söylediklerimi uydurduğumu düşünüyorsun. Ama henüz isyan etmediğinin farkındayım. Bana göz yumuyorsun, sonunda vazgeçip gideceğimi umarak. İnkâr etmeye kalkma, suratından belli oluyor. Sen Eyup Peygamber’sin, ben de başını şişiren, seni kendinden kurtarmaya çalışıp duran gereksiz kadın; tek istediğin kafanı dinlemek iken.

Böyle olması şart değil Paul. Tekrar söylüyorum: Bu senin hikâyen, benim değil. Kontrolü ele almaya karar

verdiğin anda ortadan kaybolacağım. Aynı şey yeni dostun Marianna için de geçerli. Geri çekileceğim; siz ikiniz kendinizi kurtarmanın yolunu bizzat arayacaksınız.

Ne kadar iyi bir başlangıç yaptığını düşün. Magill Sokağı'ndaki olay insanın dikkatini çekmeye birebir. Genç Wayne sana çarparak havada kedi gibi uçmana sebep olmuştu. O zamandan beri hayatın ne kadar kötüleşti! Giderek yavaşladın. Artık neredeyse durma noktasındasın. Boğucu bir dairede seni hiç umursamayan bir bakıcıyla baş başa kaldın. Ama enseyi karartma. Marianna bazı potansiyellere sahip; harap olmuş yüzü ve pençesinde olduğu pişmanlık yüklü şehvetle. Marianna etkileyici bir kadın. Peki sen onu tatmin edecek kadar erkek misin?

Cevap versene Paul. Bir şeyler *söyle*."

Paul'ün kafatasının içinde bir deniz dalgalanıyor sanki. Çoktan denize düşmüş, derinlerde akıntılarla bir o yana bir bu yana savruluyor olabilir. Sular, sonunda etlerini tamamen kemiklerinden ayıracak. Gözlerini incilere, kemiklerini mercanlara dönüştürecek.

On beş

Marijana arıyor. Daha konuşmaya başlamadan önce Paul onun ne diyeceğini biliyor: Üzgün olduğunu ama bugün gelemeyeceğini söyleyecek. Kızıyla ilgili bir sorun çıktı. Hayır, Ljubica'yla değil, Blanka'yla.

“Yardım edebilir miyim?” diye soruyor Paul.

“Hayır, kimse yardım edemez.” Marijana iç geçiriyor. “Yarın gelirim mutlaka, tamam?”

“Kızıyla ilgili bir sorun ha?” diyor Elizabeth Costello düşünceli bir edayla. “Nasıl bir sorun acaba? Neyse, sorunlar olacak tabii. Bahsettiğim şu kör kadın, Marianna, onu aklından çıkaramıyorsun, değil mi? Gizlemeye kalkma Paul. Seni kitap gibi okuyabiliyorum. Marianna bugün ne yapacağını bilemiyor. Karar veremiyor. Akşamüstü beşte köşedeki kafede ol. Adı Alfredo's sanıyorum. Onu sana getireceğim. Güzelce giyin, o kör olsa da. Onu getirip bıraktıktan sonra gideceğim. Böyle şeyleri nasıl yapabildiğimi sorma. Büyü filan değil. Yapabiliyorum, o kadar.”

Costello bütün öğleden sonrayı dışarıda geçiriyor. Dört buçukta, tam Paul daireden çıkmak üzereyken, Costello soluk soluğa çıkageliyor. “Planda değişiklik oldu,” diyor. “Marianna aşağıda bekliyor. Alfredo's'a gitmek istemiyormuş. O,” bezgince burnundan soluyor, “o sorun

çıkartıyor. Mutfağını kullanabilir miyim?”

Mutfaktan döndüğünde elinde küçük bir kâse dolu su kremaya benzer bir şey var. “Unla su karışımı, o kadar. Gözlerine sürülecek. Korkma yakmaz. Sebebini soracak olursan, Marianna onu görmeni istemiyormuş. Israr etti. Hadi eğil. Kıpırdama. Gözlerini kırpma. Akmasın diye bir limon yaprağı koyalım. Yaprakları da naylon çorapla bağlayalım, düşmesinler diye. Yeni yıkandı, yemin ederim. İstedığın zaman çıkarabilirsin. Ama hiç tavsiye etmem, cidden.

İşte oldu. İşler bu kadar karmaşık olduğu için üzgünüm, ama biz insanlar böyleyiz işte; her birimiz kendimize göre karmaşığız. Şimdi oturup beklersen Marianna'nı getireceğim. Hazır mısın? Kendini hazır hissediyor musun? Evet mi? Güzel. Unutma, ona para vermelisin. Anlaşma böyle. Kendine olan saygısını korumasını sağlayacak. Ne tuhaf bir dünyada yaşıyoruz, değil mi? Ama elimizdeki tek dünya bu.

Onu getirir getirmez sıvışıp sizi yalnız bırakacağım, tanışın diye. Yarına, hatta öbür güne kadar dönmem. Hoşçakal. Beni merak etme. Yaşlıyım ama bana bir şey olmaz.”

Costello gidiyor. Paul yürütecine dayanarak kapıya bakıyor. Merdivenin aşağısından mırıltılar geliyor. Alt kapı kapınıyor.

“Buradayım,” diyor karanlığa. Olanlara inanamasa da kalbi küt küt atıyor.

Bir hışırtı, sürtünme. Gözlerindeki ıslak yaprakların kokusu diğer tüm kokuları bastırıyor. Yürütecinin itildiğini ellerinden hissediyor. “Gözlerim kapalı, mühürlü,” diyor. “Körlüğe alışık değilim, kusura bakma.”

Yüzüne dokunan minik, hafif bir el orada kalıyor. *Aman, ne olacak,* diye düşünüyor Paul; yüzünü ele çevirerek onu öpüyor. *Bu oyunu sonuna kadar oynayalım.*

Parmaklar dudaklarını okşuyor, tırnaklar çiziyor. Paul limon kokusunun arasından hafif yün kokusu alıyor. Parmaklar çene çizgisinde geziniyor; gözlerini örten çorabın üstünden geçerek saçında dolaşıyorlar.

“Sesini duyayım,” diyor Paul.

Kadın boğazını temizliyor. Tiz, net bir sesi var. Marijana Jokić olmadığı belli: daha hafif, havai.

“En iyisi şarkı söylemen,” diyor Paul. “Sahne de sayılırız, izleyici olmasa da.”

İzleyici olmasa da. Ama bir anlamda izleniyorlar, Paul buna emin, ensesinde hissediyor.

“Bu ne?” diye soruyor hafif ses. Paul yürütecinin çok hafifçe sarsıldığını hissediyor. Sesteki şive Avustralya ya da İngiliz değil. Hırvat? Yine mi bir Hırvat? Bu mümkün değil elbette; etrafta bu kadar çok Hırvat olamaz. Hem Hırvatların peş peşe çıkagelmesinin ne anlamı olabilir ki?

“Bir alüminyum yürütücü, halk dilinde yürüteç. Bir bacağını kaybettim. Yürüteç koltuk değnekleri kadar yormuyor.” Sonra yürütecini engel gibi görülebileceği geliyor aklına. “Şunu yana koyayım.” Yürüteci kenara koyarak kanepeye oturuyor. “Yanıma oturur musun? Burası bir kanepedir. Bir-iki adım önünde. Korkarım sana yardım edemeyeceğim. Ortak dostumuz Mrs. Costello gözlerimi bağladı. Mrs. Costello’nun açıklaması gereken çok şey var.”

Mrs. Costello’yu pek çok şeyin yanı sıra gözlerini bağlamakla da suçluyor, ama gözlerini henüz açmayacak.

Kadın hışırtıyla –Üstünde ne var ki, bu kadar ses çıkarıyor?– yanına oturuyor. Aslında Paul’ün elinin üstüne oturuyor; bir anlığına; kadın Paul elini çekebilsin diye kalkmadan önce, Paul’ün eli kadının kalçalarının altında en kaba bir şekilde duruyor. İri bir kadın değil ama kalçaları iri, iri ve yumuşak. Ama sonuçta körler pek hare-

ket etmez; yürümezler, koşmazlar, bisiklete binmezler. Enerjilerini harcayacak yer bulamazlar. Kadının kıpır kıpır olmasına şaşmamalı. Tanımadığı bir adama tek başına gidebilmesine şaşmamalı.

Paul'ün elleri artık serbest olduğuna göre, kadına kendisine dokunulduğu şekilde dokunabilir. Ama yapmak istediği bu mu? O gözleri ya da etraflarını keşfetmek istiyor mu ki? Nasıl dese... Tiksinmek istiyor mu ki? Tiksinmek adamın midesini kaldırır, şehvetini söndürür, betini benzini attırır ve zangır zangır titretir. İnsan göremediği, sadece parmak uçlarıyla hissedebildiği bir şeyden tiksinebilir mi, parmak uçlarıyla hissetme konusunda onun kadar acemi bir kör olsa bile?

Kararsızca elini uzatıyor. Sert bir şeylere değiyor, kürelere, incik boncuklara, örgü kılıflara konmuş küçük yemişlere. Kadının boğazı ya da korsesi olmalı. Birkaç santim yukarıda, çenesi. Çenesi sağlam, sivri, kısa. Sonra çalı gibi saçlar başlıyor. Koyu renk galiba, teni de öyle. Sonra bir sertlik, kulağında. Kadın gözlüklü. Gözlüğü elmacıkkemiklerinin üstünden kıvrılarak geriye uzanıyor. Belki de asansördeyken taktığı kara gözlük.

"Mrs. Costello adının Marianna olduğunu söyledi."

"Marianna."

İkisi de *Marianna* diyor, ama söyledikleri aynı isim değil. Paul *Marianna* derken *Marijana* diyor sanki. Daha kalın, sert bir şekilde söylüyor. Kadının *Marianna*'sı ise akışkan, gümüşü: Cıva gibi değil, su gibi, şırıl şırıl bir dere gibi akışkan. Körlük böyle bir şey mi: Her sözcüğü, her tonlamayı tartmak, kötü şiirleri fazlasıyla anıştıran çağrışımlar (*şırıl şırıl bir dere*) bulmak zorunda kalmak mı?

"Fransız ismi mi *Marianne*?"

"Hayır."

Hayır. Fransız değil. Yazık. Fransa ortak bir noktaları olabilirdi, üstlerine örtecekleri bir battaniye gibi.

Unla su karışımı işini şaşırtıcı bir şekilde yapıyor. Paul'ün gözbebekleri herhalde sonuna kadar büyümüş olsa da, kapkaranlık bir dünyada. Costello bu fikri nereden bulmuş? Bir kitaptan mı? Eskilerden günümüze kalan bir tariften mi?

Parmakları hâlâ kadının kıvrıcık saçlarındayken, onu kendisine çekiyor. Kadın geliyor. Yüzünü Paul'ünkine yaslıyor, kara gözlüğünü de, yumruklarını kaldırıp Paul'un göğsüyle kendi göğsünün arasına koysa da.

"Geldiğin için teşekkürler," diyor Paul. "Mrs. Costello yaşadığın sorunlardan bahsetti. Üzüldüm."

Kadın bir şey demiyor. Paul onun hafifçe ürperdiğini hissediyor.

"Gerek yok," diye devam ediyor Paul, ama daha sonra ne diyeceğini bilemiyor. Neye gerek var, neye gerek yok? Erkek ve kadın olmalarıyla ilgili bir şey; Costello'nun deyimiyle şehvete teslim olmakla ilgili bir şey. Ama aralarında, erkek ve kadın oluşlarıyla kendilerini şehvete kaptırmalarının arasında gerçek bir uçurum uzanıyor. "Gerek yok," diye söze başlıyor Paul yine, "herhangi bir senaryoya uymamıza. İstemediğimiz hiçbir şeyi yapmamıza gerek yok. Özgürüz."

Kadın hâlâ ürperiyor, bir kuş gibi ürperiyor ya da titriyor. "Gel bana," diyor Paul. Kadın itaatkârca sokuluyor. Onun için zor olmalı. Paul ona yardım etmeli. Bu işe birlikte girdiler.

Kadının boğazındaki sicimlerin, küçük yemişlerin, incik boncukların sadece süs olduğu anlaşılıyor. Neyse ki, en aşağı kadar inen bir fermuarla elbisesi arkadan açılabilir. Paul'ün parmakları yavaş ve beceriksiz. Kadın onun elinin üstünde biraz daha oturmaya razı olsa, Paul'ün parmakları ısınacaktı. Hayvansı ısı. Sutyene gelince; iyi yapılmış, sağlam, herhalde Karmelit rahibelerinin giyeceği türden. İri göğüsler, iri kalçalar, ama geri

kalanı zayıf. Marianna. Kim burada, diyor Costello kadını. Paul'ü merak ettiğinden değil, kendisi için soruyor. Çünkü içinde yatışmayan bir susuzluk var. Çehresi yüzünden, harap olmuş suratı yüzünden; Paul'ün bakmamak, hatta belki de dokunmamak konusunda uyarıldığı, içi buz kesmesin diye.

“Bence çok konuşmayalım,” diyor Paul. “Yine pratik sebepler yüzünden bahsetmem gereken bir şey var. Kazadan beri böyle bir tecrübe yaşamadım. Biraz yardıma ihtiyacım olabilir.”

“Biliyorum. Mrs. Costello söyledi.”

“Mrs. Costello her şeyi bilmiyor. Bilmediğim şeyleri bilemez.”

“Evet.”

Evet? Ne demek evet?

Bu kadının tek başınayken fotoğrafını çekmemiş olsa gerek. Yoksa onu unutmazdı. Belki de kadın bir gruptaydı, Paul'ün grup fotoğrafları çekmek için okullara gittiği zamanlarda. Bu mümkün; ama tek başına değildi. Kadının görüntüsü sadece asansörden ve parmaklarının Paul'a şimdi anlattıklarından geliyor. Kendisi kadın için daha da karmaşık bir duyumsal veriler yığını olsa gerek: soğuk elleriyle, sert teniyle, hırıltılı sesiyle ve kadının aşırı duyarlı burnuna muhtemelen nahoş gelen kokusuyla. Bunlar kadının bir erkek imgesi oluşturmasına yeterli mi? Kendini bu imgeye vermek ister mi? Göremediği birine gelmeyi neden kabul etti? İlkel bir biyolojik deney gibi mi – farklı türleri, tilkiyle balınayı, cırcır-böceğiyle ipek maymununu bir araya getirmek gibi mi, çiftleşip çiftleşmeyeceklerini görmek için?

“Paran,” diyor Paul. “Şu sehpaye bırakıyorum, zarf içinde. Dört yüz elli dolar. Olur mu?”

Kadının başını evet anlamında salladığını hissediyor. Bir dakika geçiyor. Hiçbir şey olmuyor. Tek bacaklı

bir adamla yarı çıplak bir kadın neyi bekliyorlar? Bir fotoğraf makinesinin çalışmasını mı? Avustralya gotiği. Matilda'yla erkek arkadaşı ömür boyu vals yapmaktan yorulmuş bir halde, vücutları dökülmeye başlamış bir halde, fotoğrafçıya son bir kez bakıyorlar.

Kadın hâlâ titriyor. Hatta Paul kendisine de geçtiğine yemin edebilir: yaşına yorabileceği ama aslında başka bir şeyden, korku ya da beklentiden (ama hangisinden?) kaynaklanan hafif bir el titremesi.

Kadının karşılığında para almayı kabul ettiği eylemi yapacaklarsa, kadının şimdiki utangaçlığını yenip bir sonraki adıma geçmesi gerek. Paul'ün kesik bacağı ve takım taklavatının güvenilmezliği konusunda önceden uyarılmıştı. Paul'ün bir kadının üstüne çıkması zor olacağına göre, kadının onun üstüne çıkması en iyisi olur. Kadın bu konuda karar vermeye çalışırken, Paul de kendi bambaşka sorunlarıyla cebelleşecek. Belki de körlerin sadece dokunuşlarla güzelliği algıladıkları oluyordur. Ama Paul görüntüsüzlük diyarında hâlâ yolunu el yordamıyla buluyor. Göremediği güzellikleri henüz hayal edemiyor. Asansörde gördüklerinden, ki orada Marianna kadar yanındaki ihtiyar kadın da dikkatini çekmişti, geriye çok belirsiz bir taslak kaldı, o kadar. Geniş kenarlı bir şapkaya, kara gözlüğe ve gizlenmiş bir yüzün kıvrımına ağır memelerle sıvı dolu ipek balonları andıran yumuşacık kalçaları eklemeye çalıştığında, parçalardan bir bütün oluşturamıyor. Aynı kadına ait olduklarından bile nasıl emin olabilir ki?

Kadını usulca kendine çekmeye çalışıyor. Kadın direnmesede yüzünü kaçırıyor, ya dudaklarını sunmak istemediğinden ya da Paul'ün gözlüğünü çıkararak altındakileri yoklama fırsatını elde etmesinden çekindiğinden. Erkeklerin fiziksel bozukluklardan hiç hazzetmediklerini bildiğinden olabilir.

Ne zamandır kör acaba? Paul bunu kabalık etmeden sorabilir mi? Sonra yine kabalık etmeden bir sonraki soruya geçebilir mi, kadının kör oluşundan beri sevilip sevilmediği sorusuna? Harap olmuş gözlerinin erkeklere itici geleceğini tecrübeyle mi öğrenmiş?

Eros. Neden güzelliğin görüntüsü Eros'u canlandırıyor? Neden iğrenç görüntüler şehveti öldürüyor? Güzellerle cinsel ilişkiye girmek bizleri yüceltiyor mu, daha iyi insanlar mı yapıyor; yoksa asıl hastaları, sakatları, iticileri kucaklamakla mı gelişiriz? Ne biçim sorular! Costello ikisini bu yüzden mi bir araya getirdi; vücut parçaları eksik bir adamla kadının çiftleşmeye çalışmaları kaba bir şekilde komik olacağından değil de, cinsellik meselesi aradan çıkarıldıktan sonra birbirlerinin kollarında yatarak bir felsefe dersindeymişçesine güzellikten, aşktan, iyilikten bahsedebilecekleri için mi?

Bütün bunların ortasında – kaygıların, utangaçlığın, kaçınmaların, felsefileştirmelerin, ayrıca Paul'ün kendisini boğmaya başlamış olan kravatını gevşetme çabasının (neden kravatlı ki?) bir şekilde, beceriksizce ama daha beceriksizce de olabilirdi, utançla ama onları felce uğratacak kadar değil, ister istemez kabullendikleri fiziksel eyleme girişiyorlar, genelde anlaşıldığı şekliyle olmasa da yine de bir seks eylemine, ki bu eylem, birinin bacağı kesilmiş ve diğerinin gözleri körelmiş olsa da, başından ortasına ve sonuna kadar, yani tüm doğal kısımlarıyla, hızlıca ilerliyor.

Costello'nun Marianna hakkında anlattıklarında Paul'ü en çok rahatsız eden, onun vücudunda hüküm süren açlığa ya da susuzluğa dair olanlardı. Paul aşırılıklardan, çılgınlıklardan, vahşi hareketlerden, inlemelerden, bağırmalardan, çılgınlıklardan hazzeden biri olmamıştı hiç. Ama Marianna kendine hâkim olmayı biliyor gibi. İçinde olup bitenleri kendine saklıyor. İşleri bittiğinde

her şeyi tekrar saygın hale getiriyor, az çok. Azgın susuzluğa ya da açlığa dair tek belirti, vücudunun merkezinin sıra dışı ama nahoş olmayan bir şekilde ısınması oluyor, rahmi ya da belki de kalbi alev alev yanıyormuşçasına.

Kanepe cinsel ilişki ya da sonrasındaki felsefi dermansızlık için yapılmış olmasa da ve battaniyesiz olduklarından birazdan donmaya başlayacak olsalar da, henüz el yordamıyla doğru dürüst bir yatak odasındaki doğru dürüst bir yatağa gitmeleri söz konusu değil.

“Marianna,” diyor Paul, bu ismi telaffuz edişini sınavarak, iki N’nin tadını çıkararak, “Adın bu biliyorum, ama insanlar sana ne der? Başka bir ismin yok mu?”

“Marianna. Sadece bu. Hepsi bu.”

“Pekâlâ,” diyor Paul. “Marianna, Mrs. Costello daha önce tanıştığımızı söylüyor. Ne zamandı?”

“Çok eskiden. Fotoğrafımı çekmiştin. Doğumgünümde. Hatırlamıyor musun?”

“Hayır. Zaten hatırlayamam çünkü yüzünü görmedim. Sen de beni görmedin, bu yüzden hatırlamanın sebebi bu olamaz. Resmini ne zaman çekmiştim?”

“Stüdyonda.”

“Stüdyo neredeydi?”

Marianna susuyor. “Çok eskidendi,” diyor sonunda. “Hatırlayamıyorum.”

“Öte yandan, çok daha yakın bir zamanda karşılaştığımız oldu. Royal Hastanesi’nde birlikte asansöre binmiştik. Mrs. Costello bundan bahsetti mi?”

“Evet.”

“Başka ne söyledi?”

“Sadece yalnız olduğunu.”

“Yalnız. Çok ilginç. Mrs. Costello yakın arkadaşın mı?”

“Hayır, yakın değil.”

“Öyleyse ne?”

Uzun bir sessizlik oluyor. Paul onu giysilerinin üstünden okşuyor, yukarı aşağı, kalçalarını, böğrünü, memesini. Bir kadın vücudunu yine serbestçe okşayabilmek ne beklenmedik bir zevk, kadın görünmez olsa bile!

“Hayatına durup dururken mi girdi?” diyor Paul. “Bana öyle oldu da.”

Kadının başını hayır anlamında ağır ağır iki yana salladığını hissediyor.

“Bir çift olmamızı mı istiyor sence? Eğlenmek için mi? Topal, köre yol gösterebilir mi istiyor?”

Esprisi yapmak istemişti, ama kadının kasıldığını hissediyor. Dudaklarının aralandığını, yutkunduğunu, birden ağlamaya başladığını işitiyor.

“Affedersin,” diyor. Kadının yanağına dokunmak için elini uzatıyor. Yanağı sırlı sıkılam. En azından ağlayabiliyor, diye düşünüyor. “Gerçekten çok özür dilerim. Ama ikimiz de yetişkin insanlarız. Neden doğru dürüst tanımadığımız birinin hayatlarımızı yönetmesine izin verelim ki? Kendime sorduğum soru bu.”

Kadın hafif bir ses çıkarıyor, muhtemelen kahkaha atıyor, hemen ardından da hıçkırarak ağlıyor. Paul’ün yanında yarı çıplak bir halde oturmuş, hıçkıra hıçkıra ağlarken başını iki yana sallıyor. Paul’ün gözbağını çıkarmasının, gözlerindeki vıcık vıcık şeyi silmesinin, kadını görmesinin tam sırası. Ama bunu yapmıyor. Bekliyor. Oyalanıyor. Erteliyor.

Kadın yanında taşıdığı bir kâğıt mendile sümürüyor, genzini temizliyor. “İstedüğün bu sanmıştım,” diyor.

“Kesinlikle bu. Yine de fikir, dostumuz Elizabeth’ten çıktı. İlk güdü. O talimatlar veriyor, biz uyguluyoruz. Yanımızda olmadığında, bizi görmediğinde bile.”

Görmek. Uygun bir sözcük değil, ama Paul geri adım atmıyor. Kadın artık buna alışmış olmalı, insanların “görmek” derken başka bir şeyi kastetmelerine.

“Belki de hâlâ odadadır, bizi izliyor, kontrol ediyor-
dur,” diyor Paul.

“Hayır,” diyor Marianna, “burada kimse yok.”

Burada kimse yok. Kör ve bu yüzden hafif yaşam belirtilerine daha duyarlı olduğuna göre haklı olsa gerek. Yine de Paul’ün içinde hâlâ eğilip elini uzatırsa parmaklarının haliya köpek gibi uzanmış izleyen ve bekleyen Elizabeth Costello’ya dokunacağı hissi var.

“Buna dostumuz önyak oldu,” Paul elini sallıyor, “çünkü ona göre bir eşiğin aşılmasını ifade ediyor. Belirli bir eşiği aşmazsam boşlukta kalacağıma, gelişemeyeceğime inanıyor. Hipotezini benimle sınıyor. Seninle de bir başka hipotezi sınıyor olsa gerek.”

Söylerken bile bunun yalan olduğunu biliyor. Elizabeth Costello’nun *gelişmek* sözcüğünü kullandığını hiç işitmedi. *Gelişmek* sözcüğü kişisel gelişim kitaplarında yer alır. Elizabeth Costello’nun kendisi, Paul ya da Marianna adlı bu kadın için ne istediğini Tanrı bilir. Hayata ya da aşka dair teorilerini Tanrı bilir; şimdiden sonra ne olacağını Tanrı bilir.

“Her neyse, onun eşiğini aştığımızı göre, artık daha yüce ve güzel şeylere geçebiliriz.”

Öylesine konuşuyor, birbirlerine ısınsınlar diye, bir yabancıyla cinsel ilişkiye girdikten sonra kadınların hissettikleri *tristesse*¹’i dağıtıp onu neşelendirmek için. Kadını hâlâ zihninde canlandıramamış olan Paul karanlığın içinden yine elini uzatıyor, ona dokunmak için; bunu yaparken kendi karanlık uçurumuna düşüyor. Şevkini kaybediyor. Costello’ya sözünü dinleyip bunları yapacak kadar, ki şimdi salakça geliyorlar, nasıl güvenebildi? Hem bu zavallı, kör, bahtsız kadın neden bu yabancı ortamda

1. (Fr.) Hüzün. (Y.N.)

akıl hocasının kendisine acıyarak gelip onu kurtarmasını bekliyor? Costello birkaç dakikalık ateşli sevişmenin gaz misali genişerek bütün bir geceye yayılabileceğine ciddi inanmış mıydı? İki yabancıyı, ki ikisi de genç değil, biri kesinlikle yaşlı, yaşlı ve soğuk, bir araya getirince Romeo'yla Juliet gibi davranacaklarını ciddi düşünmüş müydü? Ne saflık! Üstelik ünlü bir edebiyatçı! Gözlerine sürdüğü bu kahrolası hamur da, zararsız olduğuna yemin etmiş olmasına karşın, kurudukça kaşıyor: Costello sırf sulu unla köreltilmenin Paul'ün karakterini değiştireceğini, onu yeni bir insana dönüştüreceğini nasıl düşünebildi? Körlük bir engeldir, sade ve basit şekliyle. Göremeyen bir adam eksik bir adamdır; tek bacaklı bir adam da eksik bir adamdır, yeni bir adam değil. Costello'nun gönderdiği bu kadın da eksik bir kadın, eski haline kıyasla eksik mutlaka. İki eksik, engelli, küçülmüş insan: Costello aralarında yüce bir kıvılcım ya da herhangi bir kıvılcım olacağını nasıl sanabildi ki?

Yanındaki giderek soğuklaşan kadına gelince; aklından neler geçiyor acaba? Yabancı bir adamın kapısına gelerek kendini sunabilmesi için kendisine ne büyük zırvalar söylenmiştir kim bilir! Nasıl Paul için bu sefilce görüşmenin uzun, başlı başına bir kitaba konu olabilecek kadar geçmişe uzanan, o kritik kış sabahı Wayne Blight'la Paul Rayment'in evlerinden birbirlerinden habersizce çıkmalarıyla başlayan, aynı şekilde bu kadın için de virüsle, güneş çarpmasıyla, bozuk genlerle, iğnelerle ya da körlüğünün sorumlusu olan her neyse onunla başlayan ve kendisini içindeki yakıcı susuzluğu ancak bir taksiye atlayarak Kuzey Adelaide'deki Alfredo's diye bir kafeye giderse dindirebileceğini söyleyen, taksi parasını veren, kaygılanmamasını söyleyen, söz konusu adamın zararsız ve sadece yalnız biri olduğunu, ona bir telekız muamelesi yapacağını ve zamanının bedelini ödeyeceğini, hem zaten kendisinin de orada

olacağını, bekleyeceğini ve onu kollayacağını söyleyen makul, yani sadece sesini duyarsanız, gözlerindeki çılgınca parıltıyı görmezseniz makul bir yaşlı kadınla tanışmaya adım adım iten bir geçmiş olmalı.

Bir deney, hepsi bu, gereksiz, biyolojik ve edebi bir deney. Cırcırböceğiyle ipek maymunu. İkisi de kandılar, kendilerine özgü sebeplerle!

“Gitmeliyim,” diyor kadın, marmoset. “Taksi bekliyordur.”

“Nasıl istersen,” diyor Paul. “Taksinin beklediğini nereden biliyorsun?”

“Mrs. Costello çağırmıştı.”

“Mrs. Costello mu?”

“Evet, Mrs. Costello.”

“Mrs. Costello ne zaman taksiye ihtiyaç duyacağını nereden biliyor?”

Kadın omuz silkiyor.

“Tamam, Mrs. Costello sana iyi gözkulak oluyor, öyleyse. Taksinin parasını verebilir miyim?”

“Hayır, hayır, hepsi içinde.”

“Tamam öyleyse, Mrs. Costello’ya selam söyle. İnerken dikkatli ol. Basamaklar kaygan olabiliyor.”

Kadın giyinirken Paul kımıldamadan oturup kendini tutuyor. Ama kapı kadının arkasından kapanır kapanmaz hemen gözlerini çözüp tırmalıyor. Ama hamur sertleşmiş. Fazla sert çekerse kirpikleri kopacak. Küfürü basıyor, ıslatması gerekecek.

On altı

“Bana senin geldiğin gibi geldi,” diyor Costello. “Karanlığın kadınıydı, karanlıkta bir kadındı. *Böyle birinin öyküsünü yazmalısın.* Uyuyan kulağıma bir ses bunu fısıldadı. Eskiden olsa beni güreşe çağıran bir melek derdik. Yani hayır, Marianna’n neredede oturuyor, hiçbir fikrim yok. Onunla bütün konuşmalarımı telefonla yaptım. Tekrar gelmesini istiyorsan numarasını verebilirim.”

Tekrar görüşmek. Paul’ün istediği bu değil. Belki daha sonra, ama şimdi değil. Şimdi istediği şey, kendisine anlatılan öykünün gerçekliğinin onaylanması: dairesine gelen kadının asansörde gördüğü kadın olduğunun, adının cidden Marianna olduğunun, cidden kambur anasıyla yaşadığının, kocasının onu kör olduğu için terk ettiğinin vs. Kandırılmadığına emin olmak istiyor.

Çünkü alternatif bir öykü daha var, kurgulamakta hiç zorlanmadığı bir öykü. Bu öyküde Costello, Moldavya’dan Dubai’ye, oradan Lefkoşe’ye ve ardından buraya gelmiş koca kışlı Marianna’yı, namı-diğer Natasha’yı, namı-diğer Tanya’yı sarı sayfalardan buluyor. Telefonda onu bir kandırmacaya ikna ediyor. “Bizim birader tuhaf bir adamdır,” diyor. “Ama her erkekte biraz tuhaflık yok mudur? Bir kadın geçinmek için bunlara uymak zorunda değil midir? Bizim biraderin en büyük tuhaflığı birlikte

olduğu kadınları görmek istemeyişi. Hayal gücünü kullanmayı yeğliyor; hayal dünyasında yaşamayı tercih ediyor. Eskiden Marianna diye bir aktrise âşıktı. Senden istediği şey, ki bunu sana söylememi istedi, kendini aktris Marianna olarak tanıtmam. Sana vereceğim bazı şeyleri takip takıştıracaksın. Rolün bu olacak. Rolünün karşılığında sana para verecek. Anlıyor musun?” “Tabii,” diyor Natasha ya da Tanya, “ama evlere servis ekstra ücrete tabidir.” “Tamam,” diyor Costello, “kendisine iletirim. Son bir şey. Ona iyi davran. Geçenlerde bir yol kazasında bacağını kaybetti. Eskisi gibi değil.”

Sözde Marianna'nın ziyaretinin sebebi bu olabilir mi, ufak tefek ayrıntılar dışında? O kara gözlüğü kör olduğunu değil kör olmadığını gizlemek için takmış olabilir mi? Titremesinin sebebi kaygıdan çok, gözleri çorapla bağlı adamın iç çamaşırlarını çıkarmaya çalışması sırasında kahkahalarını bastırmaya çalışması mıydı? *Eşiği aştık. Artık daha yüce ve güzel şeylere geçebiliriz. Ağırbaşlı budala! Kadın takside yol boyunca gülmüş olmalı.*

Marianna, Marianna mıydı yoksa Marianna, Natasha mıydı? Her şeyden önce bunu öğrenmeli. Costello'dan bunu öğrenmeli. Ancak bu sorunun yanıtını alınca daha önemli bir soruya geçebilir: Kadının kim olduğu fark eder mi; kandırılmış olması fark eder mi?

“Bana kuklaymışım gibi davranıyorsun,” diye sızlanıyor. “Herkes kuklaymışlar gibi davranıyorsun. Hikâyeler uyduruyor, bizleri bunlarda rol almaya zorluyorsun. Kukla tiyatrosu ya da hayvanat bahçesi filan açsana. Bir sürü satılık eski hayvanat bahçesi vardır; artık rağbet görmüyorlar. Bir tane satın al; bizleri isimlerimiz yazılı kafeslere koyarsın. *Paul Rayment: Canis infelix. Marianna Popova: Pseudocaeca (göçmen). Vesaire. Yalancılık ve masalcılık kariyerinde, senin tabirinle sana gelmiş insanları yan yana kafeslere koyarsın sıra sıra. Girişte bilet ke-*

sersin. Geçimini bundan kazanabilirsin. Aileler hafta sonları çocuklarıyla gelip bize hayretle bakar, fındık fıstık atarlar. Kimsenin okumadığı kitaplar yazmaktan daha kolay.”

Duraksıyor, kadının zokayı yutmasını bekliyor. Kadın susuyor.

“Anlamadığım şu,” diye devam ediyor Paul. Bu tirada başladığında sinirli değildi, şimdiyse sinirli, ama kendini kapıp koyvermekten haz aldığı da kesin. “Sıkıcı biriyim, kumpaslarına renk katmıyorum. Neden bende ısrarcısın? Yalvarırım benden vazgeç, beni rahat bırak. Benim yerime şu kör Marianna hakkında yaz. Benden çok daha fazla potansiyele sahip o. Ben kahraman filan değilim, Mrs. Costello. Bir bacak kaybetmek dramatik bir role bürünmeye yetmez. Bir bacak kaybetmek ne trajiktir ne komik, talihsizliktir, o kadar.”

“Sitem etme Paul. Seni bırakıp Marianna'yı alayım ha? Belki yaparım, belki yapmam. İnsanın ne yapacağını kim bilebilir?”

“Sitem ettiğim yok.”

“Tabii ki ediyorsun. Sesinden belli. Sitemkârsın. Gerçi başına gelen onca şeyden sonra seni kim suçlayabilir?”

Paul koltuk değneklerini alıyor. “Sempatine ihtiyacım yok,” diye homurdanıyor. “Şimdi dışarı çıkıyorum. Ne zaman dönerim bilmiyorum. Çıkarken kapıyı arkandan kilitle.”

“Çıkarsam kapıyı mutlaka kilitlerim. Ama çıkacağımı sanmıyorum. Sıcak bir duşa öyle ihtiyacım var ki, anlatamam. Sakıncası yoksa duş alacağım. Bu günlerde büyük bir lüks.”

Costello'nun davranışlarını ilk kez açıklamayışı de-

ğil bu. Ama bu son defası Paul'ü hem sinirlendiriyor hem de rahatsız ediyor. *Belki yaparım, belki yapmam.* Paul'a olan ilgisi bu kadar geçici mi? Sonuçta kendisini değil de Marianna'yı seçebilir mi? Hiç anımsamadığı o fotoğraf çekimi seansını saymazsa, onunla iki defa karşılaşması –birincisi asansörde, ikincisi kanepede– Paul Rayment'ın değil de Marianna Popova'nın hayat hikâyesinin parçası mı? Marianna'nın ve karşılaştığı herkesin hayatında geçici bir karakter olduğu doğru elbette, tıpkı diğer herkesin onun hayatında geçici karakterler olmaları gibi. Ama kendisi daha temel bir açıdan da geçici bir karakter mi: Sahne ışığının çok kısa bir süreliğine aydınlattığı biri mi? Marianna'yla yaşadıkları, Marianna'nın aşk arayışı içindeki pek çok maceradan sadece bir tanesi mi? Veya belki de Costello iki öykü birden yazıyor; biri gözlerini, diğer bacağını yitirmiş ve bununla yaşamayı öğrenen iki karaktere dair? Onları bir deney ya da mesleki bir şaka uğruna bir araya getirmiş olabilir mi? Paul romancıları tanımıyor, nasıl çalıştıklarını bilmiyor; ama bu makul geliyor.

Halk kütüphanesinde, A823.914'te, bir rafın tamamen Elizabeth Costello'nun kitaplarıyla kaplı olduğunu görüyor: *Kızgın Fırın, Eccles Sokağı'ndaki Ev*'in bir sürü çok okunmuş nüshası var, *Dost Adalara, Mr. Dunbar'la Tango, Zamanın Kökleri, Terbiyeli*; ayrıca *Daimi Ateş: Elizabeth Costello'nun Romanlarında Niyet ve Hedef* adlı koyu mavi bir cilt. İçindekiler listesine bakıyor. Marianna'dan da, Marijana'dan da bahsedilmiyor. Körlükten bahsedilmiyor.

Eccles Sokağı'ndaki Ev'i karıştırıyor. Leopold Bloom. Hugh Boylan. Marion Bloom. Bu kadının nesi var? Kendi karakterlerini icat edemiyor mu?

Kitabı yerine koyarak *Kızgın Fırın*'ı açıp rastgele okuyor:

Oyun hamurunu, ısınıp yumuşayana kadar avuçlarıyla ovduktan sonra küçük hayvan figürlerine sokuyor: kuşlara, kara kurbağalarına, dik kulaklı köpeklere. Bu figürleri masanın üstüne yarım daire şeklinde diziyor, başlarını geriye atıyor; aya uluyormuş, havlıyormuş, vraklıyormuş gibi oluyorlar.

Geçen Noel'den kalma eski bir oyun hamuru. Kiremit kırmızısı, yaprak yeşili, gök mavisi hamurlar iç içe geçmiş, donuk mora dönüşmüşler. Neden parlaklıklar donuklaşıyor da donukluklar parlaklaşmıyor, diye merak ediyor. Kırmızının, mavinin ve yeşilin morluktan yumurtadan çıkarılmasına çıkmaları, geri gelmeleri için ne yapmalı?

Neden, neden? Kadın neden soru sorup da yanıt vermiyor? Yanıt basit: Kırmızı, mavi ve yeşil asla geri gelmeyecekler, çünkü evrende geri döndürülemez ve değiştirilemez bir entropi yasası var. Bir edebiyatçının, bir kadın romancının bile bunu bilmesi gerekir. Çokluk teklife dönüşür ve asla geri dönmez. Fıkır fıkır piliçler yaşlı tavuklara, ardından da ölüp toza dönüşürler.

Kitabın ortasını açıyor. Kadın sürekli yorgun olan bir adamın yanında kalamazdı. Kendi yorgunluğuyla başa çıkmakta yeterince zorlanıyordu zaten. O fazlasıyla tanıdık yatağa, adamın yanına uzanır uzanmaz ondan yayılan renksiz, kokusuz, uyuşuk yorgunluğun kendisini kaplamaya başladığını hissediyordu. Kaçmalıydı! Hemen!

Marion var, ama Marianna yok. Görebildiği kadarıyla kör insanlar da yok, uzuvlarını kaybetmiş insanlar da. Kızgın Fırın'ı hışımla kapıyor. Onun sayfalarından yayılan renksiz, kokusuz, uyuşuk ve depresif gaza maruz kalmayacak daha fazla. Elizabeth Costello nasıl popüler bir yazar olabilmiş ki, popülerse tabii?

İç kapakta bir fotoğrafı var: Gençlik hali, rüzgârlık giymiş, bir yat direğinin yanında duruyor. Işık yüzünden gözlerini kısmış, derisi iyice bronzlaşmış. Bir denizkadını

mı? Böyle bir sözcük var mı, yoksa denizkadını aslında denizkızı mı olmalı, tıpkı denizatının, yani *cheval marin*'in aslında balık olması gibi? Güzel bir kadın değil, ama orta yaşlı hali gençliğinden daha güzel olsa gerek. Yine de sıradan, vasat bir hali var. Paul'ün tipi değil. Belki de hiçbir erkeğin tipi değil.

Kütüphanenin kaynak kitaplar bölümünde bulduğu *Çağdaş Dünya Yazarları*'nda aynı denizci fotoğrafının yanı sıra kısa bir biyografi var. 1928'de Avustralya'da, Melbourne'da doğmuş. Uzun süre Avrupa'da kalmış. İlk kitabı 1957'de yayınlanmış. Aldığı ödüllerin listesi. Biyografi, ama kitap özetleri yok. İki kez evlenmiş. Bir oğlu, bir kızı var.

Yetmiş iki yaşında ha! O kadar yaşlı demek! Ne yapıyor, peki, parklardaki banklarda mı yatıyor? Bunamaya mı başladı? Kafayı mı yedi? Bu her şeyi açıklamaz mı? Oğluyla kızının devreye sokulmaları gerekmez mi? Paul'ün görevi onları arayıp bulmak mı? *Lütfen hemen gelin. Anneniz evimde kalmaya başladı, onu hiç tanımıyorum, gitmeyi reddediyor. Ne yapacağımı bilemiyorum. Onu götürün, hapsedin, ne yaparsanız yapın, beni rahat bıraksın yeter.*

Daireye dönüyor. Costello orada yok, ama kahve masasına not defterini bırakmış. Muhtemelen bilerek bırakmıştır. Paul defteri karıştırırsa ona bir zafer daha kazandırmış olacak. Yine de.

İri siyah mürekkepli harflerle yazmış, çalakalem, her satıra sadece birkaç sözcük düşüyor. Son yazılanlara bakıyor. *Karanlık, karanlık, karanlık*, diye okuyor. *Hepsi de karanlığa giriyor, aysız boşluklara.*

Önceki sayfaları çeviriyor.

Cesedin başında yas tutuyor, diye okuyor. *Yahudi duaları okuyor*. Bu cümlenin altı çizilmiş. *Kadın yatağın yanında kaskatı kesilmiş ileri geri sallanıyor, elleri kulakların-*

da, gözleri fal taşı gibi açık, kırpmıyor, sanki ruhun bir gaz gibi cesetten yükselerek hava katmanlarını birer birer aşıp stratosfere ve ötesine geçeceği ânı kaçırmak istemezmişcesine. Pencerenin ardında gün ışığı var, kuş civıltıları var, her zamanki gibi. Kadın kendi kederinin ritmine kapılmış, bir uzun mesafe koşucusu misali. Bir yas maratonu. Gelip onu avutarak götüren olmazsa bütün günü böyle geçirecek. Ama adama ("ona", bedenine) bir kez bile dokunmuyor. Neden? Soğuk etin korkunçluğundan mı? Dehşet sonuçta aşka baskın mı çıkıyor? Veya belki de yas tutarken onu tutarak burada kalmaya zorlamamaya çalışıyor? Vedasını etti, bu iş bitti. Elveda: Tanrı seninle olsun. Sayfanın tamamının üstüne şunu yazmış: *karanlık karanlık karanlık...*

Daha da geriyi okursa o yas tutan kadınla cesedin kim olduklarını öğrenir şüphesiz. Ama merakı geçmeye başlıyor. Daha fazlasını bilmek istediğine emin değil. Bu yazıda, satırlardan taşan özensizce çiziktirilmiş bu iri harflerde bir çirkinlik var; saygısızca, kışkırtıcı, sergilenmemesi gerekenleri sergileyen bir şeyler.

Defterin tamamı böyle mi: Kışkırtıcı, terbiyesiz mi? Sayfaları en baştan özenle çeviriyor. Bazen yazıların birbiriyle ilişkisini kuramıyor. Kadın sanki dinlemekte olduğu bir öyküyü alelacele not alırcasına çiziktirmiş, anlatıyı kısaltmış, diyalogları kısa kesmiş, bir sahneden öbürüne sabırsızca atlamış. Ama derken gözüne bir cümle ilişiyor. *Bir ayağı mavi, bir ayağı kırmızı. Ljuba? Ljuba'dan başkası olamaz. Çılgınca palyaço renkleri. Almanya'da benekli inekler çılgındır, delidir, ayın üstünden atlayanlardır. Küçük köpek gülüyor. Bir köpek getirin, herkese kuyruk sallayan minik bir it, birkaç renkli olsun, havlayıp dursun, hoş gitmek istesin, olur mu? P.R.'ın tepkisi: "İt gibi olabilirim, ama o kadar da değil!"* Mut'ta Jeff.

Defteri hışımla kapıyor. Kulakları yanmıyorsa bile yanmaları gerekir. Tam korktuğu gibi: Kadın her şeyi bi-

liyor, her küçük ayrıntıyı. Kahrolası! Kendi kendinin efendisi olduğunu sanırken bir kafeste sağa sola koştu-
ran, kendi kendine sızlanıp duran bir fareymiş meğer. O kadın tepesinde durmuş onu izlemekteymiş, dinlemek-
teymiş, notlar almakta ve ilerleyişini kaydetmekteymiş.

Yoksa durum daha da mı kötü, çok daha mı kötü, insana kafayı yedirecek kadar mı kötü? Şu anda ancak *öteki taraf* diyebileceği yere geçmek böyle bir şey mi? Kendisine olan bu mu; herkese olan bu mu?

Dikkatle bir koltuğa oturuyor. Buna önemli bir an, bir keşif ânı denemezse, ne denebilir ki? Sırların en büyüğünü yeni öğrenmiş olabilir. Bu dünyanın yanında, fark etmediğimiz ikinci bir dünya var. İnsan birinci dünyada belirli bir süre güçbela ilerliyor. Sonra ölüm meleği, Wayne Blight gibi birinin kılığında çıkageliyor. Zaman bir anlığına, sonsuzca uzun gelen bir anlığına duruyor; insan karanlık bir deliğe düşüyor. Sonra birdenbire, *birincisinin aynısı* olan ikinci bir dünyaya giriveriyor, zaman akmaya devam ederken, hareketler devam ederken –havada kedi gibi uçuş, bir sürü meraklı izleyici, ambulans, hastane, Dr. Hansen vs.– ama artık sırtında Elizabeth Costello gibi birileri oluyor.

Bir defterdeki İ-T sözcüğünden ölümden sonraki hayata geçmek büyük bir sıçrayış. Çılgınca bir sanı. Yanılıyor olabilir. Büyük olasılıkla yanılıyor. Ama yanılrsa da yanılmasa da, büyük bir tereddütle *öteki taraf* dediği yer var olsa da olmasa da, semavi daktilo tarafından gözkapklarının içine harf harf yazılan ilk sözcük *zavallı* oluyor. Ölüm sadece bir numaraysa, sözcüklerle yapılan bir numara olabilir pekâlâ. Ölüm sadece bir hıçkırıksa ve ardından hayat önceki gibi sürüp gidiyorsa, onca şamataya ne gerek var ki? İnsanın reddetmeye... bu ölümsüzlüğü, bu zavallı kaderi reddetmeye hakkı var mı? *Eski hayatımı istiyorum, Magill Sokağı'nda biten hayatımı.*

Bitkin halde, başı dönüyor, gözlerini kapasa uyuyakalacak. Ama burada kımıldamadan yatmak istemiyor, yoksa Costello döndüğünde onu öyle görecek. Costello'nun köpekten çok tilkiye benzediğini fark etmeye başladı. Kadının görünüşüyle ilgisi olmayan bu nitelik Paul'ü rahatsız ediyor, ona hiç güvenmemesine yol açıyor. Kadının karanlıkta odadan odaya burnunu çekerek, avının kokusunu almaya çalışarak gezindiğini hayal edebiliyor.

Hafifçe sarsıldığında hâlâ koltukta. Karşısında tilkimsi Mrs. Costello değil Marijana Jokić duruyor, bütün bu karmaşık durumların bir şekilde kökeni, kaynağı ya da pınarı olan (Paul sebebini anımsamıyor, kafası fazla bulanık) kırmızı eşarplı kadın.

“Mr. Rayment, iyi misiniz?”

“Marijana! Evet, tabii ki. Tabii ki, iyiyim.” Ama bu doğru değil. Paul iyi değil. Ağzında pis bir tat var, sırtı kaskatı, ayrıca şaşırtılmaktan nefret eder. “Saat kaç?”

Marijana soruyu duymazdan geliyor. Paul'ün yanındaki sehpaye bir zarf bırakıyor. “Çekiniz,” diyor. “Kocam diyor, geri ver, para almıyoruz. Kocam diyor, kabul etmiyoruz başka adamın parasını.”

Para. Üniversite. Bir başka konuşma dünyası. Kafasını toplaması gerek. “Peki, Drago ne diyor?” diye soruyor. “Drago'nun eğitimi ne olacak?”

“Drago okula gidebilir eskisi gibi, ama yatılı okula gerek yok diyor kocam.”

Çocuk Ljuba annesinin eteğini çekiştiriyor dalgın dalgın, başparmağını emerek. Arkasından Costello usulca odaya süzülüyor. Paul uykudayken mi gelmiş?

“Kocanla konuşmamı ister misin?” diyor Paul.

Marijana şiddetle kafa sallıyor hayır anlamında. Bundan daha berbat, salakça bir fikir düşünemiyor.

“Öyleyse şimdi ne yapacağımızı düşünelim biraz. Belki de Mrs. Costello tavsiye verebilir.”

“Selam Ljuba,” diyor Elizabeth Costello. “Ben annenin arkadaşayım. Bana Elizabeth ya da Elizabeth Teyze diyebilirsin. Sorununu duyduğuma üzüldüm Marijana, ama konuyu daha yeni öğrendiğim için karışmasam daha iyi olur diye düşünüyorum.”

Her şeye karşı duruyorsun, diye düşünüyorsun Paul. Karışmayacaksan burada işin ne?

Marijana ağlarcasına iç geçirerek kendini kanepeye atıyor. Elleriyle gözlerini kapıyor, ağlamaya başlıyor. Çocuk yanına gidiyor.

“Drago öyle iyi çocuk ki!” diyor Marijana. “Öyle iyi çocuk ki.” Hıçkıra hıçkıra ağlıyor. “Gitmeyi öyle istiyor ki.”

Başka bir dünyada, Paul’ün genç ve eksiksiz olduğu, nefesinin hoş koktuğu bir dünyada olsalar, Marijana’ya sarılır, gözyaşlarını öperdi. *Affet beni, affet beni, derdi. Seni aldattım, sebebini bilmiyorum! Sadece bir kere oldu, bir daha olmayacak! Beni yüreğine kabul edersen sana ölene kadar bakarım, yemin ediyorum!*

Çocuk kara gözlerinde delici bir ifadeyle ona bakıyor. *Anneme ne yaptın, diyor sanki. Hepsi senin suçun!*

Sahiden de onun suçu. O kara gözler yüreğini okuyor, gizli arzusunu görüyor, o karı-koca arasında ilk kez bir anlaşmazlık belirtisi görmekten üzüntü değil sevinç duyduğunu görüyor. *Sen de beni affet, diyor Paul içinden, çocuğun gözlerinin içine bakarak. Niyetim kötülük yapmak değil, beni aşan bir gücün etkisindeyim!*

“Vaktimiz bol,” diyor en sakin sesiyle. “Gelecek sene için başvuru süresinin dolmasına daha bir hafta var. Okul masraflarını ödemeyi garanti ederim, avukatıma bunu garanti eden bir mektup yazdırırım, o zaman o kadar kişisel görünmez. Kocanla tekrar konuşurum, hele biraz sakinleşsin. Drago’yla birlikte onu ikna edebileceğinize eminim.”

Marijana umutsuzca omuz silkiyor. Çocuğa Paul'ün anlamadığı bir şeyler söylüyor. Çocuk odadan çıkarak bir avuç kâğıt mendille dönüyor. Marijana gürültüyle burnunu siliyor. Gözyaşları, sümük; kederin daha az romantik yönü, alttaki yönü. Seksin alttaki yönü gibi; lekeler, kokular.

Marijana burada, tam da üstünde oturduğu kanepede olanların farkında mı? Hissedebiliyor mu?

“Veya,” diye devam ediyor Paul, “bu bir onur meselesi olduysa, kocan başka bir adamdan borç almak istemiyorsa, belki Mrs. Costello’yu bir çek yazmaya, bu hayır işinde aracılık etmeye ikna edebiliriz.”

Costello’yu ilk kez ön plana sürüyor. Fesatça bir zafer hissine kapılıyor.

Mrs. Costello hayır anlamında kafa sallıyor. “Müdahale edebileceğime inanmıyorum,” diyor. “Hem şimdi açıklamak istemediğim bazı pratik güçlükler var.”

“Mesela?” diyor Paul.

“Şimdi açıklamak istemiyorum,” diye tekrarlıyor kadın.

“Ben pratik güçlükler filan görmüyorum,” diyor Paul. “Sana bir çek yazacağım, sen de okula bir çek yazacaksın. Bu kadar basit. Bunu bile yapmayacaksan, dediğin gibi müdahale etmeyeceksen, öyleyse defol git. Git ve bizi rahat bırak.”

Kabalığının kadını şaşırtıp sinirlendireceğini umuyor. Ama böyle bir şey olmuyor. “Sizi rahat mı bırakayım?” diyor kadın usulca, sadece Paul'ün duyabileceği kadar kısık sesle. “Sizi rahat bırakırsam,” kırpışan gözlerini Marijana’ya çeviriyor, “ikinizi rahat bırakırsam, haliniz ne olur?”

Marijana ayağa kalkıyor, yine burnunu siliyor, kâğıt mendili yenine tikiştiriyor. “Gitmeliyiz,” diyor kararlı bir sesle.

“Bana yardım et, Marijana,” diyor Paul. “Lütfen.”

Marijana sahanlıkta, Costello'nun duyamayacağı kadar uzakta Paul'a dönüyor. “Elizabeth – iyi arkadaş mı?”

“İyi mi? Hayır, sanmıyorum. İyi arkadaş değil, yakın arkadaş değil. Onunla tanışalı fazla olmadı. Aslında arkadaş filan değiliz. Elizabeth profesyonel bir yazar. Macera romanları yazıyor. Şimdi yeni bir kitaba koyacak karakterler peşinde. Benden medet umuyor gibi. Biraz sendende. Ama ben ona uygun değilim. Bu yüzden canımı sıkıyor. Beni kitabına uydurmaya çalışıyor.”

Hayatımı ele geçirmeye çalışıyor. Söylemek istediği bu. Ama Marijana bu haldeyken ondan yardım istemek haksızlık gibi geliyor. Kurtar beni.

Marijana ona hafifçe gülümsüyor. Yaşları silinmiş olsa da gözleri hâlâ kırmızı ve burnu şişkin. Çatı penceresinden gelen parlak ışık onu çirkin gösteriyor; makyajsız teni kaba, dişleri sarı. *Kendimi vermeyi arzuladığım bu kadın kim, diye düşünüyor Paul. Bir muamma, bütün her şey bir muamma. Marijana'nın elini tutuyor. “Yanında olacağım,” diyor. “Sana yardım edeceğim, söz veriyorum. Drago'ya yardım edeceğim.”*

“Anne!” diye sızlanıyor çocuk.

Marijana elini çekiyor. “Gitmeliyiz,” diyor ve gidiyor.

On yedi

“Misafirlerim gelecek,” diyor Costello’ya. “Korkarım senin için sıkıcı bir akşam olur. Plan yapmaya başla istersen.”

“Elbette. Sosyal hayata dönmeye başlamana sevindim. Bir düşüneyim... Ne yapsam? Sinemaya gidebilirim. İzlemeye değer bir film var mı, biliyor musun?”

“Anlatamadım galiba. Plan yap derken, başka yerde kalınanı kastediyorum.”

“Ha! Peki nerede kalayım sence?”

“Bilmem. Nereye gideceğini söylemek bana düşmez. Belki de geldiğin yere gidebilirsin.”

Bir sessizlik oluyor. “Eh,” diyor kadın. “En azından dobrasın.” Sonra, “Sinbad’la yaşlı adamın hikâyesini hatırlıyor musun?”

Paul karşılık vermiyor. “Kabarmış bir derenin kıyısında,” diyor Costello, “Sinbad’ın karşısına yaşlı bir adam çıkar. ‘Yaşlı ve güçsüzüm,’ der yaşlı adam. ‘Beni karşı kıyıya taşırsan Allah’ın rahmeti üstünde olur.’ Sinbad iyi bir insan olduğu için yaşlı adamı omuzlarına alıp dereyi geçmeye başlar. Ama karşı kıyıya vardıklarında yaşlı adam inmeyi reddeder. Hatta bacaklarını öyle sıkar ki, Sinbad boğulacak gibi olur. ‘Artık kölemsin,’ der yaşlı adam. ‘Ne dersem yapmak zorundasın.’”

Paul masalı anımsıyor. Lourdes'taki kitaplığında bulunan *Légendes dorées*, yani "Altın Efsaneler" adlı bir kitaptaydı. İllüstrasyonu çok iyi hatırlıyor: Üstünde sadece bir peştamal bulunan sıska yaşlı adam, kaslı bacaklarını kahramanın boynuna dolamış, kahraman beline kadar gelen sulardan geçerken. O kitaba ne oldu acaba? Kitaplığına ve okyanusu aşarak yeni ülkesine gelirken yanında getirdiği diğer çocukluk hatıralarına ne oldu? Ballarat'taki Hollandalı'nın evine geri dönse onları bodrumda bulur mu; Sinbad'ı, tilkiyi, kargayı, Jeanne d'Arc'ı ve öykülerdeki diğer dostlarını karton kutulara tıkılmış, küçük efendilerinin geri dönüp kendilerini kurtarmasını sabırla bekler halde bulur mu? Yoksa Hollandalı dul kaldıktan sonra onları çoktan attı mı?

"Evet, hatırlıyorum," diyor Paul. "Ben Sinbad, sen de o yaşlı adam mısın yani? Bu durumda zor bir durumdasın. Nasıl desem, sırtıma çıkma şansın yok. Ayrıca sana yardım etmek niyetinde değilim."

Costello bıyık altından gülümsüyor. "Belki zaten sırtındayım, haberin yok," diyor.

"Hayır, değilsiniz Mrs. Costello. Hiçbir şekilde kontrolünüzde değilim ve bunu kanıtlayacağım. Lütfen evimin anahtarını –benden izinsizce aldığınız anahtarı– geri verin, dairemnden çıkıp gidin ve bir daha da dönmeyin."

"Yaşlı bir kadına ağır laflar ediyorsunuz, Mr. Rayment. Cidden böyle konuşmak istediğinize emin misiniz?"

"Bu bir komedi filan değil, Mrs. Costello. Gitmenizi istiyorum."

Kadın iç geçiriyor. "Peki öyleyse. Ama başıma ne gelir bilmiyorum. Yağmur yağıyor, gece olmak üzere."

Yağmur yağmıyor, gecenin çöktüğü de yok. Hoş bir ikindi vakti, sıcak ve dingin, insanı canlı olduğuna şükrettiren bir ikindi.

"İşte," diyor kadın, "anahtarınız." Abartılı bir özenle

anahtarı kahve masasına bırakıyor. “Biraz zaman verirseniz eşyalarımı toplayıp makyaj yapayım. Sonra gideceğim ve yine yalnız kalacaksınız. Eminim bunu dörtgözle bekliyorsunuzdur.”

Paul sabırsızca kadına sırt çeviriyor. Kadın birkaç dakika sonra dönüyor.

“Elveda.” Bir naylon alışveriş torbasını sağ elinden sol eline geçirerek Paul’a sağ elini uzatıyor. “Küçük bir valiz bırakıyorum. Bir-iki gün içinde, kalacak yer bulduğumda, gelip alacak birilerini gönderirim.”

“Valizinizi bırakmasanız daha iyi olur.”

“Bu imkânsız.”

“İmkânsız değil. Bırakmazsanız sevinirim.”

Daha fazla konuşmuyorlar. Kadının elinde valizle ön kapıdan çıkıp merdiveni ağır ağır inmesini izliyor. Bir beyefendi olsa yardıma koşardı, sakat olsa bile. Ama şu anda beyefendi filan değil. O kadının hayatından çıkmasını istiyor, o kadar.

On sekiz

Bu doğru; sahiden de yalnız kalmaya can atıyor. Hatta yalnızlığa ihtiyacı var. Ama Elizabeth Costello gider gitmez, kapıya Drago Jokić dayanıyor, sırtında şişkin bir sırt çantasıyla.

“Selam,” diyor Drago. “Bisiklet nasıl?”

“Korkarım bisikletle hiç ilgilenemedim. Başka işlerim vardı. Senin için ne yapabilirim? Girmek ister misin?”

Drago içeri girip sırt çantasını yere bırakıyor. Artık kendinden eskisi kadar emin görünmüyor; hatta utangaç bir hali var.

“Wellington Koleji konusunda konuşmaya mı geldin?” diye soruyor Paul.

Çocuk başını evet anlamında sallıyor.

“Eee, söyle bakalım, sorun nedir?”

“Annem okul masraflarını ödeyeceğinizi söylüyor.”

“Evet. İki yıllık ücreti ödeyebilirim. İstersen borç olarak düşün, uzun vadeli bir borç. Nasıl görürsen gör, benim için fark etmez.”

“Annem toplam ne kadar tuttuğunu söyledi. Bu kadar pahalı olduğunu bilmiyordum.”

“Paraya ihtiyacım yok, Drago. Senin eğitimine harcamasak bankada öylece duracak, hiç işe yaramadan.”

“Evet,” diyor çocuk ısrarla, “ama neden ben?”

Neden ben? Herkesin aklındaki soru bu anlaşılır. Drago’yu kibarca laflarla başından savabilir, ama hayır, çocuk gerçeği öğrenmeye geldi, bu yüzden ona gerçeği söyleyecek, gerçeği ya da gerçeğin bir kısmını.

“Annen burada çalışırken ona giderek bağlandım, Drago. Hayatımı çok değiştirdi. Hayatının kolay olmadığını ikimiz de biliyoruz. Elimden geldiğince yardım etmek istiyorum.”

Artık o kaçamak tavır kayboldu. Çocuk doğrudan gözlerinin içine bakarak meydan okuyor: *Söyleyebileceklerin bu kadar mı? Daha ileri gidemeyecek misin?* Paul’ün yanıtı ne? *Evet, şimdilik daha ileri gidemem.*

“Babam izin vermiyor,” diyor Drago.

“Vermiyormuş, duydum. Baban bunu gurur meselesi yapıyor herhalde. Onu anlıyorum. Ama ona bir dosttan borç almanın utanılacak bir şey olmadığını hatırlatmalısın. Çünkü beni böyle görmeyi isterim: bir dost olarak.”

Drago hayır anlamında kafa sallıyor. “Mesele bu değil. Annemle babam bu yüzden kavga ettiler.” Dudakları titremeye başlıyor. On altı yaşında; hâlâ bir çocuk. “Dün gece kavga ettiler,” diye fısıldıyor. “Annem çıkıp gitti. Lidie halamda kalmış.”

“Lidie halan nerede oturuyor ki?”

“Sokağın hemen ilerisinde, Elizabeth’te. Kuzey Elizabeth’te.”

“Drago,” diyor Paul. “Açık konuşalım. Annenle benim hakkımızda kafan karışık olduğu için buraya geldin. İçini rahatlatayım. Annenle benim aramda çirkin bir şey geçmiyor. Ona karşı hislerim de çirkin değil. O dünyada en değer verdiğim kadınlardan biri.”

Çirkin değil. Ne komik, modası geçmiş bir laf! Aslında çok daha kaba ve dillendirilemez bir gerçeğin üstünü

örtmüyorlar mı: *Annemi düzmüyorum*. Mesele sadece düzüşmekse, Miroslav Jokić'in kıskançlıktan kudurmasının ve oğlunun ağlamaklı olmasının sebebi buysa, Paul neden ruhsal güzellikten filan bahseden konuşmalar yapıyor ki? *Annemi düzdüğüm yok. Hatta para karşılığı seks bile teklif etmiş değilim. Git, babana bunu söyle*. Peki Marijana'yla para karşılığı yatmak, onu düzmek niyetinde değilse? Tanrı aşkına ne yapmaya çalışıyor ve bunu 1980'lerde doğmuş bir gence nasıl açıklayabilir?

"Ailende sorun çıkmasına sebep olduğum için üzgünüm. Hayatta en son isteyeceğim şey bu. Baban hakkımda çok yanlış düşünüyor. Benimle yüz yüze tanışsa bunu anlardı."

"Babam anneme vurdu," diyor Drago. Artık kontrolünü kaybetmeye başlıyor – sesinin kontrolünü, gözyaşlarının kontrolünü, belki kalbinin kontrolünü de. "Ondan nefret ediyorum. Kız kardeşime de vurdu."

"Blanka'ya mı vurdu?"

"Hayır, küçük kardeşime. Blanka babamın tarafını tutuyor. Annemin sevgilileri olduğunu söylüyor. Seninle ilişkisi olduğunu söylüyor."

Annemin sevgilileri var. Costello, Marijana için sadık bir eş demişti. Paul'ün Marijana Jokić'le şansını denemeye kalkmaması gerektiğini, çünkü Marijana Jokić'in sadık bir eş olduğunu söylemişti. Kim haklı, öfkeli kız mı yoksa deli ihtiyar kadın mı? Ne korkunç bir tablo! Hiç şüphesiz ayı gibi bir adam olan Miroslav hiddete kapılıp sarhoş olunca Marijana'yı yumrukluyor, porselen yüzlü kızına da vuruyor, oğlu da öfkeyle seyrediyor! Balkanlı duyguları! Bir Balkan'a nereden bulaştı ki, bir Balkanlı motor tamircisine ve mekanik ördeğine!

"Annenle ilişkim yok," diye tekrarlıyor ısrarla. "Böyle bir şeyi aklından bile geçirmemiştir o, ben de geçirmem." *Yalana bak! Her gün aklımdan geçiriyorum*. "Bana inan-

mıyorsan bir şey diyemem, seni ikna etmeye çalışacak değilim. Şimdi ne yapmayı düşünüyorsun peki? Evde mi kalacaksın, annenin yanında mı?”

Drago kafa sallıyor. “Eve dönmem. Bir arkadaşta kalırım.” Sırt çantasını tekmeliyor. “Eşyalarımı yanıma aldım.”

Sırt çantasının görünüşüne bakılırsa yanına bir sürü şey almış.

“İstersen burada kalabilirsin. Çalışma odamda yedek bir yatak var.”

“Bilmem ki. Arkadaşıma onunla kalacağımı söyledim. Sonra karar versem? Çantamı burada bırakabilir miyim?”

“Nasıl istersen.”

Gece yarısından sonraya kadar uyanık kalıp Drago’yu bekliyor. Ama Drago ancak ertesi gün dönüyor. “Yanımda bir kız arkadaşım var,” diyor diyafondan. “O da gelebilir mi?”

Bir arkadaş, bir kız arkadaş: Demek geceyi onunla geçirmiş! “Evet, gelin.” Ama kapıyı açınca az kalsın bir öfke çığılığı atıyor. Kirli ve bezgin görünümlü Drago’nun yanında Elizabeth Costello durmakta. Bu kadından kurtuluş yok mu?

Costello’yla bezgince bakışıyorlar, dalaşan iki köpek gibi. “Drago’yla Victoria Parkı’nda karşılaştık,” diyor kadın. “Geceyi orada geçiriyordu. Bazı yeni arkadaşlarıyla birlikte. Ona Barossa şarabı tattırıyorlardı.”

“Arkadaşında kalacaksın sanıyordum,” diyor Paul, Drago’ya.

“Olmadı işte. Ben iyiyim.”

Ben iyiyim. Çocuğun iyi olmadığı ortada. Keyifsiz, içmek de bu halini iyice artırmış olmalı.

“Annenle konuştun mu?”

Çocuk başıyla onaylıyor.

“Eee?”

“Telefon ettim. Dönmeyeceğimi söyledim.”

“Seni sormadım, anneni soruyorum. O nasılmış?”

“İyiymiş.”

“Duş yap, Drago. Hadi. Temizlen. Biraz uyu. Sonra evine git. Babanla barış. Eminim yaptıklarına pişmandır.”

“Pişman değil. Asla pişman olmaz.”

“Bir şey diyebilir miyim?” diyor Elizabeth Costello. “Drago’nun babası haklı olduğuna inandığı sürece pişmanlık duymayacaktır. En azından bence. Marijana’ya gelince; oğluna telefonda ne demiş olursa olsun iyi olmadığı kesin. Görümcesine sığındıysa gidecek başka yeri olmadığındandır. Görümcesi onu sevmiyor.”

“Lidie mi? Lidie, Jokić’in kız kardeşi mi?”

“Lidija Karadžić. Miroslav’ın kız kardeşi, Drago’nun halası. Lidie’yla Marijana anlaşamazlar, hiç anlaşamadılar. Lidie’ye göre Marijana her şeyi hak ediyor. ‘Ateş olmayan yerden duman çıkmaz,’ diyor Lidie. Bir Hırvat atasözü.”

“Bunları nereden biliyorsun? Lidie’nin ne dediğini nereden biliyorsun?”

Costello bu soruyu duymazdan geliyor. “Marijana kocasını aldatmış aldatmamış, Lidie’nin umurunda değil aslında. Oldukça küçük olan Hırvat çevresinde dedikodular fısıldanması yeterli. Beni dinle Paul, horgörüyle dudak bükme. Dünyayı döndüren gerçekler değil, dedikodulardır, insanların kanılarıdır, Romalıların deyimiyle *fama*’dır. Bize *aslında* Drago’nun annesiyle ilişkiye girmediğini çünkü *aslında* (kusura bakma Drago) cinsel ilişkide bulunmadığınızı söylüyorsunuz. Ama bu günlerde cinsel ilişki ne anlama geliyor ki? Hem karanlık bir köşede şipşak bitirilen bir işi, aylarca süren ateşli bir özlemle karşılaştırabilir miyiz? Konu aşk olunca, dışarıdan bakan biri gerçeği ne kadar bilebilir ki? Çok daha fazla emin

olabileceğimiz şey şu: Marijana Jokić'in müşterilerinden biriyle ilişkiye girdiği dedikodusu yayılmış, kim bilir kimin tarafından. Bu dedikoduya ne kadar itiraz edilirse, o kadar inandırıcılık kazanıyor.

Benden hoşlanmıyorsunuz, Mr. Rayment. Benden kurtulmak istiyorsunuz. Bunu açıkça belirttiniz zaten. İnanın, ben de bu iğrenç daireye dönmekten memnun değilim. Drago'nun annesiyle veya geçen gün çağırdığınız siyahlı kadınla ya da hatta yanımda hiç bahsetmediğiniz Mrs. McCord'la ne yapacağınıza ne kadar çabuk karar verirsiniz, ki bence büyük ihtimalle Drago'nun annesini seçeceksiniz, çünkü o gözbebeğiniz gibi, ne yapacağınıza ne kadar çabuk karar verip yapmaya başlarsanız, sizinle ben birbirimizden o kadar çabuk kurtulup rahatlayacağız. Ne yapacağınızı ben söyleyemem, siz karar vermelisiniz. Ne olacağını bilsem burada olmama gerek kalmazdı, sizi temin ederim ki, burada katlandıklarıma kıyasla çok daha rahat ve tatmin edici olan kendi hayatıma dönebilirdim. Ama siz harekete geçmeye karar verene dek yanınızda beklemeliyim. Karar sizin."

Paul kafa sallıyor. "Ne demek istediğini anlamıyorum. Saçmalıyorsun."

"Bal gibi anlıyorsun. Hem filozof filan değilsen, harekete geçmek için illa anlamana gerek yok. İçgüdüsel olarak harekete geçmek diye bir şey vardır, hatırlatayım, ki haddim olsa bunu yapmanı tavsiye ederdim kesinlikle. Mrs. Jokić'e âşık olduğunu söylüyorsun, en azından Drago etrafta olmadığına. Öyleyse aşkın için bir şeyler yap. Ha, bu arada, Drago'yla biraz daha samimi olman da fena olmaz, değil mi Drago?"

Drago sırtıyor.

"Büyüyen bir çocuğun eğitiminin parçası. Canberra'daki o züppe kolejine göndermekten iyidir. Ona aşkın ne kadar çılgınca olabileceğini göster. İnsanın tutkuları nasıl

yönlendirebildiğini, yıldızların arasında – Büyükayı ve Küçükayı'nın, Yay'ın filan yanından geçebildiğini göster. Güneyhaçı'nın. Artık o da tutku duyabiliyor olmalı, tutku duyabilecek kadar büyüdü. Tutkuların oluyor, değil mi, Drago?”

Drago susuyor, ama gülümsemeyi kesmiyor. Kadınla çocuk arasında bir şeyler geçmiş. Ama ne?

“Sana bir soru sorayım Drago. Mr. Rayment'in yerinde olsan, Mr. Rayment olsan ne yapardın?”

“Ne mi yapardım?”

“Evet. Hayal et: Altmış yaşındasın ve bir sabah uyandığında ansızın senden sadece çeyrek asır daha genç olmakla kalmayıp aynı zamanda az çok mutlu bir evliliğe sahip bir kadına âşık olduğunu keşfediyorsun. Ne yapardın?”

Drago ağır ağır kafa sallıyor. “Bu adil bir soru değil. On altı yaşındaysam, altmış yaşında olmak nasıl bir şeydir nereden bilebilirim ki? Altmış yaşında olmak farklı – o zaman hatırlayabilirsiniz. Ama... Mr. Rayment'tan bahsediyoruz, değil mi? Mr. Rayment'in içine giremezsem nasıl o olabilirim ki?”

Susup daha fazlasını bekliyorlar. Ama çocuk, ki akşamdan kalma olmasına karşın hâlâ melek gibi görünüyor, farazi meseleleri daha fazla konuşmaya yanaşmıyor.

“Öyleyse soruyu başka bir şekilde sorayım,” diyor Mrs. Costello. “Aşkın bizi gençleştirdiğini söyleyenler var. Kalp atışlarını hızlandırdığını. Sıvılar salgılattığını. Sesimizi ve yürüyüşümüzü canlandırdığını. Diyelim ki, bunlar doğru. Mr. Rayment'ı ele alalım. Mr. Rayment bir kazada bacağını kaybediyor. Bir bakıcı tutuyor ve kısa sürede ona âşık oluyor. Aşk sayesinde gençliğinin en güzel kısmını mucizevi bir şekilde tekrar yaşayabileceğini hissediyor. Hatta bir oğul sahibi olma hayali kuruyor (evet, bu doğru, senin yarı üvey bir erkek kardeşinin ol-

masını düşünüyor). Ama bu hislere güvenebilir mi? Bununakça fanteziler olamazlar mı? Bu durumda sorulması gereken soru şu: Mr. Rayment ya da Mr. Rayment gibi biri şimdi ne yapmalı? Tutkusunun körlemesine peşinden mi gitmeli; yoksa artıları ve eksileri hesapladıktan sonra, evli bir kadınla ilişkiye girmenin yanlış olacağına karar vererek kabuğuna geri mi çekilmeli?”

“Bilmem. Ne yapar bilmiyorum. Sen ne düşünüyorsun?”

“Ben de ne yapar bilmiyorum Drago, henüz bilmiyorum. Ama meseleyi sistemli bir şekilde ele alalım. Farazi konuşalım. Önce Mr. Rayment’ın harekete geçmediğini farz edelim. Herhangi bir sebepten dolayı tutkusunu dizginlemeye karar verdiğini. Sence ne olur?”

“Bir şey yapmazsa mı?”

“Evet, dairesinde oturup hiçbir şey yapmazsa.”

“O zaman her şey eskisi gibi olur. Sıkıcı. Eskisi gibi yaşamaya devam eder.”

“Ama...?”

“Ama ne?”

“Ama kısa sürede pişmanlık duymaya başlar. Günleri kasvetli ve tekdüze olur. Geceleri sıçrayarak uyanıp dişlerini gıcırdatarak kendi kendine, *ah keşke, ah keşke...* diye mırıldanır. Anılar, korkaklığının anısı içini asit gibi yer bitirir. *Ah Marijana*, diye iç geçirir. *Ah, Marijana'mın gitmesine izin vermeseydim keşke*, der. Kederli bir adam olarak erir gider. Ölene kadar.”

“Tamam, yani pişman olur.”

“Öyleyse pişmanlık içinde ölmek için ne yapmalı?”

Paul daha fazla dayanamıyor. Drago’nun yanıt bulmasına fırsat vermeden müdahale ediyor, “Çocuğu oyunlarına alet etmeyi kes Elizabeth. Ben odada yokmuşum gibi hakkımda konuşmayı da kes. Hayatımı nasıl yaşayacağım beni ilgilendirir, yabancıları değil.”

“Yabancılar mı?” diyor Elizabeth Costello, bir kaşını kaldırarak.

“Evet, yabancılar. Özellikle de sen. Benim için bir yabancıydın, hiç görmemiş olmayı istediğim birisin.”

“Hislerimiz karşılıklı Paul, hislerimiz karşılıklı. Neden bir araya geldiğimizi Tanrı bilir, çünkü birbirimize uygun olmadığımız kesin. Ama buradayız işte. Sen Marijana’yla birlikte olmak istiyorsun, ama yanında sadece ben varım. Ben de daha ilginç birini yeğlerdim ama sadece sen varsın, tek bacaklı kararsız adam. Tam bir karmaşa, değil mi Drago? Hadi ama, yardım et bize, tavsiye ver. Ne yapmalıyız?”

“Bence ayrılmalısınız. Birbirinizi sevmiyorsanız. Veda edin.”

“Peki, ya Paul’le annen? Onlar da ayrılmalı mı?”

“Mr. Rayment’i tanımıyorum. Ama neden kimse anneme *kendisinin* ne istediğini sormuyor? Belki Mr. Rayment’in yanında çalışmaya başladığı güne lanet ediyordur. Bilmiyorum. Belki de her şeyin eskisi gibi olmasını istiyordur. Eskisi gibi bir... aile olmamızı.”

“Yani sen tutkunun, evlilikdışı tutkunun düşmanısın?”

“Hayır. Öyle demedim. Tutkunun düşmanı filan değilim. Ama...”

“Ama annen güzel bir kadın. Dışarı çıktığında yabancılar ona bakıyor, hisler duyuyor, şehvete kapılıyor. Annenin açısından bak. Bu tutkulu yabancılar kendilerini ifade ettiklerinde onlara direnmek kolay, ama görmezden gelmek o kadar kolay değil. Bunun için kalbinin buz gibi olması gerekir. Annenin tutkulu tuhaf erkeklere karşı nasıl davranmasını beklersin? Eve kapanmasını mı? Yüzünü örtmesini mi?”

Drago tuhaf, boğuk bir kahkaha atıyor. “Hayır ama belki de onu, bilirsiniz, kesen her erkekle ilişki kurmak,” bunu tuhaf bir şiveyle söylüyor, tuhaf, muhtemelen bar-

barca bir yabancı dile aitmiş gibi, "istemiyor. İşte bu yüzden neden kimse ona sormuyor diyorum."

"Elimden gelse hemen sorardım," diyor Elizabeth Costello. "Ama onunla görüşemiyorum. Sahnede değil. Tahmin etmekle yetinmeliyiz. Ama yağmur çamur demeden haftada altı gün yanında çalışmak zorunda olduğu altmış yaşında bir adamla ilişki kurmaya razı olmayı pek düşünmüyor olsa gerek. Ne dersin Paul?"

"Bence de. Hiç düşünmüyor olsa gerek."

"Yani hepimiz mutsuzuz anlaşılan. Sen Drago, evdeki kavgalar yüzünden Victoria Meydanı'nda şarapçılarla takılmak zorunda kaldığın için mutsuzsun. Annen mutsuz çünkü kendisinden hazzetmeyen akrabaların yanında kalmak zorunda. Baban mutsuz çünkü insanların onunla alay ettiklerini düşünüyor. Paul mutsuz çünkü mutsuzluğa çok alışmış, ama daha da önemlisi aşkını nasıl elde edeceği konusunda en ufak bir fikri yok. Ben de mutsuzum, çünkü hiçbir şey olmuyor. Dört köşede dört insan, Beckett'in berduşları gibi üzgünler. Ben de ortalarında zaman harcıyorum, zaman tarafından harcanıyorum."

Hepsi susuyor. *Zaman tarafından harcanmak*: Kadın bir şekilde yalvarıyor. Paul neden hiç etkilenmiyor peki?

"Mrs. Costello," diyor. "Lütfen kulaklarınızı açıp beni dinleyin. Drago'nun ailesiyle aramda geçenler sizi hiç ilgilendirmez. Buraya ait değilsiniz. Burası sizin mekânınız, sizin alanınız değil. Marijana benim için önemli. Drago da. Bir bakıma, Drago'nun kardeşleri de. Drago'nun babasına karşı bile hislerim var. Ama size karşı hiçbir şey hissetmiyorum. Hiçbirimiz size karşı hisler besleyemeyiz. Aramızdaki tek yabancı sizsiniz. Ne kadar iyi niyetli olursanız olun, müdahaleniz kafamızı karıştırmaktan başka işe yaramıyor. Bunu anlayabiliyor musunuz? Bizi rahat bırakmaya, kendi başımızın çaresine bakmamıza izin vermeye sizi ikna edemez miyim?"

Uzun, rahatsız edici bir sessizlik oluyor. "Gitmeliyim," diyor Drago.

"Hayır," diyor Paul. "Parka dönmeyi düşünüyorsan aklından çıkar. İzin vermiyorum. Orası tehlikeli. Annen baban duysalar dehşete kapılırlar. Sana bir anahtar vereyim. Buzdolabında yiyecek var, çalışma odamda da bir yatak. İstedğin zaman gelip gidebilirsin. Makul saatlerde."

Drago bir şey diyecekken fikrini değiştiriyor. "Sağ ol," diyor.

"Peki ya ben?" diye soruyor Elizabeth Costello. "Genç Drago prens muamelesi görürken, ben kavurucu sıcaklarla kış soğuğunun insafına mı terk edileceğim?"

"Sen koca kadınsın. Kendine bakabilirsin."

On dokuz

Sokakta Paul'ün dairesinin karşısına bir araba park edilmiş, eski bir kırmızı Commodore pikap. Öğleden beri orada. Direksiyonun başında oturan kişi seçilemese de Miroslav Jokić'ten başkası olamaz. Miroslav'ın ne yapmaya çalıştığıysa daha belirsiz. Karısını mı izliyor gizlice? Suçlu çifti taciz etmeye mi çalışıyor?

Paul'ün koltuk değnekleriyle merdiveni inip apartman kapısına varması tam on dakika alıyor. Sokağın karşı tarafına geçmesi de yaklaşık bir o kadar sürüyor. Arabaya yaklaşınca içerideki adam camı indiriyor ve dışarı pis kokulu sigara dumanı yayılıyor.

"Mr. Jokić?" diyor Paul.

Jokić, Paul'ün hayal ettiği gibi cüsseli, kaba saba bir adam değil. Tersine, uzun boylu, sıırım gibi biri. Esmer, ince suratlı ve kanca burunlu.

"Ben Paul Rayment. Konuşabilir miyiz? Size bir bira ısmarlasam? Köşenin hemen arkasında bir bar var."

Jokić arabadan iniyor. İşçi botları, mavi bir kot pantolon, siyah bir tişört, siyah bir deri ceket giymiş. Kalçaları öyle dar ki, kıcı yok sanki. *Herif yılan gibi*, diye düşünüyor Paul. Bu bedenin Marijana'nın üstüne uzanışı, onu kaplayışı, içine girişi canlanıyor gözünde ister istemez.

Elinden geldiğince hızlı bir şekilde önden gidiyor.

Barın yarısı dolu. Bir masaya oturuyor. Jokić de dudaklarını bastırarak onu takip ediyor. Paul, Jokić'in ellerine bakıyor. Kara kıl öbeklerine sahip uzun parmaklar, kısa kesilmiş tırnaklar. Boynu da kıllı. Marijana bu ayı gibi kıllı vücuttan hoşlanıyor mu?

Daha önce sinirli bir kocayla muhatap olmamıştı hiç. Bu adama acıması mı gerekiyor? Hiç acımıyor.

"Hemen sadede geleyim mi? Oğlunuzun eğitim masraflarını neden karşılamayı düşündüğümü merak ediyorsunuz. Zengin değilim, Mr. Jokić, ama rahat yaşıyorum ve çocuğum yok. Oğlunuza borç teklif ettim, çünkü hayatta iyi yerlere gelmesini istiyorum. Drago'dan etkilendim. Parlak gelecek vaat eden bir çocuk. Seçtiği koleji ilk kez duyuyorum; ama söylediğine göre saygın bir yermiş. Öyle diyorsa inanırım.

Teklifimin ailenizde huzursuzluğa yol açmasına üzüldüm. Şimdi anlıyorum ki, sadece karınızla değil sizinle de konuşmalıymışım.

Karınıza gelince; şunu açıkça söyleyeyim ki, kendisiyle aramda asla ters bir şey olmadı." Duraksıyor. Adam gözlerini tüfek namluları gibi üstüne çevirmiş. Adamın bakışlarına olabildiğince karşılık veriyor. "Ben artık kadınlarla birlikte olmuyorum, Mr. Jokić. O günler geride kaldı. Artık aşkı yaşasam bile başka şekillerde yaşıyorum. Beni daha iyi tanıyınca anlayacaksınız."

Yalan mı söylüyor? Olabilir, ama öyle hissetmiyor. Marijana'nın baldırlarına –onları hâlâ unutmuş değil– ve memelerine –yüzünü onların arasına gömmek için her şeyi verirdi– karşın, şu anda Marijana'yı saf, tertemiz bir kalple seviyor, herhalde Tanrı'nın onu sevdiği gibi; bu sevgi yüzünden bu adam veya başka biri tarafından nefret edilmesi çok saçma.

"Karımla ben 82'den beri evliyiz," diyor Jokić. Kalın bir sesi var, ayı sesi gibi, en azından buna sahip. "On sekiz

senedir. Onunla tanıştıgımda Dubrovnik'teki Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğrenciydi. Ben önce federal ordudaydım, sonra Akademi'de kaynakçılık yapmaya başladım. Zanaatkârlık da yapıyordum ama daha çok kaynakçılık. Orada tanıştık. Sonra Almanya'ya gittik. Çok çalıştık, para biriktirdik, fakir yaşadık, ne demek istediğimi anlıyor musunuz? Ve Avustralya'ya gelmek için başvurduk. Kız kardeşim de. Dördümüz birlikte. Drago o zamanlar daha küçüktü. Önce Melbourne'da yaşadık. Bir kaynakçıda çalıştım. Sonra arkadaşlarla Coober Pedy'ye gidip opal işine girmeyi denedim. Coober Pedy'yi bilir misiniz?"

"Coober Pedy'yi bilirim."

"Çok sıcak yer. Sonra Marijana geldi. Coober Pedy'de üç yıl kaldık. Bir kadın için çok zor iş. Opal işinde şans lazım. Bende hiç şans yok, anlatabildim mi? Ama arkadaşlarım yardım etti. Birbirimize yardım ederiz."

"Evet."

"Çocuklu bir kadın için çok zor iş. Bu yüzden Hol-den'da işe girdim ve Elizabeth'e geldik. İyi iş, güzel ev." Boş bardağını bırakıyor. Sessizlik. Ezberden okumanın sonu. *İşte hayat hikâyem*, diyor sanki, kartlarını masaya yayarcasına. *Seninki daha mı iyi, Mr. Coniston Terrace!*

"Elizabeth Costello diye bir kadın tanıyor musun, yaşlıca bir bayan, profesyonel bir yazar?"

Jokić hayır anlamında kafa sallıyor.

"Sordum çünkü o seni tanıyor gibi. Söylediklerinin bir kısmını o da anlatmıştı; Marijana'yla tanışmanızı, Dubrovnik'te neler yaptığınızı filan. Gerçi Melbourne'dan ve Coober Pedy'den hiç bahsetmedi. Neyse, Elizabeth Costello yeni bir kitap yazıyor. Anladığım kadarıyla kitabında beni bir karakter olarak kullanacak. Benimle ilgilenince Marijana'yla ve seninle de ilgilenmeye başladı. Sanırım geçmişinizi araştırmış."

Jokić onun devam etmesini bekliyor, ama Paul şimdilik devam edemez. Pek inandırıcı olmaz. Söylemekte tereddüt ettiği şu: *Aramızdaki yanlış anlama Elizabeth Costello yüzünden oldu. Suçlayacak birini aryorsan onu suçla. Her şeyin sorumlusu o. Elizabeth Costello tam bir baş belası.*

“Kusura bakmazsan şunu söylemek istiyorum,” diye devam ediyor bunun yerine. “Bence Marijana’yla barışmalısın. Ayrıca borç almayı kabul et, lütfen, Drago’nun iyiliği için. Drago’nun Wellington Koleji’ne gitmeye can attığı ortada. Resmî ya da gayriresmî bir borç olabilir, sen nasıl istersen. Belgeli ya da belgesiz olabilir, benim için hiç fark etmez.”

Bu noktada Jokić’e bir bira daha ısınarlaması gerekir. Jokić’in gururunu okşamaları, onu biraz zorla da olsa dostane kılması gerekir. Ama bunu yapmıyor. Yeterince konuştu. Şimdi sıra Jokić’te – içki ısınarlama sırası, konuşma sırası Jokić’te. Daha sonraysa hiç istemeden yaptığı bu görüşmenin, yaşadığı bu sahnenin sona ereceğini umuyor. Bu adam Marijana’ya iki, belki de üç tane melek gibi çocuk vermiş olsa da, Paul onun nasıl biri olduğunu merak edemiyor. Onu ilgilendiren Marijana: Marijana ve onun çocuklarına geçen kısmı. Marijana’ya beslediği ilgi aktif mi pasif mi? Marijana’ya beslediği sevgiyi kıyasladığı Tanrı, aktif bir Tanrı mı yoksa pasif mi? Bilmiyor. Şu anki ruh haliyle irdeleyemeyeceği kadar soyut bir mesele bu.

Jokić düşünce akışını bozuyor. “Dairen güzelmiş.”

Bir soru mu? Bir görüş mü? Soru olmalı, çünkü Jokić daireye hiç girmedi. Paul başıyla onaylıyor.

“Rahatmışsın. Rahatım dedin. Dairende rahatsın.”

“Rahat yaşıyorum dedim. Dairemle ilgisi yok. Paradan bahsetmekten utanan insanların kullandığı bir deyimdir. Rahat yaşayacak kadar gelirim olduğu anlamına

geliyor. İhtiyaçlarımı karşıladıktan sonra biraz para arttığı anlamına geliyor. İster hayır kurumlarına bağışlarım, ister iyilik yapmakta kullanırım, mesela oğlunu koleje göndermek gibi.”

“Oğlum zengin kolejine giderse zengin arkadaşlar bulur, bir sürü şey ister, anlatabiliyor muyum?”

“Evet. Zengin kolejine giderse geldiği yeri hakir görmeye başlayabilir. Bunu inkâr edemem. Beni yanlış anlamayın Mr. Jokić. Zengin kolejlerine bayılıyor değilim. Wellington’u seçen de ben değilim. Ama Drago oraya gitmek istiyorsa desteklerim. Bence Wellington aslında reklamını yaptığı kadar lüks değil. Cidden lüks bir kolej olsa reklam yapmazdı.”

Jokić düşünüyor. “Olabilir,” diyor. “Belki Drago’ya bir fon hesabı açabiliriz. O zaman, anlarsınız ya, kişisel bir şey olmaz.”

Fon hesabı mı? Fena fikir değil aslında, basit bir soruna pahalı bir çözüm olsa da. İyi ama bu devlet sosyalizmi kaçkını, fon hesapları hakkında ne bilir ki?

“Bunu düşünebiliriz,” diyor. “Her şey kitabına uygun olsun, diyorsanız. Bir avukatla konuşabiliriz.”

“Veya bankayla,” diyor Jokić. “Drago’ya hesap açabiliriz, fon hesabı. Parayı fon hesabına yatırabilirsin. O zaman güvende olur. Ne olur ne olmaz... bilirsin.”

Nasıl yani? Paul Rayment fikrini değiştirirse Drago ortada dımdızlak kalmasın diye mi? Veya ölürse? Miroslav Jokić’in karısından sıkılırsa?

“Evet, bunu yapabiliriz,” diyor Paul, giderek gönülsüzleşmesine karşın. Bir fon hesabı Jokić’in gururunu kurtarmaya yetecek mi?

“Bir de Marijana var.”

“Evet, Marijana. Marijana hakkında ne söylemek istiyorsun?”

“Bakıcılık Marijana’yı çok yoruyor. İki işte çalışıyor,

bir senin yanında, bir de Mrs. Aiello diye yaşlı bir kadının. Profesyonel bakıcılık değil aslında, daha çok temizlikçilik gibi. Haftada elli saat, altmış saat, üstüne bir de her gün araba kullanıyor. Kültürlü insandır. Bu ev işleri kültürlü bir insana göre değil. Eve geldiğinde posası çıkmış oluyor. Düşünüyoruz da, belki de bakıcılığı bıraksa, başka bir iş bulsa iyi olur.”

“Kusura bakma. Marijana’nın iki işte çalıştığını bilmiyordum. Bana bahsetmedi.”

Jokić ona dik dik bakıyor. Anlayamadığı bir şey mi var?

“Marijana işi bırakırsa onu özlerim,” diyor. “Çok hamarat bir kadın.”

“Evet,” diyor Jokić. “Ben sadece motor tamircisiyim. Motor tamirciliği önemsizdir, Hırvatistan’da da, Avustralya’da da. Ama Marijana kültürlü insan. Restorasyon diploması var, sana söyledi mi? Avustralya’da restorasyon işi yok, yine de. Munno Para’da kiminle konuşabilir? Tamam, Drago bir sürü şeyle ilgileniyor, onunla konuşabilir. Sonra Mr. Rayment’la tanışıyor.”

“Marijana’yla pek sohbetimiz olmadı,” diye karşılık veriyor Paul ihtiyatla. “Oldukça resmî bir iletişimimiz var. Çok resmî. Sanatla ilgilendiğini daha yeni öğrendim, Mrs. Costello’dan, şu bahsettiğim kadından.”

Jokić’in, karısını dövüp evden kovduktan sonra, neden işten bir gün izin alarak Coniston Terrace’ta bütün gün arabada beklemeyi göze aldığını yavaş yavaş anlamaya başlıyor. Jokić, paralı ve sanat dünyasını, sanatçıları tanıyan bir müşterinin karısının gönlünü çelmeye, onu yuvasından koparmaya başladığına inanıyor; ayrıca Coniston Terrace gibi lüks bir semtin Marijana’nın Munno gibi bir işçi mahallesini hakir görmeye başlamasına yol açtığına da. Jokić yalvarıyor, Paul’ün iyiliksever tarafına yalvarıyor. Yalvarmak işe yaramazsa ne olacak peki? Jokić onu da mı dövmeyi planlıyor?

Bana baksana seni pis rakip, diye diklenmek istiyor Paul. Sen Tanrı'nın verdiği bütün uzuvlara sahipsin hâlâ. Benimse bir bacağım kesik! İşerken sidiğimin yarısı etrafa saçılıyor! Karnı cidden senden koparmaya çalışsam bile başaramazdım ki!

Ama aynı anda Marjiana'nın üst rafları silmek için parmak uçlarında yükselişi canlanıyor zihninde, o güçlü ve biçimli bacakları. Marijana'ya sahiden tertemiz bir sevgi besliyorsa, bu sevgi neden ancak onun bacaklarını görünce kalbinde yer etti ki? Neden sevgi, onun sahip olduğunu iddia ettiği türden bir sevgi bile, canlanmak için güzel görüntülere ihtiyaç duyuyor? Biçimli bacakların sevgiyle, hatta şehvetle soyut bir anlamda ne ilgisi var? Yoksa doğanın doğası mı bu ve sorgulanmaması mı gerekiyor? Hayvanlar nasıl seviyor peki? Tilkiler? Örümcekler? Dişi örümceklerin biçimli bacakları oluyor mu ve çekicilikleri erkek örümceklerin kafalarını karıştırıyor mu? Jokić'in bu konudaki fikrini merak ediyor. Ama sormayacağı kesin. Jokić'le bugünlük yeterince konuştu. Jokić de ondan sıkılmış olabilir.

“Bir bira daha içer misin?” diye soruyor kibarlık gereği.

“Hayır, gitmeliyim.”

Jokić gitmeli. O da gitmeli. O ikisi nereye gitmeli-ler? Biri Munno Para'daki boş bir yatağa; diğeri Coniston Terrace'taki boş bir yatağa, ki orada isterse bütün gece uyumadan yatıp salondan gelen saat tıkırtılarını dinleyebilir. Aslında birlikte ev tutsalar fena olmaz. Mut'ta Jeff.

Yirmi

Parkta gezinip Elizabeth Costello'yu bulması neredeyse bir saat sürüyor. Sonunda onu nehir kenarında bir bankta buluyor. Kadın etrafına toplanmış ördekleri besliyor galiba. Paul yaklaşınca ördekler panikle dağılıp suya geri dönüyorlar, şapur şapur.

Paul kadının yanına, çimenlere uzanıyor. Saat altıyı geçmesine karşın yaz güneşi hâlâ terletiyor. "Drago'yu arıyorum," diyor. "Nerede bulabilirim, biliyor musun?"

"Drago mu? Hiçbir fikrim yok. Sende kalıyor sanıyordum. Ben nasılım sormayacak mısınız? Beni evinden kabaca kovduktan sonra geceyi nasıl geçirdiğimi sormayacak mısınız?"

Paul soruyu duymazdan geliyor. "Demin Marijana'nın kocasıyla görüştüm."

"Miroslav'la. Evet, zavalıcık, kendini öyle küçük düşmüş hissediyor ki. Önce kıskançlığı yüzünden, şimdi de rakibinin nasıl biri olduğunu öğrendiği için. Ona ne söyledin?"

"Tekrar düşünmesini söyledim. Drago'nun iyiliğini ön plana çıkarmasını söyledim. Teklifime karşılık beklemediğimi tekrarladım."

"Yani görünürde bir karşılık beklemediğini."

"Hiç karşılık beklemediğimi."

“Peki ya hislerin ne olacak, Paul?”

“Hislerimin konuyla ilgisi yok. O para Drago’nun eğitimi için. Annesini satın almaya kalktığını düşünmek saçma olur.”

“Saçma mı? Bunu Marijana’ya sormalıyız. O farklı düşünüyor olabilir. Her şeyin bir bedeli vardır diyebilir. Karşılıksız yardım olmaz diyebilir. Sen yardım teklif ettin. Bunun karşılığını vermek, uygun bir karşılık bulmak onun sorumluluğu.”

“Kabalasma.”

“Doğrusu o Balkanlı kadında ne bulduğunu anlayamadığımı itiraf etmeliyim. Bana biraz şişman ve kılıksız geliyor. Öyle kadınlardan hoşlandığını tahmin etmezdim. Uzun boylu adamla tıknaz kadın: Komedi filmi gibi. Senin gibi bir adam daha güzel bir kadın bulabilir. Ama *chacun ses goûts*¹, herhalde. Bence karşılıklı aşk istiyorsan Mrs. Jokić’ten vazgeç. O sana göre değil. Bence elindeki en iyi seçenek Marianna, çift N’li Marianna. Marianna’yla ya da onun gibi biriyle pekâlâ anlaşabilirsin. Senin yaşında bekâr bir erkeğin, sakatlığı yüzünden insan içine çıkmak istemeyen bir erkeğin, haftada bir gün öğleden sonra Marianna gibi, ilgisinin karşılığında arada sırada güzel bir hediye hayır demeyecek, ağzı sıkı bir kadın arkadaşını evinde ağırlaması gayet münasip olur.

Evet Paul, hediyeler, armağanlar. Para harcamaya alışmalısın. Artık bedava aşk yok.”

“Kimi seveceğime karar veremez miyim?”

“Tabii ki kimi seveceğine karar verebilirsin. Ama belki de artık sevgini kendine saklamalısın, insanın komşularına karşı nazik olmak adına nezlesini ya da uçuğunu kendine saklaması gibi.

1. (Fr.) Herkesin zevki kendine. (Y.N.)

Ama Marianna'yı beğenmediysen ne diyebilirim ki? Bu durumda neden Mrs. Putts'u aramıyorsun? Ona yeni bir bakıcı aradığını söyle. Orta yaşlı, güzel göğüslü ve biçimli baldırlı, bekâr, çocuksuz, tercihen sigara içmeyen birini istediğini söyle. Başka ne olabilir? Hevesli, şevkli ve kolay tatmin olan biri.

Hatta niye Mrs. Putts'la uğraşasın ki? Neden bakıcılarına âşık olmakla uğraşasın? *Advertiser*'a ilan ver. 'Altmışlı yaşlarda, çocuksuz, hareket kabiliyeti kısıtlı ama dinç bay, 35-45 yaşlarında, ebeveynsiz, âşık olunacak bayan arıyor. Güzel göğüsler vs.' İşini şansa bırakma.

Öyle kötü kötü bakma Paul. Şaka yapıyorum, sohbet olsun diye. İnan bana dersimi aldım. Artık çöpçatanlık yok, söz veriyorum. Kalbinde Marijana'nın yerini kimse-nin alamayacağına eminsen, ya Marijana ya hiç diyorsan pes ediyorum, bunu kabulleniyorum. Ama diğerinin, Marianna'nın, zavallı Marianna'nın, davranış tarzına çok incindiğini söylemeliyim. Bir elinde mendil ağlayıp duruyor. *Aldırma*, diyorum ona, *denizde bir sürü balık var*. Ama dinlemiyor. Senin uğruna göze aldığı onca şeyden sonra gururu incindi. *Beni çok şişman buldu*, diye sızlanıyor. *Saçmalama*, diyorum... *o başkasına âşık, o kadar*.

Ama seni tamamen yanlış anlamış da olabilirim. Belki de aşkına karşılık beklemiyorsun. Belki de aşk arayışın başka bir arayışı gizliyor o kadar. Hem tarafsız konuşursak, senin gibi biri aşka ne kadar ihtiyaç duyabilir ki, Paul? Veya benim gibi biri? Hiç. Kesinlikle hiç. Bizim gibi ihtiyarlar aşka ihtiyaç duymazlar. Bizim bakılmaya ihtiyacımız var: Arada sırada titrediğimizde elimizden tutulmaya, önümüze bir fincan çay konmasına, merdivenden inmemize yardım edilmesine. Zamanı gelince gözlerimizi kapatacak birine. Bakım aşk demek değildir. Bakım, işini bilen herhangi bir bakıcının yapabileceği bir şeydir, daha fazlasını istemediğimiz sürece."

Durup soluklanıyor. Nihayet Paul'a konuşma fırsatı doğuyor. "Buraya Drago'yu aramaya geldim," diyor. "İğneleyici laflarını duymaya değil. Aşkla bakım arasındaki farkı çok iyi bilirim. Marijana'nın beni sevmesini asla beklemedim. Altmışlı yaşlarda bir bey olarak tek istediğim ona ve çocuklarına elimden geldiğince yardım etmek, o kadar. Hislerime gelince; hislerim beni ilgilendirir. Marijana'yı bir daha hislerimle rahatsız etmeyeceğim kesin.

Bir şey daha söyleyeyim, madem şüpheli olmakta bu kadar ısrarlısın. Hepimizin içindeki kol kanat germe arzusunu küçümseme."

"Hepimizin içindeki mi?"

"Evet, hepimizin içindeki. Senin bile. İnsansan eğer."

Bu kadar konuşmak yeter. Kolları sızlıyor, sıcaktan terliyor, oturmak istiyor. Ama Mrs. Costello'nun yanına oturursa, yanlış bir izlenim uyandıracaklar: soluklanmak için oturmuş bir yaşlı çift. Hem söylenmesi gereken bir şey daha var.

"Neden benimle bu kadar uğraşıyorsunuz Mrs. Costello? Ben sıradan biriyim, ciddi. Benimle uğraşmanın bir hata olabileceği, baştan sona bir hata olabileceğim aklınıza gelmedi mi hiç?"

Dev bir kuğu şeklindeki paletli bir bota binmiş genç bir çift neşeyle gülümseyerek önlerinden geçiyor.

"Bunu tabii ki kendime sordum Paul. Defalarca. Bazı açılardan sıradan olduğun ortada elbette. Mesele şu ki, hangi standartlara göre? Mesele şu ki, ne kadar sıradansın? Sabırlı ol, diyorum kendime: Belki de hâlâ ondan edinebileceğin bir şeyler vardır; limonu sıkıp son bir damla çıkarmak veya taşı sıkarak kan çıkarmak gibi. Ama evet, haklı olabilirsin, seni seçmem ciddi hata olabilir. Bunu kabul ediyorum. Hata olmasa hâlâ Adelaide'de olmazdım herhalde. Burada kaldım, çünkü seninle ne yapacağımı bilemiyorum.

Bu durumda pes mi etmeliyim? Seni bırakıp başka bir yerde baştan mı başlamalıyım? Buna sevinirsin emimim. Ama yapamam. Gururum incinir. Hayır, sonuna kadar direnmeliyim.”

“Sonuna kadar mı?”

“Evet, sonuna kadar.”

Paul daha fazlasını duymak istiyor. Sonun nasıl olacağını duymak istiyor. Ama kadın çenesini kapadı, başka tarafa bakıyor.

“Her neyse,” diyor Paul, “hayatımda ne aradığımı anlamaya çalışırken aklıma bir sürü hipotez geldi. Hepsinden bahsetmeyeceğim, ama hiçbirinin senin açından hoş olmadığını söyleyeyim. Birinci ve hâlâ en makul olanı, beni bir kitabındaki bir karakter için model olarak kullanman. Bu durumda demin söylediğim ve kabullenmekte zorlandığın şeyi yineleyeyim. Kaza geçirdiğim günden beri, ölüm tehlikesi atlattığım ama kurtulduğum günden beri, iyilik yapma fikri çıkmıyor aklımdan. Çok geç olmadan önce, başkalarına az çok –bu sözcüğü kullanmamdan rahatsız olma– lütuf gibi gelecek bir şeyler yapmak istiyorum. Nedenini sorarsan, çünkü çocuğum yok, bir baba olarak lütufta bulunacak bir evladım yok. Çocuk yapmama hayatının en büyük hatasıydı, bunu itiraf ediyorum. Bu yüzden içim acıyor durmadan. Bu yüzden kalbimde *blesure*¹ var.

İstedığınız kadar gülümseyin, Mrs. Costello. Ama unutmayın ki, bir zamanlar küçük bir Katolik çocuktum. O Hollandalı yüzünden, dünyanın öbür ucuna gitmeden önce, Lourdes rahibelerinden iyi bir eğitim almıştım. Ballarat’a gelir gelmez de Hıristiyan Kardeşler’e teslim edildim. *Bunu neden yapmak isteyesin ki evladım?*

1. (Fr.) Yara. (Y.N.)

Neden günah işlemek isteyeyim? Günahlarının Efendimizin yüreğini kanattığını anlamıyor musun? İsa ve kanayan yüreği hiç aklımdan çıkmadı, kiliseyle bağlarımı çoktan koparmış olsam da. Bunu neden anlatıyorum? Çünkü yaptıklarımla İsa'yı daha fazla incitmek istemiyorum. Yüreğini kanatmak istemiyorum. Hayat hikâyemi yazacaksan bunu anlaman gerek."

"Gerçek bir küçük Katolik çocuk olduğunu görebiliyorum Paul. Gayet net görüyorum. Unutma ki, ben de tam bir İrlandalı Katolik kızım, Melbourne'daki Northcote'tan gelme bir Costello'yum. Ama devam et, devam et. Bunu ilginç buluyorum, büyüleyici buluyorum."

"Gençliğimde kendimden bu kadar bahsetmezdim, Mrs. Costello. Kibarlık ya da utanç yüzünden kendimi gizlerdim. Ama sizin sırlar konusunda bir profesyonel olduğunuzu hatırlatıyorum kendime; bir doktor, avukat ya da muhasebeci gibisiniz."

"Veya rahip. Rahipleri unutma Paul."

"Veya rahip. Her neyse, geçirdiğim kazadan beri ketumluğum biraz azaldı. *Şimdi konuşmazsan*, diyorum kendime, *ne zaman konuşacaksın?* Yani, *İsa onaylar mıydı?* Bu günlerde durmadan kendime sorduğum soru bu. Ulaşmaya çalıştığım standart bu. Elimden gelenin en iyisini yapmadığımı itiraf etmeliyim. Mesela bağışlamak konusunda: Bana çarpan çocuğu bağışlamaya hiç niyetim yok, İsa ne derse desin. Ama Marijana'yla çocuklarını korumak istiyorum. Onlara lütuflar sunmak, rahat yaşamalarını sağlamak istiyorum. Bu yönümü de göz önünde bulundurmanız gerektiğini düşünüyorum, ki bence bunu yapmıyorsunuz."

Paul'ün ketumluğunun azaldığı, artık içinden geçenleri söylediği tam olarak doğru sayılmaz. Marijana'ya bile cidden kalbini açmadı. Öyleyse neden kesinlikle dostu olmayan Costello'ya içini döküyor? Bunun tek bir

yanıtı olabilir: Çünkü kadın onu pes ettirdi. Tam bir profesyonel gibi davrandı. Avının yanında durup bekledi, avı pes edene kadar. Her rahibin bildiği bir şey. Ya da her akbabanın. Akbaba bilimi.

“Otursana Paul,” diyor kadın. “Sana bakarken gözlerimi kısmaktan yoruludum.”

Paul kadının yanına çöküyor.

“Kanayan yüreğin,” diye mırıldanıyor kadın. Batan güneşin ışınları sudan öyle delici bir şekilde yansıyor ki, kadın elini gözlerine siper etmek zorunda kalıyor. Ördek ailesi, aileden de öte, ördek aşireti, karaya tekrar hücum etmeye hazırlanıyor. Anlaşılan davetsiz misafirin zararsız olduğuna hükmettiler.

“Evet, kanayan yüreğim.”

“Yürek gizemli bir organ olabilir, yürek ve hareketleri. İspanyollar yüreğe kara derler. Kara yürek, *el ozcuro corazón*. İyi niyetli olsan da birazcık kara yürekli olmadığına emin misin Paul?”

Paul barış teklif etmeyi düşünmüştü; bu kadına geceyi geçirecek bir çatı değilse de en azından Melbourne’ a geri dönüş bileti teklif etmeyi düşünmüştü. Ama şimdi yine sinirleniyor. “Asıl sen yazdığın o bayıcı öyküler uğruna olmadık yerlerde karmaşık ayrıntılar icat etmeye çalışmadığına emin misin?”

Mrs. Costello kucağındaki naylon torbadan çıkardığı bir parça ekmeği ezip kırıntı haline getirerek ördeklere atıyor. Ördekler bu lütfun başına toplanıyor.

“Hepimiz daha sade olmak isteriz, Paul,” diyor kadın, “hepimiz. Özellikle de hayatımızın sonuna yaklaşıırken. Ama biz insanlar karmaşık yaratıklarız. Doğamız böyle. Daha basit olmamı istiyorsun. Daha basit, daha çıplak olmak istiyorsun. İnan bana, kendini soyma çabanı hayretle izliyorum. Ama aradığın sade yüreğin, dünyayı sade görmenin bedeli vardır. Bana bak. Ne görüyorsun?”

Paul susuyor.

“Ne gördüğünü ya da ne gördüğünü düşündüğünü söyleyeyim. Torrens Nehri kıyısında oturmuş ördekleri besleyen yaşlı bir kadın görüyorsun. Temiz iç çamaşırları tükenmek üzere olan yaşlı bir kadın. Kumazca kinayeleriyle sinirini bozduğuna inandığın yaşlı bir kadın. Ama gerçek bundan karmaşık Paul. Aslında daha fazlasını görüyorsun – görüyorsun, sonra da görmezden geliyorsun. Mesela parlak bir ışık görüyorsun. Usul usul akan suyun yanında, bu ışıkta hapsolmuş birini görüyorsun. Işık mızraklarının ona saplandığını, deler gibi olduğunu görüyorsun.

Gereksiz karmaşıklaştırmalar mı? Sanmıyorum. Bir genleşme. Solumak gibi. Nefes alıp vermek gibi. Genleşme, büzülme. Hayatın ritmi. Daha dolu bir insan olma kapasitesine sahipsin Paul, daha iri ve geniş biri olabilirsin, ama buna izin vermiyorsun. Düşünce zincirlerini kesip atma. Onları sonuna kadar takip et. Düşüncelerini ve duygularını. Onları sonuna kadar takip edersen onlarla birlikte büyürsün. Şu Amerikalı şair ne demişti? Bir şeyle bir şey arasında mutlaka kurgusal bir örtü uzanır. Hafızam zayıflıyor. Her geçen gün daha çok bulanıyor. Ne yazık. Sana öğretmeye çalıştığım küçük ders bu. *Onu nehir kenarında bir bankta buluyor. Kadın etrafına toplanmış ördekleri besliyor galiba...* Basit bir anlatı olabilir, hatta basitliği insanı cezbedebilir, ama yeterince iyi değil. Beni canlandırmıyor. Beni canlandırmak senin için önemli olmayabilir, ama bu durumda sen de canlanamazsın. Ördekler de canlanamazlar, beni tablounun ortasına koymayı yeğlersen. Bu sıradan ördekleri canlandırırsan onlar da seni canlandıracaklar, söz veriyorum. Marijana'yı canlandırırsan, illa Marijana olması gerekiyorsa, o da seni canlandıracak. İşte bu kadar basit. Ama lütfen bana bir iyilik yap, heyecandan titremeyi kes. Şimdiki varoluş modumu daha ne kadar sürdürebilirim, bilmiyorum.”

“Hangi varoluş modunu?”

“Kamusal alanda yaşamayı. Meydanlarda yaşamayı, ortak şeyleri kullanmayı. Sarhoşlarla, evsizlerle, serseri dediğimiz insanlarla yaşamayı. Hatırlamıyor musun? Gidecek yerim yok demiştim.”

“Saçmalama. Otelde kalabilirsin. Melbourne’a ya da başka herhangi bir yere uçakla gidebilirsin. Borç para veriririm.”

“Evet, verebilirsin. Sağı solu belli olmayan o baş belası Jokićlerden kurtulup daireni satarak güzel bir huzurvine de yerleşebilirsin. Ama öyle yapmıyorsun. Biz biziz, Paul. Şimdilik bize verilen hayat bu ve bunu yaşamak zorundayız. Seninleyken evimdeyim; seninle değilken evsizim. Zarlara böyle geldi. Böyle konuşmama şaşır-dın mı? Şaşırmamalısın. Ama kendine kızına. bu yeni hayatta şaşılacak kadar başarılı oldum. Bana baksana, bir valizden başka bir şeyim olmadığı belli olmuyor, değil mi? Veya günlerdir yemek yemediğim. Bir-iki üzüm tanesinden başka.”

Paul susuyor.

“Her neyse, benden bu kadar bahsetmemiz yeter. Kendime şöyle deyip duruyorum: Sabırlı ol, Paul Rayment senin yükünü sırtlanmak istemedi ki. Yine de Paul Rayment biraz acele edebilse çok iyi olur. Dediğim gibi, sınırına yaklaşıyor olabilirim. Ne kadar yorgunum anlatamam sana. Hem de güzel bir yatakta bir gecelik uykuyla geçecek türden bir yorgunluk değil. Kastettiğim yorgunluk yaşamımın parçası haline geldi. Yaptığım her şeye, söylediğim her söze bulaşan bir boya gibi. Homeros’un deyimiyle *çözülmüş* hissediyorum kendimi. Bu sözcüğü iyi biliyorsun, hatırladığım kadarıyla. Artık gerilme gücü yok. Eskiden gergin olan yay, pamuk ipliği gibi gevşeyip kurudu. Sadece bedenim değil, zihnim de: Gevşedi, uyumaya hazır.”

Paul epeydir Elizabeth Costello'ya doğru dürüst bakmamıştı. Bunun bir sebebi ona sinirlenince görüşünün bulanması, bir başka sebebiyse onu renksiz, özelliksiz bulması, tıpkı giysilerini son derece vasat bulması gibi. Ama şimdi ona tüm dikkatiyle bakıyor ve kadının söylediklerinin sahiden de doğru olduğunu görüyor: Kilo vermiş, kollarındaki etler sarkıyor, yüzü solgun, burnu kızarmış.

“Yardım isteseydiniz, ederdim,” diyor Paul, “pratik konularda yani. Şimdi de yardıma hazırım. Ama diğer meselelerde,” omuz silkiyor “heyecandan titrediğim filan yok, en azından kendimi öyle görmüyorum. Doğal bir akışla hareket ediyorum. İlginç bir insan değilim Mrs. Costello, sırf siz istiyorsunuz diye de ilginçleşmem. Kusura bakmayın.”

Ona yardım edecek. Bunu istiyor. Ona yemek ısmarlayacak. Biletini alacak, onu havaalanına götürecektir, arkasından el sallayacak.

“Seni soğuk adam,” diyor kadın. Bu suçlayıcı cümleyi hafif bir edayla, gülümseyerek söylüyor. “Seni zavallı, soğuk adam. Açıklamak için elimden geleni yaptım, ama hiçbir şey anladığın yok. Sen bana gönderildin, ben de sana gönderildim. Sebebini Tanrı bilir. Şimdi kendini elinden geldiğince iyileştirmelisin. Artık seni acele ettirmeye çalışmayacağım.”

Biraz güçlkle ayağa kalkıyor, boş poşeti katlıyor. “Hoşçakal,” diyor.

Kadın gittikten sonra Paul uzun süre olduğu yerde kalıyor, gözlerini kısarak nehre sarsılmış bir halde bakıyor. Beslenmeye alışık olan ve hareketsizliğinden cesaretlenen ördekler neredeyse ayaklarının dibine kadar geliyorlar, ama onlara aldırıyor.

Soğuk: Dıştan bakanlara cidden böyle mi görünüyor? İtiraz etmek istiyor. İyi niyetli biri o. Arkadaşları tanıklık edebilirler – onu bu Costello denen kadından

çok daha iyi tanıyan insanlar. Eskiden karısı olan kadın bile tanıklık edebilir: O kadına iyi niyet besliyor, her şeyin en iyisini diliyor. Yürekten iyi niyet besleyen, yüreğiyle hareket eden birine nasıl soğuk denebilir?

Karısı ona hiç *soğuk* olduğunu söylememişti. Tam tersini söylemişti: *Seni Fransız sanmıştım*, demişti. *Bir fikrin vardır, sanmıştım*. Ne hakkında bir fikir? Kadının kendisini terk etmesinden sonra yıllarca ne demek istediğini çözmeye çalışmıştı. Fransızların, efsanevi Fransızlar olsalar da, ne hakkında fikir sahibi olmaları gerekiyordu? Bir kadının nasıl mutlu edileceği hakkında mı? Bir kadının nasıl mutlu edileceği, Sfenks kadar eski bir bilmecedir. Bir Fransız adam neden bu bilmeceyi çözebilecek yetide olsun ki, hele kendisi gibi bir sözde Fransız?

Soğuk, kör. Nefes alıp vermek. Suçlamayı kabul etmiyor; doğru olduğuna inanmıyor. Gerçekler öfkeyle söylenmez. Gerçekler söyleneceklerse sevgiyle söylenirler. Sevgiyle bakan yanılmaz. Seven sevdiği kişinin en iyi taraflarını görür, bu en iyi taraflar bazen yüzeye çıkmakta zorlansalar da. Marijana kim? İnce belli, sarı dişli, güzel bacaklı, Dubrovnikli bir bakıcı. İçinde gizlenen utanç, erik gözlü ceylanı Paul'dan başka kim görüyor?

Elizabeth Costello'nun anlamadığı işte bu. Elizabeth Costello onu hayatının son günlerinde verilmiş bir ceza olarak görüyor – onunla konuşmaya, ezbere konuşmaya, aynı şeyleri tekrarlamaya mahkûm olduğu anlaşılabilir bir kefaretle. Ona hoşnutsuzlukla, can sıkıntısıyla, bezginlikle, iç karartısıyla, sevgi dışında her şeyle bakıyor. Pekâlâ, Paul onu bir daha gördüğünde bir ders verecek. Soğuk değilim, diyecek, *Fransız da değilim. Dünyaya kendi bakış açısıyla bakan ve kendi tarzıyla seven biriyim. Ayrıca kısa süre önce vücudunun bir bölümünü yitirmiş olan biriyim: Bunu da unutmamalım. Biraz anlayışlı ol*, diyecek. O zaman belki içinden yazmak gelir.

Yirmi bir

Drago. Drago'nun kendi yakışıklılığından habersiz gibi görünüşü kafa karıştırıcı olmayı sürdürüyor. Narsist değil; kendinde odaklanmıyor. Öte yandan, kendisinin daha fazla farkında olsa o korkusuzca içtenliğinin, o savaşçı bakışlarının birazını yitirebilir.

Drago'nun içtenliğinin kadınlarda karşılığı var mı? Bir Amazon saflığı? Kız kardeşi Blanka, bilinmeyen nitelik: O nasıl biri? Paul onunla tanışacak mı?

Narcissus havuzda ikizini keşfetmiş ve onun başından ayrılamamıştı. Her gülümsediğinde ikizi de gülümsüyordu. Ama ne zaman o davetkâr dudakları öpmek için eğilse ikizi hayalet gibi titreşerek dağılıyordu.

Drago şimdilik narsist değil: Henüz değil, belki asla da olmayacak. Marijana da narsist *değil*. Bu takdire şayan. Paul'ün Marijana'ya âşık olması tuhaf; eskiden hep kendilerini seven kadınlara tutulurdu.

Kendisi aynalardan hiç hazzetmedi. Çok eskiden banyosundaki aynanın üstünü bir havluyla örterek aynasız traş olmayı öğrenmişti. Costello'nun evde kalırken yaptığı en sinir bozucu şeylerden biri, havluyu indirmek oldu. O gider gitmez Paul hemen havluyu eski yerine astı.

Banyodaki aynayı sırf kendi yaşlı, çirkin görüntü-

sünden sakınmak için örtmüyor. Hayır: Aynanın ardında kısıllı olan ikizini her şeyden çok sıkıcı buluyor. *Tanrı'ya şükür ki, günün birinde artık onu bir daha görmeme gerek kalmayacak, diye düşünüyor.*

Hastaneden çıkarılıp eski hayatına geri dönmesine izin verileli dört ay oldu. Bu sürenin çoğunu dairesine tıklılı halde, güneş görmeden geçirdi. Marijana gelmeyi kestiğinden beri doğru dürüst yemek de yemiyor. İştahı yok, kendine bakmıyor. Aynada karşısına çıkma tehdidinde bulunan surat sıska, tıraşsız, yaşlı bir berduşun suratı. Hatta daha da kötüsü. Eskiden Seine'deki bir gazete bayiinden Salpêtrière'deki hastaların fotoğraflarını gösteren bir tıp dergisi almıştı: Delilik, demans, melankoli vakaları, Huntington hastalığı. Saçı sakalları birbirine karışmış halde hastane gecelikleri giymiş olmalarına karşın bu insanların ruh ikizleri, günün birinde kendisinin de takip edeceği yoldan gitmiş kişiler olduklarını anlamıştı.

Drago'yu düşünüyor, çünkü Drago dairesinde bir gece kaldıktan sonra ne geri döndü ne de haber yolladı. Aynaları düşünmesinin sebebi de Mrs. Costello'nun anlattığı, Sinbad'ı kölesi yapan yaşlı adamın masalı. Mrs. Costello, onu kafasında kurduğu bir kurguya uydurmak istiyor. Paul, Marianna meselesinden beri, kadının planlarına direndiğine, onu uzakta tuttuğuna inanmak istiyor. Ama haklı mı? Bir aynaya göz ucuyla bile baksa görebileceklerinden ürperiyor: kendisinin arkasından bakarak sırıtan, boğazını kavrayan dağınık saçlı, çıplak göğüslü, kırbaçlı bir cadaloz.

Marijana'ya mektup yazmalı, eşinin kız kardeşine, evine ya da her neredeyse oraya göndermeli.

Lütfen benden uzak durma. Her ne dediysem, söz veriyorum bir daha demeyeceğim. Bir hataydı. Daha fazla yakınlık kurmaya çalışmayacağım. Benim için görevinin gereğinden

fazlasını, çok daha fazlasını yapmış olsan da, iyi kalpliliğini aşk sanacak kadar budala olmadım asla. Drago'ya ve Drago aracılığıyla sana sunduğum şey minnettarlığımın bir belirtisi, o kadar: Lütfen bunu kabul et. Bana baktın; şimdi izninle karşılığında bir şeyler vermek istiyorum. Sana bakmak, en azından yükünü biraz hafifletmek istiyorum. Bunu teklif etmemin sebebi sana kalbimde, özümde cidden değer vermem. Sana ve ailene.

Değer vermek: Bunu kâğıda yazabilir ama konuşurken söylemeye çekinir. Fazla İngilizce, fazla tanıdık. Bakıcılık yapan Balkanlı Marijana, hayatını bir yabancı dille yaşamaya Paul'dan de fazla mecbur olan Marijana, çekingenliğini paylaşır belki. Belki de paylaşmaz. Belki de akreditasyon kurulunun söylediklerini hiç düşünmeden kabullendi: Yapacağı işin İngilizce konuşulan dünyada bakıcılık işi olarak bilindiğini, artık işinin insanlara bakmak ve onlara bakıcılık yapmak olacağını, onlara bakmasının kalpleriyle ilgilenmek demek olmadığını, kalp hastası kişiler hariç tabii.

İyi ama Paul son dört aydır tam da bir kalp hastasına, bir *cardiaque*'a dönüşmedi mi? Eskiden kalbi en güçlü organıydı. Şimdiyse sızlıyor, Marijana'ya ve ona ait olan herkese hizmet etme arzusuyla. Marijana nasıl ona bir şeyler verdiyse, kalbi de karşılığında Marijana'ya bir şeyler vermek istiyor. *Karşılık olarak vermek, borç ödemekle aynı şey değildir,* diye eklemesi gerek bir dipnotla. *Dil dersi için kusura bakma, ben de yolumu el yordamıyla buluyorum, ben de yabancı bir diyadayım.*

Sevgili Marijana, diye yazıyor, bu kez gerçek bir kâğıda gerçek bir kalemle:

Sen ya da kocan, Drago'nun okul masraflarını ödememin karşılığında senden zorla bir şeyler isteyeceğime cidden inanı-

yor musunuz? Bu aklımdan bile geçmez, herhangi bir şekilde. Mrs. Costello durmadan etrafta dolanıp beni hizada tutuyor. "Gözleri gören hiçbir kadın seni istemez," diyor Mrs. Costello. Ona kesinlikle katılıyorum.

Çalışırken beni epey görmek zorunda kaldın, belki de fazlasıyla. Şunu açıkça söyleyeyim: Bana art niyetsizce baktığın için sana ömrümün sonuna kadar minnet duyacağım. Drago'nun eğitim masraflarını üstlenmemin tek sebebi bu borcu bir şekilde ödemek isteyişim.

Miroslav'la ben bir fon hesabı açma meselesini konuştuk. Bir fon hesabı Miroslav'ın içini rahatlatıcaksa açtırırım – Drago için, hatta üç çocuğun için.

Adresini Mrs. Costello'dan aldım. O kadının bilmediği şey yok gibi. Sen ve Miroslav teklifimi lütfen tekrar düşünün ve bu (İngilizce'de denildiği gibi) karşılıksız armağanı lütfen kabul edin.

Sonsuza kadar senin olan, Paul Rayment.

Yirmi iki

Marijana'ya yazdığı mektubu Mrs. Lidija Karadžić, Elizabeth North, adresine gönderdi. Elizabeth North'ta sadece tek bir Karadžić bulunduğunu umuyor, ismini doğru yazdığını umuyor.

Marijana'nın yanıtı iki gün sonra geliyor, mektup olarak değil –Paul mektup beklememişti zaten, onun İngilizce yazmakta ne kadar zorlanacağını biliyor– telefon geliyor.

“Sizi görmeye gelemediğime kusura bakmayın, Mr. Rayment,” diyor Marijana, “bir sürü sorunumuz var. Blanka'nın –Blanka'yı bilirsiniz– başı derde girdi.” Gümüş bir kolyeye, gerçek gümüş bile olmayan, Çin pazarında bir dolar elli sente satılan bir kolyeye dair uzun bir öykü anlatıyor. Bir mağazacı, Yahudi'nin teki, Blanka'yı gümüş bir kolye çalmakla suçlamış, oysa çalan Blanka değil arkadaşymış, kolyeyi ona vermiş, Blanka da kolyeyi eski yerine koymak istemiş ama fırsat bulamamış; Yahudi, gerçek gümüş olmayan kolyenin fiyatının kırk dokuz dolar doksan beş sent olduğunu ve Blanka'yı mahkemeye, çocuk mahkemesine vereceğini söylüyormuş. Blanka bu yüzden yemeden içmeden kesilmiş, okula gitmeyi reddediyormuş, oysa bir hafta sonra sınavlar başlayacakmış, bütün gün odasından çıkmıyormuş, dün

akşam giyinip dışarı çıkmış o kadar, ama nereye gittiğini söylememiş. Mel ne yapacağını bilmiyormuş, Marijana da ne yapacağını bilmiyormuş. Peki Paul Rayment'ın Yahudi'yle konuşup davadan vazgeçmesini sağlayabilecek bir tanıdığı var mıymış?

“Adamın Yahudi olduğunu nereden biliyorsun, Marijana?” diye soruyor Paul.

“Yahudi ya da değil, fark etmez.”

“Belki ben de Yahudi'yim. Yahudi olmadığımı emin misin?”

“Tamam, boş verin. Ağzımdan kaçtı. Önemli değil. Benimle konuşmak istemiyorsanız söyleyin, bitsin.”

“Tabii ki konuşmak istiyorum. Tabii ki yardım etmek istiyorum. Bu dünyada yardım etmekten başka işim ne? Ayrıntıları anlat. Bu olay nerede ve ne zaman oldu, şu gümüş zincir meselesi. Blanka'nın arkadaşından da bahset, mağazaya birlikte gittiği şu arkadaşından.”

“Buraya yazmıştım. Mağaza Happenstance'ta,” (sözcüğü kodluyor) “Rundle Alışveriş Merkezi'nde. Müdürü Mr. Matthews.”

“Peki Happenstance'taki bu olay ne zaman oldu?”

“Cuma. Cuma günü öğleden sonra.”

“Peki ya şu arkadaş?”

“Blanka arkadaşının ismini vermiyor. Tracy olabilir. Bilmiyorum.”

“Elimden geleni yaparım Marijana. Böyle meseleleri halletmekte çok iyi olduğumu söyleyemem, ama elimden geleni yaparım. Sana nereden ulaşabilirim?”

“Telefon edebilirsiniz, numaram sizde var.”

“Evinden mi arayayım? Görümcende kalıyorsun sanıyordum. Sana mektup yazıp görümcene göndermiştim. Mektubumu aldın mı?”

Uzun bir sessizlik oluyor. “O iş bitti,” diyor Marijana sonunda. “Bana telefon edebilirsiniz.”

Marijana nüfuzlu bir adam istiyor. Paul nüfuzlu bir adam değil. Nüfuzlu adamlardan hazzedip etmediğinden de emin değil. Ama Hırvatistan'da işler böyle yürüyor olsa gerek, bu yüzden Marijana ve mutsuz kızı, ki artık dersini almış, yani hırsızlık yaparken daha dikkatli olmayı öğrenmiş olmalı, adına bir kez denemeye hevesli. Sonuçta Marijana, şehrin lüks bir semtindeki konforlu bir dairede yaşayan, Rayment gibi etkileyici bir isme sahip bir adamın, Jokić gibi komik bir isme sahip bir motor tamircisinin üstesinden gelemeyeceği işleri parasıyla halledebileceğini düşünmekte haksız mı?

“Mr. Matthews?” diyor.

“Evet.”

“Sizinle biraz baş başa konuşabilir miyim?”

Ancak Happenstance –sattığı şeylere kıyafet diyen bir müessese– insanın baş başa konuşabileceği bir yer değil. Büyüklüğü beş metrekareyi geçmez. İçinde giysilerle dolu raflar, bir tezgâhla yazarkasa var. Tepede bir yerlerden müzik sesi geliyor. O kadar. Yani Mr. Matthews'la herkesin ortasında konuşması gerekecek.

“Geçen cuma burada bir kız hırsızlık yaparken yakalanmış,” diyor. “Blanka Jokić. Hatırlıyor musunuz?”

Şimdiye kadar oldukça canayakın görünen Mr. Matthews, Yahudi olabilir de olmayabilir de, kaskatı kesiliyor. Mr. Matthews yirmili yaşlarda; ince ve uzun boylu; geniş, siyah kaşları ve dimdik duran rengi açılmış saçları var.

“Adım Paul Rayment,” diyor Paul. “Jokićlerin aile dostuyum. Size Blanka hakkında bir şey söyleyebilir miyim?”

Çocuk –çocuk değil de ne ki?– ihtiyatla kafa sallayıp onaylıyor.

“Blanka daha önce hiç böyle bir şey yapmamıştı. Geçen cumadan beri çok acı çekti, kendini yedi bitirdi.

Yaptığı şeyden utanç duyuyor. İnsan içine çıkmaya çekiniyor. Bence dersini aldı. O sadece bir çocuk; cezalandırılmasının iyi olacağına inanmıyorum. Buraya bir teklifte bulunmaya geldim. Çaldığı şeyin parasını ödemeye hazırım. Sanırım elli dolarlık bir gümüş zincir almıştı.”

“Kırk dokuz dolar doksan beş sent.”

“Ayrıca, dava açmaktan vazgeçerseniz, beş yüz dolarlık alışveriş yapmaya da hazırım. İyi niyetimi ifade etmek için. Şimdi.”

Genç Mr. Matthews hayır anlamında kafa sallıyor. “Şirket politikası,” diyor. “Her sene bütün şubelerimizin cirosunun yüzde beşini hırsızlık yüzünden kaybediyoruz. Hırsızlara bir mesaj göndermemiz gerek: Bizden çalarsanız cezalandırılırsınız. Kanun tarafından. İstisna yapmıyoruz. Prensibimiz bu. Kusura bakmayın.”

“Yüzde beş kaybetmeniz de fiyatları yüzde beş artırıyorsunuz. Sizi eleştirmiyorum. Sadece bir gerçeği belirliyorum. Hırsızlara karşı ilkeli davranıyorsunuz. Çok güzel. Ama Blanka hırsız değil. O sadece bir çocuk, çocuk gibi davranan, aptallık yapan bir çocuk. Talihsizlikler sadece başkalarına olur, kendisine olmaz sanıyor. Artık talihsizliklerin kendisinin de başına gelebileceğini öğrendi. Ona ders vermek istediyseniz verdiniz. Bu dersi asla unutmayacak. Bir daha asla hırsızlık yapmayacak, buna değmez çünkü, çok üzülmesine yol açtı. Teklifime geri dönelim. Bir telefon edip davadan vazgeçin; zincirin parasını verip artı beş yüz dolarlık alışveriş yapayım, hemen şimdi, burada.”

Mr. Matthews'ın kararsızlığa kapıldığı belli oluyor.

“Altı yüz dolar. İşte kredi kartım. Hem polis böyle vakalarla uğraşmayı sevmez. Zaman kaybı olarak görürler.”

“Tek başıma verebileceğim bir karar değil bu. Müdürle konuşurum.”

“Müdür sizsiniz.”

“Ben sadece bu mağazanın müdürüyüm. Bir de genel müdürümüz var. Kendisiyle konuşurum. Ama hiçbir şey için söz veremem. Dediğim gibi, dava açmak şirket politikamız. Ciddi olduğumuz mesajını vermemizin tek yolu bu.”

“Genel müdürünüzle hemen konuşun. Onu arayın. Beklerim.”

“Mr. DeVito şehir dışında. Pazartesi dönecek.”

“Mr. DeVito şehir dışında olabilir, ama ulaşmak imkânsız değil ya. Onu arayın. Bu işi halledelim.”

Genç Mr. Matthews yazarkasanın arkasına çekiliyor, Paul'a sırtını dönüyor ve cep telefonunu çıkarıyor. Genç Mr. Matthews'ın günü berbat olmak üzere, hem de bir topal yüzünden. Paul kabadayı mizaçlı biri değil, ama bu çocuğun zayıflıklarını aramak ve sonra üstüne gitmek, onu sıkıştırmak biraz keyifli oluyor. Blanka Jokić: Matthews bu ismi uzun süre hatırlayacak.

Hayalet gibi bembeyaz makyaj yapmış ve dudaklarını mora boyamış bir kız olan tezgâhtar onları gizlice izliyor. Paul kızı yanına çağırıyor. “Kıyafet seçmeme yardım edin,” diyor. “Son moda olsun. On dört yaşında bir kız için.”

Bir aile dostu. Happenstance'a kendini böyle tanıttı, Happenstance onu böyle biliyor: Komik isimli bir kıza yardım etmeyi kim bilir hangi sebeple isteyen yaşlı ve sakat bir beyefendi. Bu doğru da. Paul sahiden iyi kalpli, müşfik, yardımsever bir yaşlı beyefendi. Bu doğru, ama gerçeğin tamamı değil. Paul'ün Rundle Alışveriş Merkezi'nin kalabalığına girmesinin, ihtiyaç duymadığı şeyleri pazarlıkla satın almasının sebebi, hiç görmediği bir kız değil, daha doğrusu sadece o değil.

Marijana, ısrarla onun peşinden koşmasını, ısrarla bir şeyler vermeye çalışmasını nasıl karşılıyor acaba? Onun gibi başka müşterileri, kendisine âşık olan başka

yaşlı adamlar oldu mu? Mutlaka biliyordur. Kadınlar her zaman bilir. Seni seviyorum. Marijana nasıl da rahatsız olmuş, canı sıkılmıştır kim bilir: sadece bakıcılık yaptığı birinden sevgi sözcükleri duymaktan. Sinir bozucu ama sonuçta ciddiye alınacak bir şey değil. Çok uzun süre yalnız kalmış bir adamın yüzeye çıkmaya başlayan fantezileri; bir hoşlanma hali; gerçek aşk değil.

Marijana'nın onun gerçekten âşık olduğunu anlaması için ne gerekiyor? Gerçekten âşık olmak nedir? Fiziksel arzu mu? Cinsel yakınlık mı? Epeydir birbirlerine yakınlar – bazı aşk ilişkilerin ömründen daha da fazla bir süredir. Ama bütün yakınlık, bütün çıplaklık, bütün acizlik hep tek taraftaydı. Tek taraflı akış; karşılıklı değil; bir öpücük bile olmadı, yanağa kondurulan bir öpücük bile. İki eski Avrupalı!

“İyi misiniz?” diyor bir ses.

Paul mavi üniformalı genç bir kadının gözlerine, iyilik dolu gözlerine bakıyor. Bir polis.

“Evet. Neden sordunuz?”

Kadın yanında duran bir adama, bir başka polise bakıyor. “Nerede oturuyorsunuz?”

“Kuzey Adelaide’de. Coniston Terrace’ta.”

“Peki evinize nasıl gideceksiniz?”

“Pulteney Sokağı’na yürüyüp oradan taksiye bineceğim. Bunda bir sorun mu var?”

“Hayır. Sorun yok.”

Paul, Happenstance poşetlerini bir koluyla kavırıyor, koltuk değneklerini tutuyor ve üstünde dinlenmekte olduğu çöp kutusundan kalkıyor. Tek söz etmeden, başı yukarıda, kalabalığın içinden yürüyor.

Yirmi üç

“Bunları alamaz,” diyor Marijana. “Hayır. Olmaz.”

Paul kesinlikle hemfikir. Olmaz. İnsan gümüş bir zincir çalıp da, ki gerçek gümüş bile değil, Çin pazarında bir buçuk dolara satılan sahte gümüş zincirlerden, beş yüz dolarlık kıyafetle ödüllendirilir mi hiç? Adalet bunun neresinde? Drago bunu duyarsa ne der?

Blanka, ailenin kara koyunu. Drago ise parlak ışığı, kılıçlı meleği, ailenin onurunun savunucusu. Komutan Drago Jokić, R.A.N.¹

“Bir dolaba gizle,” diyor Marijana’ya. Keyfi yerinde. Marijana’yla yine telefonda konuşuyorlar, eski dostlar, eski dedikoducular gibi. “Yerinde olsam öyle yapardım. Okula gitmeye filan razı oldukça teker teker, ödül olarak verirsin. Ama acele etmen gerekecek. Bir ay sonra hepsinin modası geçer.”

Marijana karşılık vermiyor. Paul, şakalarına kadının tek bir kez olsun güldüğünü anımsamıyor. Ona fazla sulu mu geliyor? Fazla dalgacı, fazla lakayıt, fazla şakacı mı geliyor? Belki de Paul’ün şakalarını anlayacak kadar İngilizce bilmiyor? Bu sadece bir oyun, demesi gerek ka-

1. (Ing.) Royal Australian Navy: Avustralya Kraliyet Donanması. (Y.N.)

dına. Latife etmek de denir. Sen de katılmalısın. Zor bir oyun değil, ruhsal bir değişim gerektirmez.

Marijana'nın ruhu: nesnel, gerçek. Miroslav daha az dünyevi. Hayatının bir senesini mekanik bir ördeği tamir etmeye adanmış ve onunla birlikte Hırvat televizyonuna çıkmış olan Miroslav mizahtan anlar herhalde. Kendini tutsa da çılgınca kahkahalar atan Drago da. Babasıyla annesi arasında kalmış olan Drago. Marijana'nın dediğine göre iyi tenis oynarmış. İleri geri. Üç Balkan tipi. Üç Balkan ruhu. İyi ama Paul ne zamandan beri dalgacılık ya da Balkanlar konusunda uzman ki? "Çoğu Hırvat'tır," diyor Balkan Halkları'nda, "Hırvatistan'ın Balkanlar'da bulunduğunu reddederler. Hırvatistan'ın Katolik Batı'ya ait olduğunu söylerler. Batılıyız derler."

"Sürekli didişip duruyorlar," diyor Marijana telefonda.

"Didişmek mi? Kim didişiyor?"

"Drago'yla babası. Drago gidip sizin sandık odanızda kalmak istiyormuş."

"Bodrumumda mı?"

"Hayır diyorum. Mr. Rayment iyi adam, ona zaten yeterince sıkıntı veriyoruz, diyorum."

"Mr. Rayment iyi adam değil, yardım etmek istiyor, o kadar. Drago benim ya da başkasının bodrumunda kalamaz, saçmalık bu. Ama babasıyla arası açıksa ve sen izin verirsen, gelip burada birkaç gün daha kalabileceğini söyle. Akşam yemeklerinde ne sever? Pizza? Ona her akşam büyük boy pizza ısmarlayacağımı söyle. İsterse iki tane büyük boy pizza. Büyüme çağında."

İşte böyle oluyor. Drago bir anda bedenleniyor. Kara bulutlar vardıysa bile dağıldılar.

"Bunlara albümin baskı denir," diyor Drago'ya. "Kâğıdın üstü, içinde gümüş klorür kristalleri yüzen sulandı-

rılmış yumurta akıyla kaplanır. Sonra negatif cam altında ışığa maruz bırakılır. Sonra kimyasal olarak sabitlenir. Fauchery'nin zamanında yeni keşfedilmiş olan bir baskı yöntemi bu. Bak, şu albümin baskının keşfinden önceki bir fotoğraf. Kâğıdı kaplanmak yerine sadece ıslatılmış, bir gümüş tuzları solüsyonuyla. Fauchery'nin çektiği fotoğraf çok daha net ve parlak, görüyor musun? Albümin tabakasının derinliği sayesinde. Bir milimden daha az bir derinlik, ama çok şey fark ettiriyor. Mikroskopla baksana.”

Drago'nun, yani yeni neslin zeki bir temsilcisinin ilgisini çekmek istiyor, ama kolay değil. Ne sunabilir ki? Kırık bir bisiklet. Muhtemelen çekici olmaktan çok itici olan kesik bir bacak. Eski fotoğraflarla dolu bir dolap. Kısacası fazla bir şey değil. Bir çocuğu, kendisinin mistik vaftiz çocuğuna dönüştürmesine yetmezler.

Ama mükemmel bir annenin ve –kim bilir– belki de mükemmel bir babanın mükemmel bir oğlu olan Drago kesinlikle kibar bir çocuk. Mikroskoba itaatkârca bakıyor, büyük bir fark yarattığı iddia edilen o bir milimlik kurutulmuş tavuk yumurtasını inceliyor.

“Eskiden siz de fotoğrafçıydınız, değil mi Mr. Rayment?”

“Evet. Unley'de stüdyom vardı. Bir ara akşamları fotoğrafçılık dersleri de verdim. Ama asla –nasıl desem?– bir fotoğraf sanatçısı olmadım. Daha çok bir teknisyendim hep.”

Sanatçı olmayışı özür dilenecek bir şey mi? Neden özür dilesin ki? Genç Drago neden onun bir sanatçı olmasını beklesin ki, hayattaki amacı bir savaş teknisyeni olmak olan genç Drago?

“Fauchery de sanatçı değildi,” diyor, “en azından Avustralya'ya gelene kadar. 1850'lerdeki altına hücum döneminde Paris'ten geldi. Victoria'da bir süre amatör

altın arayıcılığı yaptı, ama en çok fotoğrafçılıkla ilgilendi.” Balçık kulübenin kapısındaki kadınları gösteriyor. “Yeteneğini o zaman keşfetti. Tekniğini de geliştirdi. Fotoğraf makinesi kullanmakta ustalaştı. İyi bir fotoğrafçı olmak için bu şarttır.”

“Annem Hırvatistan’dayken sanatçı olmak istiyordu.”

“Sahi mi!”

“Evet. Sanat okuluna gitti. Sanat okulundan sonra da restorasyon dersleri aldı. Bilirsiniz işte, eski freskleri filan restore etmeyi öğrendi.”

“Çok ilginç! Bunu bilmiyordum. Restoratörlük zor meslektir. Sanatçılık bile denebilir, ama orijinallik hoş karşılanmaz. Restoratörlüğün ilk kuralı: Sanatçının hedefinden sapmamaktır. Asla onun yaptıklarını düzeltmeye kalkmamak gerekir. Annen sanatçılığı bırakıp bakıcılık yapmakta zorlanmış olmalı. Hâlâ resim yapıyor mu?”

“Fırçaları filan hâlâ duruyor. Ama artık zamanı yok.”

“Evet, eminim yoktur. Yine de birinci sınıf bir bakıcı. Mesleğinin yüz akı. Umarım bunun farkındasındır.”

Drago başıyla onaylıyor. “Bu fotoğrafları nereden buldunuz, Mr. Rayment?”

“Yıllardır toplarım. Antikacılara gittim, açıkartırmalara girdim, eski albümler ve eski fotoğraflarla dolu kutular satın aldım, ki içindekilerin çoğu işe yaramazdı, ama arada sırada elde tutmaya değer şeyler çıkıyordu. Bir fotoğraf kötü durumdaysa bizzat restore ediyordum. Fresk restorasyonu kadar zor olmasa da uzmanlık gerektirir. Yıllarca hobim oldu bu. Boş vakitlerimi böyle değerlendiriyordum. Zamanın kendi başına değerli değilse değerlendirmek için bir şeyler yapabilirsin. Kendime böyle diyordum. Ölünce koleksiyonumu bağışlayacağım. Halkın malı olacak. Tarihi kayıtların parçası.” Kollarını kaldırıp tuhaf hareketler yapıyor elinde olmadan. Garip bir şekilde gözleri yaşarıyor. Neden? Bu çocuğa,

dünyasını devralıp çiğneyecek olan yeni neslin bu öncüsüne kendi ölümünden bahsetmeye cesaret ettiği için mi? Belki de. Ama daha büyük ihtimalle, bize ait bir şeyden bahsettiği için. Bizim kayıtlarımız, senin ve benim. Çünkü belki de karşılarında duran bu görüntü, 1855 senesinin bir gününde gün ışığının, çoktan ölmüş iki İrlandalı kadının yüzlerine vuruşunu sergileyecek şekilde dağılmış bu gümüş parçacıkları; kendisiyle, yani Lourdesli küçük çocukla ve Dubrovnikli Drago'yla hiçbir ilgisi olmayan bu görüntü, onları mistik bir muska misali –buradaydım, yaşadım, acı çektim– bir araya getirme gücüne sahip.

“Her neyse,” diyor, “sıkıldıysan, başka işin de yoksa, diğer fotoğraflara bakabilirsin. Yalnız yerlerinden çıkarma. Bir de sıralarını bozma.”

Bir saat sonra, yatmaya hazırlanırken, Drago başını kapı aralığından uzatıyor. “Bilgisayarınız var mı, Mr. Rayment?”

“Evet. Masanın altında yerde duruyor. Pek kullanmam.”

Drago birazdan geri geliyor. “Bağlantıyı bulamıyorum Mr. Rayment. Modem için.”

“Kusura bakma, anlayamadım.”

“Bağlantı. İnternet bağlantısı kablonuz var mı?”

“Hayır, öyle bir bilgisayar değil. Arada sırada mektup yazmakta kullanıyorum. Ne yapacaksın ki? Ne işine yarayacak?”

Drago hayretle gülümsüyor. “Her şeye yarar. Bilgisayarınızı ne zaman aldınız?”

“Hatırlamıyorum. Yıllar önce. Seksenli yıllarda. Eski bir bilgisayar. Daha gelişmiş bir şey arıyorsan, yardımcı olamayacağım.”

Drago konuyu kapatmıyor. Ertesi akşam mutfakta yemek yiyorlar. Paul söz verdiği gibi pizza ısmarlamadı.

Mantarlı ve Sauternes şaraplı nefis bir risotto pişirdi.

“Yeniliklerden nefret mi edersiniz, Mr. Rayment?” diye soruyor Drago durup dururken.

“Hayır. Neden sordun?”

“Şey, sizi suçlamıyorum, yanlış anlamayın. Yani sadece, bütün bunların tarzı yüzünden.” Sandalyesine yaslanıp eliyle etrafı gösteriyor. “Çok hoş. Öylesine soruyorum. Yeni olan hiçbir şeyden hoşlanmıyor musunuz?”

Coniston Terrace'taki daire, savaş öncesinde inşa edildikten sonra yenilenmiş bir apartmanda bulunuyor. Yüksek tavanlı ve geniş, ama fazla geniş değil. Paul burayı boşandıktan sonra satın almıştı; ikinci bekârlık hayatında tam istediği gibi bir yerdi. O zamandan beri de burada yaşıyor.

Daireyle birlikte önceki sahibin eşyalarını da devralmıştı. Eşyalar ağır ve siyahtı, zevkine göre değildi, onları yenilemeyi hep düşünmüş, ama gerekli enerjiyi bulamamıştı. Yıllar geçtikçe onlara alışmış, kendisi de giderek cansız, kasvetli olmuştu.

“Sana net bir yanıt vereyim Drago, ama gülmek yok lütfen. Ben zamanın, tarihin gerisinde kaldım. Bu daireyle içindeki her şey zamanın gerisinde kaldı. Bunda bir tuhafılık yok, zamanın gerisinde kalmakta. Yeterince uzun yaşarsan senin de başına gelecek. Şimdi söylesene: Bu konuyu açmanın sebebi nedir? Seni tatmin etmeyen bir bilgisayar mı?”

Drago ona afallamış bir halde, hayretle bakıyor. Aslında Paul kendisini de şaşırttı. Neden böyle sert konuştu ki? Bu zavallı çocuk o lafları hak edecek ne yaptı? Yeni şeylerden nefret mi ediyorsunuz? Yaşlı bir adama sorulması makul bir soru. Sinirlenecek ne var?

“Bunların hepsi bir zamanlar yeniydi,” diyor elini tam Drago'nun yaptığı gibi sallayarak. “Dünyadaki her şey bir zamanlar yeniydi. Ben bile yeniydim. Doğdu-

ğumda yeryüzündeki en son, en yeni şeydim. Sonra zaman etkisini göstermeye başladı. Bu senin de başına gelecek. Zaman seni yiyip bitirecek, Drago. Bir gün yeni, güzel evinde yeni, güzel karınla oturacaksın ve oğlun ikinize dönüp, 'Neden bu kadar eski kafalısınız,' diyecek. O gün geldiğinde umarım bu konuşmayı hatırlarsın."

Drago çatalını son kez risottosuna daldırıyor, son kez salatasına daldırıyor. "Geçen Noel'de Hırvatistan'a gittik," diyor. "Ben, annem ve kız kardeşlerim. Zadar'a gittik. Annemin ailesi orada yaşıyor. Artık epey yaşlılar. Dedğiniz gibi, onlar da zamanın gerisinde kalmış. Annem onlara bir bilgisayar aldı. Kullanmayı öğrettik. Artık internette alışveriş yapabiliyor, e-posta gönderebiliyorlar. Biz de onlara resim gönderiyoruz. Hoşlarına gidiyor. Üstelik epey yaşlılar."

"Yani?"

"Yani seçme şansınız var," diyor Drago. "Demek istediğim sadece bu."

Yirmi dört

Drago'yu davet etmesinin –günün ciddi, nahoş sözcüğünü seçiyor, değerlendiriyor, sınıyor– uygunsuz bir sebebi yoktu. Yüreği, görebildiği kadarıyla saftı ve hâlâ öyle; niyeti masumaneydi. Drago'dan ölçülü, münasip bir şekilde hoşlanıyor, herhangi bir insanın evlat edindiği ya da edineceği bir çocuktan hoşlanacağı şekilde.

Birlikte yaşamlarının oldukça mütevazı geçeceğini hayal etmişti: Jokićlerin evinde ortalığın durulmasını beklerlerken Drago'nun yemek masasında ödev yapacağı, kendisininse bir koltukta kitap okuyacağı birkaç dostane akşam.

Ama öyle olmuyor. Drago arkadaşlarını getiriyor; daire kısa sürede tren garı kadar gürültülü ve karmaşık oluyor. Mutfak sipariş edilen yemeklerin kutularıyla ve kirli tabaklarla doluyor; banyo hep dolu. Paul'ün umduğu sessiz yakınlık derinleşmesi hiç yaşanmıyor. Hatta Drago'nun kendisini ittiğini hissediyor. Mantarlı risotto yedikleri akşamdan sonra bir daha birlikte akşam yemeği yemiyorlar.

“Akşam yemeği için kendime omlet yapacağım,” diyor olabildiğince sakin bir sesle. “Sana da yapayım mı? Salamlı domatesli?”

“İstemem,” diyor Drago. “Dışarı çıkacağım. Bir arkadaşım almaya gelecek. Dışarıda yiyeceğiz.”

“Paran var mı?”

“Evet, sağ ol, annem verdi.”

Söz konusu arkadaş Paul’ün görür görmez hoşlanmadığı sivilceli, kızıl saçlı, Shaun diye bir çocuk. Drago’nun dediğine göre bir grupta çaldığı için okula pek gitmiyormuş. O ve Drago hava kararınca dışarı çıkıp geç saatlerde döndükten sonra, artık Drago’nun odasına dönüşmüş olan eski çalışma odasına kapanıyorlar. Müzik sesi ve mırıltıları Paul’ü sabaha kadar uyutmuyor. Sinirli ve berbat bir halde, karanlıkta yatarak BBC’yi dinliyor.

“Sorun sadece gürültü değil,” diye yakınıyor Elizabeth Costello’ya. “Drago geniş bir aileye alışık. Keşiş gibi sessiz olmasını beklemiyorum. Sinirimi bozan şey, biraz düşünceli olmasını rica ettiğimde sergilediği tavır.”

“Nasıl bir tavır?”

“Sanki bir kepenk iniyor. Beni görmez oluyor. Bir mobilyaya dönüşüyorum sanki. Marijana’nın dediğine göre babasıyla hep tartışmış. Sebebini anlamaya başlıyorum. Babasına hak vermeye başlıyorum.”

Elizabeth Costello’nun nehir kıyısındaki soğuk tavrından sonra bir daha görüşmeyeceklerini sanmıştı. Ama hayır, kadın geri döndü, belki ondan vazgeçemediği için veya belki de iyi durumda olmadığından. Kilo vermiş, incecik kalmış, öksürüp duruyor.

“Zavallı Paul!” diyor. “Hayatının sonlarındasın, keşiş gibisin, dediğin gibi öyle yaşamaya alışıksın ve şimdi huyuzsun da! Çocuk bakıcılığına soyunmakta acele etmişsin! Genç Drago’yu soyut bir şekilde sevdiğine eminim, ama hayatın gerçekleri sevimsiz geliyor. Sevgi sırf sevmeyi istemekle olmaz Paul. Sevmeyi öğrenmemiz gerekir. Ruhlar bu yüzden yüksek boyutlardan inip tekrar doğarlar; yanımızda büyürlerken bizleri sevginin çetrefilli yollarında yürütmek için. En başından beri Drago’da melek- si bir yön gördün ve yanılmadığına eminim. Drago öte

dünyadaki kökenleriyle bağını diğer çocukların çoğundan daha fazla korumuş. Hayal kırıklığını, sinir bozukluğunu yen. Fırsatın varken Drago'dan bir şeyler öğren. Sahip olduğu ihtişamın son kalıntıları da yakında yok olacak ve bizden birine dönüşecek.

Deli ya da hayalperest olduğumu düşünüyorsun, değil mi? Ama unutma ki, iki çocuk büyüttüm ben, gerçek hayatta, mistik filan olmayan çocuklar. Senin hiç çocuğun olmadı. Ben çocuklar ne içindir biliyorum; sense hâlâ cahilsin. Bu yüzden sözlerime kulak ver, dolambaçlı konuşsam bile. Çocuklar, bizler sevmeyi ve hizmet etmeyi öğrenelim diye vardır. Çocuklarımız sayesinde zamanın hizmetkârlarına dönüşürüz. Yüreğinin içine bak. Kendine bu yolculuk için gerekli azme ve dayanıklılığa sahip olup olmadığını sor. Bunlara sahip değilsen, belki de geri adım atmalısın. Bunun için çok geç değil.”

Dolambaçlı konuşmalar. Yüksek boyutlardan gelen melekler. Costello'nun kara gözlüklü kadına dair hokuspokustan bahsedişinden beri yaptığı en gizemli konuşma bu. Açlık başına mı vurmuş? Onu yine komik duruma düşürmeye mi çalışıyor? Paul'ün ona bir fincan çaydan fazlasını ikram etmesi mi gerek? Kadına dik dik bakıyor, olabildiğince sert. Ama kadın gözlerini kaçırmıyor. Kendi sözlerine inanıyor anlaşılır.

Marijana'yla yaptığı anlaşma bozulmuş gibi. Marijana hiç açıklama yapmadan günlerce uzak kalıyor. Oysa oğlunu sık sık telefonla arıyor. Paul, Drago'nun Hırvatça yaptığı telefon konuşmalarının birkaç hecesini seçebiliyor, o kadar.

Derken bir ikindi vakti, hiç beklemediği bir anda Marijana çıkageliyor. Drago henüz okuldan dönmedi. Paul şekerleme yapıyor.

“Mr. Rayment? Uyandırdım mı? Kusura bakmayın, çaldım, kimse açmadı. Çay yapayım, ister misiniz?”

“Hayır, sağ ol.” Uykuda yakalanmak sinirini bozuyor.

“Bacağıңыз nasıl?”

“Bacağıım mı? Bacağıım iyi.”

Salakça bir soruya salakça bir cevap. Bacağı nasıl iyi olabilir ki? Bacağı filan yok. Söz konusu bacak çoktan kesilip yakıldı. Bacağıınızın yokluğu nasıl, sorusu daha mantıklı olurdu. Doğrusunu istersen, bacağıımın yokluğu iyi değil. Bacağıımın yokluğu hayatımda bir boşluk yarattı, ki bunu kör olmayan herkes görebilir.

Marijana yanında Ljuba’yı getirmiş. Paul çocuğun yanında sinirini belli etmemeye çalışıyor.

Marijana dağınıklığın içinden geçerek Paul’ün yatağının ayak tarafına oturuyor. “Güzel hayatınız var, güzel ve huzurlu,” diyor. “Sonra pat! Araba çarpıyor. Sonra pat! Jokić ailesi çarpıyor. Artık o kadar güzel değil, ha? Kusura bakmayın. Çay istemez misiniz? Emin misiniz? Drago’yla aranınız nasıl?”

“Şikâyet edecek bir durum yok. İyi anlaşıyoruz. Gençlerle birlikte olmak bana iyi geliyor eminim. Canlandırıyor.”

“Arkadaş oldunuz, ha? Güzel. Blanka teşekkür ediyor.”

“Önemli değil.”

“Blanka bir gün gelecek teşekkür etmeye. Ama bugün değil. O hâlâ, bilirsiniz, babasının kızı.” Herhalde demek istediği şu: Jokić ailesi hâlâ ikiye bölünmüş durumda; anne tarafı var ve baba tarafı var. Bütün bunlar senin yüzünden, Paul Rayment. Bu fırtınayı koparan sensin. Temizlikçi kadınına duymaya başladığın arzuyu salakça dile getirdiğin için.

“Eee! Yeni misafiriniz mi var?”

Paul bir an kadının ne demek istediğini anlayamıyor. Sonra kadının elinde tutup incelediği şeyi fark ediyor:

Mrs. Costello'nun onun gözlerini bağlamakta kullandığı külotlu çorap, Paul'ün nedense yatak lambasına bağlayıp unuttuğu çorap.

Marijana çorabı dikkatle burnuna götürüp kokluyor. "Limon çiçeği!" diyor. "Çok hoş! Hanım arkadaşınız limon seviyor, ha? Hırvatistan'da kilisede evlenen çiftlerin üstüne limon çiçeği atarız. Eski gelenek. Pirinç değil, limon çiçeği. Bir sürü çocukları olsun diye."

Marijana'nın espri anlayışı. Kesinlikle dobra. Paul günün birinde onun mistik damadı olmak ve limon çiçeği yağmuruna tutulmak istiyorsa buna uyum sağlamalı.

"Göründüğü gibi değil," diyor. "Açıklama yapmayacağım. Ama inan ki, düşündüğün gibi değil."

Marijana çorabı burnundan uzaklaştırıp gösterişli bir edayla yere bırakıyor. "Ne düşünüyorum biliyor musunuz? Hiçbir şey düşünmüyorum. Hiçbir şey."

Sessizlik çöküyor. Sorun değil, diye düşünüyor Paul, Marijana'yla ben artık birbirimizi iyi tanıyoruz, böyle ufak tefek sorunlar yaşayabiliriz.

"Tamam," diyor Marijana. "Şimdi bacağınıza bakayım, sizi yıkayayım, sonra her zamanki gibi egzersiz yapalım. Egzersizlerimizden geri kaldık, ha? Belki de yalnızken iyi egzersiz yapamıyorsunuz. Protez istemediğinize emin misiniz?"

"Protez istemiyorum, asla. Konu kapanmıştır. Lütfen bundan bahsetme."

Marijana odadan çıkıyor. Ljuba kara gözlerini faltaşı gibi açarak Paul'a bakmayı sürdürüyor, ona giderek daha tuhaf gelen bir şekilde. "Selam Ljuba," diyor Paul. "Ljubica." Sesindeki sevgi tonu yabancı, yapmacık geliyor. Çocuk karşılık vermiyor.

Marijana elinde büyük banyo leğeniyle dönüyor. "Mr. Rayment'ın özel vakti," diyor. "Git annene resim yap." Çocuğu dışarı çıkartıp kapıyı kapıyor. Sandaletlerini çıkar-

mış. Paul onun ayaklarının geniş ve düz olduğunu fark ediyor ilk kez; ayak tırnaklarını koyu kırmızıya boyamış şaşırtıcı bir şekilde, neredeyse mor gibi duruyorlar, çürük rengi gibi.

“Yardıma ihtiyacınız var mı?” diyor kadın.

Paul hayır anlamında kafa sallayarak pantolonunu çıkarıyor. “Uzanın,” diyor kadın. Paul’ün kalçalarının altına bir havlu serdikten sonra kesik bacağına kucağına koyuyor, bandajları marifetli ellerle çözüyor, çıplak kesik bacağına memnun bir edayla pat pat vuruyor. “Protez yok, ha? Bacağıңыз tekrar çıkar mı sanıyorsunuz, Mr. Rayment? Sadece bebekler öyle sanır; kesilince tekrar çıkacağını.”

“Marijana, lütfen kes artık. Bunu daha önce de konuştuk. Bu konuda konuşmak istemi...”

“Tamam, tamam. Protezden konuşmak yok. Evde kalırsınız, hanım arkadaşlarınız gelir, böylesi daha iyi.” Başparmağını yara izinin üstünde gezdiriyor. “Daha iyi. Acıyor mu? Kaşınıyor mu?”

Paul hayır anlamında kafa sallıyor.

“Güzel,” diyor Marijana. Kesik bacağı sabunlamaya başlıyor.

Paul’ün keyifsizliği sabah sisi gibi dağılmaya başlıyor. “Her şeyi verirdim,” diye düşünüyor. “Her şeyi...” İçinde öyle yoğun bir arzu kabarıyor ki, Marijana’nın hissetmemesi imkânsız. Ama Marijana’nın yüzü ifade-siz. “Tapıyorum,” diye düşünüyor Paul. “Bu kadına tapıyorum! Her şeye karşın! Ayrıca, beni avcunun içine aldı!”

Marijana kesik bacağı yıkamayı bitiriyor, kuruluyor, ilk masaja başlıyor. İlk masajdan sonra esnetme egzersizlerine. Esnetme egzersizlerinden sonra, ikinci ve son masaja.

Bu sonsuza kadar sürsün!

Marijana buna alışık olmalı, bütün hemşireler gibi: Bakım yaptıkları erkeklerin fiziksel olarak heyecanlan-

malarına. Hep bu kadar tez ve profesyonel davranmasının, Paul'le göz göze gelmekten kaçırmasının sebebi bu olsa gerek. Heyecanlanan erkeklerle böyle başa çıkmaları öğretiliyor herhalde. "Bazen böyle bir durumla karşılaşabilirsiniz... Şunu anlamak önemlidir... Böyle hareketler istemsizdirler ve hemşire kadar hastanın kendisini de utandırırılar... En iyisi..." Sıkıcı bir derste neşeli anlar.

Hippolu Aziz Augustinus'un dediğine göre Düşüş'ten önce bedeninin tüm hareketleri Tanrı'nın özünü paylaşan ruhun kontrolündeymiş. Bu yüzden günümüzde vücudumuzun istemsiz hareketleri oluyorsa, bunun sebebi düşüşmüş, Tanrı'dan uzaklaşmış olmamızdır. Ama kutsanmış Augustinus haklı mıydı? Paul'ün bedeninin hareketleri istemsiz mi? Ona bütün hareketleri aynı, tek bir hareket gibi geliyor: ruhun kabarması, yüreğin kabarması, şehvetin kabarması. Şu anda Tanrı'yı Marijana'yı sevdiğinden çok sevebileceğini hayal edemiyor.

Marijana mavi üniformasını giymemiş, yani bugünü iş günü olarak görmüyor veya en azından evden çıkarken görmüyordu. Siyah kuşaklı zeytuni bir tunikle, diziyile kalçasını sergileyen yırtmaçlı bir kısa etek giymiş. Çıplak esmer kolları, pürüzsüz esmer bacakları: "Her şeyi," diye düşünüyor Paul yine. "Her şeyi verirdim!" Karşı konulmaz bir şekilde çekici bulduğu bu zeytuni elbiseye beslediği hoşnutluk, Tanrı'ya olan sevgisinden çok farklı değil, ki Tanrı yoksa bile en azından engin, her şeyi yutan bir boşluğu dolduruyor.

"Şimdi sol tarafı." Marijana havlunun yerini değiştiriyor. "Şimdi, bana yaslayın."

Kesik bacağı geriye itiyor; Paul'ün öne itmesi, zıt yönde baskı uygulaması gerek. Bu pozisyonda ikisi kısa bir süre kalıyorlar: Marijana havluyla örtülmüş kesik bacağı iki eliyle tutarken ağırlığını Paul'a veriyor, Paul ise yatağın kenarına tutunarak direniyor. "Ne kadar uzak,"

diye düşünüyor. "Hem çok yakın hem çok uzak!" Göğüs göğüse olabilir, düşmüş benliklerini birbirlerinin içine itebilirlerdi. "Wayne bunu duysa ne derdi acaba?" Ama Wayne Blight olmasa Paul, Marijana Jokić'le asla tanışmazdı; Wayne Blight olmasa bu baskıyı, bu sevgiyi, bu ihtiyacı tatmazdı. *Felix, felix. Felix lapsus.* Olan her şey en iyisidir sonuçta.

"Tamam, şimdi gevşeyin," diyor Marijana. "Güzel. Şimdi sıra ön tarafta."

Eteğini kaldırıp Paul'ün üstüne oturuyor. Paul'ü uyutan ve kapatılmamış olan radyoda bir adam Kore otomotiv sanayiinden bahsediyor. Fiyatlar yükseliyor, fiyatlar düşüyor. Marijana'nın elleri Paul'ün gömleğinin altına kayıyor, başparmakları kalçasındaki acıyan bir boğumu bulup masaj yapıyor. "Sağ ol Tanrım," diye düşünüyor Paul. Yine Tanrı'ya şükür ki Costello burada değil, izleyip yorum yapmıyor.

"Štò rádiš, mama?"

Paul irkilerek gözlerini açıyor. Bir kol uzaklığında Ljuba durmuş ona bakıyor. Bakışlarındaki sertliği fark etmemek imkânsız. Paul yaşlı ve çirkin, kıllı ve yarı çıplak, ayrıca kokusu kızın meleksi burnuna pis geliyor, şüphesiz; kızın annesiyle boğuşuyor, cinsel ilişkinin itici ihtişamından bile yoksun bir pozisyonda.

Çocuk konuşunca Paul, Marijana'nın bir an donakaldığını hissetti. Sonra Marijana masajın ritmine tekrar devam ediyor. "Mr. Rayment'in acısı var," diyor. "Annen bakıcı, unuttun mu?"

"Bugünlük bu kadar yeter, Marijana," diyor Paul, alelacele üstünü örterek. "Teşekkürler."

Marijana yataktan iniyor, sandaletlerini giyiyor, Ljuba'yı elinden tutuyor. "Başparmağını emme," diyor. "Çirkin. Tamam, Mr. Rayment. Belki artık acınız geçer."

Yirmi beş

Günlerden cumartesi. Marijana, Drago'yla birlikte çalışma odasına kapandı. Tartışıyor gibiler. Marijana bağıarak, hızlı hızlı, ısrarla konuşuyor, arada sırada oğlunun sesini bastırarak.

Ljuba merdivende, basamaklarda zıplayarak gürültü yapıyor.

"Ljuba!" diye sesleniyor Paul. "Gel, biraz yoğurt ye!" Çocuk ona aldırılmıyor.

Marijana çalışma odasından çıkıyor. "Ljuba'yı burada bıraksam olur mu? Drago'yla kalır. Sorun olmaz. Sonra gelip onu alırım."

Paul, verdiği para karşılığında Marijana'dan biraz daha fazlasını almayı ummuştu, belki ikinci bir vücut bakımı seansı; ama bu olmayacak anlaşılır. Bankadaki küçük bir mekanizma ayda iki kez Rayment'ın hesabından Jokicler'in hesabına para aktarıyor, tıkır tıkır. Paul parasının karşılığında, Drago'ya ikinci bir yuva sağlamanın karşılığında ne alıyor? Giderek düzensizleşen bir alışveriş hizmeti; nadiren yapılan profesyonelce bir sağlık bakımı. Marijana'nın açısından iyi bir anlaşma sayılır. Ama Costello'nun dediği gibi, Paul baba olmak istiyorsa babalığın, mistik olmayan babalığın nasıl bir şey olduğunu öğrenmeli.

Marijana gider gitmez merdivenden sesler geliyor

ve Ljuba yanında Costello'yla geri dönüyor. Peşlerinde Drago'nun arkadaşı Shaun var. Shaun bugün bol bir tişörtle baldırlarına kadar inen bir şort giymiş.

“Selam Paul,” diyor Costello. “Uğramamıza aldırmazsın umarım. Ljuba, tatlım, Drago'ya Shaun'un geldiğini söylesene.”

Paul'le Costello bir anlığına baş başa kalıyorlar, iki yetişkin.

“Dostumuz Shaun, Drago'nun dengi sayılmaz,” diyor Costello. “Ama tanrılarla melekler genellikle en sıradan insanlarla arkadaşlık etmeyi seçiyorlar galiba, sinir bozucu bir şekilde.”

Paul susuyor.

“İlgini çekeceğini düşündüğüm bir öykü var,” diye devam ediyor kadın. “Çok eskilere, gençliğime ait bir öykü. Sokağımızdaki oğlanlardan biri Drago'ya çok benziyordu. Onun gibi siyah gözleri, uzun siyah kirpikleri, insansı denemeyecek kadar güzel bir görünüşü vardı. Ona tutulmuştum. O sırada on dört yaşındaydım galiba, o biraz daha büyüktü. O zamanlar hâlâ dua ederdim. ‘Tanrım,’ derdim, ‘bana bir kez gülümsese sonsuza kadar senin olurum.’”

“Sonra?”

“Tanrı bana aldırmadı. Çocuk da. Genç kızlık arzularım karşılık bulmadı. Bu yüzden ne yazık ki, asla Tanrı'nın evladı olmadım. Mr. Kirpik hakkında aldığım en son haber, evlenip Gold Coast'a yerleştiği ve gayrimenkul zengini olduğuydu.”

“Tanrıların sevdiği insanların gençken öldüğü yalanmış öyleyse?”

“Korkarım, evet. Korkarım tanrıların artık bize ayıracak zamanları yok, bizi sevecek ya da cezalandıracak zamanları yok. Kendi kapalı toplulukları içinde yeterince sorunları var.”

“Drago Jokić’e bile ayıracak zamanları yok mu, yani? Öykünün anafikri bu mu?”

“Drago Jokić’e bile ayıracak zamanları yok. Drago yapayalnız.”

“Hepimiz gibi.”

“Hepimiz gibi. Rahatlayabilir. Onu görkemli bir felaket beklemiyor. Ne isterse olabilir; denizci, asker, lehimci ya da terzi. Hatta gayrimenkul işine bile girebilir.”

Paul ile Costello ilk kez bu kadar samimi, hatta candan konuşuyorlar. İlk kez aynı saftalar: gençlere saldıran iki ihtiyar.

Bu kadının durup dururken Paul’ün başına bela olmasının sebebi bu olabilir mi: Onu bir kitapta kullanmak değil de, yaşlılığa alıştırmak olabilir mi? Paul’ün Mrs. Jokić’e gereksizce ve uygunsuzca şehvet duymak sebebiyle bütün Jokić ailesiyle iletişime geçmesi, sonuçta Elizabeth Costello’nun ona rehberlik etmek için gönderildiği bir geçiş töreni olabilir mi? Paul, kendisine atanan meleğin Wayne Blight olduğunu düşünmüştü; ama belki de hep birlikte çalışıyorlar, Costello, Wayne ve Drago.

Drago kapı aralığından kafasını uzatıyor. “Shaun’la ben fotoğraf makinelerinize bakabilir miyiz, Mr. Rayment?”

“Evet. Ama dikkatli olun ve işiniz bitince kutularına koyun.”

“Drago fotoğrafçılıkla mı ilgileniyor?” diye mırıldanıyor Elizabeth Costello.

“Fotoğraf makineleriyle. Bendekiler gibilerini hiç görmemiş. Yeni, elektronik olanları biliyor, o kadar. Bir Hasselblad ona göre bir yelkenliden ya da üç sıra kürekli kadırgadan farksız. Bir antika. Ayrıca fotoğraflarını saatlerce inceliyor, XIX. yüzyıla ait olanları. İlk başta bana tuhaf gelmişti, ama belki de o kadar tuhaf değil. Bir Avustralya geçmişine, Avustralya kökenine, Avustralyalı

atalara sahip olmanın nasıl bir şey olduğunu mistik bir şekilde keşfediyor olsa gerek. Komik isimli sıradan bir mülteci çocuk olmak yerine.”

“Sana öyle mi dedi?”

“Hayır, bana söylemeyi aklından bile geçirmez. Ama tahmin edebiliyorum. Onu anlıyorum. Göçmenlik ne demektir, bilirim.”

“Evet, doğru ya. Hep unutuyorum. Dört dörtlük bir Anglo-Adelaideli beyefendi olduğundan, aslında İngiliz olmadığını unutuyorum. Mr. Rayment, İngilizce'deki *payment*¹ sözcüğüyle kafiyeli.”

“Fransızca'daki *vraiment*² ile de kafiyeli. Göçmenlik deneyimini bir değil tam üç kez yaşadığımdan benliğime kazındı. İlki çocukken Avustralya'ya getirilişimdi; ikincisi bağımsızlığımı ilan ederek Fransa'ya dönüşümdü; üçüncüsüyse Fransa'dan vazgeçip Avustralya'ya dönüşüm. Ait olduğum yer burası mı, diye sordum kendime her göçte. Burası cidden yuvam mı?”

“Fransa'ya döndüğünü unutmuşum. Bir gün bana hayatının o döneminden biraz daha bahsetmelisin. Peki, sorunun yanıtı ne? Burası gerçek yuvan mı?” Elini sallayarak, sadece içinde oturdukları odayı değil, şehri ve şehrin ötesindeki kıta tepelerini, dağlarını ve çölleri gösteriyor.

Paul omuz silkiyor. “Yuva kavramının İngilizlere ait olduğunu düşünmüşümdür hep. Ocak ve yuva, der İngilizler. Onlara göre yuva, ocakta yanın ateş ve seni ısıtan yerdir. Üşümeyeceğin tek yerdir. Hayır, burada ısınmıyorum.” Elini sallayarak kadının hareketini taklit ediyor. “Nereye gitsem, üşüyorum. Bana öyle dememiş miydin: Seni soğuk adam?”

1. (İng.) Ödeme. (Y.N.)

2. (Fr.) Sahiden. (Y.N.)

Kadın susuyor.

“Bildiğin gibi Fransızlar için yuva diye bir şey yoktur. Fransızlar için yuvada olmak, birbirimizle birlikte olmaktır, bizden birileriyle olmaktır. Fransa’da yuvamda değilim. Hiç değilim. Hiç kimseyle birlikteyken, biz diyemiyorum.”

Costello’ya kendi kaderinden yakınmaya ilk kez bu kadar yaklaşıyor ve bu durum biraz içini bulandırıyor. Hiç kimseyle birlikteyken biz diyemiyorum: Bu kadın ona böyle sözler söyletmeyi nasıl başarıyor? Onu kuzu kuzu konuşturmayı çok iyi beceriyor.

“Peki ya Marijana? Marijana ve Drago’yla birlikte biz olmak istemez misin? Ljuba’yla? Hâlâ görmediğin Blanka’yla?”

“Bu ayrı bir mesele,” diyor Paul öfkeyle. Ağzından daha fazla laf alınmasına izin vermeyecek.

Öğle saati geçiyor; Marijana hâlâ ortalarda yok. Drago kız kardeşinin sırtına bir oyuncak bebek bağladı lastik bantlarla; kız kollarını açıp uçak sesi çıkararak odaya odaya geziyor. Shaun yanında bir tür elektronik oyun getirmiş. İki çocuk hafif, tuhaf çılgılık ve vızıltı sesleri çıkaran televizyonun karşısında oturuyorlar.

“Buna katlanmak zorunda değiliz, biliyorsun,” diyor Elizabeth Costello. “Bu gençlerin bebek bakıcısına ihtiyaçları yok. Usulca sıvışıp parka geri dönebiliriz. Gölgede oturup kuşları dinleyebiliriz. Buna bir hafta sonu gezintisi, küçük bir macera gözüyle bakabiliriz.”

Paul, Marijana’nın yardımını kabul etmeye hazır, ne de olsa o kadın para alan bir bakıcı; ama kendisinden yaşlı bir kadından yardım almak istemiyor. Costello’yu apartmanın giriş kapısına gönderdikten sonra merdiveni koltuk değnekleriyle iniyor.

İnerken yanından komşulardan biri geçiyor; bir üst katta iki kız kardeşiyle birlikte oturan, fare gibi sessiz,

zayıf, gözlüklü bir Singapurlu kız. Kıza başıyla selam veriyor; selamına karşılık almıyor. Coniston Terrace'ta oturan kızlar o yokmuş gibi davrandılar hep. Herkes kendi başına yaşar: Ada ülkelerinde bunu öğreniyor olmalılar. Kendi başlarının çaresine bakmayı.

Costello'yla birlikte boş bir bank buluyor. Bir köpek tırıs tırıs geliyor, Paul'a kaygısızca bir balık fırlattıktan sonra Costello'ya yöneliyor. Bir köpeğin burnunu bir kadının bacak arasına sokması her zaman utandırıcıdır. Seksi, köpek seksini çağrıştırdığı için mi yapıyor, yoksa oradaki benzersiz, karmaşık kokuları aldığı için mi? Paul, Costello'yu asexual bir varlık olarak düşündü hep, ama belki de burnuna güvenen bir köpek daha iyisini bilir.

Elizabeth bu incelemeye göz yumuyor, köpeğin istediğini yapmasını izin veriyor, sonra da hayvanı neşeyle itiyor.

"Eee," diyor. "Bir şey anlatıyordun."

"Ne anlatıyordum?"

"Hayat hikâyesi anlatıyordun. Fransa'dan bahsediyordun. Eskiden bir Fransız'la evliydim. Söylememiş miydin? İlk evliliğim. Unutulmaz zamanlardı. Sonunda başka bir kadın için beni terk etti. Beni bir çocukla ortada bıraktı. Fazla değişkenmişim. Bana *vipère* derdi, ki İngilizce *viper* sözcüğünü çağrışırsa da aslında engerek değil, başka bir zehirli yılan türüdür. *Sale vipère* derdi. Benimleyken neler olacağını hiç kestiremezdi. Fransızlar düzene bayılır. Seninleyken ne olacağını bilmek isterler. Ama bu kadar yeter. Senden bahsediyorduk."

"Fransızların tutkuya düşkün olduklarını düşündüğünü sanıyordum. Tutkuya, düzene değil."

Kadın onu düşünceli bir edayla süzüyor. "Tutku ve düzen, Paul. İkisi birden, sadece biri ya da öbürü değil. Ama Fransa'daki gönül macerayı anlatmaya devam et."

"Uzun hikâye. Okulda fen derslerinde iyiydim. Çok

iyi değildim, hiçbir şeyde çok iyi olmadım, sadece iyiydim. Bu yüzden üniversitede bilim okumayı seçtim. Bilim o günlerde iyi bir seçim gibiydi. Güvenlik vaat eder gibiydi, ki annemin o sıralar ablamlarla benim için en çok istediği şey buydu: Tanrı bilir hangi sebeple peşine takıldığı adamın giderek kendi içine kapandığı, bize destek olacak bir ailemizin bulunmadığı, annemin diline ve âdetlerine alışamadığı bu yabancı diyarda kendimizi güvenceye almamız. Ablam öğretmenliğe başladı, ki bu da güvende olmanın yollarından biriydi. Ben bilimi seçtim.

Ama sonra annem ölünce beyaz bir önlük giyerek test tüplerine bakmak anlamsız gelmeye başladı. Bu yüzden üniversiteyi bırakıp Avrupa'ya gittim. Toulouse'daki ninemin yanına yerleşip bir fotoğrafçıda çalışmaya başladım. Fotoğrafçılık kariyerim böyle başladı. Ama bütün bunları zaten bilmiyor musun? Hakkımda her şeyi biliyorsun sanıyordum."

"Yemin ederim ki, bunları yeni öğreniyorum Paul. Bana geldiğinde geçmişin yoktu. Bakıcısına talihsiz bir tutku besleyen tek bacaklı bir adamdın, o kadar. Daha önceki hayatın belirsizdi."

"Ninemin yanında kalırken annemin akrabalarıyla elimden geldiğince yakınlaşmaya çalıştım, çünkü geldiğimiz yerde, Fransa'da, Fransa taşrasında, aile her şeydir. Kuzenlerim araba tamircileri, tezgâhtarlar, demiryolu ustabaşları olsalar da hâlâ köylüydüler. Çavdar ekmeğiyle inek pisliğinden sadece bir nesil uzaktaydılar. 1960'lardan bahsediyorum tabii, eski bir dönemden. Şimdi durum farklı. Her şey değişti."

"Eee?"

"Başarılı olamadım. Nasıl desem, kucaklanmadım. Formasyonumu epey yitirmiştım: Fransa'da okumamamın yanı sıra gençliğimi de orada geçirmemiş, aşk kadar yoğun olabilen ve daha kalıcı arkadaşlıklar kurmamış-

tım. Kuzenlerim ve onların aracılığıyla tanıştığım yaşıtla-
rım hayatlarını kurmuşlardı bile. Okulu bitirmeden önce
bile hangi *métier*'i¹ seçeceklerini, hangi oğlanla ya da kız-
la evleneceklerini, nerede yaşayacaklarını biliyorlardı.
Benim gibi komik şiveli, uzun boylu ve sıska, şaşkın gö-
rünüşlü birinin orada ne işi olduğunu anlayamıyorlardı.
Onlara açıklayamıyordum, çünkü ben de bilmiyordum.
Aile görüşmelerinde bir köşede oturan tuhaf yabancı
oluyordum hep. Kendi aralarında bana *l'Anglais* diyorlar-
dı. Bunu ilk duyuşumda afallamıştım, çünkü İngiltere'y-
le ilgim yoktu, oraya gitmemiştim bile. Ama Avustralya'
nın nasıl bir yer olduğunu anlayamıyorlardı. Onların gö-
zünde Avustralyalılar aslında dünyanın bir ucuna götü-
rölmüş, kangurular arasında yaşayan İngilizlerdi, yağ-
murluk giyen, haşlanmış lahana yiyen filan.

Roger adlı bir arkadaşım vardı. Çalıştığım stüdyoya
mal getirirdi. Cumartesi ikindileri sırt çantalarımızı alıp
bisikletlerimize atlayarak birlikte Saint-Girons'a veya
Tarascon'a giderdik; ya da Pireneler'in iyice içlerine, ta
Oust'a ya da Aulus-les-Bains'e kadar. Kafelerde karnımı-
zı doyurur, açık havada yatar, bütün gün bisiklet sürer-
dik; pazar akşamları döndüğümüzde bitkin ve hayat do-
lu olurduk. Birbirimizle pek konuşmazdık, ama şimdi
düşünüyorum da, hayatımda sahip olduğum en iyi dost
oymuş, en iyi *copain*.

O zamanlar Fransızlar henüz otomobillere âşık ol-
mamışlardı. Yollar daha boştu; taşrada bisikletle gezmek
çok tuhaf değildi.

Sonra bir kızla çıkmaya başladım. Birdenbire hafta
sonlarım başka işlerle dolu olmaya başladı. Kız Faslıydı;
bu cidden tuhaf bir durumdu. Uygunsuz tutkularımın

1. (Fr.) Meslek. (Y.N.)

ilkiydi. Evlenebilirdik, ailesi bunu imkânsız kılmasa.”

“Tepene tutkunun yıldırımını düşmüş! Hem de egzotik bir kıza tutulmuşsun! Bundan başlı başına bir kitap çıkar! Muhteşem! Çok ilginç! Beni şaşırtıyorsun Paul.”

“Dalga geçme. Oldukça edepli, saygın bir ilişkiydi. Kız kütüphanecilik okuyordu. Sonra evine geri çağrıldı.”

“Sonra?”

“Hepsi bu. Babası çağırıldı, kız itaat etti, böylece ilişkimiz bitti. Toulouse’da altı ay daha kaldıktan sonra pes ettim.”

“Yuvana geldin.”

“Yuva... ne demek ki? Yuva hakkındaki fikrimi söylemiştim sana. Güvercinlerin yuvası vardır, arıların yuvası vardır. İngilizlerin de yuvası olabilir. Benim bir meskenim, ikametgâhım var. Burası ikametgâhım. Bu daire. Bu şehir. Bu ülke. Yuva benim için fazlasıyla mistik bir kavram.”

“Ama Avustralyalısın. Fransız değilsin. Bunu ben bile görebiliyorum.”

“Avustralyalı sanılabiliyorum. Fransız sanılamam. Ulusal kimlik meselesi görebildiğim kadarıyla tamamen bundan ibaret: İnsanın ne sanılabildiği ve ne sanılamadığı, neredeyabancı gibi durduğu önemli. İngilizlerin tabiriyle sızlayan bir başparmak gibi, ya da Fransızların tabiriyle temiz bir çarşaftaki leke gibi. Dile gelince; İngilizce asla bana ait olmadı, mesela sana ait olduğu gibi. Akıcı konuşmakla ilgisi yok. Oldukça akıcı konuşabildiğimi duyuyorsun. Ama İngilizceyi çok geç öğrendim. Ana sütüyle birlikte gelmedi bana. Aslında hiç gelmedi. Kendimi hep bir vantroloğun kuklası gibi hissettim, içten içe. Ben dili konuşmuyorum, dil benim aracılığımla konuşturuluyor. Özümünden, *mon coeur*’ümden¹ gelmiyor.” Duraksıyor, kendini tutu-

1. (Fr.) Kalbimden. (Y.N.)

yor. İçim boş, diyecekti az kalsın – bunun farkındasındır eminim. “Bu konuşmayı gereğinden fazla zorlama, Elizabeth,” diyor bunun yerine. “Önemli değil, özgeçmişimi anlatıyorum o kadar. Gevezelik ediyorum.”

“Ama önemli Paul, ciddi önemli! Yer insanları dediğim kişiler vardır, bunlar ayaklarını vatanlarının topraklarına sımsıkı basarlar; bir de kelebekler vardır, bunlar ışık ve hava yaratıklarıdır, geçici konaklayıcıdır, bir oraya konarlar, bir buraya. Sen bir kelebek olduğunu iddia ediyorsun, kelebek olmak istiyorsun; ama bir gün düşüyorsun, çok yüksekte düşüyorsun, yere çakılıyorsun; kalktığında artık uzamadığını, bir hava yaratığı olmadığını, hatta yürüyemediğini, sadece fazlasıyla katı bir beden yığını olduğunu fark ediyorsun. Bunda mutlaka bir ders var; bu derse karşı kör ve sağır olamazsın.”

“Doğru. Bir ders. Bence insan biraz kafasını çalıştır-
sa, en küçük olaydan bile ders çıkarabilir Mrs. Costello. Tanrı'nın Magill Sokağı'nda kaza geçirip sakat kalmama yol açmakta bir sebebi olduğunu mu söylüyorsunuz, bana? Peki ya siz? Kalbinizden rahatsız olduğunuzu söylemişsiniz. Rahatsızlığınızı anlatın. Tanrı neden kalbinizde sorun çıkarmak istemiş olabilir?”

“Kalbimden ciddi rahatsızım, Paul. Yalan söylemiyordum. Ama bu sadece bana özgü bir dert değil. Sen de kalbinden rahatsızsın, bunu biliyor muydun? Gelip kapını çalmamın sebebi tek bacaklı bir adamın nasıl bisiklet süreceğini görmek değildi. Altmış yaşında bir adam kendisine uygun olmayan birine kalbini verdiği neler olacağını görmek istedim. Kusuruma bakmazsan şunu da ekleyeyim ki şimdiye kadar beni büyük bir hayal kırıklığına uğrattın.”

Paul omuz silkiyor. “Bu dünyaya sen eğlenesin diye getirilmedim. Eğlenmek istiyorsan,” elini sallayarak koşucuları, bisikletçileri, köpeklerini gezdiren insanları göste-

riyor, "keşfedeceğin geniş bir saha var. Neden seni dikka-falılığıyla sinir eden ve hayal kırıklığına uğratıp duran biriyle vakit harcıyorsun? Beni umutsuz vaka olarak gör, vazgeç. Kendine başka bir aday bul."

Kadın dönüp ona gülümsüyor. Paul'ün görebildiği kadarıyla fesatlık barındırmayan bir gülümseme bu. "Kaprisli olabilirim, Paul," diyor kadın, "ama o kadar da değil. Kaprisli olmak, kayadan kayaya sıçrayan bir keçi gibi olmaktır. Sıçrayamayacak kadar yaşlandım. Kayam sensin. Şimdilik seninle kalacağım. Ne demiştin hatırlıyor musun? Aşk saplantıdır."

Paul yine omuz silkiyor. Aşk saplantıdır. İnsan aşkı istediği yere düşen bir yıldırım olarak da tanımlayabilir pekâlâ. Paul aşk hastalığı konusunda bir bebek kadar cahil olabilir, ama Costello'nun da bu konuda kendisinden daha bilgili olmadığını görüyor. Yine de onunla tartışmayacak. Tartışmaktan bıktı.

Ayrıca susadı da. Bir fincan çay çok iyi gider. Köprüyü geçip karşı kıyıdaki kafeye gidebilirler. Sonra o gürültülü, dağınık daireye dönebilirler. Veya çayı boş verip burada, nehir kıyısında oyalanabilir, su kuşlarının oyunlarını seyredebilirler, akşama kadar. Hangisini yapsalar?

"Bana evliliğinden bahset," diyor Elizabeth Costello. "Karından pek bahsetmiyorsun."

"İstemiyorum," diyor Paul. "Uygun olmaz. Karım senin kitaplarındaki önemsiz bir karaktere dönüşmesine yardım etmemden hoşlanmaz. Ama illa öykü istiyorsan, sana evliliğime dair ama karınla ilgili olmayan bir öykü anlatayım. Bunu karakterimi aydınlatmakta kullanabilir ya da kullanmayabilirsin, kafana göre."

"Tamam. Anlat bakalım."

"Unley'de stüdyo işlettiğim döneme ait bir öykü. İki asistanım vardı. Biri bana âşık oldu. Daha doğrusu aşk değil hayranlıktı. Benimle ilgili planları yoktu. Bu yüz-

den açık konuşmaktan çekinmiyordu. Oldukça zeki bir kızdı. Güzeldi de. Güzel yüzlü, yirmi yaşında bir kızdı. Gövdesi iriyarıydı, bir *rugby* oyuncusu gibi. Bu konuda yapabileceği bir şey yoktu. Hiçbir diyet onu kurtaramaz, bir periye dönüştüremezdi. O sıralar politeknikte ders veriyordum. Fotoğrafçılığın temelleri üstüne. Bu kız haftada üç gün sınıfıma gelirdi. En arka sırada oturup beni izlerdi. Not tutmazdı.

‘Biraz abartmıyor musun Ellen?’ dedim ona. ‘Bu tek şansım,’ diye karşılık verdi. Hiç kızarmadan. Yüzü hiç kızarmazdı. ‘Ne için tek şansın?’ ‘Seninle yalnız kalmak için.’ Benimle yalnız kalma anlayışı buydu: bir sınıfta oturup bana serbestçe bakabilmek, beni dinleyebilmek.

Bir kuralım vardı: Yanımda çalışanlarla asla ilişkiye girmezdim. Ama bu seferlik bir istisna oldu. Kuralı çiğnedim. Ona bir not bıraktım: sadece zaman ve mekânı belirten bir not. Geldi ve onunla yattım.

Onun için, dolayısıyla da benim için küçük düşürücü bir deneyim olduğunu söylememi bekliyorsun herhalde. Ama kesinlikle küçük düşürücü değildi. Hatta sevindiriciydi. Bundan bir ders aldım: Sevginin karşılıklı olmasına gerek yoktur, odada yeterince sevgi olduğu sürece. O kızda iki kişiye yetecek kadar sevgi vardı. Sen bir yazarsın, kalp uzmanısın, ama bunu biliyor muydun? Sevgin yeterince derinse, karşılıklı olmasına gerek yoktur.”

Costello susuyor.

“Bana teşekkür etti. Kollarının arasında yatıp hıçkırığa hıçkırığa ağlayarak ‘Sağ ol, sağ ol, sağ ol!’ dedi. ‘Sorun yok,’ dedim. ‘Birbirimize teşekkür etmemiz gereksiz.’ Ertesi gün masamda bir not vardı: ‘Bana ne zaman ihtiyacın olursa...’ Ama onu bir daha aramadım, o deneyimi tekrarlamaya çalışmadım. O dersi almak için bir sefer yeterliydi. Yanımda iki yıl daha çalıştı. Benden hep uzak

durdu, çünkü istediğim bu gibiydi. Ne gözyaşı döktü ne sitem etti. Sonra ortadan kayboldu. İşe gelmeyi kesiverdi, tek kelime etmeden. İş arkadaşıyla, diğer asistanımla konuştum, ama o da ne olduğunu bilmiyordu. Annesini aradım. Bilmiyor musunuz, dedi. Ellen bir ilaç şirketinde temsilci olarak iş bulup Brisbane'e taşınmış. Size söylemedi mi, dedi. Hayır, ilk kez duyuyorum, dedim. Ya, dedi annesi. Onlara benimle konuştuğunu, haberi öğrenince yıkıldığımı söylemiş meğer."

"Sonra?"

"Hepsi bu. Öykü bu kadar. Yıkılmışım: Aldığım ders dışında en çok ilgimi çeken bu oldu. Çünkü yıkıldığım filan yoktu. O kız işten ayrıldı diye yıkılacağını filan mı sanmıştı? Yoksa sırf annesi işten ayrılmasına itiraz etmesin diye uydurduğu bir yalan mıydı?"

"Fikrimi mi soruyorsun? Cevabı bilmiyorum Paul. Kızın patronunun, yani senin yıkıldığına dair iddiası sana ilginç gelebilir, ama anlattığın öyküde bana ilginç gelen bu değil. Bana ilginç gelen 'Sağ ol, sağ ol,' kısmı. Marijana kendini sana verirse ona 'Sağ ol, sağ ol,' demeyi mi planlıyorsun? Neden sana getirdiğim kıza, şimdiki zavalı halini göremeyeceği için seçtiğin kıza 'Sağ ol, sağ ol,' demedin?"

"Onu ben seçmedim ki. Sen getirdin."

"Saçmalama. Sen seçtiğin için getirdim. Onu hastanedeki asansörde seçmiştin. Rüyalarına girmişti. Tekrar soruyorum, neden ona teşekkür etmedin? Ona para verdiğin için mi? Para verince teşekkürü gerek kalmıyor mu? *Rugby* oyuncusunun iki kişiye yetecek kadar sevgi dolu olduğunu söylüyorsun. Sevginin ölçülebileceğine gerçekten inanıyor musun? Sence sevgi bira gibi miktarı ölçülebilir bir şey mi? Yanında bir kutu sevgi getirirsen karşı taraf eli boş – eli ve kalbi boş gelebilir mi? Sağ ol Marijana (bu sefer J'li Marijana), seni sevmeme izin ver-

diğin için. Çocuklarını sevmeme izin verdiğin için sağ ol. Sana para vermeme izin verdiğin için sağ ol. Cidden bu kadar salak mısın?”

Paul kaskatı kesiliyor. “Benden bir öykü istedin, sana bir öykü anlattım. Beğenmediysen üzgünüm. Öyküler duymak istediğini söylüyorsun. Öyküler anlatıyorum ve karşılığında aldığım tek şey dalga geçilip hor görülmek. Bu ne biçim alışveriş?”

“Bu ne biçim sevgi, diye de sorabilirdin. Öykünü beğenmedim demedim. *Rugby* oyuncusu öykünü ilginç buldum, bence iyi de anlattın. Yaptığın yorum bile ilginç sayılır. Ama kafama takılan soru şu: Bana anlatmak için neden bu öyküyü seçti, onca öykü varken?”

“Gerçek olduğu için.”

“Tabii ki gerçek. Ama gerçek olmasının ne önemi var? Tanrı rolü oynamak bana düşmez; koyunu keçilerden, gerçek öyküleri kurmacalardan ayırmak. Örnek aldığım bir model varsa Tanrı değil, Citeaux’lu Abbé’dir. Hani şu, ‘Hepsini öldürün, Tanrı kendisinin olanları seçer,’ diyen meşhur Fransız.

Hayır Paul, öykülerin uydurmaymış, değilmiş urnurumda değil. Yalanlarımız da gerçeklerimiz kadar çok şeyi sergiler.”

Duraksayıp ona bakarak bir kaşını kaldırıyor. Sıra Paul’da mı? Paul’ün söyleyecek bir şeyi kalmadı. Gerçeklerle yalanlar aynı şeyse, konuşmakla susmak da aynı şey olabilir.

“Hep aynı şekilde konuştuğumuzun farkında mısın, Paul?” diye devam ediyor kadın. “Önce güzel güzel sohbet ediyoruz. Sonra duymak istemediğin bir şey söylüyorum. Birden içine kapanıyor, çekip gidiyor ya da beni kovuyorsun. Böyle teatral tavırları aşamaz mıyız? İkimizin de fazla vakti kalmadı.”

“Kalmadı mı?”

“Kalmadı. Tanrı'nın soğuk bakışları altında zamanımız kalmadı.”

“Sahi mi? Devam et.”

“Bu hayatı senden daha mı kolay yaşıyorum sanıyorsun? Sokaklarda, parklarda, çalı diplerinde, şarapçılarının arasında yatmayı, Torrens Nehri'nde yıkanmayı hoş bulduğumu mu sanıyorsun? Kör değilsin. Eriyip bittiğimi görüyorsun.”

Paul ona dik dik bakıyor. “Masallar uyduruyorsun. Zengin ve çalışan bir kadınsın sen, benim kadar paran var, çalı diplerinde uyumana gerek yok.”

“Olabilir Paul, biraz abartıyor olabilirim, ama durumuma uygun bir masal uyduruyorum. Sana söylemeye çalıştığım gibi, günlerimiz sayılı, ikimizin de, yine de bak burada zaman öldürüyorum, zaman tarafından öldürülüyorum, beklerken, seni beklerken.”

Paul acizce kafasını iki yana sallıyor. “Ne istediğini bilmiyorum,” diyor.

“Kendini zorla!” diyor kadın.

Yirmi altı

Holdeki masada çiziktirilmiş bir not: "Hoşçakalın Mr. Rayment. Bazı Eşyalarımı Bıraktım, Yarın Alırım. Her Şey İçin Teşekkürler, Drago. Not: Fotoğraflarınız Yerli Yerinde."

Drago'nun bahsettiği "eşyalar" giysilerle dolu bir çöp torbası. Paul bunlara çarşafların arasında bulduğu bir külotu ekliyor. Bunlar dışında Jokiçlerden, ana-oğuldan hiçbir iz yok. Geliyorlar, gidiyorlar, açıklama yapmadan: Paul buna alışsa iyi olur.

Ama tekrar yalnız kalmak ne güzel! Bir kadınla yaşamakla, evini dağınık ve düşüncesiz bir genç adamla paylaşmak arasında dağlar kadar fark var. İki erkek aynı bölgeyi paylaştığında hep gerilim, huzursuzluk olur.

İkindiyi çalışma odasını toplayarak geçiriyor; sonra duş yapıyor. Duştayken şampuan şişesini yanlışlıkla düşürüyor. Onu almak için eğilirken, banyoya girerken hep yanında getirdiği Zimmer yürüteci yana kayıyor. Paul dengesini yitirip düşerken kafasını duvara çarpıyor.

"N'olur bir yerim kırılmamış olsun, ilk duası bu. Yürütece dolanmış halde uzuvlarını kımıldatmaya çalışıyor. Sırtından sağlam bacağına doğru hafif bir acı karıncalanması akıyor. Ağır, derin bir nefes alıyor. "Sakin ol," diye düşünüyor. "Alt tarafı banyoda ayağın kaydı, büyütüle-

cek bir şey değil, bir sürü insanın başına geliyor, kaygılanacak bir durum olmayabilir. Düşünmek için, her şeyi yoluna koymak için bir sürü zamanın var.”

Her şeyi yoluna koymak (sakin ve net düşünmeye çalışıyor) için birincisi yürüteçten kurtulması, ikincisi duştan çıkması, üçüncüsü sırtına aldığı hasarı belirlemesi ve dördüncüsü, daha sonra ne gerekiyorsa onu yapması demek.

Asıl sorun bir ile iki arasında. Zimmer yürüteçten kurtulması için doğrulması gerek, ama doğrulması acı çekmesi demek.

Kimse ona Zimmer'in kim olduğunu, hayatında nasıl böyle bir rol oynayabildiğini anlatmadı. O da sormadı. Zimmer'i zayıf suratlı, dudaklarını birbirine bastırılmış, 1830'larda moda olan yüksek yakalı gömleklerden giymiş bir adam olarak hayal etti. Avusturyalı köylülerin oğlu Johann August Zimmer; zor ve sıkıcı çiftlik hayatından kurtulmak için mum ışığında anatomi kitapları okurken, evin arkasındaki inek ağılında uyuyan süt ineği uykusunda inliyor. Zimmer sınavlarını güçbela geçtikten sonra, parlak bir öğrenci değil, orduda cerrahlık yapmaya başlıyor. Yirmi yıl boyunca Yüce Majesteleri İmparator Carl Joseph August (mahlası Müşfik) adına yaralar sarıp uzuvlar kesiyor. Sonra emekli oluyor ve başarısız geçen yılların ardından Bohemya'nın küçük bir kaplıcası olan Bad Schwanensee'de artritli soylu kadınlara ilaç yazmaya başlıyor. Oradayken kafasını kullanarak, Carynthia'da yüzyıllardır çocuklara yürümeyi öğretmekte kullanılan bir aparatı dermansız hastalarına uyarlayarak ismini az çok ölümsüzleştiriyor.

Şimdi Paul fayans zeminde çıplak ve hareketsiz bir şekilde yatarken, Zimmer'in icadı tepesinde durmuş, duş kabininin çıkış yolunu kapıyor, tepeden sular akarken ve şampuan köpükleri her tarafı, ucu çarptığı için

benzersiz bir şekilde zonklamaya başlayan kesik bacağını kaplarken. “Ne berbat bir durum,” diye düşünüyor. “Neyse ki Drago şu halimi görmüyor! Neyse ki Costello da görmüyor, yoksa dalga geçerdi!”

Ama etrafta Drago’nun, Costello’nun, çağırabileceği herhangi birinin bulunmayışının dezavantajları var. Birincisi, sıcak su azaldıkça üşümeye başlıyor. Musluğa uzanamıyor. Burada bütün gece yatsa bile kendisine gülecek kimse yok, ama şafak söktüğünde soğuktan ölmüş olacak.

Kendi eseri hapisneden kurtulması tam yarım saat sürüyor. Kalkamadığından ve Zimmer’in yürütecini yolundan kaldıramadığından, sonunda dişlerini gıcırdatarak duş kabininin kapısını söküyor.

Artık utanç filan duymuyor. Sürünerek telefona gidiyor, Marijana’yı arıyor, karşısına bir çocuk sesi çıkıyor. “Mrs. Jokić, lütfen,” diyor takırdayan dişlerle. Sonra: “Marijana, kaza geçirdim. İyiyim, ama hemen gelebilir misin?”

“Ne kazası?”

“Düştüm. Sırtım ağrıyor. Kımıldayamıyorum.”

“Geliyorum.”

Yatak çarşafını çekerek sarınıyor, ama ısınamıyor. Sadece elleriyle ayakları, alnıyla burnu değil, karnıyla yüreği de buz gibi; spazmlar geçirirken öyle kasılıyor ki, titreyemiyor bile. Öyle çok esniyor ki, esnemekten başı dönüyor. Yaşlı kan, soğuk kan: Bu sözcükler yinelenip duruyor kafasında. Damarlarımda yeterince ısı yok.

Donmuş leşlerle dolu bir ormandaki soğuk bir odada ayak bileklerinden asıldığını hayal ediyor. Ateşle değil buzla.

Uyukluyor. Sonra birden Marijana’nın üstüne eğildiğini görüyor. Donmuş dudaklarıyla gülümsemeye, konuşmaya çalışıyor. “Sırtım,” derken sesi çatlıyor. “Dikkat.”

Tanrı'ya şükür ki, olanları açıklamasına gerek yok. Banyodaki kaos, soğuk duş suyunun tıslaması her şeyi açıklıyordu.

Çay kalmamış, ama Marijana kahve yapıyor, Paul'ün dudaklarının arasına bir hap yerleştiriyor, yutmasına yardım ediyor, sonra şaşırtıcı bir kuvvetle onu yerden kaldırarak yatağa yatırıyor. "Koraktunuz, ha?" diyor. "Belki artık yalnız yıkanmaktan vazgeçersiniz."

Paul itaatkârca kafa sallayıp onaylarken gözlerini kapıyor. Bu muhteşem kadının, mükemmel hemşirenin bakımı sayesinde, içindeki buzların erimeye başladığını hissediyor. Kırığı yok, Mrs. Putts onu azarlamayacak, Mrs. Costello gülmeyecek. Onların yerine rahatlatıcı bir melek, her şeyi bir kenara atarak yardımına koştı.

Yaşlı bir topal olarak ileride başka kazalar da geçirecek şüphesiz, yine düşecek, yine yardım isteyerek kendini küçük düşürecek. Ama şu anda o iç karartıcı ve sıkıntı verici geleceği düşünmeye değil, bu yumuşacık, rahatlatıcı ve son derece kadınsı varlığa ihtiyacı var. "Tamam, tamam, sakın ol, geçti," duymak istediği bu. Ayrıca: "Sen uyu, yanındayım."

Bu yüzden Marijana kalkıp ceketini giyerek anahtarlarını aldığında çocuk gibi sinirleniyor. "Biraz daha kalamaz mısın?" diyor. "Geceyi burada geçiremez misin?"

Marijana yine yatağın kenarına oturuyor. "Sigara içebilir miyim?" diyor. "Bir kerelik?" Bir sigara yakıyor, içine çekiyor, dumanı Paul'dan uzağa üflüyor. "Konuşalım Mr. Rayment, durumu açıklığa kavuşturalım. Benden ne istiyorsunuz? İşimi yapmamı, dönmemi, size bakmamı mı? Öyleyse böyle şeyler demeyin," sigarayı sallıyor, "bilirsiniz işte."

"Sana hislerimden bahsetmemeliyim."

"Kötü zamandan geçiyorsunuz, bacağınızı kaybetti-

niz filan, anlıyorum. Hisleriniz var, erkekçe hisler, anlıyorum, sorun yok.”

Acı azalır gibi olsa da Paul henüz doğrulup oturamıyor. “Evet, hislerim var,” diyor sırtüstü yattığı yerden.

“Hisleriniz var, bir şeyler söylüyorsunuz, doğal, sorun yok. Ama.”

“Değişken. Aradığın sözcük bu. Sana göre fazla değişkenim. Bahsettiğin hislere fazla kapılıyorum. İçimi fazla açıyorum. Fazla konuşuyorum.”

“Kapılmak. Hislere kapılmak nedir?”

“Boş ver. Seni anladığımı sanıyorum. Geçirdiğim kaza beni çok sarstı. Bazen neşeleniyorum, bazen hüzünlüyorum, ruh hallerim artık kontrolümde değil. Bu yüzden karşıma çıkan, bana iyi davranan ilk kadına bağlanıyorum. Kusuruma bakmazsan, ona âşık oluyorum; çocuklarına da âşık oluyorum, farklı bir şekilde. Çocuksuz olan ben, birden çocuk istemeye başlıyorum. Aramızdaki sürtüşmenin sebebi bu, seninle benim. Bütün bunlar Magill Sokağı’nda ölümle burun buruna gelmemle başladı. Magill Sokağı beni öyle sarstı ki, bugün bile hislerimi sonuçlarına aldırmadan ifade ediyorum. Bana söylediğin bu, değil mi?”

Kadın omuz silkiyor ama ona karşı çıkmıyor. Sigara-dan derin nefesler alarak devam etmesini bekliyor. Paul sigara içmenin ne kadar zevkli olabildiğini ilk kez fark ediyor.

“Ama yanılıyorsun Marijana. Durum bu değil. Şaşkın bir halde filan değilim. Değişken olabilirim, ama bu tuhaf bir durum değil. Hepimiz daha değişken olmalıyız, hepimiz. Artık buna inanıyorum. Kendimizi daha sık sarımalıyız. Ayrıca aynaya bakacak cesareti toplamalıyız, orada göreceğimiz şeyden hoşlanmayacak olsak bile. Yaşlanmaktan bahsetmiyorum. Aynanın ardında hapsolmuş olan, normalde göz göze gelmekten korktuğumuz yara-

tıktan bahsediyorum. Benimle yemek yiyen, geceleri yanımda geçiren şu varlığa bak mı demeliyim 'ben', kendi adıma? Beni değişken buluyorsan Marijana, bunun sebebi geçirdiğim kaza değil. Bunun sebebi, 'ben' dediğim yabancının arada sırada aynadan geçerek benimle konuşması. Benim ağzımdan konuşması. Bu gece konuşması. Şimdi konuşması. Aşktan bahsetmesi.”

Duraksıyor. Amma çok konuştu! Normalde yaptığı bir şey değil hiç. Marijana şaşırması olmalı. Şu anda ciddi bir yabancı bir aynanın ardından, sesini ele geçirerek mi (ama hangi ayna?) konuşuyor, yoksa bu söyledikleri sadece yeni bir değişkenlik durumunun, geçirdiği son kazanın sonucu mu –kafasını vurmasının, sırtının incinmesinin, kesik bacağının sızlamasının, buz gibi suyun vs.– boğazından kusmuk gibi yükselen? Hatta Marijana'nın verdiği hapin (ne hapıydı acaba?) veya kahvenin etkisi olamaz mı? Keşke kahve içmeseydi. Akşamları kahve içmeye alışık değil.

Aşktan bahsetmesi. Gözlüğünü takmadığı için emin olamıyor ama Marijana'nın boynundan yukarı bir kızarıklık yükseliyor sanki. Marijana onun kendine hâkim olmasını istediğini söylüyor, ama bu çok saçma, ciddi olamaz. Hangi kadın arada sırada aşk sözcükleri duymak istemez, kökenleri ne olursa olsun? Marijana kızarıyor, çünkü o da değişken. Yani? Şimdi ne olacak? Yani uyum içindeler! Yani kaosun ardında ciddi ilahi bir mantık işbaşında! Wayne Blight durup dururken gelip bacağını eziyor, bu yüzden Paul aylar sonra banyoda düşüyor, bu yüzden şimdiki sahne mümkün oluyor: Altmış yaşında bir adam kesik kesik titreyerek yatakta uzanmış, bakıcısına felsefeden, aşktan bahsediyor. Ve kadının kanı kaynıyor, karşılık veriyor!

Paul oldukça itici olan kurşuni elini (acıyı boş ver, acı kimin umrunda?) Marijana'nın daha küçük, daha sı-

cak eline uzatıyor vecitle. Marijana'nın parmakları ince-cik. Paul'ün Toulouse'daki ninesi incecik parmakların sekse düşkünlüğü belirttiğini söylerdi.

Marijana bir an Paul'ün elini tutmasına izin veriyor. Sonra sigarasını söndürüyor, kalkıyor ve yine ceketinin düğmelerini iliklemeye başlıyor.

“Marijana,” diyor Paul, “senden hiçbir talebim yok, asla da olmayacak.”

“Öyle mi?” Marijana başını kaldırarak onu inceliyor. “Talep yok? Erkekleri tanımam mı sanıyorsunuz? Erkek-ler hep talep eder. İstiyorum, istiyorum, istiyorum. Ben işimi yapmak istiyorum, talebim bu. Avustralya'daki işim hemşirelik.”

Duraksıyor. Paul'le ilk kez bu kadar hışımla, hiddetle (Paul'a öyle geldi) konuştu.

“Telefon ediyorsunuz, telefon etmeniz iyi. Telefon etmeyin demiyorum. Acil durum, telefon edin, tamam. Ama bu,” elini sallıyor, “bu duş meselesi acil durum değil, tıbbi acil durum değil. Banyoda düştünüz, arkadaşınızı arayın. ‘Korkuyorum, gelir misin?’ deyin.” Bir sigara daha çıkarıyor, vazgeçiyor, geri koyuyor. “Elizabeth,” diyor. “Elizabeth'i arayın veya diğer hanım arkadaşınızı. Arkadaşlarınızı tanımıyorum. ‘Korkuyorum, lütfen gel elimi tut. Tıbbi acil durum değil, ama lütfen gel elimi tut.’”

“Korkmakla kalmadım. Yaralandım da. Kımıldayamıyorum. Görüyorsun.”

“Spazm. Sadece spazm. Haplar bıraktım, yutarsınız. Sırt spazmı acil durum değil.” Duraksıyor. “Veya daha fazlasını istiyorsanız, sadece el tutmak değil, dediğiniz gibi asıl şeyi istiyorsanız, yalnız kalpler kulübüne katılabilirsiniz. Kalbiniz yalnızsa.”

Bir soluk alıyor, Paul'ü süzüyor. “Hemşirelik nasıldır, bildiğinizi mi sanıyorsunuz, Mr. Rayment? Her gün yaşlı kadınlara, yaşlı adamlara bakıyorum, onları temizliyo-

rum, pisliklerini temizliyorum, söylememe gerek yok, çarşaflarını değiştiriyorum, kıyafetlerini değiştiriyorum. Hep diyorlar ki, 'Şunu yap, bunu yap, şunu getir, bunu getir, iyi değilim, hap getir, su getir, çay getir, battaniye getir, battaniyeyi götür, camı aç, camı kapa, şunu sevmedim, bunu sevmedim.' Eve geliyorum, yorgunluktan ölüyorum, telefon çalıyor, her zaman, sabah, gece. 'Acil durum, gelebilir misin...'"

Birkaç dakika önce Marijana kızarmıştı. Şimdiyse kızarması gereken Paul. "Acil durum... gelebilir misin?" Profesyonel bakıcılara göre bu acil bir durum değil tabii. İnsan Kuzey Adelaide'deki Coniston Terrace'ta bulunan havalandırılmalı bir dairede soğuktan ölmez. Paul, Jokićlerin numarasını çevirirken bile bunun farkındaydı. Yine de aradı. "Gel beni kurtar," diye seslendi aralarındaki Güney Avustralya boşluğundan.

"Aklımdan geçen ilk düşünce sen oldun," diyor Paul. "Aklıma ilk senin adın geldi. Adın, yüzün. Bunun hiç önemi yok mu sence; ilk oluşunun?"

Kadın omuz silkiyor. Aralarında sessizlik oluyor. Elbette birine söylenecek önemli bir sözcük, ezici bir sözcük: ilk. Ama Paul'ü duraksatan bu sözcük değil. Adın. Aklıma adın geldi. Bana geldin. Bunlar aklında beliriveren sözcükler. İnsan değişkense böyle mi olur: Sözcükler aklına geliverir mi?

"Hemşireliğin kutsal olduğunu düşünmüşümdür, hep," diye devam ediyor ısrarla. "Hemşireliğin kutsal bir görev oluşunun, düşük ücrete saatlerce çalışmayı, bahsettiğin türden nankörlükleri ve aşağılamaları katlanılır kıldığını düşünmüşümdür. Bir hemşire çağrıldığında, doğru dürüst bir hemşireyse soru sormadan gelir. Acil bir durum olmasa bile. Çağırın kişi sadece kaygılanmış olsa bile, dediğin gibi korkmuş olsa bile." Marijana'ya daha önce hiç nutuk çekmemişti, ama belki de özellikle

bu gece bir nutuk gerçeğin ortaya çıkmasını sağlayacak.
“Sadece âşık olsa bile.”

Aşk, büyük sözcüklerin en büyüğü. Yine de Paul onu bu sözcüğe boğacak.

Marijana bu kez darbeyi sarsılmadan karşılıyor, gözünü bile kırpmadan. Ceketinin düğmelerini tamamen ilikledi, aşağıdan yukarıya.

“Sadece âşık olsa bile,” diye tekrarlıyor Paul acı acı.

“Gitme vakti,” diyor Marijana. “Munno Para uzakta. Görüşürüz.”

Paul yeniden zangır zangır titremeyi güçlkle engelliyor. “Biraz daha kal, Marijana,” diyor. “Beş dakika. Üç dakika. Lütfen. Birlikte bir şeyler içelim, sakinleşelim, sıradan olalım. Seni aramaya utanmak, bir daha hiç arayamamak istemiyorum. Tamam mı?”

“Tamam. Üç dakika. Ama bir şey içmeyeyim, araba kullanacağım, siz de içmeyin, alkolle haplar iyi gitmez.”

Biraz soğuk bir edayla eski yerine oturuyor. Üç dakikanın bir dakikası geçiyor.

“Kocan tam olarak ne biliyor?” diye soruyor Paul durup dururken.

Marijana kalkıyor. “Artık gidiyorum,” diyor.

Paul sıkıntılı, pişman, ağrılı, rahatsız bir halde bütün gece uyanık yatıyor. Marijana'nın bırakacağını söylediği haplar ortalıkta yok.

Şafak söküyor. Tuvalete gitme ihtiyacı duyduğundan, büyük bir dikkatle sürünerek yataktan çıkmaya çalışıyor. Beline kadar çıkmışken yine sancı saplanarak onu hareketsiz kılıyor.

Sırt ağrısı acil durum değildir, demişti Marijana. Oysa Paul onu tam da böyle sıkıntılardan kurtulmak için işe almıştı. İnsanın mesanesini tutamaması acil durum sayı-

labilir mi? Anlaşılan hayır. Hayatın bir parçası işte, yaşlanmanın. Paul kendini berbat hissederek pes ediyor, yere işiyor.

Drago çantasını almaya geldiğinde, okulda olması gerekirdi ama nedense değil, onu bu halde buluyor: Vücudunun yarısı yatakta, yarısı dışarıda, bacağı çarşafa dolanmış, öylece kalakalmış, kıpırdamıyor.

Paul artık Marijana'dan hiçbir şey gizleyemiyorsa bunun sebebi kendini zaten olabildiğince küçük düşürmüş olması. Drago'yla durum farklı. Şimdiye kadar Drago'ya rezil olmamak için elinden geleni yaptı. Şimdiyse karşısında aciz bir ihtiyar olarak duruyor, pijamasına işemiş, arkasında duran çirkin ve pembe kesik bacağıının ıslak bandajları açılmış. Paul soğuktan donmuş halde olmasa kızarırdı.

Drago hiç tereddüt etmiyor! Vücut konusundaki bu pratik yaklaşım kalıtımsal mı? Drago da tıpkı annesi gibi onun yatağa uzanmasına yardım ediyor; Paul aciz halini açıklamaya, mazur göstermeye çalıştığında bu kez Drago onu sustuyor, "Merak etmeyin Mr. Rayment, gevşeyin, hemen hallederiz", sonra yatak çarşafını değiştiriyor, biraz beceriksizce, ne de olsa bir erkek çocuk o kadar, temiz bir pijama takımını bularak Paul'a giydiriyor, sabırla, gerekli anlarda gözlerini kaçırarak.

"Sağ ol evlat, çok iyisin," diyor Paul sonunda. Söylemek istediği başka şeyler de var, çünkü yüreği kabardı, mesela: "Annen beni terk etti; özen göstermekten bahsedip duran ama özen gerektiğinde etrafta olmamaya özen gösteren Mrs. Costello beni terk etti; herkes beni terk etti, asla sahip olmadığım oğlum bile; ama sonra sen geldin!" Ama susuyor.

Ağlamaya başlıyor, sonuçta ihtiyarın teki olduğuna göre çok önemli değil, çünkü ihtiyarlar sulugöz olur; göz yaşlarını elleriyle gizliyor, ikisini de utandırdıkları için.

Drago bir telefon görüşmesi yapıyor, geri dönüyor. “Annem size ağrı kesici getirmem gerektiğini söylüyor. İsmi yazdırdı. Biraz bırakacakmış ama unutmuş. Eczaneye gidebilirim, ama...”

“Cüzdanımda para var, çalışma masamın çekmece-sinde.”

“Teşekkürler. Süpürmeniz var mı?”

“Mutfak kapısının arkasında. Ama sakın...”

“Sorun değil, Mr. Rayment. Bir dakikada biter.”

Sihirli hapın sadece Ibuprofen olduğu ortaya çıkıyor. “Annem dört saatte bir tane almanızı söyledi. Tok karnına. Size mutfaktan bir şeyler getireyim mi?”

“Elma veya varsa muz getir. Drago?”

“Evet?”

“Şimdi iyiyim. Kalınana gerek yok. Her şey için sağ ol.”

“Sorun değil.”

Sorun değil, yerimde olsanız siz de aynısını yapardınız, demesi gerekir Drago'nun. Bu doğru da! Drago'nun başına bir felaket gelse, dikkatsiz bir yabancı motosikletiyle ona çarpsa, Paul Rayment onu kurtarmak için yeri göğü ayaklandırır, parasını son kuruşuna kadar harcar. Dünyaya sevilen bir çocuğa nasıl bakılması gerektiği konusunda ders verir. Onun her şeyi, babası ve annesi olur. Başucunda gece gündüz bekler. Ona bir şey olsa!

Drago kapıda dönüyor, el sallıyor ve kızların mutlaka başını döndüren o meleksi gülümsemelerinden birini sergiliyor ışıltılı ışıltılı. “Görüşürüz!”

Yirmi yedi

Sırtındaki hasar, Marijana'nın dediği gibi, önemli değil. Paul öğlen civarı etrafta gezinebilmeye başlıyor, ihtiyatla da olsa, giyinebiliyor, sandviç yapabiliyor. Dün gece ölümün eşiğinde olduğunu sanmıştı; bugünse az çok iyi sayılır yine. Bangkok'taki bir hap fabrikasında karıştırılan bir sürü şey, acı canavarını minicik bir fareye indiriyor. Mucizevi.

Böylece Elizabeth Costello çıkageldiğinde Paul olanları ona çok kısa, çok sakin, çok rahat bir şekilde anlatabiliyor. "Duş alırken düşüp sırtımı incittim. Marijana'yı çağırdım, gelip yardım etti. Şimdi yine iyiyim." Hain Johann August'tan, zangır zangır titreyip ağladığından, çamaşır sepetindeki pijamalardan hiç bahsetmiyor. "Sabah Drago uğradı, bana bakmak için. İyi bir çocuk. Erken olgunlaşmış."

"Bir şeyin yok yani?"

"Evet."

"Peki, ya fotoğrafların? Fotoğraf koleksiyonun?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Fotoğraf koleksiyonun da iyi mi?"

"İyidir herhalde. Neden olmasın ki?"

"Belki de bir baksan iyi olur."

Sorun fotoğraflardan herhangi birinin kayıp olması

değil. Hiçbiri kayıp değil. Ama Fauchery'lerden biri ele tuhaf geliyor ve Paul onu plastik kabından çıkarıp ışığa tutar tutmaz tuhaf da görünüyor. Paul'ün elinde tuttuğu şey bir kopya, orijinal sepyanın kahverengi bir kopyası, yarı parlak fotoğraf kâğıdına elektronik bir yazıcıyla basılmış. Bu fotoğraf kâğıdı orijinalden daha yeni ve biraz daha kalın. Sahteliğini ilk ele veren bu kalınlık oluyor. Bunun dışında fena bir taklit sayılmaz. Costello uyandırmasa asla fark etmeyebilirdi.

“Nereden bildin?” diye soruyor ona.

“Drago'yla arkadaşının bir dolap çevirdiğini mi? Bilmiyordum. Şüphelendim, o kadar.” Kopyayı kaldırıyor. “Bu kazıcılardan biri Kerry'li büyük büyükdedemse hiç şaşmam. Şu adama da baksana.” İkinci sıradaki bir surata tırnağıyla tık tık vuruyor. “Hık demiş, Miroslav Jokić'in burnundan düşmüş sanki!”

Paul fotoğrafı kadının elinden kapıyor. Miroslav Jokić: Sahiden de ta kendisi, şapkalı ve gömleğinin önü açık, bıyığı da var, geçmiş bir çağın asık suratlı Cornish'li ve İrlandalı madencileriyle yan yana duruyor.

En derin hissettiği şey kutsallığa saygısızlık hissi: iki tane kendini beğenmiş, saygısız gencin ölümlerle dalga geçmeleri. Bunu bir tür dijital teknikle yapmış olmalılar. Paul modası geçmiş bir karanlık odada asla bu kadar inandırıcı bir kopya üretemezdi.

Costello'ya dönüyor. “Orijinale ne oldu?” diye soruyor. “Ona ne oldu biliyor musun?” Sesinin kontrolden çıkmaya başladığını hissediyor, ama umurunda değil. Kopyayı yere çalıyor. “Salak çocuk, salak! Orijinale ne yaptı?”

Elizabeth Costello ona gözlerini faltaşı gibi açarak, hayretle bakıyor. “Bana sorma, Paul,” diyor. “Drago'yu evime alıp ona fotoğraf koleksiyonumu gösteren ben değilim. Önce anneye, sonra oğula kafayı takan ben değilim.”

“Öyleyse bu... bu vandallığı nereden bildin?”

“Bilmiyordum. Dedim ya, şüphelendim, o kadar.”

“İyi ama seni şüphelendiren neydi? Neden söylemiyorsun bana?”

“Sakin ol Paul. Bir düşün. Drago'yla arkadaşı Shaun, Avustralyalı iki sağlıklı delikanlı. Boş vakitlerini nasıl geçiriyorlar? Motosiklet yarışı yaparak değil. Futbol oynayarak değil. Sörf yaparak değil. Kızları öperek değil. Hayır: Çalışma odana saatlerce kapanıyorlar. Porno dergilere mi bakıyorlar? Hayır, yanılmıyorsam sende çok az porno dergi var. Öyleyse ilgilerini çeken şey fotoğraf koleksiyonundan başka ne olabilir, devlete bağışlanması gerekecek kadar paha biçilmez olduğunu düşündüğün fotoğraf koleksiyonundan?”

“Ama bunu neden yapsınlar ki? Neden bir,” koltuk değneğinin ucuyla halıdaki kopyayı eziyor, “kopya oluşturmak için onca zahmete girsinler?”

“Bilemem. Bunu sen bulacaksın. Ama unutma: Bunlar sıkıcı bir şehirde yaşayan içleri kıpır kıpır, kafalarında kırk tilki dolaşan, kanları kaynayan gençler. Etrafımızda zaman giderek hızlanıyor Paul. Kızlar on yaşında hamile kalıyor. Oğlanlar, bizim öğrenmek için ömrümüzün yarısını verdiğimiz becerileri yarım saatte ediniyorlar. Ediniyor, sıkılıyor ve başka şeylere yöneliyorlar. Belki de Drago'yla arkadaşı bunun eğlenceli olacağını düşündüler: Devlet Kütüphanesi'nde saygıdeğer bay ve bayanlar yelpazeleriyle yellenirlerken peruklu, sıkıcı adamın tekinin Rayment Koleksiyonu'nu sergilemesiyle birlikte karşlarına –sürpriz, sürpriz!– Hırvatistan'daki Jokić aşiretinden birinin çıkmasının! Tam bir eşek şakası – Billy Bunter'in deyimiyle. Belki hepsi budur: Epey zaman ve belki biraz uzman tavsiyesi gerektirmiş karmaşık ve zevksiz bir eşek şakası. Orijinale, kıymetli Fauchery fotoğrafına gelince; kim bilir nerededir. Belki de hâlâ Drago'nun yatağının altında duruyordur veya belki de o ve Shaun sat-

mıslardır. Ama merak etme. Seninle dalga geçildiğini düşünüyor olabilirsin ve bu konuda haklı da olabilirsin. Ama fesatça bir şaka değildi. Belki iyi niyetli de sayılmaz, ama fesatça değildi. Bir şakaydı o kadar, düşünce-sizce yapılmış, çocukça bir şaka.”

İyi niyetli değil. Bu kadar bariz mi, herkesin görebileceği kadar bariz mi? Paul’ün yüreği artık atamayacak kadar dermansızlaşıyor sanki. Gözleri yine yaşıyor, ama bu kez hafifçe, güçsüzce.

“Bunlar Çingene mi öyleyse?” diye fısıldıyor. “Bu Hırvat Çingeneler başka nelerimi çaldılar?”

“Abartma Paul. Çeşit çeşit Hırvat vardır. Bunu biliyor olmalısın. Bir avuç iyi, bir avuç kötü Hırvat ve arada milyonlarca Hırvat. Jokićler kötü Hırvat sayılmazlar, biraz kalpsizler o kadar, hislere karşı biraz duyarsızlar. Drago da öyle. Drago kötü bir çocuk değil, biliyorsun. Unutma, bu fotoğrafların sana ait olmadığını, ulusal tarihin parçası olduklarını ve onları sadece koruduğunu biraz kibirli bir edayla söyleyen sendin. Eee, Drago da o tarihin bir parçası, unuttun mu? Drago ulusal hafızaya bir Jokić katsam ne zararı olur, diye düşünüyor, biraz erken de olsa, mesela Dede Jokić’i katsam ne olur diyor. Belki de sonuçlarını iyice hesaplamadığı bir eğlence, o kadar. Ama kanı kaynayan gençlerden kaç eylemlerinin sonuçlarını düşünürler ki?”

“Dede Jokić mi?”

“Evet. Miroslav’ın babası. Resimdeki Miroslav olduğunu düşünmemiştin, değil mi? Ama enseyi karartma, her şeyi kaybetmiş değilsin. Hatta şansın varsa hiçbir şey kaybetmedin. Bire on bahse girerim ki, sevgili Fauchery’n hâlâ Drago’da. Onu ara ve hemen geri getirme zse polisi arayacağını söyle.”

Paul hayır anlamında kafa sallıyor. “Hayır. Korkup fotoğrafı yakar.”

“Öyleyse annesiyle konuş. Marijana’yla konuş. Marijana utanacaktır. İlk evladını korumak için her şeyi yapar.”

“Her şeyi mi?”

“Suçu üstlenecektir. Sonuçta ailenin resim restoratörü o.”

“Peki, ya sonra?”

“Bilmem. Sonrası sana kalmış. Ortalığı ayağa kaldırmak istiyorsan ortalığı ayağa kaldırabilirsin. İstemiyorsan yapmazsın.”

“Ortalığı ayağa kaldırmak istemiyorum. Gerçeği öğrenmek istiyorum, o kadar. Bu kimin fikriydi, Drago’nun mu, o çocuğun... adı neydi... Shaun’un mu, yoksa Marijana’nın mı?”

“Sadece bu kadarla mı yetineceksin? Daha fazlasını duymak istemez misin?”

“Hayır. Daha fazlasını duymak istemiyorum.”

“Neden kurban olarak seçildiğini duymak istemez misin?”

“Hayır.”

“Zavallı Paul. Daha darbe inmeden sınıyorsun. Ama belki de darbe filan inmeyecek. Belki de Marijana karşında yelkenleri suya indirecek. ‘*Mea culpa*. Bana ne istersen yap.’ Falan filan. Onunla konuşmazsan asla bilemezsin. Seni ikna edemez miyim? Bunu yapmazsan elinde ne kalacak ki? Çingeneler tarafından, renkli bir Çingene kadınla yakışıklı bir Çingene delikanlı tarafından faka bastırılmaya dair önemsiz bir öykü. Tamamen önemsiz, sıradan.”

“Hayır. Dünyada olmaz. Reddediyorum. Olay çıkmayacak. Tehditler savurmuyacağım. Elizabeth, beni kafadaki deli saçması masallara alet etmenden bıktım artık! Ne istediğini biliyorum. Benim Marijana’dan –nasıl derler?– istifade etmemi istiyorsun. Sonra da kocasının bunu öğrenince beni vurmasını ya da dövmesini bekli-

yorsun. Bu tarz bir büyük gösteri sergilememi istiyorsun, değil mi? En adisinden seks, kıskançlık, şiddet, aksiyon!”

“Komik olma, Paul. Temelde ahlaki olan böyle bir krizi birilerini döverek ya da vurup öldürerek çözemezsin. Bunun sen bile farkındasındır. Ama tavsiyeme alınıyorsan sözlerimi geri alıyorum. Drago’yla konuşma. Annesiyle konuşma. Seni ikna edemiyorsam, zorlayacak değilim ya. Değerli fotoğrafını yitirmekten memnunsan, öyle olsun.”

Marijana’yla konuş, diyor Costello. Ama ne diyecek ki? “Marijana? Alo, nasılsın? Geçen gece söylediklerim için özür dilemek istiyorum, banyoda düştüğüm gece, bana ne oldu bilmiyorum. Aklımı kaçırmış olmalıyım. Bu arada, koleksiyonumdaki fotoğraflardan birinin kaybolduğunu fark ettim. Drago’ya söylesene sırt çantasını bir karıştır. Belki yanlışlıkla almıştır.”

Her şeyden önemlisi, suçlama yapmamaya dikkat etmeli. Suçlarsa Jokićler inkâr ederler, ki bu onlarla arasında hâlâ var olan incecik bağı, hasta, müşteri bağını koparır. Belki de Marijana’ya telefon etmek yerine yine mektup yazmalı, değişkenliğini bir seferlik bastırarak, sözcüklerini çok dikkatli seçerek; Marijana’yla, Drago’yla, kayıp fotoğrafla ilgili durumunu serinkanlı, mantıklı bir şekilde açıklayarak. İyi ama bu günlerde kim mektup okuyor ki? Kim okuyor? Marijana ona gönderdiği ilk mektubu okudu mu? Eline geçti mi? Bu konuda hiçbir şey söylemedi.

Bir anıyı anımsıyor: Çocukken Paris’e gitmişti, Galeries Lafayette’e; kartuşlara tikiştirilen kâğıt parçalarının havalı tüplerle bir departmandan diğerine gönderilmelerini izlemişti. Tüpün kapağı açılınca içeriden boğuk bir hava gürlemesi geliyordu. Artık kullanılmayan bir iletişim sistemi. Artık var olmayan, mantığın yok ettiği bir dünya. Bütün o gümüşi kartuşlara ne oldu acaba?

Herhalde eritilip top mermisi ya da güdümlü füze yapımında filan kullanılmışlardır.

Ama belki bu Hırvatların durumu farklıdır. Belki de Hırvatistan'da Kanada'daki, Brezilya'daki, Avustralya'daki akrabalarına hâlâ mektup yazan, pul yapıştırıp posta kutusuna atan halalar, nineler vardır: Ivanka sınıfta ezbere okuma ödülünü kazandı, benekli inek doğurdu, nasılsın, ne zaman geleceksin? Yani, belki de Jokić ailesi mektup almayı tuhaf karşılamaz.

Sevgili Miroslav,

Yuvanı dağıtmaya çalıştım, bu yüzden çenemi kapatıp tanrıların başıma salacağı belaları kabullenmem gerektiğini düşünüyorsundur şüphesiz. Ama hayır, çenemi kapatmayacağım. Bana ait olan nadide bir fotoğraf kayboldu ve onu geri istiyorum. (Bu arada Drago onu satmaya çalışmasın boşuna, meşhur bir fotoğraftır; kimse almaz.)

Neden bahsettiğimi bilmiyorsan oğluna sor; karına sor. Ama yazma sebebim bu değil. Bir teklifim var. Karına dair emellerim olduğundan şüpheleniyorsun. Haklısın. Ama nasıl emeller oldukları konusunda hemen karar verme.

Sadece para teklif etmiyorum. Maddi olmayan bazı değerler de teklif ediyorum, insani değerler, en başta da sevgi. Sana demesem de Marijana'ya vaftiz babası olmak istediğimi söyledim. Veya belki de söylemedim, sadece aklımdan geçirdim. Teklifim şu: İsteddiğiniz zaman ödeyebileceğiniz büyük bir meblağı (Drago'nun ve belki diğer çocuklarının da eğitimini karşılayacak kadar) borç vermek karşılığında ocağınızda, yuvanızda, kalbinizde ve evinizde bir vaftiz babasına yer var mı?

Sizin Katolik Hırvatistan'da vaftiz babalığı diye bir şey var mı, bilmiyorum. Olabilir de, olmayabilir de. Kitaplara baktım, bulamadım. Ama bu kavramı biliyor olmalısın. Vaftiz babası, çocuk vaftiz edilirken asıl babanın yanında duran ve çocuğu kutsayarak ona hayatı boyunca destek olacağına yemin eden

kişidir. Vaftiz töreninde rahip nasıl Oğul ile arabulucunun kişileştirilmiş hali ve baba, elbette ki Baba'nın kişileştirilmiş haliyse, vaftiz babası da Kutsal Ruh'un kişileştirilmiş halidir. En azından ben öyle anlıyorum. Cisimsiz, hayaletimsi, öfkeyle tutkunun ötesinde bir figürdür.

Yaşadığın yer olan Munno Para şehirden epey uzakta. Şimdiki sakat halimle sizi ziyarete gelmem imkânsız. Yine de evinin kapısını bana ilkesel olarak açar mısın? Karşılığında somut hiçbir şey istemiyorum, belki arka kapının bir anahtarı dışında. Karını ve çocuklarını elinden almak gibi bir niyetim kesinlikle yok. Tek istediğim arada sırada, senin başka yerlerde işin çıktığında, aileni yüreğimle kutsamak. Drago artık ailenizde nasıl bir yere sahip olmak istediğimi anlamıştır. Kardeşleri bunu anlamakta zorlanabilir. Onlara şimdilik bu konudan bahsetmek istemezsen bunu anlayışla karşılarım. Bu mektubu okumaya başladığında böyle bir teklif beklemiyordun, biliyorum. Bir tanıdığıma dairemde olanlardan (fotoğraf koleksiyonumdan bir parçanın kaybolmasından filan) bahsettim. Polisi aramamı söyledi. Ama bu aklımdan bile geçmez. Hayır, ben sadece bu sevimsiz olayı fırsat bilerek içimi döküyorum (hem bu günlerde insanın eline kaç kez mektup yazma fırsatı geçiyor ki?) Sen mektuplar hakkında ne düşünürsün bilmiyorum. Daha eski ve bazı açılardan daha iyi bir dünyadan geldiğin göz önüne alındığında, belki sen de eline kalem almayı tuhaf bulmazsın. Ama eğer mektup yazmaya alışık değilsen istediğin zaman beni arayabilirsin (8332 1445). Veya Marijana ya da Drago mesaj bırakabilir. (Drago'ya darılmış filan değilim, tam tersine: Kendisine bunu ilet.) Veya Blanka. Veya istersen sessiz kalabilirsin. Sessizlik de çok anlamlı olabilir. Şimdi bu mektubu zarfa koyup fikrimi değiştirmeden önce en yakın posta kutusuna atacağım. Eskiden hep kararsızdım, sürekli kararsız kalırdım, şimdiyse kararsızlıktan nefret ediyorum.

En içten saygılarımla,

Paul Rayment

Yirmi sekiz

“Bir doktora görünsen iyi olmaz mı?” diye soruyor Costello’ya.

Kadın hayır anlamında kafa sallıyor. “Önemli değil, soğuk algınlığı, o kadar. Geçer.”

Soğuk algınlığına hiç benzemiyor. Boğuk bir öksürük, sanki ciğerler dolmuş da her seferinde yumruk büyüklüğünde balgam atmaya çalışıyormuş gibi.

“Çalıların dibinde yatarken üşütmüş olmalısın,” diyor Paul. Kadın ne dediğini anlamıyor.

“Parkta çalıların dibinde yattığını söylememiş miydin?”

“Ha, evet.”

“Okaliptüs yağı tavsiye ederim,” diyor Paul. “Kaynar su dolu bir tavaya bir çay kaşığı dolusu okaliptüs yağı at. Buharını içine çek. Bronşlara çok iyi gelir.”

“Okaliptüs yağı, ha!” diyor kadın. “Okaliptüs yağından bahsedildiğini işitmeyeli yıllar olmuştu. İnsanlar bu günlerde astım spreyi kullanıyor. Çantamda bir tane var. Hiç işe yaramıyor. Eskiden Friar merhemi kullanırdım, ama artık dükkânlarda bulamıyorum.”

“Taşra dükkânlarında bulabilirsin. Adelaide’de var.”

“Sahi mi? Amerikalı dostlarımızın dediği gibi, çok mantıklı.”

Paul, Costello için okaliptüs yağı bulacak. Bir tava dolusu su kaynatacak. Hatta ecza dolabını karıştırıp Friar merhemi arayacak. Kadının tek yapması gereken istemek. Ama istemiyor.

Balkonda oturuyorlar. Aralarında bir şarap şişesi duruyor. Hava karanlık. Sert bir rüzgâr esiyor. Kadın sahi-den hastaysa içeride oturması daha iyi. Ama daireden hiç hoşlanmadığını gizlemiyor, "Bavyeralı cenaze levazimatçılarının dükkânları gibi," dedi daha dün ve Paul onun bakıcısı filan değil.

"Drago'dan haber yok mu? Jokiçlerden haber yok mu?" diye soruyor kadın.

"Yok. Bir mektup yazdım, daha göndermedim."

"Mektup ha! Yine mi mektup yazdın! Nedir bu, postayla satranç mı oynuyorsunuz? Mektubun Marijana'ya ulaşması iki gün sürer, yanıt vermesi de iki günü bulur: Bir karar verilene kadar hepimiz sıkıntıdan ölü-rüz. Mektup romanları çağında yaşamıyoruz Paul. Git Marijana'yla görüş! Karşısına dikil! Ortalığı ayağa kaldır! Tepin (mecazi konuşuyorum)! Bağır çağır! 'Bana böyle davranamazsınız!' de. Normal insanlar, Marijana'yla Mi-roslav gibiler böyle yapar. Hayat insanların birbirlerine diplomatik notalar göndermesi değildir. *Au contraire*¹, hayat dramdır, hayat eylemdir, eylem ve tutkudur! Sen Fransa'da yaşadın, bunu biliyor olmalısın. İstersen kibar ol, kibarlıktan zarar gelmez, ama tutkuların pahasına değil. Fransız tiyatrosunu düşün. Racine'i düşün. Racine'den daha Fransız olamazsın. Racine demek, köşelere çökmüş planlar kuran, hesaplar yapan insanlar demek değildir. Racine demek meydan okumalar demektir, karşılıklı söylenen uzun tiratlar demektir."

1. (Fr.) Tersine. (Y.N.)

Kadının ateşi mi çıkmış? Böyle patlamasının sebebi ne acaba?

“Dünyada Friar merhemine yer varsa,” diyor Paul, “eski moda mektuplara da yer vardır. En azından bir mektup kulağa hoş gelmezse yırtıp atabilirsin. Konuşmalarda bunu yapamazsan. Tutku patlamalarında da. Onların geri dönüşü yoktur. Bunu herkesten çok senin bilmen gerek.”

“Benim mi?”

“Evet, senin. Aklına ilk gelen şeyleri çiziktirip yayına göndermiyorsundur, herhalde. Üstlerinde biraz düşünüyorsundur mutlaka. Düzeltmeler yapıyorsundur. Zaten yazmak demek, tekrar düşünmek demek değil midir, tekrar tekrar düşünüp durmak?”

“Sahiden de budur: Tekrar tekrar düşünmektir. İyi de sen kimsin ki, bana tekrar düşünmekten bahsediyorsun? Kendine ters düşmesen, kaplumbağa gibi davranırsan, tekrar düşünmeyi beklesen, temizlikçi kadınına tutkunu aptalca ve geri dönüşsüz bir şekilde ilan etmesen, sen de ben de bu zor durumda olmazdık şimdi. Sen güzel dairede mutlu mutlu oturup kara gözlüklü kadının gelmesini beklerdin, ben de Melbourne’ya dönebilirdim. Ama artık bunun için çok geç. Kara ata sımsıkı tutunup bizi nereye götüreceğini görmekten başka şansımız kalmadı.”

“Bana niye kaplumbağa diyorsun?”

“Çünkü kafanı dışarı uzatmadan önce havayı asırlarca kokluyorsun. Çünkü attığın her yüce adım, büyük çaba gerektiriyor. Tavşan ol demiyorum, Paul. Kendi kalbine bakıp kaplumbağa karakterinin içinde, kaplumbağamsı tutkunun içinde, Marijana’ya yaptığın kuru, hızlandırmanın yolunu bulmaya çalışman için yalvarıyorum, o kadar, niyetin cidden ona kur yapmayı sürdürmekse tabii.

Unutma Paul, dünyayı döndüren tutkudur. Sen cahil değilsin, bunu biliyor olmalısın. Tutku yoksa dünya boş, şekilsiz olur. Don Quijote' u düşün. Don Quijote bir sallanan sandalyeye oturup La Mancha'nın tekdüzeliğinden şikâyet eden biri değildi. Kafasına bir leğen geçirerek sadık, yaşlı saban atına atlayıp büyük işler başarmak için yola çıkan biriydi. Emma Rouault, Emma Bovary gidip bir sürü güzel kıyafet alırdı, bunların parasını nasıl ödeyeceğini hiç bilmese de. 'Hayatı sadece bir kez yaşarız,' der Alonso ve Emma, 'öyleyse güzel yaşayalım!' Güzel yaşa Paul. Bunun için elinden geleni yap."

"Elimden geleni yapayım ki, beni bir kitapta kullanabilesin."

"Elinden geleni yaparsan belki birileri seni bir kitapta kullanır. Belki birileri seni bir kitapta kullanmak ister. Birileri, herhangi biri, sadece ben değil. Belki bir kitapta kullanılmaya değer olursun. Alonso ve Emma gibi. Büyük insan ol, Paul. Kahraman gibi yaşa. Klasikler bizi bunu öğretir. Ana karakter ol. Yoksa hayatın ne anlamı var?"

"Hadi. Bir şeyler yap. Herhangi bir şey. Beni şaşırt. Hayatının gün geçtikçe daha tekdüze, güdük ve sıkıcı görünmesinin sebebinin bu kahrolası daireden pek çıkmayıp olabileceği aklına geldi mi hiç? Düşünsene, şu anda Maharashtra eyaletinde bir ormanda bir kaplan, kehribar rengi gözlerini açıyor ve seni hiç düşünmüyor! Sen ya da Coniston Terrace'ın herhangi bir sakini umurunda değil. En son ne zaman yıldızlı bir gecede yürüyüşe çıktın Paul? Bir bacağını kaybettin, biliyorum. Yürümen zor oluyor. Ama belli bir yaştan sonra hepimiz bir bacağımızı kaybederiz, az çok. Kayıp bacağın yaşlanmanın, yaşlanıp sıkıcılaşmanın bir işareti, sembolü ya da semptomu, o kadar. Bu kavramları birbirine karıştırmam hep. Öyleyse sızlanmanın anlamı ne? Şunu dinle!"

Varım, ama ne olduğumu kimse bilmez, kimse
umursamaz,
Arkadaşlarım yitik bir anı gibi terk eder beni.
Acılarının tüketicisiyim ben.

Bu dizeler kime ait biliyor musun? John Clare'e. Seni uyarıyorum Paul, bunun John Clare gibi olacak. Kendi acılarının tek tüketicisi olacaksın. Çünkü başka kimsenin umurunda olmayacaksın emin ol."

Paul, Costello'nun kendisiyle ne zaman ciddi konuşup ne zaman dalga geçtiğine asla emin olamıyor. İngilizlerle, yani Anglo-Avustralyalılarla başa çıkabilir. Ona en çok sorun çıkaranlar İrlandalılar olmuştur hep, Avustralya'daki İrlandalılar. Birilerinin kendisiyle Marijana'yı, kesik bacaklı adamla canlı Balkanlı kadınını bir komediye dönüştürmek isteyebileceğini görüyor. Ama Costello, onca alaya karşın Paul'ü bir komedide kullanmak istemiyor gibi. Paul'ü şaşırtan da bu, İrlanda ögesi dediği şey bu.

"İçeri geçelim," diyor.

"Daha değil. Ey yıldızlı gök... Devamı nasıldı?"

"Bilmem."

"Ey yıldızlı gök, ey bir şey, bir şey. Nasıl oldu da senin gibi böyle meraksız, böyle maceradan uzak bir adamın eline düştüm? Açıklayabilir misin? Sorun İngilizce mi, anadilin olmayan bir dilde harekete geçmekten korkman mı?"

Bana Fransız kökenini anlattığından beri seni dikkatle dinlediğimin farkındayım. Evet, haklısın: İngilizce konuşuyorsun, herhalde İngilizce düşünüyorsun, hatta rüyalarını bile İngilizce görüyor olabilirsin, ama İngilizce asıl dilin değil. Hatta bence İngilizce senin için bir saklanma aracı, bir maske, kablumbağa zırhının parçası. Konuşurken sözcüklerini seçtiğini fark edebiliyorum, yemin ederim, yanında taşıdığın sözcük kutundan teker

teker seçip yerlerine koyuyorsun. Doğuştan İngiliz olsan böyle konuşmazdın.”

“Nasıl konuşurdum?”

“Kalpten. Sözcükler içinde belirirdi, onları şakırdın, onlarla birlikte şarkı söyledin. Yani.”

“Anladım. Fransa’ya mı döneyim? *Frère Jacques*’ı mı söyleyeyim?”

“Benimle dalga geçme, Paul. Fransa’ya dön demedim. Fransa’yla bağını çoktan kopardın. İngilizce’yi yabancı gibi konuşuyorsun diyorum, o kadar.”

“İngilizce’yi yabancı gibi konuşuyorum çünkü yabancıyım. Yabancılık doğamda var, hayatım boyunca hep oldu. Bunda özür dilenecek bir şey göremiyorum. Yabancılar olmasa yerliler de olmazdı.”

“Hayır, bu doğru değil, suçu doğana atma. Oldukça iyi bir doğan var, biraz güdük kalmış da olsa. Hayır, seni dinledikçe, kişiliğinin anahtarının konuşman olduğuna daha çok inanıyorum. Kitap gibi konuşuyorsun. Bir zamanlar kitapları fazla ciddiye alan soluk benizli, terbiyeli küçük bir çocuktun, gözümde canlandırabiliyorum. Hâlâ da öylesin.”

“Hâlâ neyim? Soluk benizli mi? Terbiyeli mi? Güdük mü?”

“Ağzını açınca komik duruma düşmekten korkan küçük bir çocuksun. Bir öneride bulunayım, Paul. Bu dairenin kapısına kilit vurup Adelaide’e veda et. Adelaide mezarlık gibi. Burada artık senin için hayat yok. Gel benimle Carlton’da yaşa. Sana dil dersleri veririm. Yürekten konuşmayı öğretirim. Günde bir-iki saat ders veririm, haftada altı gün; yedinci gün dinlenebiliriz. Sana yemek bile yaparım. Marijana kadar usta aşçı olmasam da fena değilimdir. Akşam yemeklerinden sonra, içinden gelirse hazine sandığındaki başka öyküleri de anlatırsın, bana. Ben de daha sonra o öyküleri öyle hızlı ve güzel bir

şekilde anlatırım ki, tanıyamazsın. Başka neler yapabiliriz? Bizi yoracak hazların peşinde koşmayız, bu konuda için rahat olsun. Kutsal melekler gibi pir-û pak oluruz. Bunun dışındaki her konuda ihtiyaçlarını karşılarım. Belki karşılığında sen de bana bakarsın. Vaktim dolduğunda gözlerimi kapatır, burun deliklerime pamuk tıkar, başucumda dua okursun. Veya tam tersi, önce sen ölürsen. Ne dersin?”

“Evliliğe benziyor.”

“Evet, bir çeşit evlilik. Arkadaş evliliği. Paul’la Elizabeth. Elizabeth’le Paul. Yol arkadaşları. Carlton hoşuna gitmezse bir karavan alıp kıta turuna çıkabiliriz. Uçakla Fransa’ya bile gidebiliriz. Buna ne dersin? Bana eski uğrak yerlerini, Galeries Lafayette’i, Tarascon’u, Pireneler’i gösterebilirsin. Yapabileceklerimizin sınırı yok. Söyle hadi, ne dersin?”

Kadın İrlandalı olabilir, ama samimiye benziyor, en azından az çok samimi. Şimdi sıra Paul’da.

Ayağa kalkıp kadının önünde duran masaya yaslanıyor. Bir kerelik olsun sesi şakıyabilir mi? Gözlerini kapıyor, zihnini boşaltıyor, sözcüklerin gelmesini bekliyor.

“Neden ben Elizabeth?” sözü çıkıyor ağzından. “Dünyadaki onca insan arasından, neden ben?”

Yine aynı laflar, aynı hayal kırıklığına uğraticı laflar. Onları aşamıyor. Ama bu sorunun yanıtını alana dek yüreği şarkı söylemeyecek.

Elizabeth Costello susuyor.

“Ben değersizim, Elizabeth, baz metalim. Kurtarılabilecek halde değilim. Ne sana ne de başka kimseye faydam dokunur; değersizim. Fazla soluk benizli, fazla soğuk, fazla korkağım. Beni neden seçtin? Beni adam edebileceğini düşündüren, ne oldu? Söyle!”

Kadın konuşuyor.

“Sen benim için yaratıldın Paul, ben de senin için

yaratıldım. Şimdilik bu kadarı yeter mi, yoksa ayrıntılı, *plenu voce* bir cevap mı istersin?”

“Öyle ayrıntılı anlat ki, benim gibi zavallı bir sersem bile anlayabilsin.”

Kadın genzini temizliyor.

“Paul Rayment sadece benim için doğdu, ben de sadece onun için. Onda yönetme gücü var, bende itaat etme gücü; onda eylem gücü var, bende yazma gücü. Devam edeyim mi?”

“Hayır, bu kadarı yeter. Şimdi size bir soru sorayım, Mrs. Costello. Siz gerçek misiniz?”

“Gerçek miyim? Yemek yiyorum, uyuyorum, acı çekiyorum, tuvalete gidiyorum. Soğuk alıyorum. Tabii ki gerçeğim. Senin kadar gerçeğim.”

“Lütfen bir kez olsun ciddileş. Lütfen cevap ver: Ben yaşıyor muyum, ölü müyüm? Magill Sokağı'nda başıma anlayamadığım bir şeyler mi geldi?”

“Yani seni öbür dünyada ağırlamakla görevlendirilmiş bir ruh muyum, diye mi soruyorsun? Hayır, için rahat olsun, ben sadece zavallı, çatal dilli bir yaratığım, o kadar, tıpkı senin gibi. Her gün sayfalarca yazı yazan yaşlı bir kadın, sebebini bilmeden. Yönetici bir ruh varsa bile, ki sanmıyorum, elinde kamçısıyla senin değil, benim tepemde duruyor. ‘Elizabeth Costello, tembellik yok, çocuğum,’ diyerek kamçılıyor. ‘Hemen işinin başına dön! Hayır, bu çok sıradan bir öykü, ciddi çok sıradan, sadece üç boyutlu, sıradan dünya gibi, sana yaptığım teklif de çok sıradan. Benimle Melbourne'a, Carlton'daki güzel evime gel. Orayı seversin, bir sürü odası var. Mrs. Jokić'i unut, onu elde etme şansın sıfır. Şansını benimle dene. En iyi *copine*'in¹ olurum, hayatının son gün-

1. (Fr.) Arkadaş. (Y.N.)

lerinin *copine*'i. Hâlâ dişlerimiz varken ekmeğimizi paylaşırız. Ne dersin?"

"Yanımda taşıdığım sözcük kutusundan mı konuşuyum, yüreğimden mi?"

"Ah, beni on ikiden vurdun, ne zeki adamsın sen! Yüreğinden konuş, Paul, bir kerecik."

Kadın konuşurken Paul onun ağzına bakıyor, alışkanlıktan: Başkaları gözlere bakar, o ağızlara. "Bizi yoracak hazların peşinde koşmayız," demişti kadın. Ama şu anda Paul onu öpmenin nasıl bir şey olduğunu merak ediyor elinde olmadan, o kuru ve belki buruşuk dudakları öpmenin, sonra aşağıya kaymanın. Arkadaşça evliliğe öpüşmek dahil mi? Gözlerini aşağı kaydırıyor; kibar olmasa ürperirdi.

Kadın bunu görüyor. Yüce bir varlık olmasa da görüyor. "Eminim, çocukken annenin seni öpmesinden hoşlanmazdın," diyor usulca. "Haksız mıyım? Başını eğer, alnını öptürürdün, o kadar, değil mi? Hele Hollandalı üvey babana hiç öptürmezdin, değil mi? En başından beri küçük bir adam olmak istedin, kendi küçük adamın, kimseye bir şey borçlu olmayan; kendini yaratan. Annenle yeni kocasından tiksindir miydin; nefeslerinden, kokularından, sana sarılmalarından? Marijana Jokić'in fiziksellikten bu kadar tiksinen bir adamı sevmesini nasıl beklersin?"

"Fiziksellikten tiksindiğim yok," diye itiraz ediyor Paul soğuk bir sesle. Eklemek istediği ama söylemediği şey şu: Çirkinlikten tiksinirim. "Magill Sokağı'nda yaşadığım olaydan beri her gün fiziksellekle yüz yüzeyim, ister istemez. İntihar etmediysem, hâlâ buradaysam bunu fizikselliğe olan inancıma borçluyum."

Ama konuşurken bile kadının sözcük kutusuyla neyi kastettiğini anlıyor. "Kendimi boşlamışım," diye düşünüyor. "Ne kadar yapay! Ne kadar samimiyetsiz! Bana zorla

söylettirdiği bütün itiraflar gibi!” Aynı anda şunu da düşünüyor: “O ikinci vakti beş dakikamız daha olsa, Ljuba küçük bir bekçi köpeği gibi tepemize dikilmese, Marijana beni öpecekti. Buna eminim, hissettim. Eğilip dudaklarını çok hafifçe omzuma dokunduracaktı. O zaman her şey yoluna girecekti. Marijana bana gelecekti. O zaman onunla yan yana, göğüs göğüse yatmanın, birbirimize sarılmanın, birbirimizin nefesini solumanın nasıl bir şey olduğunu öğrenecektim. Yurduma varacaktım.”

“Kapına geldiğim günden şu âna dek,” kadın hâlâ konuşuyor, “hiç sinirlenmediğimi kabul edersin, değil mi, Paul? Ne küfrettim ne ters bir laf söyledim. Durmadan şakalar yaptım ve seni bir İrlandalı gibi pohpohladım. Sana şunu sorayım: Ben aslında nasıl biriyim biliyor musun?”

Paul susuyor. Aklı başka yerde. Elizabeth Costello’nun aslında nasıl biri olduğu umurunda değil.

“Ben alıngan bir ihtiyarım, Paul. Sinirlendim mi gözüm dünyayı görmez. Aslında yılan gibiyim biraz. Sana pek yük olmayışının tek sebebi, uslu duracağıma kendi kendime söz vermem. Ama çok zor oldu, inan. Kim bilir kaç kez sinirlerime zor hâkim oldum. Sana kaplumbağa gibi yavaşsın, fazla titizsin filan demiştim ya; bunlar, hakkında söylenebilecek en kötü şeyler mi sanıyorsun? Çok daha kötü şeyler söylenebilir, inan. Bir insan en kötü yönlerimizi, en kötü ve incitici yönlerimizi biliyorsa ve bunları söylemeyip gizliyor, bize gülümsemeyi ve şakalar yapmayı sürdürüyorsa, buna ne deriz? Sevgi deriz. Hayatının bu son döneminde, başka kimden sevgi görebilirsin ki, seni çirkin ihtiyar? Evet, çirkin ne demektir ben de bilirim. İkimiz de çirkiniz, Paul, yaşlı ve çirkiniz. Dünyanın tüm güzelliklerini kucaklamak istesek de. İçimizdeki bu arzu asla sönmez. Ama dünyanın tüm güzellikleri ikimizi de istemiyor. Bu yüzden daha azıyla, çok

daha azıyla yetinmek zorundayız. Hatta bize sunulan neyse kabul etmek zorundayız, yoksa aç kalırız. Yani iyi kalpli bir vaftiz anası bizi içinde bulunduğumuz iç karartıcı ortamdaki; imkânsız, zavalıca, gerçekleştirilmesi olanaksız düşlerimizden çekip almak isterse onu reddetmeden önce iyice düşünmeliyiz.

Sana bir daha düşünmen için bir gün, yirmi dört saat veriyorum Paul. Reddedersen, şimdiki yolunda ağır ağır gitmekte ısrarlıysan, o zaman sana neler yapabileceğimi göstereceğim, nasıl tükürebildiğimi göstereceğim.”

Paul'ün saati 3.15'i gösteriyor. Şafağa daha üç saat var. Üç saati nasıl geçirecek?

Salonda ışık yanıyor. Elizabeth Costello el koyduğu masada uyuyor, başını karmakarışık bir kâğıt yığınının üstünde duran kollarına dayamış.

Paul'ün içinden onu tamamen yalnız bırakmak geliyor. İsteddiği en son şey onu uyandırıp iğneleyici sözlerine daha fazla maruz kalmak. Paul onun iğneleyici sözlerinden çekiniyor. Onunla geçirdiği zamanın yarısında kendini bir Colosseum'da, ne tarafa döneceğini bilmeyen zavallı, yaşlı bir ayı gibi hissediyor. Binlerce yarayla kaplı, can çekişen.

Yine de.

Yine de, kadının başını usulca kaldırıp altına bir yastık koyuyor.

Bir masalda olsalar, iğrenç cadaloz tam bu anda güzel bir prensese dönüşürdü. Ama masalda filan değiller, anlaşılabilir. Tanıştıklarında keşifçi bir edayla el sıkışmalarından beri birbirleriyle fiziksel temasları olmadı hiç. Kadının saçı cansız, ölü gibi. O saçların altındaysa, içinde Paul'ün bilmek istemediği faaliyetler süren bir kafa var.

İlgilendiği kişi bir çocuk olsa, mesela Ljuba ya da

hatta o yakışıklı, kalp kırıcı, hain Drago şefkat duyduğunu söyleyebilirdi. Ama bu kadına şefkat duymuyor. Bir ihtiyar olarak, kendini iyi hissetmeyen bir başka ihtiyara yardım ediyor o kadar. İnsanca davranıyor.

Herhalde Elizabeth Costello da herkes gibi sevilmek istiyor. Yine herkes gibi o da ölüme yaklaşırken bir eksiklik hissi duyuyor. Paul'da aradığı bu mu: Yaşayamadığı her neyse yaşamak mı? Paul'ün sorup durduğu sorunun yanıtı bu mu? Eğer öyleyse, çok komik. Paul'ün kendi hayatı bomboş geçmişken başkasının hayatını nasıl doldurabilir ki? "Denize biri düştü!" Yabancı bir sahilde, dalgalı bir denizde kayboldu.

Uzaklarda bir yerlerde, Paul'ün varlıklarını kütüphanede öğrendiği, Costello'nun iki çocuğu var, hiç bahsetmediği çocuklar, herhalde onu sevmedikleri ya da yeterince sevmedikleri için. Herhalde Paul gibi onlar da kadının iğneleyici sözlerinden bıktılar. Paul onları suçlamıyor. Böyle bir annesi olsa o da uzak dururdu.

Melbourne'da boş bir evde yapayalnız kalan, ömrünün sonuna yaklaşan, aşka aç bu kadının rahatlamak için başvurduğu adam farklı bir durumda olan biri, emekli bir fotoğrafçı, tam bir yabancı, ama o da darbe yemiş ve sevgiye muhtaç. Kadının durumunun insanca, insani bir açıklaması varsa bu olmalı. Kadın onu neredeyse tesadüfen bulmuş olmalı, çiçeğe konan bir arı, solucana konan bir eşekarası gibi; ayrıca sevme ve öykü anlatma, yani masadaki o kâğıt yığını, ihtiyaçları Paul'ün keşfetmekten çekindiği kadar karmaşık bir şekilde birbirleriyle bağlantılı.

Kadının yazdıklarına göz atıyor: İri harflerle: "(E.C. düşünüyor) Avustralyalı romancı, kadere bak! Bu adamın damarlarında ne akıyor?" Bu sözcüklerin altı sertçe çizilmiş. Sonra: "Yemekten sonra kâğıt oynuyorlar. Oyunu, aralarındaki farklılıkları ortaya çıkarmakta kullanıyorlar. Blanka kazanıyor. Müthiş bir zekâ gösterisi sayesinde,

kıl payı. Drago kâğıt oyunlarında iyi değil; fazla dikkatsiz, kendine fazla güveniyor. Marijana gülümsüyor, gevşiyor, çocuğuyla gurur duyuyor. P.R. bu oyun sayesinde Blanka'yla arkadaşlık kurmaya çalışıyor, ama kız geri çekiliyor. Buz gibi bir hoşnutsuzlukla."

Bir yemek ve ardından kâğıt oyunu. P.R. ve Blanka. Sonuçta bir aile mi olacaklar, damarlarında soğuk su akan Paul ile kanlı canlı Jokićler? Costello'nun o meşgul kafasından başka nasıl planlar geçiyor?

Yazar uyurken karakter oyalanacak bir şeyler arıyor. Komik bir durum, ama etrafta gülecek kimse yok.

Yazarın meşgul kafası yastıkta yatıyor. Paul kulak kabartınca kadının göğsünün hafifçe hırıldadığını işitiyor. Lambayı kapıyor. Paul artık erkenden yatıp erkenden kalkan birine dönüşüyor sanki; Costello ise geceleri geç saatlere kadar oturup fanteziler kurgulayan biri anlaşılan. Birlikte nasıl yuva kurabilirler ki?

Yirmi dokuz

“Haber vermeden gitmem,” diyor Paul. “İnsanların habersiz gelmelerinden hazzetmem, habersiz gitmeyi de sevmem.”

“Yine de,” diyor Elizabeth Costello, “kuralını bir ke-religine çiğne. Mektup yazmaktan çok daha doğaçlama, çok daha sıcak olur. Başka türlü mistik gelinini evinde nasıl görebilirsin ki, *chez elle*¹?”

Paul çocukluğunu anımsıyor, telefonun yaygınlaş-masından önce Ballarat'taki günlerini; o zaman dördü pazar ikindileri Hollandalı'nın mavi Renault kamyoneti-ne binerek tanıdıklara habersizce ziyarete giderlerdi. Ne sıkıcıydı! Paul sadece üvey babasının bahçıvan arkadaşı Andrea Mittiga'ya gitmekten hoşlanırdı, o kadar. Erkek-lerle kadınlar arasındaki farkları ilk kez, heyecanla keşfe-dişi Mittagalarda, dev su deposunun arkasındaki daracık yerde, Prinny Mittiga'yla birlikte olmuştu.

“Gelecek pazar yine geleceğine söz ver,” diye fısııl-dardı, Prinny Mittiga, ziyaret sona erdiğinde, ahududu suları içildiğinde ve bademli kekler yendiğinde, domates ya da erik veya portakal yüklü kamyonete geri dönerler-

1. (Fr.) Onun evinde. (Y.N.)

ken, Wirramunda Caddesi'ne dönmek için. Paul omuz silkerdi. "Bilmem ki," derdi, kayıtsız bir ifadeyle, dersleri sürdürmek arzusuyla yanıp tutuşmasına karşın.

"Paulie'yle Prinny yine doktorculuk oynuyorlardı," derdi Paul'ün kız kardeşi, kamyonetin kasasındaki derme çatma koltuktan.

"Yalan!" diye itiraz ederdi Paul, kızın kaburgalarını dirsekleyerek.

"*Allez, les enfants, soyez sages!*"¹ diye nasihat ederdi annesi. Direksiyona eğilmiş olan Hollandalı'ysa dikkatini yollardaki çukurlarla tümseklerden sakınmaya vermiş olur, onları hiç dinlemezdi. Hollandah dördüncü viteste ve çok yavaş araba sürerdi. Bu araba kullanma teorisini Hollanda'da öğrenmişti. Tepelere vardıklarında arabanın motoru hırıldamaya, takırdamaya başlardı; arkada biriken arabalar korna çalardı. Hollandalı kornalara hiç aldırmazdı. "*Toujours pressés, pressés*"², derdi cırlak Hollandalı sesiyle. "*Ils sont fous! Ils gaspillent de l'essence, c'est tout!*"³ Kendi *essence*'ını kimse için *gaspiller* edemezdi. Bu yüzden karanlığa ağır ağır girerlerdi; aküden tasarruf etmek için ışıklar kapalı olurdu.

"*Oh la la, ils gaspillent de l'essence!*" diye fısıldaşırlardı Paul'le kız kardeşi, çürük yıldızçiçeği soğanı kokan kamyonet kasasında, o barbarca Hollanda dilini taklit ederek, kahkahalarını bastırmaya çalışarak; doğru düzgün arabalar, Holdenler, Chevroletler, Studebakerlar yanlarından hızla geçip giderken. "*Merde, merde, merde!*"⁴

Hollandah şort giymeye kafayı takmıştı. Gerçek Avustralyalılar arasında o soluk bacaklı Hollandalı'yı bol

1. (Fr.) Çocuklar uslu durun. (Y.N.)

2. (Fr.) Hep bir acele, bir acele. (Y.N.)

3. (Fr.) Delirmişler, benzin harcıyorlar, hepsi bu. (Y.N.)

4. (Fr.) Kahretsin, kahretsin, kahretsin. (Y.N.)

bir şort ile ayak bileklerine kadar çıkan kareli çoraplar içinde görmekten daha utanç verici bir şey olamazdı. Annesi neden onunla evlenmişti ki? Yatak odasında, karanlıkta kendisine “o işi” yapmasına izin veriyor muydu? Hollandalı'nın “şeyiyle” annelerine o işi yaptığını düşündüklerinde utanç ve hiddetten patlayacak gibi oluyorlardı.

Hollandalı'nın Renault kamyonetinin Ballarat'ta eşi yoktu. Başta bir Hollandalı'dan ikinci el almıştı. Renault, *l'auto la plus économique*¹, deyip dururdu, oysa kamyonette hep bir terslik olurdu, tamircide Melbourne'dan parça gelmesini bekleyip dururdu, sürekli.

Adelaide'de Renault kamyonetler yoktu. Prinny Mittagalar yoktu. Doktorculuk oyunları yoktu. Sadece gerçeği vardı. Son bir kez, habersizce ziyarete gitseler mi, eski zamanların anısına? Jokiçler bunu nasıl karşılar? Sürpriz misafirlerin suratlarına kapıyı mı çarparlar; yoksa genel anlamda Mittagalarla aynı dünyadan, yok olmuş ya da yok olmakta olan bir dünyadan geldiklerinden, onları buyur edip çay ve kek ikram ederek, armağanlar vererek mi uğurlarlar?

“Tam bir keşif gezisi,” diyor Elizabeth Costello. “Karanlık Munno Para kıtası. Kendi içinden çıkmanı sağlayacaktır, eminim.”

“Munno Para'ya gidersek sebebi, benim kendi içimden çıkınam olmayacak,” diyor Paul. “İçimde kaçmak istediğim bir şey yok.”

“Beni de davet etmen ne güzel,” diye devam ediyor Elizabeth Costello. “Yalnız gitmeyi yeğlemez miydin?”

Hep neşeli, diye düşünüyor Paul. Israrla neşeli olmayı sürdüren biriyle yaşamak ne yorucu olmalı.

“Sensiz gitmeyi aklımdan bile geçirmem,” diyor.

1. (Fr.) En tasarruflu otomobil. (Y.N.)

Yıllar önce, Gawler'a bisikletle giderken Munno Para'dan geçirdi. O zamanlar orası çalılarla çevrili bir benzin istasyonu ile etrafındaki birkaç evden ibaretti. Şimdiyse yeni evler göz alabildiğine uzanıyor.

Narripange Close, No. 7: Marijana için imzalamak zorunda kaldığı formlardaki adres buydu. Taksi onları yeşil bir çimenlikle çevrili çirkin, ufak, dikdörtgen bir Japon bahçesi olan, sömürge dönemi tarzı bir evin önünde bırakıyor: Siyah bir mermer parçasının üstünden gri çakıllara su akıyor. "Ne kadar gerçek!" diyor Elizabeth Costello hayretle, arabadan inerken. "Ne kadar otantik! İnmene yardım edeyim mi?"

Şoför, Paul'a koltuk değneklerini uzatıyor. Paul adama ücretini ödüyor.

Evin kapısı bir el genişliği kadar açılıyor; burnu gümüş halkalı, soluk ve ifadesiz suratlı bir kız onları süzüyor şüpheyile. Blanka olmalı, diye düşünüyor Paul, ortanca çocuk, hırsız, Paul'ün himayesine istemeden maruz kalan kız. Paul onun kız kardeşi kadar güzel olacağını ummuştu. Ama hayır, değil.

"Selam," diyor. "Ben Paul Rayment. Bu da Mrs. Costello. Anneni görmek istiyorduk."

Kız tek kelime etmeden gözden kayboluyor. Kapı eşiğinde bekliyorlar. Hiçbir şey olmuyor.

"Girelim bari," diyor Elizabeth Costello sonunda.

Kendilerini bir tarafında dev bir televizyon, diğer tarafındaysa dev bir soyut tablo –beyaz bir tarlada iç içe geçmiş turuncu, kireç yeşili ve sarı renkler– bulunan beyaz deri koltuklu bir salonda buluyorlar. Tepede bir havalandırma pervanesi dönüyor. Ortalıkta köylü kıyafetli insanlar, Adriyatik'te günbatımı tabloları, insanın aklına Avrupa'yı getirecek şeyler yok.

"Ne kadar gerçek!" diyor Elizabeth Costello yine. "Kimin aklına gelirdi ki!"

Paul bu gerçeklik lafının kendisine yönelik bir ima olduğunu tahmin ediyor, alayla söylendiğini tahmin ediyor. Ama nasıl bir alay kestiremiyor.

Blanka olduğunu tahmin ettiği kız başını kapının arkasından uzatıyor. "Geliyor," dedikten sonra geri çekiliyor.

Marijana üstünü başını düzeltmeye uğraşmamış. Üstünde mavi bir pantolonla belini kalın gösteren beyaz bir koton kazak var. "Demek sekreterini getirdin," diyor, selam faslına girmeden. "Ne istiyorsun?"

"Kavgaya etmeye gelmedim," diyor Paul. "Ufak bir sorunumuz var. Halletmenin en iyi yolunun sakince konuşmamız olduğunu düşündüm. Elizabeth sekreterim değil, asla da olmadı. Arkadaşım, o kadar. Hava güzel diye benimle geldi. Biraz gezmiş oluruz dedik."

"Kırlarda gezinti," diyor Elizabeth. "Nasılsın Marijana?"

"İyi. Eee, oturun. Çay ister misiniz?"

"Bir bardak çay harika olur, ikimiz için de. Paul'ün eski hayat tarzına dair en çok özlediği şey arkadaşlarına çay içmeye gitmek."

"Evet, Elizabeth beni kendimden iyi tanır. Ağzımı açmama bile gerek yok."

"Güzel," diyor Marijana. "Çay yapayım."

Parlak güneşe karşı jaluziler indirilmiş, ama aralarından bahçedeki iki uzun okaliptüsü ve aralarında uzanan boş hamağı görüyorlar.

"Bir hayat tarzı," diyor Elizabeth Costello. "Bu günlerde böyle deniyor, değil mi? Dostlarımız Jokićlerin bir hayat tarzı var."

"Niye alay ediyorsun ki?" diyor Paul. "Munno Para'da yaşayan insanların da hayat tarzlarına sahip olmaya Melbourne'dakiler kadar hakları var. Hırvatistan'dan istedikleri hayat tarzında yaşamak için ayrılmadılar mı zaten?"

"Alay etmiyorum. Tersine, takdir ediyorum."

Marijana çaylarla birlikte donuyor. ay var, ama kek yok.

“Eee, neden geldiniz?” diyor.

“Drago’yla biraz yalnız konuşabilir miyim?”

Marijana hayır anlamında kafa sallıyor. “Evde yok.”

“Pekâlâ,” diyor Paul. “Bir teklifim olacak. Drago’da dairemin anahtarı var. Salı sabahı evden çıkıp bütün gün dışarıda kalacağım. Sabah dokuzda çıkarım, öğleden sonra üçten önce dönmem. Drago’ya, eve döndüğümde her şeyi eski halinde bulursam çok sevineceğimi söyler misin?”

Uzun bir sessizlik oluyor. Marijana mavi, plastik sandaletler giymiş. Mavi sandaletler ve mor ayak tırnakları: Paul eski bir fotoğrafçı, Marijana’ysa eski bir tablo restoratörü olabilir, ama estetik anlayışları arasında dünyalar kadar fark var. Büyük ihtimalle bu durum başka konularda da geçerli. Mesela benim ve senin kavramlarına yaklaşımları. Bu kadını kocasından çalmanın hayalini kurmuştu. “Sana bakmak istiyorum. Kol kanat germek, korumak istiyorum.” Marijana’ya, iki düşman kızına ve hain oğluna bakmak gerçekte nasıl bir şey olurdu acaba? Paul ve gereceği kol kanadı buna ne kadar dayanırlardı? Öte yandan... öte yandan, Marijana’nın göğüsleri harika, muhteşem!

“Anahtar konusunda bilgim yok,” diyor Marijana. “Drago’ya anahtar mı verdin?”

“Drago bende kalırken ön kapının anahtarını vermiştim. Dairemde kalırken. Sende de bir tane var, Drago’da da. Yani dairemden bir şeyler alabilir ve geri getirebilir. Evde olsam da olmasam da. Anahtarını kullanarak. Daha açık nasıl konuşabilirim bilemiyorum.”

Masada deniz kabuğu şeklinde krom bir akmak var. Marijana bir sigara yakıyor. “Sen de mi şikâyetçisin?” diye soruyor Elizabeth’e. “Sen de oğluma hırsız mı diyorsun?”

Elizabeth gösterişli bir edayla omuz silkiyor. “Bilmem ki,” diyor. “Bu günlerde gençler bir sürü şey yapıyor... ‘Hırsız’ sözcüğü... Fazla abartılı, fazla ağır, fazla kesin: Amerika’da hırsızlığın dereceleri vardır. Büyük hırsızlıklar, küçük hırsızlıklar ve ikisinin arasındaki dereceler. Bence Paul küçük bir hırsızlıktan bahsediyor, hatta öyle küçük ki, ödünç almak denebilir. Söylemek istediğin buydu, değil mi Paul? Drago’nun ya da daha büyük ihtimalle Drago’nun arkadaşlarından birinin ödünç aldığı bir-iki şeyi geri istiyorsun, değil mi?”

Paul başıyla onaylıyor.

“Bu yüzden mi geldiniz?” diyor Marijana. “Telefon etmeden, polis gibi kapıya dayandınız? Ne almış ki? Söyleyin, ne almış?”

“Koleksiyonumdan bir fotoğraf. Bir Fauchery. Orijinalin yerine bir kopya konmuş, neden bilmiyorum. Hem biz polis filan değiliz. Saçmalama. Polisler taksiyle gelmez.”

Marijana telefonu gösteriyor. Onları kovuyor mu? Paul daha çayını bile bitirmedi. “Orijinal?” diyor Marijana. “Orijinal fotoğraf ne ki? Objektifi ayarlarsın, tık, kopya yaparsın. Fotoğraf makinesi böyle çalışır. Fotoğraf makinesi fotokopi makinesi gibidir. Orijinal ne oluyor? Orijinal zaten kopyadır. Tablo gibi değildir.”

“Saçmalıyorsun Marijana. Laf ebeliği yapıyorsun. Fotoğraf, çekilen şeyin kendisi değildir. Tablo da resmedilen şeyin kendisi değildir. Ama aynı zamanda ikisi de kopya değildir. Her biri yeni bir şeye dönüşür, yeni bir gerçeğe, dünyada yepyeni bir şeye, yeni bir orijinale. Benim için değerli olan orijinal bir fotoğrafı kaybettim ve geri istiyorum.”

“Saçmalıyorum ha? Fotoğraf yapıyorsun, veya dediğin o adam, neydi, Fauchery, fotoğraf yapıyor, sonra bunları basıyorsun, bir, iki, üç, dört, beş, bütün bu baskılar

orijinal mi, beş tane orijinal, on tane orijinal, yüz tane orijinal, hiç kopya değil mi? Bu mu saçma? Buraya geliyorsun, diyorsun Drago orijinalleri bulsun. Neden? Sen ölünce kütüphaneye kalsınlar diye mi? Ünlü ol, diye mi? Ünlü Mr. Rayment?" Elizabeth Costello'ya dönüyor. "Mr. Rayment bize para teklif etti. Biliyor musun? Beni bakıcılıktan kurtaracakmış. Hepimize yeni hayat teklif etti. Drago'ya yeni okul teklif etti, Canberra'da yeni okul. Parasını verecekmiş. Şimdi kalkmış bize hırsız diyor."

"Tam olarak anlattığın gibi değil. Sana bakmayı teklif ettim. Çocuklara bakmayı da. Ama yeni bir hayat teklif etmedim. O kadar aptal değilim. Yeni hayat diye bir şey yoktur. Hepimiz sadece tek bir hayat yaşarız."

"Öyleyse neden Drago çaldı diyorsun?"

"Çalmak sözcüğünü kullandığımı sanmıyorum. Kullandıysam da geri alıyorum. Drago ya da daha büyük ihtimalle Drago'nun arkadaşı Shaun, koleksiyonumdan bir fotoğraf aldı, ödünç aldı, sonra da bir kopyasını çıkarıp üstünde oynadı, nasıl yaptı bilmiyorum, sen bu işleri benden iyi bilirsin. Şimdi orijinali geri istiyorum. Sonrasında soru filan sormayacağım ve her şey eskisi gibi olacak. Drago istediği zaman gelebilir, arkadaşları da gelebilirler, Drago isterse gece kalabilir. Marijana, yetişmekte olan bir çocuğun ödünç aldığı şeyleri geri getirmemeye alışması iyi bir şey değil. Yeni okulunda, Wellington Koleji'nde böyle şeyleri hoş karşılamazlar."

"Wellington bitti. Wellington'a paramız yok."

"Wellington'un masraflarını karşılamayı teklif etmiştim, teklifim hâlâ geçerli. Değişen bir şey yok. Başka şeylerin parasını da öderim. Para sorun değil."

"Para sorun değilse neden kızgınsın? Neden kapıya dayandın? Pazar günü polis gibi kapıya dayanıyorsun. Bam bam."

Paul hiçbir zaman iyi bir tartışmacı olmadı. Özellikle kadınlarla yaptığı tartışmalarda. Karısıyla yaptığı tartışmaları hep kaybederdi. Aslında şimdi düşünüyor da, evliliğinin bitme sebebi buydu belki de: çok tartışmaları değil, Paul'ün bütün tartışmaları kaybetmesi. Belki de arada sırada bir tartışmayı kazansa, Henriette'le birlikte yaşamayı sürdürebilirdi. Doğru dürüst tartışmasını bile bilmeyen bir adamla yaşamak ne sıkıcı!

Marijana için de aynı şey geçerli. Belki de Marijana onun daha sert davranmasını bekliyor. Belki de onun kazanmasını istiyor gizliden gizliye. Paul dengeleri değiştirebilse onu hâlâ kazanabilir.

"Kimsenin kızdığı yok Marijana. Bir mektup getirdim. Bizzat getirmenin daha çabuk olacağını düşündüm. Buraya bırakıyorum." Mektubu kahve sehпасına koyuyor. "Mel'e yazdım. İstedığı zaman okuyabilir. Ayrıca," Elizabeth Costello'ya bakıyor, "uğrayıp bir fincan çay içmek, sohbet etmek hoş olur diye düşünmüştüm. Sosyalik açısından, arkadaşça, hoş. Arkadaşlığımızın bitmesini istemem."

Ama Elizabeth Costello yardımcı olmuyor. Elizabeth Costello sırtını yaslamış, gözlerini kapamış, dalgın görünüyor. Neyse ki, Ljuba etrafta yok, yoksa yine Paul'a öfkeyle bakardı.

"Kapıya sadece polisler dayanır," diyor Marijana. "Önce telefon etseydin, dediğin gibi çay içmeye gelseydin, korkutmazdın, polis gibi."

"Seni korkuttum. Evet, özür dilerim. Telefon etmeliydik."

"Katılıyorum," diyor Elizabeth Costello doğrularak. "Telefon etmeliydik. Yapmamız gereken buydu. Yanlış yaptık."

Sessizlik. Tartışma bitti mi? Paul'ün kaybettiği ortada; peki onurlu bir şekilde mi kaybetti, rövanş yapacak

kadar onurlu bir şekilde mi, yoksa rezil mi oldu?

“Taksi ister misiniz?” diyor Marijana. “Taksi çağırmak ister misiniz?”

Paul ile Costello bakışıyorlar. “Evet,” diyor Elizabeth Costello. “Paul’ün söyleyecek başka sözü yoksa tabii.”

“Paul’ün söyleyecek başka sözü yok,” diyor Paul. “Paul buraya malını geri alma umuduyla gelmişti, ama artık pes ediyor.”

Marijana ayağa kalkarak buyurgan bir edayla elini sallıyor. “Gel!” diyor. “Drago nasıl bir hırsız merak ediyorsan göstereyim.”

Paul kanepeden kalkmaya çalışıyor. Marijana ne kadar zorlandığını görse de yardım etmiyor. Paul, Elizabeth Costello’ya bakıyor. “Sen git,” diyor Elizabeth Costello. “Ben burada kalıp bir sonraki sahneye kadar soluklanayım.”

Paul güçlkle ayağa kalkıyor. Marijana merdivenin yarısını çıkmış bile. Paul tırabzana tutunarak, ağır ağır peşinden gidiyor.

“Girilmez,” yazıyor kapıda, “bu senin için de geçerli.” “Drago’nun odası,” diyor Marijana. Kapıyı açıyor.

Oda sarı çam mobilyalarla döşenmiş: yatak, masa, kitaplık, bilgisayar. Bundan daha temiz ve düzenli olamaz.

“Çok hoş,” diyor Paul. “Çok düzenli. Şaşırdım. Drago benimleyken daha dağınıktı.”

Marijana omuz silkiyor. “Ona diyorum, Mr. Rayment dağınık olmana göz yumar, onu sevesin diye, ama burada dağınık olmana gerek yok, burası evin. Ayrıca diyorum ki, donanmaya katılacaksan, denizaltıda yaşayacaksan derli toplu olmayı öğrenmelisin.”

“Doğru. Bir denizaltıda yaşayacaksan derli toplu olmak şarttır. Drago bir denizaltıda mı yaşamak istiyor?”

Marijana yine omuz silkiyor. “Kim bilir. Daha genç. Daha çocuk.”

Paul, Drago'nun odasını derli toplu tutma sebebinin annesinin sürekli ensesinde olması olduğunu düşünse de bunu dile getirmiyor. Marijana Jokić isterse oldukça can sıkıcı olabiliyor. Birlikte yaşanılması çok zor biri.

Duvara, Drago'nun yatağının üstüne poster ebatlarında büyütülmüş üç fotoğraf asılmış. İkisi Faucheryler: madenci grubu ile balçık kulübenin önünde duran kadın ve çocuklar. Üçüncüsü, ki bu renkli, bir havuza atlayan sekiz erkek çocuğun havadaki hallerini sergiliyor.

"Eee," diyor Marijana. Elleri belinde, Paul'ün konuşmasını bekliyor.

Paul yaklaşmış ikinci fotoğrafı inceliyor. Elleri çamurlu küçük kızın gövdesinin üstüne Ljuba'nın yüzü kondurulmuş. Siyah, delici bakışları Paul'ün içine işliyor. İyi bir montaj sayılmaz: Kafa, omuzlara göre fazla büyük kalmış.

"Sadece oyun," diyor Marijana. "Ciddi bir şey değil. Sadece, nasıl denir, kaydırma."

"Şekiller. Görüntüler."

"Sadece görüntüler. Bilgisayarda görüntülerle oynuyor, neresi hırsızlık? Modernlik. Görüntüler kimin malı ki? Fotoğraf makinemi sana çevirsem," parmağıyla Paul'ün göğsünü dürtüklüyor, "hırsız mı oluyorum, görüntünü mü çalıyorum? Hayır. Görüntüler bedava... senin, benim görüntülerim. Drago gizlice yapmıyor. Bu fotoğraflar," eliyle duvardaki üç fotoğrafı gösteriyor, "hepsi web sitesinde. Herkes görebilir. Web sitesini görmek ister misin?"

Masadaki, hafifçe uğuldayan bilgisayarı gösteriyor.

"Hayır, lütfen," diyor Paul. "Bilgisayardan anlamam. Drago istediği kadar kopya yapabilir, umurumda değil. Tek istediğim orijinalleri geri almak. Orijinal baskıları. Fauchery'nin elleriyle dokunduğu."

"Orijinaler." Kadın birden gülümsüyor, biraz müş-

fikçe, Paul bilgisayarları ya da orijinallik kavramını veya başka şeyleri anlamıyorsa bunun sebebinin fesatlık değil, salaklık olduğunu anlamışçasına. “Tamam. Drago eve gelince orijinalleri sorarım.” Duraksıyor. “Elizabeth,” diyor, “şimdi seninle mi kalıyor?”

“Hayır, böyle bir planımız yok.”

Kadın hâlâ gülümsüyor. “Ama iyi fikir olabilir. O zaman yalnız olmazsın, bilirsin, acil durumlarda.”

Yine duraksıyor. Paul o zaman, belki de kadının onu buraya sırf Drago’nun resimlerini göstermeye getirmediğini anlıyor.

“Siz iyi adamsınız, Mr. Rayment.”

“Paul.”

“İyi adamsın, Paul. Ama dairende yalnız kalıyorsun, anlatabiliyor muyum? Cooper Pedy’de ben de yalnız kalıyordum, Adelaide’e gelmeden önce, yani bilirim, bilirim. Bütün gün evde otururdum, çocuklar okuldayken, bebekle baş başa, Ljuba o zamanlar bebektir, insan, nasıl denir, negatif oluyor. Belki sen de dairende negatif oluyorsun. Çocuk yok, kimse yok. Çok...”

“Çok iç karartıcı mı?”

Kadın hayır anlamında kafa sallıyor. “Hayır, nasıl dersiniz bilmiyorum. Tutunuyorsun. Ne gelse tutunuyorsun.” Bir eliyle tutma hareketi yapıyor.

“Umutluzca tutunmak,” diyor Paul. Kadının çat pat konuştuğu İngilizce’nin ona yetmediğini ilk kez görüyor. Keşke kendisi Hırvatça konuşabilseydi! Belki o zaman yüreği şakıyabilirdi. Öğrenmek için çok mu geç? Burada, Adelaide’de bir öğretmen bulabilir mi? Birinci ders: sevmek fiili, *ljub* ya da her ne ise.

“Neyse,” diyor kadın. “Elizabeth gelip seninle yaşasın, Marijana’yı unutursun. Vaftiz babalığını da. Vaftiz babalığı iyi fikir değil, gerçekçi değil. Çünkü nerede yaşayacak vaftiz babası? Gelip Narrapinga Close’da mı ya-

şasın istiyorsun? Gerçekçi değil... anlıyorsun?"

"Gelip sizinle yaşarım demedim ki."

"Gelip burada yaşasan nerede yatacaksın? Drago'nun yatağında yatsan, Drago nerede yatacak? Yoksa Mel'le benim yanımda mı yatmak istiyorsun, iki erkek, bir kadın?" Kahkahalarla gülmeye başlıyor. "SEN bunu mu istiyorsun?"

Paul gülemiyor. Boğazı kupkuru. "Arka bahçenizde yaşayabilirim," diye fısıldıyor. "Bir kulübe yaptırırım. Arka bahçenizde bir kulübede yaşayıp size gözkulak olabilirim. Hepinize gözkulak olabilirim."

"Tamam," diye kestirip atıyor Marijana, "konuşmak yeter. Elizabeth gelip seninle kalsın, her şeyi halleder, kasvet biter."

"Kasvet."

"Kasvet biter. Komik sözcük. Hırvatistan'da *ovaj' glumi* deriz. Kasvetli anlamına gelmez. Rol yapıyor, gerçek değil, anlamına gelir. Ama seninki rol değil, ha?"

"Değil."

"Evet, biliyorum." Birden Paul'ü şaşırtıyor, belki kendi de şaşıyor, parmak uçlarında yükselip Paul'ü öperek, iki defa, yanaklarından. "Hadi aşağı inelim."

Otuz

Elizabeth Costello yalnız değil. Tepesinde tuhaf biri duruyor: beyaz ve bol bir iş tulumu giymiş, kafasını canvas bir kovaya benzer bir şeyle gizlemiş bir adam. Adam konuşuyor gibi, ama maskesi yüzünden sesi boğuklaştığından ne dediği anlaşılmıyor.

Marijana hemen yanına gidiyor. "*Zaboga, zar opet!*" diye bağılıyor gülererek. "Saçı sıkışmış! Her takışında," tuhaf başlığı gösteriyor, "saçı sıkışıyor, sonra şey yapmam gerekiyor," parmaklarıyla bükme hareketleri yapıyor.

Adamı omuzlarından tutup –bu Miroslav– çevirerek maskeye takılmış uzun saçlarını kurtarmaya başlıyor. Miroslav ellerini geriye uzatarak kadının kalçalarını arıyor. Kadın kalçalarını kaçırıyor, maskeyi kurtarıyor. Adam maskeyi çıkarıyor: Yüzü sıcaktan kızarmış; keyifli görünüyor.

"Arılar yüzünden," diye açıklıyor. "Kovanların yerini değiştiriyorum."

"Kocam arı yetiştirir," diyor Marijana. "Kocamla tanıştınız mı? Bu Mrs. Costello, Mel. Mr. Rayment'ın arkadaşı."

"Nasılsın Mel?" diyor Elizabeth Costello. "Ben Elizabeth. Senden bahsedildiğini duymuştum ama tanışmaya fırsatımız olmamıştı. Arı mı yetiştiriyorsun?"

“Sadece hobi,” diyor Mel ya da Miroslav.

“Kocam, ailesi hep arı yetiştirir,” diyor Marijana. “Babası, ondan önce de dedesi. Bu yüzden o da arı yetiştiriyor, burada, Avustralya’da.”

“Sadece birkaç kovan,” diyor Mel. “Ama bal güzel, çoğunlukla okaliptüslerden. Okaliptüs kokusu oluyor, bilirsiniz.”

Aralarındaki rahatlık her şeyi açıklıyor – bu ve Marijana’nın kahkahası, ellerini adamın saçlarında gezdirışı. Kesinlikle birbirlerine yabancı bir çift değiller. Tam tersine, çok yakınlar. Arada sırada kavga eden yakın bir çift. Balkan tarzı, biraz çeşni katsın diye: suçlamalar, paylamalar, kırılan tabaklar, çarpılan kapılar. Ardından pişmanlıklar, gözyaşları, ardından ateşli sevişmeler. Kavgaları ve Marijana’nın Lidie Hala’ya kaçması yalan da olabilir tabii. Ama neden? Paul karmaşık bir kumpasın, anlayamadığı bir kumpasın kurbanı olabilir mi?

“Bu tulumda terledim,” diyor Mel. “Üstümü değiştireyim.” Duraksıyor. “Bisiklete bakmaya mı geldiniz?”

“Bisiklet mi?” diyor Paul. “Hayır. Ne bisikleti?”

“Bisikleti görmeyi çok isteriz,” diyor Elizabeth. “Nerede?”

“Daha bitmedi,” diyor Mel. “Drago tamire bir süre ara verdi. Biraz daha uğraşması gerek. Ama isterseniz bakın, madem onca yol geldiniz. Drago için sorun olmaz.”

“Çok seviniriz,” diyor Elizabeth. “Paul çok merak ediyordu.”

“Öyleyse gidip bakın. Dışarıda görüşürüz.”

Sıra halinde evden çıkıyorlar. Miroslav yanlarına geldiğinde üstünde şort, sandalet ve *Team Valvoline* yazılı bir tişört var. Garaj kapısını açıyor. İçeride o tanıdık kırmızı Commodore duruyor, yanında da Miroslav’ın bisiklet dediği şey. “Vay canına!” diyor Elizabeth. “Ne tuhaf bir alet! Nasıl çalışıyor?”

Miroslav makineyi garajdan çıkarıyor. Sonra gülümseyerek Paul'a dönüyor. "Belki sen açıklayabilirsin."

"Buna yatay bisiklet denir," diyor Paul. "Bu modelde pedal çevirmezsin, krankları ellerinle döndürürsün."

"Bunu Drago mu yaptı?" diyor Elizabeth. "Elleriyle mi?"

"Evet," diyor Miroslav. "Ben sadece lehimledim. Atölyede. Lehim uzmanlık ister."

"Harika bir armağan," diyor Elizabeth. "Değil mi Paul? Seni özgür kılacak. Etrafta gezinebileceksin."

"Drago sana teşekkür etmek istiyor," diyor Marijana. "Mr. Rayment'a her şey için teşekkür etmek istiyor."

Hepsi ona bakıyor, Mr. Rayment'a. Birden Ljuba çıkageliyor. En başından beri ondan uzak duran Blanka bile gruba katılıyor. İnce bir kız. Çevik. Babasının kızı. Güzel değil, ama bazı kadınlar geç serpilir. Blanka da ona teşekkür edecek mi? O da bir armağan üstünde mi çalışıyor, arı gibi? Ne olacak acaba? Nakışlı bir cüzdan mı? Elle boyanmış bir kravat mı?

Paul yüzünün utançtan kızardığını hissediyor, kızarıklığın kulaklarından başlayıp yüzüne yayıldığını. Engellemek istemiyor. Bunu hak etti. "Muhteşem," diyor. Kendisinden bekleneni, uygun olanı yaparak koltuk değnekleriyle öne çıkıp armağanını yakından inceliyor. "Muhteşem," diye tekrarlıyor. "Muhteşem bir armağan." Cömertçe, diye ekleyebilir ama yapmıyor. Marijana'ya ne kadar para verdiğini biliyor; Miroslav'ın ne kadar kazandığını tahmin edebiliyor. Hak ettiğimden çok daha fazlası.

Ön tekerlek standart bisiklet tekerleği boyutunda, dişli çarkları ve zinciri var; arkadaki küçük tekerleklerse sadece dönmek için o kadar. Sprey boyayla canlı bir kırmızıya boyanmış olan bisikletin, aslında trisiklet, yüksekliği bir metreden az. Sokakta giderken sürücü neredeyse

görünmez olur, araba sürücülerinin görüş hattının altında olur. Bu yüzden Drago koltuğun yanına ucunda turuncu bir flama bulunan cam elyafı bir çubuk dikmiş. Sürücünün kafasından yüksekte yiğitçe dalgalanacak olan bu küçük flama dünyadaki Wayne Blightları uyarmak.

Yatay bisiklet. Paul böyle bir şeye hiç binmedi, ama bunlardan içgüdüsel olarak nefret ediyor, protezlerden nefret ettiği gibi, sahte olan her şeyden nefret ettiği gibi.

“Muhteşem,” diyor yine. “Söyleyecek söz bulamıyorum. Bir tur atabilir miyim?”

Miroslav hayır anlamında kafa sallıyor. “Kabloları yok,” diyor. “Vites kabloları yok, fren kabloları yok. Drago daha yerleştirmede. Ama hazır sen gelmişten koltuğu ayarlayabiliriz. Görüyorsun ya, koltuğu bir raya yerleştirdik, öne arkaya ayarlayabilesin diye.”

Paul koltuk değneklerini bırakıyor, ceketini çıkarıyor, Miroslav’ın onu bisiklete oturtmasına izin veriyor. Koltuk tuhaf geliyor.

“Marijana koltukta yardım etti,” diyor Miroslav. “Bilirsin, bacağın için. O tasarladı, sonra cam elyafıyla yaptık.”

Saatler değil. Günler, haftalar. Üstünde haftalarca çalışmış olmalı, baba, oğul, anne. Paul’ün yüzündeki kızarıklık hâlâ geçmedi, geçmesini istemiyor da.

“Bunlar bisikletçilerde bulunmaz, o yüzden biz yapalım dedik. Seni iteyim, nasıl olacak anlayasın diye. Tamam mı? İteceğim ama tutacağım da, çünkü unutma ki, frenler yok.”

İzleyiciler kenara çekiliyor. Miroslav, Paul’ü iterek asfalt garaj yoluna götürüyor.

“Nasıl yön değiştireceğim?” diye soruyor Paul.

“Sol ayağınla. Şurada çubuk var, gördün mü? Yaylı. Merak etme, alışırın.”

Narrapinga Close’da araba yok. Miroslav hafifçe iti-

yor. Paul öne eğiliyor, krankı tutamaçlarından kavriyor, denemek için çeviriyor, aracın döneceğini umarak.

Bu aracı asla kullanmayacak elbette. Coniston Terrace'ta bodrumda tozlanacak. Jokićler boşuna uğraşmış olacaklar. Bunu biliyorlar mı? Yaparken biliyor muydular? Bu sürüş dersi hepsinin de katıldıkları bir törenin parçası mı; Paul'ün onlar için, onların da Paul için katıldığı?

Yüzüne rüzgâr vuruyor. Bir an Magill Sokağı'nda gittiğini hayal ediyor, tepesinde dalgalanan parlak flama dünyaya ona merhamet etmesini anımsatıyor. Bir çocuk arabası gibi, evet, en çok benzediği şey bu: içinde gezintiye çıkmış kır saçlı yaşlı bir bebek bulunan bir çocuk arabası. Görenler nasıl da gülümser kim bilir! Gülümser, kahkahayı basar, ıslık çalarlar: "Bravo babalık!"

Ama belki de, daha geniş bir açıdan bakıldığında, Jokićlerin ona öğretmeye çalıştıkları tam da bu: ciddi takılmaktan vazgeçip olduğu haliyle görünmesi, yani komik biri olarak, sokaklarda ya baston değnekleriyle ya da ev yapımı trisikletiyle dolaşan tek bacaklı yaşlı bir centilmen. Mahallenin sosyal dokusuna renk katan ilginç birine dönüşebilir. Wayne Blight arabasına binip yine peşine düşene kadar.

Miroslav yanından ayrılmadı. Şimdi makineye geniş bir yay çizdirerek onları tekrar garaj yoluna sokuyor.

Elizabeth el çırpıyor; diğerleri de aynı şeyi yapıyorlar. "Bravo şövalyem, benim," diyor Elizabeth. "Kederli suratlı şövalyem."

Paul ona aldırılmıyor. "Ne dersin, Marijana?" diyor. "Tekrar bisiklete binmeye başlamalı mıyım, sence?"

Çünkü Marijana şimdiye kadar tek kelime etmedi. Marijana onu, kocasının ve Elizabeth Costello'nun tanıdığından daha iyi tanıyor. Onun erkeklik gururunu korumak için nasıl çabaladığına baştan beri şahit oldu ve hiç dalga geçmedi. Marijana ne düşünüyor? Paul onur

savaşı vermeye devam etmeli mi, yoksa pes etmenin vakti geldi mi?

“Evet,” diyor Marijana. “Sana yakıştı. Bence dene-melisin.”

Marijana sol eliyle kendi çenesini tutuyor; sağ eliyle sol dirseğini destekliyor. Klasik bir düşünme pozu bu, olgun bir insanın düşünmesi. Paul’ün sorusunu ciddi-düşündü ve yanıtladı. Dudaklarının dokunuşunu Paul’ün hâlâ yanağında hissettiği kadın, Paul’ün asla anlayamadığı sebeplerden dolayı, arada sırada anlar gibi olsa da, kal-bini kaptırdığı kadın konuştu.

“Tamam öyleyse,” diyor Paul, “Tamam öyleyse aş-kım,” diyecekti ama demiyor, Miroslav’ı incitmek iste-medığı için, gerçi Miroslav da biliyor olmalı, Ljuba da, Blanka kesinlikle biliyor, Paul’ün yüzünden okunuyor, “Tamam, denerim. Sağ ol. Hepiniz sağ olun, gerçekten. En çok da burada olmayan Drago’ya teşekkürler.” Hak-kında çok yanlış düşünmüşüm, yanlış yargılamışım, de-mek istiyor. “Hakkında çok yanlış düşünmüşüm, yanlış yargılamışım,” diyor.

“Sorun değil,” diye karşılık veriyor Miroslav. “Bisik-leti önümüzdeki hafta sonu karavanla getirebiliriz her-halde. Uğraşılacak bir-iki şeyi kaldı, kablolar filan.”

Paul, Elizabeth’e dönüyor. “Artık gitmeliyiz,” diyor. Miroslav’a dönüyor: “Yardım eder misin?”

Miroslav ayağa kalkmasına yardım ediyor.

“P.R. Ekspres,” diyor Ljuba. “P.R. Ekspres, ne demek?”

Trisikletin borusunda sahiden de sert rüzgâra maruz kalmışçasına eğri şekilde yazılmış o harfler var: P.R. Eks-pres.

“Çok hızlı gidebilirim demek,” diyor Paul. “Roket Adam P.R.”

“Roket Adam,” diyor Ljuba. Gülümsüyor, ilk kez. “Sen Roket Adam değilsin ki, Yavaş Adam’sın!” Sonra kı-

kırdayarak annesinin kalçalarına sarılıyor ve yüzünü saklıyor.

“Bir yenilgi,” diyor Paul, Elizabeth’e. Bir taksiyle güneye, eve gidiyorlar. “Bir hezimet, ahlaki bir hezimet, kesinlikle. Hayatımda bu kadar utandığımı hatırlamıyorum.”

“Evet, senin için iyi olmadı. Ne kadar sinirliydin! Kendinden ne kadar emindin!”

Sinirli mi? Kadın neden bahsediyor?

“Düşünsene,” diye devam ediyor kadın, “az daha vaftiz oğlunu yitirecektin, hem de ne için? Kulaklarıma inanamadım. Eski bir fotoğraf uğruna! Seni hiç umursamayacak bir grup yabancıнын fotoğrafı uğruna. Daha doğmamış küçük bir Fransız çocuk uğruna.”

“Lütfen,” diyor Paul, “lütfen, yine tartışmayalım, hiç çekemem. Drago ne hakla fotoğraflarımı çaldı, hâlâ bilmiyorum, ama boş ver. Marijana bana fotoğrafların artık Drago’nun web sitesinde olduklarını söyledi. Cahilin tekiyim. Web sitesinde olmak ne demek ki?”

“Dünyada Drago Jokić’i merak eden herkes söz konusu fotoğrafları evlerinden, oturdukları yerden görebilirler demek, orijinal ya da yeni, değiştirilmiş hallerini. Drago’nun neden onları bu şekilde yayınlamayı seçtiği sorusunu soracak kişiye ben değilim. Önümüzdeki pazar bisikletini getirmeye gelecek. O zaman kendisine sorabilirsin.”

“Marijana bütün bu sahtekârlık meselesinin bir şakadan ibaret olduğunu iddia ediyor.”

“Sahtekârlık bile değil ki. Sahtekârlar para peşindedir. Para Drago’nun umurunda değil. Tabii ki sadece bir şaka. Başka ne olacak ki?”

“Şakaların bilinçaltıyla ilişkisi vardır.”

“Şakaların bilinçaltıyla gerçekten ilişkisi olabilir. Ama bazen de bir şaka sadece şakadır.”

“Kime karşı...”

“Sana karşı tabii. Başka kime olacak? Gülmeyen adama. Şakaları kaldıramayan adama.”

“Ama ya hiç fark etmeseydim? Ya bu sözde şakayı hiç fark etmeden ölseydim? Ya Devlet Kütüphanesi’nde de fark edilmeseydi? Ya hiçbir zaman fark edilmeseydi? ‘Şu resimlere bakın çocuklar. Ballarat madencileri. Şu gür bıyıklı adama bakın.’ O zaman ne olacaktı?”

“O zaman eşkıya bıyıklarının 1850’lerin Victoria’ında moda olduğu sanılacaktı, o kadar. Bu o kadar önemli bir şey değil, Paul. Önemli olan dairenden çıkıp Munno Para’ya gitmiş, orada sevgili Marijana’nla baş başa konuşmuş, kocasının arıcılık kıyafetini ve oğlunun senin için yaptığı bisikleti görmüş olman. O sözde sahtekârlığın önemli olan tek sonucu bu. Bunun dışında hiçbir önemi yok.”

“Kayıp fotoğrafı unutuyorsun. Fotoğraflara ve gerçeklikle ilişkilerine dair fikirlerin ne olursa olsun, Faucherylerimden biri, maddi değerden fazlasını taşıyan bir ulusal hazine ortadan kayboldu.”

“Değerli fotoğrafın kaybolmadı. Dolabına tekrar bak. Bire on bahse girerim ki, oradadır, başka bir yere konmuştur. Orada değilse bile, Drago onu bulup gelecek pazar getirecek ve özür dileyecektir.”

“Ya sonra?”

“Sonra konu kapanacak.”

“Ya sonra?”

“Ondan sonra mı? Pazar’dan sonra mı? Pazardan sonrası olacak mı, emin değilim. Pazar günü, Jokićleri son görüşün olabilir, Mrs. Jokić de dahil olmak üzere. Mrs. Jokić’ten geriye ne yazık sadece hatıralar kalacak sende. Sıkı baldırlarını hatırlayacaksın. Muhteşem gö-

güslerini. Sevimli yanlış telaffuzlarını. Tüm anılar gibi zamanla solacak olan güzel ve pişmanlık dolu hatıraları. Zaman, yüce şifacı. Ama Wellington Koleji'nden üç ayda bir faturalar gelmeye devam edecek. Onurlu bir insan olarak bunları ödeyeceğine eminim. Noel kartpostalları da gelecek: 'Mutlu bir Noel ve başarılı bir yeni yıl dileklerimizle ~ Marijana, Mel, Drago, Blanka, Ljuba.'

"Anlıyorum. Peki geleceğim hakkında başka ne söyleyebilirsiniz, Mrs. Costello, madem kâhinsiniz?"

"Yani Marijana'nın yerini alacak biri olacak mı, yoksa o hep kalacak mı diye mi soruyorsun? Duruma bağlı. Adelaide'de kalmayı sürdürürsen sadece hemşireler olacağını görüyorum, bir sürü hemşire, kimi güzel kimi çirkin, ama hiçbiri yüreğine Marijana Jokić kadar dokunmayacak. Öte yandan benimle birlikte Melbourne'a gidersen, ben olacağım, sadık ve çalışkan atın. Baldırlarını çok beğeneceğini sanmasam da."

"Peki, ya senin yüreğin ne hissediyor?"

"Ne mi hissediyor? Bazen iyi, bazen kötü şeyler. Merdiven çıkarken küt küt atıyor, eski bir araba gibi tekliyor. Fazla dayanamaz bence. Neden sordun? Bakıcılık yapma sırasının sana gelmesinden mi korkuyorsun? Hiç korkma, senden böyle bir şeyi asla istemem."

"Öyleyse çocuklarını çağırmanın vakti gelmedi mi? Çocuklarının senin için bir şeyler yapmalarının vakti gelmedi mi?"

"Çocuklarım çok uzaktalar, Paul; engin denizin ötesindeler. Çocuklarım nereden aklına geldi? Onları da evlat edinmek, vaftiz babaları olmak mı istiyorsun? Buna amma şaşırırlar. Daha senin ismini bile duymadılar."

Ama sorunun cevabı hayır, çocuklarıma yük olmayı asla istemem. Olmazsa huzurevine giderim. Gerçi istediğim tarzda bir bakım hiçbir huzurevinde yok, bildiğim kadarıyla."

“Nasıl bir bakım istiyorsun ki? ‘Sevgiyle bakılmak’ mı?”

“Evet, bu zamanda gerçekten zor bulunan bir şey, sevgiyle bakılmak. İnsan sadece iyi bir bakıcıyla yetinmek zorunda kalabiliyor. İyi bakıcılık diye bir şey vardır, biliyorsun. İnsan hastalarını sevmeden de onlara iyi bakabilir. Marijana’yı düşün.”

“Tavsiyen bu öyleyse: iyi bir bakıcıyla yetinmek. Katılmıyorum. İyi bir bakıcıyla sevgi dolu bir bakıcı arasında seçim yapmam gerekse, sevgi dolu olanı yeğlerim kesinlikle. Ama ben sevgi dolu değilim, Elizabeth.”

“Evet, değilsin. Ellerin de değil, yüreğin de. Yüreğin gizleniyor. Yüreğini nasıl ortaya çıkarabiliriz? Mesele bu.” Paul’ün kolunu kavıyor. “Bak!”

Zıt yönden gelen üç motosikletli peş peşe yanlarından geçip gidiyorlar, Munno Para’ya doğru.

“O kırmızı kasklı olan Drago değil miydi?” Kadın iç geçiriyor. “Ah, genç olmak için neler vermezdim! Ah, ölümsüz olmak için neler vermezdim!”

Muhtemelen Drago değildi. Fazla büyük bir tesadüf olurdu. Alakasız üç delikanlıydı herhalde, kanları aynı şekilde kaynasa da. Ama yine de o kırmızı kasklı, Drago’ymuş gibi yapsınlar. “Ah Drago,” diye tekrarlıyor, Paul uslu uslu, “ah gençlik!”

Taksici onları Coniston Terrace’ta, Paul’ün dairesinin önünde bırakıyor.

“Evet,” diyor Elizabeth Costello. “Uzun bir gün sona erdi.”

“Evet.”

Paul’ün böyle bir anda kadını içeri davet etmesi, yemek ve uyuyacak bir yer sunması gerekir. Ama tek kelime etmiyor.

“Tam sana uygun bir hediye, değil mi,” diyor kadın, “yeni bisikletin. Drago ne kadar düşünceli. Düşünceli bir

çocuk. Artık istediğin yere gidebilirsin. Hâlâ Wayne Blight'tan çekiniyorsan nehir kıyısından gidebilirsin. Hem egzersiz olur. Moralini yükseltir. Kolların kısa sürede güçlenir. Bir yolcuya yerin olur mu, dersin?"

"Arkama bir çocuk binebilir, evet. Ama başka bir yetişkin sığamaz."

"Şakaydı Paul. Sana yük olmak istemem. Bisiklet sürmek istesem kendime bir tane alırdım, hatta motorlu bir tane. Bisikletlere takılan, pat pat diye ses çıkaran, tepelere çıkarabilen o küçük motorlardan satıyorlar mı hâlâ? Fransa'da satılıyordu, hatırlıyorum. *Deux chevaux*, iki beygir."

"Neyi kast ettiğini anladım. Ama onlara *deux chevaux* denmez. *Deux chevaux* başka bir şeydir."

"Veya tekerlekli sandalyeler. Belki de öyle bir şey almalıyım. Tekerlekli sandalyeleri hatırlar mısın; püsküllü güneşlikleri, direksiyonları filan olurdu hani? Antikacılara bakarsak bir tane bulabiliriz eminim. Adelaide tekerlekli sandalye kullanmak için mükemmel bir yer. Miroslav'a bir çift *chevaux* takmasını söyleyebiliriz. Sonra da birlikte maceralara atılabiliriz, sen ve ben. Senin güzel bir turuncu bayrağın var zaten. Ben de bir tane bulurum, resimli."

"Zırhlı bir yumruğa ne dersin? Beyaz arka planda siyah zırhlı bir yumruk. Altında *Malleus maleficorum*¹ yazar."

"*Malleus maleficorum*. Mükemmel! Kafan ciddi çalışmaya başladı Paul. Bunu yapabileceğin kimin aklına gelirdi ki? Benim için *Malleus maleficorum*, senin içinse 'İleri ve yukarı'. Birlikte bütün kıtayı gezebiliriz, bu engin kahverengi diyarın tamamını, kuzeyini ve güneyini,

1. (Lat.) Şeytan çekici. (Y.N.)

doğusunu ve batısını. Bana inatçılığı öğretebilirsin, ben de sana hiçbir şeye sahip olmadan ya da çok az şeyle yaşamayı öğretirim. Gazetelerde hakkımızda yazılar çıkar. Avustralya'nın çok sevilen iki yıldızı oluruz. Ne parlak bir fikir! Harika bir fikir! Aşk bu mudur Paul? Sonunda aşkı bulduk mu?"

Paul yarım saat önce Marijana'nın yanındaydı. Ama artık Marijana arkalarında kaldı. Paul'ün yanında Elizabeth Costello var. Gözlüğünü tekrar takıyor, dönüp kadını tepeden tırnağa süzüyor. Aydınlık ikindi ışığında kadının her ayrıntısını, her saç tanesini, her damarını görüyor. Onu inceliyor, sonra kendi yüreğini inceliyor. "Hayır," diyor sonunda. "Aşk bu değil. Bu başka bir şey. Daha az yoğun bir şey."

"Son sözün bu mu? Seni vazgeçirmenin yolu yok mu?"

"Korkarın yok."

"Peki sensiz ne yaparın, ben?"

Kadın gülümsüyor gibi, ama dudakları titriyor.

"Bu sana kalmış Elizabeth. Duyduğuma göre okyanusta bir sürü balık varmış. Benimse şimdi elveda demem gerekiyor." Eğilip kadını üç kez öpüyor, çocukken ona öğretilen resmî edayla, soldan, sağdan, soldan.